

TERENTIUS

A

M. ANTONIO. MVRETO
EMENDATVS,

ET argumentis in singulas fabulas
& scenas illustratus.

VVLGATÆ *annotatiuncule in
margine adscriptæ.*

INDEX vocum antiquarum apud Terentium.



LVGDVNI BATAVORVM,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
Apud Franciscum Raphelengium.
CLO. LO. XCIII.

TERRENTIVS

M. ANTONIO MURETO

LIBRARIUS

in Regibus nostris & illis

et in illis

VALDE

LIBRARIUS

in Regibus nostris & illis



13853

LIBRARIUS

EX OFFICINA HUNGARICA

Apud Hungarica Regia

C. 13. 2. 11

TYPOGRAPHVS

LECTORI S.

3

PLVRIORIBVS verbis, amice Lector, hic tecum agerem, si lucri & quaestus, quod studium aliq suum & ingenium conferunt, suspicionem à me amouendam esse existimarem. Verum cū & nomen meū & res ipsa me facile tucantur, breuiter nunc tantum, quod officij mei est, agam, diligentiaq, mea rationem, quam tu prorsum ignorare nolis, ostendam. Cum pararem nuper poëtas plerosque Latinos typis meis descriptos denuo emitte; putaremq, mihi ab us fabellis auspicandum esse, quas ab optimo Latinitatis auctore factas Cicero testari solet; dubitarem tamē, ecquanam potissimum ex tot editionibus mihi foret exprimenda, commodum me Cornelius Valerius Latina lingua professor doctissimus, pro suo erga me & literas amore admonuit, nullum se scire emēdatiorem, accuratioremq, editionem ea quam M. Antonio Mureto auctore & duce Paullus Manutius aliquando dederit. in ea putare se nihil esse, siue lectionum veritatem, siue versuum rationem & legem spectes, quod non adhibitis vetustissimis libris, iudicioq, propè singulari nitatur. periochas verd tam esse Latine & perspicue factas, ut merito suo Terentiani operis pars & dici & haberi possint. homini tam amicē & rectē monenti lubenter paruimus: & ipsius Mureti exemplar, quoad eius fieri potuit, insecutus sumus: ipsius quoque periocha, fecimus, ut suis quæque fabulis prairēt, & lectori ad penitiora tamquam viam commostrarēnt; additis è Lipsiana editione personarum omnium etymis. Adhæc argumenta vsitata in singulas scenas, carminum genera & diuersitates, annotatiunculas deniq,

vulgò marginibus adscriptas, huc tantisper aliunde arces-
senda putauimus, dum his deletis alia, quæ plus vtilitatis
& ponderis habitura sint, propediem, vt spero, reponamus.
quin & indicem verborum veterum, rariusq; apud Teren-
tium vsitatorum colligendi laborem capere opera pretium
visum est. Atque hæc quidem omnia seorsum, in gratiam
eorum qui vel rudiores sunt, vel ipsis emendationum con-
stitutionibus minimè ducuntur, sola auctorum fide & au-
thoritate contenti. Vale M. D. LXV. Kal. Maij.

P. TERENCEII VITA, EX ÆLIO DONATO.

P. TERENCEIVS Afer, Carthagine natus, serui-
uit Romæ Terentio Lucano senatori: à quo ob
ingenium, & formam, non institutus modò liberaliter,
sed & maturè manumissus. quidam captum esse existi-
mant. quòd fieri nullo modo potuisse, Fenestella do-
cet, cùm in fine secundi belli Punici, & ante initium
tertij natus sit, & mortuus: nec, si à Numidis, aut Gatu-
lis captus sit, ad ducem Romanũ peruenire potuisset,
nullo commercio inter Italicos, & Afros, nisi post de-
letam Carthaginem, ccepto. hic cum multis nobilibus
familiariter vixit, sed maximè cū Scipione Africano,
& cum Lelio: quibus etiam corporis gratia concilia-
tus existimatur; quod & ipsum Fenestella arguit, con-
tendens vtroque maiorem natu fuisse. quamuis Cor-
nelius Nepos æqualeis omneis fuisse tradat, & Porcius
fuspicionem de consuetudine per hæc faciat:

Dum lasciniam nobilium, & sucosas laudes petit,
Dum Africani vocis diuinæ inhiat auribus,
Dum ad Furium se cenitare, & Lelium pulcrum putat,
Dum se amari ab hisce credit, crebrò in Albanum rapi
Ob florem ætatis suæ, ad summam inopiam reductus est.

Itaque

Itaque è conspectu omnium abiit Graciam in terram ultimam.
 Mortuus est Stymphalo Arcadiæ oppido. nil Publius
 Scipio profuit, nihil ei Lælius, nil Furius,
 Tres per idem tempus qui agitabant nobiles facillimè,
 Eorum ille opera ne domum quidem habuit conducticium,
 Saltem ut esset, quo referret obitum domini servulus.
 Scripsit comœdias sex: ex quibus primam Andriam
 cum ædilibus daret, iussus antè Cæcilio recitare, ad ce-
 nantem cum venisset, dictus est initium quidem fabu-
 læ, quod erat cõtentiore vestitu, subsellio iuxta lectu-
 lum residens, legisse: post paucos verò versus, inuitatus
 ut accumberet, cenasse vnà, deinde cetera percurrisse,
 non sine magna Cæcilij admiratione: & hanc autem,
 & quinq. reliquas æqualiter populo probauit. Quam-
 uis Volcarius de enumeratione omnium ita scribit:
Sumuntur Hecyra sexta ex his fabula.
 Eunuchus quidem bis acta est, meruitque pretium
 quantũ nulla antea cuiusquam comœdia, id est, octo
 millia nummũ, propterea summa quoque titulo ad-
 scribitur. Nam Adelphorum principium Varro etiam
 præfert principio Menandri. Non obscura fama est,
 adiutum Terentium in scriptis à Lælio & Scipione,
 quibuscum familiariter vixit, eadem ipse auxit. num-
 quam enim, nisi leuiter, se tutari conatur, ut in prolo-
 go Adelphorum:

Nam quod illi dicunt malenoli, homines nobiles

Hunc adinire, assidueque vnà scribere:

Quod illi maledictum vehemens existimant,

Eam laudem hic ducit maximam: cum illis placet,

Qui vobis vniuersis, & populo placent:

Quorum opera in bello, in otio, in negotio,

Suo quisque tempore vsu est sine superbia.

Videtur autem se leuius defendisse, quia sciebat, Læ-
 lio & Scipioni non ingrata esse hanc opinionem: quæ
 tamen magis, & vsque ad posteriora tempora valuit.
 Q. Memmius in oratione pro se ait: P. Africanus, qui
 à Terentio personam mutuatus, quæ domi luserat ipse,

* id est, octo
 ILL. ducento-
 rum coronato-
 rum pretiũ est.
 Præfatus Me-
 nandro Teren-
 tius.

nomine illius in scenam detulit. Nepos auctore certo comperisse se ait, C. Lælium quondam in Puteolano Kalendis Martiis admonitum ab vxore, temporius vt discubaret, petiisse ab ea, ne interpellaretur: serius tandem ingressum triclinium, dixisse non sæpe in scribendo magis successisse sibi: deinde rogatum vt scripta illa proferret, pronuntiasse versus qui sunt in *ΕΛΠΙΣΤΙΜΟΝ*

Sancti pol protervè me Syri promissa huc induxerunt. Sanctra Terentium existimat, si modo in scribendo adiutoribus indiguerit, non tam Scipione & Lælio ut potuisse, qui tunc adolescentuli fuere, quàm Sulpicio Gallo, homine docto, & qui * cōsularibus ludis initium fecerit fabularum dandarum: vel Q. Fabio Labæone, & M. Populio, cōsulari utroque, ac poëta. ideo ipsum non iuvenes designasse, qui se adiuvisse dicerentur; sed viros, quorum operam & in bello, & in otio, & in negotio populus sit expertus. Post editas comœdias nondum quinquagintaque trigessimū egressus annum; causâ euitadæ opinionis, quia videbatur aliena pro suis edere, seu percipiendi Græcorum instituta, moresq;ue, quos perinde exprimeret in scriptis; egressus vrbe est, neque amplius rediit. De morte eius Volcatius tradit;

Sed ut Afer sex populo edidit comœdias,

Terentij mora.

Iter hinc in Asiam fecit: navim cum semel

Conscendit, visus numquam est: sic vita vacat.

Q. Consetius redeuntem è Græcia petiisse in mari dicit cum centum & octo fabulis cōversis à Menandro. Ceteri, mortuū esse in Arcadiæ Stymphalo, siue Leucadia, tradūt, Cn. Cornelio Dolabella, M. Fulvio Nobiliore consulibus, morbo implicitum acri, dolore ac tædio amissarum fabularum, quas in naui præmiserat, ac simul fabularum, quas novas fecerat. Fuisse dicitur mediocri statura, gracili corpore, colore fusco. Reliquit filiam, quæ equiti Romano nupsit. Item hortulos xx. iugerum, via Appia ad Martis villam. quo magis miror Porcium scribere: Nil Publius

Scipio

Scipio presuit, nihil ei Lalius, nil Ennius,
Tres per idem tempus qui agitabant nobiles *facillimè.
Eorum ille opera ne domum quidem habuit conducticiam:
Salem ut esse, quò referret obitum domini servulus.

Facillimè agen-
tes appellat di-
uites, ac poten-
tes.

Hunc Afranius quidè omnibus comicus præfert, scri-
bens in Compitalibus:

Terentio non similem dices quempiam.

Volcatius autem non solum Nævius, & Plauto, & Cæ-
cilio, sed Licinio quoque postponit. Cicero in Limone
hactenus laudat:

Tu quoque, qui solus lecto sermone Terenti

Connersum, expressumq; Latina voce Menandrum

In medio populi sedatis vocibus effers,

Quidquid come loquens, ac omnia dulcia dicens.

Item C. Cæsar:

Tu quoque tu in summis ò dimidiate Menander

Poneris, & merito, puri sermonis amator.

Lenitus atque vinam scriptis adiuncta foret vis

Comica, ut equato virtus polleret honore

Cum Græcis, neque in hac despectus parie iaceres.

Vnum hoc maceror, & doleo tibi deesse Terenti.

Hæc Suetonius Tranquillus. nam duos Terentios
poëtas fuisse scribit Mettius: quorum alter Fregellanus
fuerit Terētius Libo; alter Libertinus Terentius, Afer
patria, de quo nunc loquimur. Scipionis fabulas edi-
disse Terentium, Valgius in Actæone ait:

Hæ quæ vocantur fabulæ, cuius sunt?

Non hæc, qui iura populis recensens dabat

* Summo honore affectus, fecit fabulas?

* Honore sum-
mo

Dux ab Apollodoro translata esse dicuntur comico,
Phormio, & Hecyra: quatuor reliquæ à Menandro: ex
quibus magno successu, & pretio stetit Eunuchus. He-
cyræ sæpe exclusa, vix acta est.

ANDRIÆ PERSONÆ EARVM- QVE INTERPRETATIO.

SIMO, senex, ἄπο τοῦ σιμῆ, à simo naso.

SIOZIA, libertus, ἄπο τοῦ σιζιάδου, à conseruatione & salute.

DAVVS, seruus, gentile nomen, à δαυί, gente seruili.

MYSSIS, ancilla, etiam gentile.

PAMPHILVS, adolescens, ἢ παμφίλος τις ἐστὶν, ἢ πάντας φιλεῖ, id est, omnibus carus aut omnium amicus aduersus nemini.

CHARINYVS, adolescens, gratiosum nomen, ἄπο τοῦ χάριτος.

BYRRHIA, seruus, ἄπο τοῦ πυρρός, id est, rubeus, seu rubicundus, mutato π in ζ.

LESBIA, obsecatrix, gentile.

GLYCERYM, Chremetis filia, ἄπο τοῦ γλυκείας, à dulcedine.

CHREMES, senex, vel à χρέματι, quod est enixè expuere, vel potius à χρέματι equestris: studio enim alendi equos, Athenienses maxime delectabantur.

CARITO, hospes, ἄπο τοῦ καί το.

DROMO, lorarius, ἄπο τοῦ δρόμου, id est, cursu. Atque hi fabula sunt interlocutores, reliquarum personarum tantum mentio fit.

AREHYLIS, ancilla, ἄπο τοῦ ἀρχυλῆ, vel verius, ἀρχυλῆ, ἄπο τοῦ ἀρχυλῆ, id est, segnitie; siue, vt alibi repetitur, Achrylis, quod Phrygiam significat.

CHRYSSIS, meretrix, à χρυσῷ, id est, auro.

NICERATVS, adolescens: à voto victorie nomen habere videtur.

PASIBVLVS, eadem quæ Glycerium, ἄπο τοῦ πασιβύλου, id est, omnibus consulens.

M. ANTONII MVRETI

IN ANDRIAM TERENTII

ARGVMENTVM.

Chremes, & Phania fratres Athenienses fuerunt: eorum, Chremes profecturus in Asiam, Pasibulam filiulam, quam tum unicam habebat, fratris fidei credidit. profecto eo, contingit, vt in Grecia magni bellorum motus excitarentur. quos fugiens Phania, cum, imposita secum in nauim puella, ad fratrem iter cepisset, vi tempestatis fracta navi, apud Andrum insulam eiectus est. ibi applicat se ad Andrium quendam, hominem haud magna in re; à quo tamen benignè humaniterq; exceptus, non ita multò post moritur. Hospes Andrius relicta apud se puella, commutat nomen, & pro Pasibula Glycerium nominat: cumq; per aliquot annos eam cum filia Chryside, pari utramq; studio, educasset; decedit ipse quoq; de vita. Chry-

sis, quæ

sis, quæ se & orbam & inopem videret, abrepta secum Glycerio, Athenas navigat: ubi cum aliquamdiu vitam lana telasq; tolerasset, ad postremū adolescentium blanditiis, & sollicitationibus victa, quæstum corpore facere incepit. Venitabat ad eam inter ceteros Pamphilus, Simonis filius, probus & liberali præditus ingenio adolescens: qui non Chrysidis ille quidem, sed ipsius Glycerij mirifico quodam amore percussus, primus solusq; cū ea rem habuit, fidemq; iam gravidæ dedit, eam sibi uxore fore. Susceperat & postea Chremes aliā filiam, Philumenam nomine, eamq; (iam enim nubilus erat) Pamphilo, bonæ adolescentis impulsus fama, collocare cupiebat. Quid multa? Ulro ad Simonem venit, cum eo negotiū conficit. in scio Pamphilo, de communi senum sententia, faciendis nuptiis constituitur dies. Adhuc hæc erant: cūm Chrysis moritur. ibi primum Simo de filij amore cognovit. nam cū ambo vna in funus prodissent, accidit, ut, posita in ignem Chryside, Glycerium se, præ doloris impatiētia, eodē coniectura videretur. Accurrit Pamphilus, eamq; mediæ amplexus, ita consolari cœpit, ut plurimas minimeq; dubias totius rei significatio-nes daret. itaque venit ad Simonem postridie Chremes, conditionem renūciat: comperisse se, Pamphilum peregrinā illam habere in uxoris loco, nescius, ex se natam esse eam, quam ita cōrumelia causa peregrinam nominaret. gaudere, ea re intellecta, Pamphilus: dolere contra, ac ringi Simo. aduenit interea dies, qui nuptiis initio fuerat præstitutus. Simo, veteratoria quadam calliditate, simulandas sibi, ad pertentandum filij animum, nuptias statuit: hoc cogitans, si abnueret filius, veram sibi obiurgandi illius causam fore, quæ ad eum diem nulla satis iusta fuerat: sin annueret, facile se, quod veller, à Chremete impetraturum; atque ita verò nuptias, Diis adiuvantibus, factum iri. præteriens igitur apud forum, securo iam, & nihil tale metuēti filio, Pamphile, inquit, abi domū, ac Deos comprecare: uxor tibi ducēda hodie est. hoc dicto, velut improniso quodam iaculo, sauciatus adolescēs, quid ageret, aut quid consiliū raperet, nesciebat: cū ad eum Danus, vafro admodum, ac versuto ingenio servus, animadversus senis astutia, accurrit. Erat tūc vna cū Pamphilo Charinus, qui adolescēs miro quodam amore Philumena incensus, frustra sepe tentatis illius nuptiis, ad postremū audito eam eo die nupturā Pamphilo, in summam desperationem adductus, eum orabat, si se saluum veller, ut vel eam ne duceret, vel saltem nuptiis dies aliquot prodiceret.

duceret. Pamphilus enim sua quidem causa bono esse animo, atque omnia ad impediendas nuptias moliri iubebat: se, quantum in se esset, effecturum, ea ut ne daretur sibi adueniens, ut dixi, Dams, Charinum, iam spei plenum, abire ad ambiendos senis amicos iubet: deinde seorsum Pamphilo coniecturas suas aperit, persuaderq; ut patri dicat, se paratū esse uxorem ducere: nam eo pacto, inquit, & patri omnem irrogandi occasionem praecideris, & non erit tamen verendum, ne nuptiae fiant: nunquam enim Chremes tibi, semel repudiato, filiam suam iterum commissurus est. haec ita de serui cōsilio acta, longè aliter cecidere, ac putabantur. exorat enim Chremetam Simo. ita res in verarū nuptiarum discrimē adducitur. fortè eo ipso die Glycerium, exactis temporibus, puerum peperit, eum puerum Dams, cum aliter nuptias disturbare non posset, pro foribus adiuu Simonis ab ancilla collocandum curat. in eum cum incidisset Chremes, & Pamphila natum esse cognosset, rursū abducit animum à nuptiis. turba maxime concitantur: donec aduenit Crius Andrius, qui, quòd Chrysidē genere proximus fuisset, ad cernendam illius hereditatem Athenas venerat. eius interuentu Chremes filiam agnoscit. ita, summa omnium letitia, Charino Philomena, Glycerium Pamphilo nubit.

C. SVLPICII APOLLINARIS

PERIOCHA.

Iambici trimetri.

S O R O R E M falsò creditam meretriculæ,
 Genere Andriæ, Glycerium vitiat Pamphilus:
 Grauidâque facta, dat fidem uxorem sibi.
 Fore hanc: nam aliam pater ei desponderat,
 Gnatam Chremetis: atque, ut amorem comperit,
 Simulat futuras nuptias, cupiens, suas
 Quid haberet animi filius, cognoscere.
 Dams suasu non repugnat Pamphilus.
 Sed, ex Glycerio natum, ut vidit puerulum
 Chremes, recusat nuptias, generum abdicat:
 Mox filiam Glycerium insperatò agnitam,
 Dat Pamphilo hanc, aliam Charino coniugem.

ANDRIA

A C
M
CVI
PIO
DO
BIL
ET
CE

Prolo
rum

I

* Na
Non
Vete
Num
Me
Qui
Non
Dis
Qua
Fate
Id i
Con
Faci
* Q

ANDRIA TERENTII,
ACTA LVDIS MEGALENSIB.

M. FVLVIO, ET M. GLABRIONE AEDILIB.
CVRVLIB. EGERVNT L. AMBIVIVS TVR-
PIO, L. ATILIVS PRÆNESTINVS. MO-
DOS FECIT FLACCVS CLAVDĪ F. * TI-
BIIS PARIB. DEXTRIS, ET SINISTRIS.
ET EST TOTĀ GRÆCA, EDITA M. MAR-
CELLO, C. SVLPICIO COS.

PROLOGVS.

Prologus hic relatiue est, quando maledicta in aduersarium rege-
runtur. Exordium, cogi se ad respondendum aduersario.

Lambius Trimestri.

POETA cūm primum animum ad scribendum
appulit,
Id sibi negoti credidit solum dari,
Populo vt placerent, quas fecisset fabulas.
Verū aliter euenire multo intelligit:

* Nam in prologis scribundis ^a * operam abutitur,
Non qui argumentum narret, sed qui maleuoli
Veteris poetæ maledictis respondeat.

Nunc, quam rem vitio dent, quaeso animum aduortite.

^c Menander fecit Andriam, & Perinthiam.

Qui vitamuis rectè norit, ambas nouerit.

Non ita sunt dissimili argumento, sed tamen

Dissimili oratione sunt factæ, ac stylo.

Quæ conueniēre, in Andriam, ex Perinthia

Fateretur transulisse, atque vsum pro suis.

Id isti vituperant factum, atque in eo disputant,

Contaminari non decere fabulas.

Faciunt ^d ne intellegendo, vt nihil intellegant,

* Qui cūm hunc accusant, Nautium, Plautum, Ennium.

* Pet. Nannius
Miscell. i. putat
legendum tibiis,
paribus deinde
dextris & fini-
stris, vt bis ad
intelligas: & am-
bæ dextræ tibiz
parces sunt, impa-
res ambæ fini-
stræ.

^a Virtutis poetæ
obiectum.

^b * Operam le-
git D. romedes.

^c ad libentem d
non sedit Menan-
der quæstio

^e Narratio.

^d Pro sane. alij.
^e Purgat exim-
plis.

Accu-

Accusant, quos hic nosler auctores habet:

Quorum amulari exoptat negligentiam,

Potius, quàm istorum obscuram diligentiam.

f Modesta malefactorum imprecatio.

Dehinc ut quiescant porro, moneo, & desinant
Maledicere, malefacta ne noscant sua.

g Ab auditoribus favorem capiat.

Fauete, adeste aequo animo, & rem cognoscite,

Ut pernoscat, ecquid spei sit reliquum,

Posthac quas faciet de integro comœdias,

Spectanda, an exigenda sint vobis prius.

h Id est, explorandæ, ut in prolo. Hecyra, parim sum, eam exatius.

ACTVS I. SCENA I.

A R C. Simo narrat liberto primum honestâ filij vitam: deinde amatoriam: ad postremum etiam aperit, quo consilio se daturum illi uxorem simulare statuerit.

SIMO, SOSIA.

a Heic ἀποταπεινὸν ὀψωνίον inducitur, Sosia sc. que deinceps nusquam apparer.

S I. V Os istac intrò auferte: abite. Sosia

Ades dum: paucis te volo. so. dictum puta.

Nempe ut curetur rectè hac. si. Immo aliud. so. quid est,

Quod tibi mea ars efficere hoc possit amplius?

S I. Nihil istac opus est arte ad hanc rem quam paro:

Sed iis, quas semper in te intellexi, sis.

Fide & taciturnitate. so. exspecto, quid velis.

b Exordij beneuolentia à meritis captatur.

S I. b Ego postquam te emi à paruulo, ut semper tibi

Apud me iustas & clemens fuerit seruitus,

c Menandri, ἐρώ σ' ἐβουλετο, ἵκλον ὄντ', ἐλπίθεον.

Scis: feci, è seruo ut esses libertus mihi,

Propterea quòd seruiebas liberaliter.

Quod habui summum pretium, per solui tibi.

* id est, non reprehendo. Nam. Mif. lib. iiii.

S O. In memoria habeo. si. haud * muto factū. so. gaudeo,

Si tibi quid feci, aut facio, quod placeat. Simo, &

Id gratum fuisse aduorsum te, habeo gratiam.

Sed mi hoc molestum est: nam istac commemoratio

Quasi exprobratio est immemoris beneficii.

Quin tu vno verbo dic, quid est, quod me velis.

S I. Ita faciam. hoc primum in hac te predico tibi,

Quas

Quas credis esse has, non sunt vera nuptia.

SO. Cur simulas igitur? SI.^d Rem omnē à principio audies. d. Propositio
consilij.

Eo pacto & gnati vitam, & consilium meum

Cognosces, & quid facere in hac re te velim.

* Nam is postquam excessit ex ephebis, Sofia,

Liberius viuendi fuit potestas: nam antea

Quis scire posses, aut ingenium noscere,

Dum etas, metus, magister prohibebant? SO. ita est.

SI. Quod plerique omnes faciunt adolescentuli,

Vt animum ad aliquod studium adiungant, aut equos

Alere, aut canes ad venandum, aut^e ad Philosophos:

Horum ille nihil egregiè præter cetera

Studebat, & tamen omnia hac mediocriter.

Gaudebam. SO. non iniuria: nam id arbitror

Adprimè in vita esse vtile, VT NE quid nimis.

SI. Sic vita erat: facile omnes perferre, ac pati:

Cum quibus erat cumque vnà, iis sese dedere,

Eorum obsequi studiis, aduersus nemini,

Numquam praponens se aliis, ita facillimè

Sine inuidia inuenias laudem, & amicos pares.

SO. Sapienter vitam instituit: namque hoc tempore

OBSEQUIVM amicos, veritas odium parit.

SI. Interea mulier quedam abhinc triennium

Ex Andro commigrauit huc vicinia,

Inopia, & cognatorum negligentia

Coacta, egregia forma, atque etate integra.

SO. Hei vereor, ne quid Andria apporiet mali.

SI. * Primum, hac pudicè vitam, parcè, ac dauter

Agebat, lana, ac tela victum queritans.

Sed, postquam amans accessit, pretium pollicens,

Vnus, & item alter; ita vt ingenium est omnium

Hominum ab labore proclue ad lubricitatem,

e Narratio qua
exponit amores
gnati, & consiliū
sui de nuptiis.
est autem am-
plificata narra-
tio occasionibus
omnibus.

f Ellipse est
Terentiana. po-
test enim subin-
telligi, animum
applicare, adire.

g Nemo repen-
tè fuit cupidissi-
mus: gradatim
in vicia labi-
mus.

Accepit

h. Cicero pro
Quintio, saepe,
ut sit cum ipse
te confirmasset.

j. Caelius pro
Caelio erga filium.

k. Epiphonema.

l. Pamphilus continetia.

* Bene ominan-
tis vox, quod
Graeci unico ver-
bo *euo* faciunt
esset: est enim
hic boni dicere.
Ista precari. Vi-
de Nann. Milc.
Jib. 1. omina
Scopas in Ap-
pendice Collo-
quiorum cap.
vi. legit.

Accepit condicionem, dein quastum occipit.

Qui cum illam amabant, forte, ^h ita ut sit, filium

Perduxere illuc secum, ut una esset, meum.

Ego me continuo mecum: certe captus est.

Habet ⁱ observabam mane illorum servulos

Venientes, aut abeuntes: rogitabam, heus puer,

Dic sodes, quis heri Chrysidem habuit? nam Andria

Illi id erat nomen. so. teneo. si. Phædrum, aut Cliniam

Dicebant, aut Niceratum. nam hi tres tum simul

Amabant. cho. quid Pamphilus? quid? symbolam

Dedit, cenavit. gaudebam. item alio die

Querebam: comperiebam nihil ad Pamphilum

Quidquam atinere. enimvero ^k spectatum satis

Putabam, & magnum exemplum ^l continentia.

Nam, qui cum ingenio conflictatur eiusmodi,

Neque commouetur animus in ea re tamen,

Scias posse habere iam ipsum suae vitae modum.

Cum id mihi placebat, tum uno ore omnes ^{*} omnia

Bona dicere, & laudare fortunas meas,

Qui gnatum haberem tali ingenio praeclitum.

Quid verbis opus est? hac fama impulsus Chremes,

Utrò ad me venit, unicam gnatum suam

Cum dote summa filio uxorem ut daret.

Placuit: despondi: hic nuptius dictus est dies.

so. Quid obstat, cur non vera fiant? si. audies.

Fere in diebus paucis, quibus haec acta sunt,

Chrysis vicina haec moritur. so. ô factum bene!

Beasti: metui à Chryside. si. ibi tum filius

Cum illis, qui amarant Chrysidem, una aderat frequens:

Curabat: una funus: tristis interim,

Non nunquam conlacrumabat. placuit tum id mihi.

Sic cogitabam: hic parva consuetudinis

Causa

Causam mortem huius tam fere familiariter:

Quid, si ipse amasset? quid mihi hic faciet patri?

Hac ego putabam esse omnia^m humani ingeni

Manuetiq; animi officia. quid multis moror?

Egomet quoque eius causa in funus prodeco,

Nihil suspiciens etiam mali. s. o. hem quid est? s. i. scies.

Effertur: ⁿimus. interea inter mulieres,

Quae ibi aderant, fortè vnā aspicio adolescentulam,

Forma. s. o. bona fortasse. s. i. & vultu, Sofia,

Adedò modesto, adedò venusto, vt nihil supra.

Quia tum mihi lamentari prater ceteras

Visa est, & quia erat forma prater ceteras

Honestā, & liberali; accedo ad pedisequas;

Qua sit, rogo. sororem esse aiunt Chrysidis.

Percussit illico animum. atar, hoc illud est,

Hinc illa lacruma, hac illa est misericordia.

s. o. Quàm timeo, quorsum euadas. s. i. funus interim

Procedit: sequimur: ad sepulcrum venimus:

In ignem posita est: fletur. interea hac soror,

Quam dixi, ad flammam accessit imprudentius,

Sat cum periculo ibi tum exanimatus Pamphilus

Bene^o dissimulatum amorem, & celatum indicat:

Accurrit: mediam mulierem complectitur:

Mea Glycerium, inquit, quid agis? cur te is perditum?

Tum illa, vt consuetum facit amorem cerneret,

Reiecit se in eum flens quàm familiariter.

s. o. Quid ais? s. i. redeo inde iratus, atque agere ferens.

Nec satis ad obiurgandum causa. diceret,

Quid feci? quid commerui, aut peccaui pater?

Qua sese voluit in ignem iniicere, prohibui,

Seruavi. honesta oratio est. s. o. rectè putas:

Nam si illum obiurges, vita qui auxilium tulit;

in Simo Iam-
nitati falso ad-
scripsit, quod
erat amoris.

in Mirrore
uis breuitas.

o Amor Pam-
phili erga Gly-
cerium produ-
tue.

Quid

Quid facias illi qui dederit damnum, aut malum?
 Venit Chremes postridie ad me, clamitans,
 Indignum facinus, comperisse, Pamphilum
 Pro vxore habere hanc peregrinam, ego illud sedulo
 Negare factum, ille instat factum, denique
 Ita tum discedo ab illo, ut qui se filiam

p Chremes ge-
 nerum abdicat.
 q Ellipsis.

p Neget daturū. so. Non tu ibi^q gnatū? si ne hac quidem
 Satus vehemens caussa ad obiurgandum. so. qui, cedo?

s i. Tute ipse his rebus finem praescripti pater:
 Prope adest, cum alieno more viuendum est mihi:
 Sine nunc meo me viuere interea modo.

s o. Quis igitur relictus est obiurgandi locus?

p Prudens Si-
 monis consiliū.

s i. Si propter amorem vxorem nolit ducere:
 Ea primum ab illo animaduertenda iniuria est.

Et nunc id operam do, ut per falsas nuptias
 Vera obiurgandi caussa sit, si denegat:

Simul, sceleratus Daum si quid consiliū

Habet, ut consumat nunc, cum nihil obsint doli:

Quem ego credo^t manibus, pedibusq; obnixē omnia

Facturum, magis id adeo, mihi ut incommodet,

Quam ut obsequatur gnato. so. qua propter? s i. rogas?

Mala mens, malus animus quem quidem ego? si sensero.

Sed quid opus est verbis? sin eueniat, quod volo,

In Pamphilo ut nil sit mora: restat Chremes:

Qui mihi exorandus est, & spero confore.

Nunc tuum est officium, has bene ut adsimules nuptias,

Perterrefacias Daum, obserues filium,

Quid agat, quid cum illo consilij capter. s o. sat est:

Curabo: eamus iam nunc intro. s i. i pra, sequar.

Non dubium est, quin vxorem nolit filius:

Ita Daum modo timere sensi, ubi nuptias

Futuras esse audiuit, sed ipse exit foras.

v Spargitur res
 in personas, &
 initium con-
 si iam exequi-
 tur senex.

ACTVS I. SCENA II.

ARG. Filij amore explorat pater: simulat futuras nuptias: interminat
 tur Dauo pistrinū, si quid fallacia in ipsis conatus fuerit nuptiis.
Iambici senarij, & octonarij, vnus quaternarius, omnes acatalecti.

DAVVS, SIMO.

D. **M**irabar, hoc si sic abiret: & heri semper lenitas,
 Verebar, quorsum euaderet.

Qui postquam audierat non datum iri filio vxorem suo,
 Numquam cuiquam nostrū verbū fecit, neq. id agrē tulit.

s. At nunc faciet, neque, vt opinor, sine tuo magno malo.

D. ^a Id vult, nos sic nec opinantes duci falso gaudio,
 Sperantes iam amoto metu, inter oscitantes opprimi,
 Vt ne esset spatium cogitandi ad disturbandas nuptias:
 Astute. s. carnufex quæ loquitur? D. herus est, neque præ-
 uideram.

s. Daue. D. hem, quid est? s. eodum ad me. D. quid hic
 volt? s. quid ais? D. qua de re? s. rogas?

Meum gnātū rumor est amare. D. id populus curat scilicet.

s. Hoccine^b agis, an non? D. ego verò istuc. s. sed, nunc ea
 me exquirere, (net:

Iniqui patris est: nam, quod antehac fecit, nihil ad me atti-
 nit. Dum tempus ad eam rem tulit, sui animum vt expleret
 suum:

Nunc hac dies aliam vitam adfert, alios mores postulat.

Dehinc postulo, siue æquum est, te oro, Daue, vt redeat
 iam in viam.

D. ^{*} Hoc quid sit? s. omnes qui amant, grauius sibi dari
 vxorem ferunt.

D. Ita aiunt. s. tum si quis magistrum copit ad eam rem
 improbum,

Ipsū animum agrotū ad deteriore partem plerumque
 applicat.

B

D. Non

^a Callida Dauī
 suspicio.

^b id est, audis,
 Donat. alij pro
 facis. poni con-
 tendunt.

^c Indulgentia
 patris.

^{*} Ellipsis, deest
 enim queris.

a Adg. Oedi-
pus enim solus
Sphinxis eni-
gma soluit.

D. Non herclè intellego. s. non? hem. D. non: ^a Dauus sum,
non Oedipus.

s. Nempe ergo aperte vis, qua restant, me loquit. D. sanè
quidem.

s. Si sensero hodie, quidquam in his te nuptiis
Fallacia conari, quo fiant minus;
Aut velle in ea re ostendere, quam sis callidus:
Verberibus casum te in pistrinū, Daue, dedā vsq. ad necem,
Ea lege, atque omine, vt, si te inde exemerim, ego pro te
molam.

Quid, hoc? intellexisti? an nondum etiam ne hoc quidem?

D. immo callidè:

Ita aperte ipsam rem modò locutus: nihil circuitione vsus es.
s. Vbius, facilius passus sim, quàm in hac re, me deludier.

* Bene ominan-
tis. V. de Nannij
Miscell. lib. 1. sic
suprà, omnia
bona dicere.

D. * Bona verba quaeso. s. irrides? nihil me fallis. sed dico tibi,
Ne temere facias, neque tu hoc dicas tibi nō predictū. caue.

ACTVS I. SCENA III.

A. R. C. In hac scena deliberat Dauus, velit ne Pamphilo esse adiutor,
an auscultare seni.

Lambici octonarij & senarij.

DAVVS.

a Consultatio
Dau, filium ne
adiutor, an seni
auscultet.

D. ^a E Nimvero, Daue, nihil loci est segnitiae, neque so-
cordiae,

Quantum intellexi modò senis sententiam de nuptiis.
Quae si non astu prouidetur, me, aut herum pessum dabūt.
Nec, quid agam, certum est, Pamphilum ne adiutem, an
auscultem seni.

b id est, decipere

Si illum relinquo, eius vitæ timeo: sin opitulor, huius minas:
Cui^b verba dare difficile est: primum iam de amore, hoc
comperit:

Me insensus seruat, ne quam faciam in nuptiis fallaciam.
Si senserit, perij; aut, si libitum fuerit, causam ceperit,
Quo

Quo iure, quaque iniuria precipitem in pistrinum dabit.

c *περὶ τῆς
δὲς, vt fas
nefas, velis nō-
lis.*

Ad hac mala hoc mihi accedit etiam: hac Andria,
Sive ista vxor, siue amica est, grāvida ē Pamphilo est:

Audrēque eorum est operæpretium audaciam:

Nam inceptio est amentium, haud^d amantium:

Quidquid peperisset, decreuerunt tollere:

d *περὶ τῆς
οἷα est, quæ
à Cicerone
agnominatio
dicitur.*

Et fingunt quandam inter se nunc fallaciam,

Cinem Articam esse hanc: fuit olim quidam senex,

Mercator: nauem is fregit apud Andrum insulam:

Is obiit mortem: ibi tum hanc eiectam Chrysidis

Patrem recepisse orbam, paruam, fabula,

Mihi quidem non hercle fit verisimile.

Atqui ipsis commentum placet:

Sed Mysis ab ea egreditur. at ego hinc me ad forum, vt

e *Ἡεῖς πε-
ραδὸν est,
id est preparatio
ad aliam sec-
nam.*

Conueniam Pamphilum, ne de hac re pater imprudentem
opprimat.

ACTVS I. SCENA IIII.

A. G. C. Narrat Mysis quamobrem à Glycerio exierit: & hic docet
Terentius immoderatum vini vsum fugiendum esse nō qui feris
præsumt negotiis. Nihil est enim quod recte agi ab ebrio possit.

Trochæi, & cōsonary cat. ale. f. l. c.

MYSIS.

M. ^a **A** Vdiui Archilisiā dudum: Lesbīā adduci iubes:

Sanè pol illa temulēra est mulier, & temeraria,

Nec satis digna, cui committas primo partu mulierem:

Tamen eam adducam. importunitatem spectate amica:

^b Quia compotrix eius est. Di date facultatem obsecro

Huic pariuendi, atque illi in aliis potius peccandi locum.

Sed quidnam Pamphilum exanimatum video? vereor,

quid fiet.

Opperiar, vt sciam, num quidnam hæc turba tristitia

adferat.

a Oeconomis
postulat vt ob-
stetrici accer-
tur, & conue-
niatur Pamphi-
lus.

b Apollōpeis.

c id est, turba-
tio, concio.

ACTVS I. SCENA V.

Habet hæc scena Pamphili dolorem de nuptiis: fidem datam Glycerio seruaturum pollicetur, vel inuito, si res ita exigat, patre.

Lambici, & trechaici octetarii, varii mixti, binarius unus, quaternarius quatuor.

PAMPHILVS, MYSIS.

i Querela Pamphili. Pamphili ob nuptias perturbatus, ex abrupto incipit propositionem iniuriz à patris persona.

P.ⁱ **H**occine est humanum factum, aut inceptum? hoc-cine officium patris?

M. Quid illud est?

P. Pro Deum, atque hominum fidem, quid est, si non hæc contumelia est?

Vxorem decreuit dare sese mi hodie. nonne oportuit præfuisse me antè? nonne prius communicatum oportuit?

M. Miseram me, quod verbum audio? P. quid Chremes? qui denegauerat,

Se commissurum mihi gnatam suam vxorem: id mutauit: Quoniam me immutatum videt.

a Mirè poeta hic magnatur. hoc facit, quo catastrophe maiore gaudio complectatur. id est, infortunatum. Nana. Miscel. lib. 1.

^a Itane obstinate operam dat, vt me à Glycerio miserum ab-Quod si sit, perco funditus. (*strabat?*)

Adeon' hominem * inuenustum esse, aut infelicem quem-quam, vt ego sum?

Pro Deum, atque hominum, nullon' ego

Chremetis pacto affinitatem effugere potero? quot modis

b Exaggeratur indignitas. Propria, & Paethetica. c Contumelia vehemens.

^b Contemptus, spretus? facta, transacta omnia. hem Repudiatus repeto, quãobrem? nisi si id est, quod suspicor:

Aliquid * monstri alunt: ea quoniam nemini obrudi potest, Itur ad me. M. oratio hæc me miseram exanimauit metu.

d Parentis negligentiam carpit.

P. Nam quid ego dicam de^a patre? ah.

e Aegrè amantes de re vxoris audiunt.

Tantamne rem tam negligenter agere: prateriens modò Mihi apud forum, ^e vxor tibi ducenda est Pamphile hodie, inquit: para:

Abi domum. id mihi visus est dicere, abi citò, & suspède te. Obstupui. censen' vllum me verbum potuisse proloqui?

Aut

Aut ullam caussam, ineptā saltē, falsam, iniquā? obmutui.

Quid si ego prius id rescissem, quid facerem, si quis nunc me roget,

Aliquid facerem, ut hoc ne facerem. sed nunc primum quid exsequar?

Tot me impediunt cura, quae meū animum diuersa trahūt;

Amor, huius misericordia, nuptiarum sollicitatio,

Tum^b patris pudor, qui me tam leni passus est animo vscueque adhuc,

Qua meo cumque animo libitum est, facere: ei ne ego vscaduorser? hei mihi,

Incertum est, quid agam. M. misera timeo, hoc incertum quorsum accidat.

Sed nunc peropust, aut hunc cum ipsa, aut me aliquid de illa aduorsum hunc loqui.

Dum in dubio est animus, paullo^a momento huc illuc impellitur.

P. Quis hic loquitur? Myfifaluae. M. o saluae Pamphile. P. quid agit? M. rogas?

Laborat ē dolore: atque ex hoc misera sollicita est, diem Quia olim in hunc sunt constituta nuptiae: tum autem hoc timet,

Ne deserat se. P. hem. b egone istuc conari queam?

Ego propter me illam decipi miseram sinam,

Qua mihi suum animum, atque omnem vitam credidit,

Quam ego animo egregie caram pro uxore habuerim;

Bene, & pudicē eius doctum, atque cductum, sinam,

Coactum egestate ingenium immutari?

Non faciam. M. haud vereor, si in te solo sit fixum:

Sed vim ut queas ferre. P. adeon^c me ignauum putas?

Adeon^c porro ingratum, aut inhumanum, aut ferum,

Ut neque me consuetudo, neque amor, neque pudor

^f Deliberatio, & eius partes.

^g Dissolutio seu articulus deficientibus copulis. Consultatio sequitur querelam: fingit enim cordatum adulescentem.

^h Patris indulgentiam arguit.

^a Metaphora à mole ponderis in sacra peadentis.

^b Lenta & mixta responsio, & magna vis est in pronominitibus istis: nec precipitanter, sed interrupte, protenda sunt.

^c Confirmatio ab honesto, & totus locus mirè patheticus.

Commoveat, neque commoveat, ut servem fidem?
 M. Unum hoc scio, hanc meritam esse, ut memor esses sui.
 P. Memor essem: ô Mysis Mysis, etiam nunc mihi

n Sophocles
 Philoc.
 2. 729. q. 2.
 v. 170.

n Scripta illa dicta sunt in animo Chrysidis

De Glycerio iam ferme moriens me vacat:

o Protopopeia
 est, & principii
 à blandimento.

Acceſti: vos ſemotæ: nos ſoli: incipit:

° Mi Pamphile, huius formam, atque ætatem vides:

Nec clam te est, quam illi nunc utraque inutiles

Et ad pudicitiam, & tutandam ad rem ſient.

Quod ego per hanc te dextram oro, & ingenium tuum,

Per tuam fidem, perque huius ſolitudinem

Te obreſtor, ne abs te hanc ſegreges, neu deſeras,

Si te in germani fratris dilexi loco.

Sine hac te ſolum ſemper fecit maxami,

Seu tibi morigera fuit in rebus omnibus.

Te iſti virum do, amicam, tutorem, patrem:

Bona noſtra hæc tibi committo, & tue mando fidei.

Hanc mihi in manum dat: mors continuo ipſam occupat.

Accepi: acceptam ſervabo. M. ita ſpero quidem.

p Concludit
 barem deli-
 berationis ſur-
 per electionem.
 q Hic verſus
 perſicitur initio
 ſcenæ ſequentiſ.

P. Sed cur tu ab illa? M. obſtrictior accerſo. P. Propera:

Atque audin? verbum unum cane de nuptiis,

° Ne ad morbum hoc etiam. M. teneo.

ACTVS II. SCENA I.

A R G. Charinus intelligit Pamphilo nupturam Philumenam, idem
 rogat Pamphilum, ne ducat. Hic Charinus & Byrrhia fabulæ adii-
 ciuntur, ne ſperâ relinquantur Philumena.

*Iambici ſenarij & octonarij, & unus quaternarius: Item
 trochæi iambicu permixti.*

CHARINVS, BYRRHIA, PAMPHILVS.

a Hic velut o-
 miſſo argumēto
 principali, ad-
 miſcet Charinuſ,
 v. plus in fabu-
 la ſiturbat.

C. ° Quid ad Byrrhia?

Datur illa Pamphilo hodie nuptum? B. ſic eſt.

qui ſcis Byrrhia?

B. Apud forū modo de Dauo audiui. C. va re miſero mihi.

Vt ani-

Ut animus in spē, atq. in timore vsq. antehac^a attentus fuit,
Ita, postquam adempta spes est, lassus, cura cōfectus stupet.

B. ^a Quæso edepol Charine, quoniam id fieri, quod vis, non
pōtest,

Velis id, quod possit. c. nihil aliud, nisi Philumenam volo.

B. Ah, quanto satius est, te id operam dare,

Qui istum amorē ex animo amoveas tuo, quā id loquitur,

Quo magis libido frustra incendatur tua.

c. Facile omnes, cum valemus, recta consilia agrotis damus.

Tu si hic sis, aliter sentias. B. age age, ut lubet. c. sed Pam-
philum

Video omnia experiri centum est, prius, quā pereō.

B. Quid hic agit?

c. Ipsum hunc orabo: huic supplicabo: amorem huic nar-
rabo meum:

Credo, impetrabo, ut aliquot saltem nuptiis^b prodar dies.

Interea fiet aliquid, spero. B. id aliquid nihil est. c. Byrrhia,

Quid tibi videretur? adeon^c ad eū? B. quid nisi nihil impe-

dit te arbitretur sibi paratū mœchū, si illam duxerit. (tres,

c. Abi hinc, in malam rem cum suspitione istac, scelus.

P. Charinum video, salve. c. o salve Pamphile:

Ad te aduenio, spem, salutem, auxiliū,^d consiliū expetens.

P. Neque pol consiliū locum habeo, neque auxiliū copiam.

Sed istuc quidnam est? c. hodie vxorem ducis? P. aiunt. c.

Pamphile,

Si id facis, hodie postremū me vides. P. quid ita? c. hei mihi,

Vereor dicere: huic dic quæso Byrrhia. B. ego dicam. P.

quid est?

B. Sponsam hic tuam amat. P. nō iste haud mecum sen-

tir. e hodie dic mihi,

Nunquidnam amplius tibi cum illa fuit Charine? c. ah

Pamphile,

* Id est, disten-
tus & arripus,
ut qui virumque
hæcenus & a
spe, & metu de-
tinebatur. Vide
Nannij Miscell.
Lib. II.

d Sanum Tyr-
rhiz consilium
attendant tum
amatores, tum
Physici. Eurip.
Alcest.

hæc nacti-
viri in pœtho
et pœtho.

b Sic Donatus
& Nonius.

c Sic distinxit
Donatus, quid
nam? scilicet
adcas.

d Artificiosè
consilium post-
ulat.

d scilicet abs te
esse cognitam.

Nihil. P. ^d quam vellem. C. nunc te per amicitiam, & per
amorem obsecro,

Principio. ut ne ducas. P. dabo equidem operam. C. sed si id
non potes,

Aut tibi nuptia hæ sunt cordi. P. cordi? C. saltē aliquot dies
Profer, dum proficiscor aliquod, ne videam. P. audi nūc iam:

Ego Charine neutiquam officium esse liberi puto,

Cum is nil promereat, postulare id gratia apponi sibi.

Nuptias effugere ego istas malo, quam tu adipiscier.

C. Reddidisti animum. P. nunc, si quid potes aut tu, aut
hic Byrrhia,

e Mire exprimit
affectū nuptias
reculantis.

Facite, fugite, inuenite, efficite, qui detur tibi:

Ego id agam, mihi qui ne detur. C. sat habeo. P. Dauum
optumē

f Ellipsis, scili-
cer, dicit.

Video. huius consilio fretus sum. C. at tu hercle haud ^e quid-
quam mihi,

Nisi ea, quæ nihil opus sunt scire. fugin' hinc? B. ego verò
ac lubens.

ACTVS II. SCENA II.

A. R. C. Dauus cum ex variis coniecturis, & signis comperisset nuptias
non coherere, Pamphilum toto querens opido; exultat insolētius,
Trochari octonarij, cataleptici.

DAVVS, CHARINVS, PAMPHILVS.

a Portamus &
corpore & ani-
mo. Recte ordi-
ne prius metus
rollitur quam
gaudium infun-
datur.

DI boni, boni quid ^a porto? sed vbi inuentiam Pam-
philum,

Ut metum, in quo nunc est, adimam, atque expleam ani-
mum gaudio?

C. Latus est, nescio quid, v. nobile est. nondū hac re scivit mala.

D. Quē ego nūc credo, si iam audierit sibi paratas nuptias.

C. Audin' tu illum? D. toto me opido exanimatū querere.

Sed vbi queram? aut quò nūc primum intendam? C. cessas
alloqui?

D. ^b Ab eo

D.^b Ateo. P. Daue ades, resiste. D.^c quis homo est, qui me?

ô Pamphile,

Teipsum quero. euge ô Charine: ambo opportunè: vos volo.

P.^d Daue, perij. D. quin tu hoc audi. P. interij. D. quid timeas, scio.

C. Mea quidè herclè in dubio vita est. D. & tu quid, scio.

P. Nuptia mihi. D. & id scio. P. hodie. D. obtundis, tamen si intelligo.

Id paues, ne ducas tu illam: tu autè, vt ducas. C. rem tenes.

P. Istuc ipsum. D.^f atq; istuc ipsum, nil periculi est: me vide.

P. Obsecro te, quam primum hoc me libera miserum metu. D. hem,

Libero: vxorè ribi iam nō dat Chremes. P. què scis? D. scio.

Tuus pater modò meprehendit: ait, tibi vxorem dare

Hodie, item alia multa, quæ nunc non est narrandi locus.

Continuò ad te properans percurro ad forum, vt dicam ribi hæc.

Vbi te nō inuenio, ibi ascendo in quendam excelsum locum,

Circumspicio: nusquam, fortè ibi huius video Byrrhiam:

^a Rogo: negat vidisse: mihi molestum quid agam, cogito.

Redeunti interea ex ipsa re mihi incidit suspicio: hem,

Paululum obsoni, ipsius tristis, de improviso nuptia:

Non coheret. P. quorsumnam istuc? D. ego me continuò

ad Chremem.

Cum illo aduenio, solitudo ante ostium: iam id gaudeo.

P. Rectè dicis, perge. D.ⁱ maneo: interea introire neminem

Video.^k exire neminem, matronam nullam in adibus

Nil ornati, nil tumultu. accessi, introspexi. P. scio.

Magnum signum. D. num videntur cōuenire hæc nuptiis?

P. Non, opinor, Daue. D. opinor, narras? non rectè accipis.

Certa res est. etiam puerum inde abiens cōueni^l Chremis,

Holera, & pisciculos minutos ferre obolo in cenam seni.

b Ad hoc perinet quod sequitur, resiste, sed & habeo, reperiri aut Donatus, vt sit deliberationis conclusio.

c Seruilius exultat Dauius, idque vice exordij est.

d Mira compendia cōtrahit hic poeta, nec tamè affectus perhæsit perdit.

e deest, timeas, teste Donato.

f Proposito.

g Perfecta securitas, liberatio vocatur: ideo dicitur libera me.

h id est, interrogo, & mira, & imitanda breuitas.

aua & potius.

i Callidum

Daui facum.

k Nota argumentum à frequentibus.

l Donatus Chremi legendum censet, sicut Vlyssi.

Nullus, pro
nom. ita in Eun.
Act. 1. scen. 1. &
in Hercr. Act. 1.
scen. 12.

D. Caput persy-
nerducent.

o id est, proui-
det.

P. Ellipsis, deest
enim, nihil effi-
cies.

* In manu scri-
ptis coniungun-
tur hae superio-
ribus.

C. Liberatus sum Daue hodie tua opera. D. at nullus
quidem.

C. Quid ita? nempe huic prorsus illam non dat. D. ridicu-
lum caput.

Quasi necesse sit, si huic non dat, te illam vxorem ducere.
Nisi ° vides nisi sentis amicos oras, P. ambis. C. bene moneas.
Ibo: et si hercle saepe iam me spes hæc frustrata est. vale.

*ACTVS II. SCENA III.

A. R. C. Suadet Pamphilus atque etiam persuadet Dauus vt patri dicar,
vxorem se ducturum.

Trochaei octonarij catalectici, iambici, senarij & octonarij acatalecti.

PAMPHILVS, DAVVS.

a Cogitandum
& romachos
hæc dicit. sic
Virg. Quid vult
concurtus ad
amorem?
b Consilium
serui, quo Pam-
philus inficiens
in periculum
conicitur.

P. Quid igitur sibi vult pater? cur simulat? D. ego di-
cam tibi.

Si id susceñseat nunc, quia non det tibi vxorem Chremes,
Ipsus sibi esse iniurius videatur: neque id iniuria:
Prius, quam tuum, vt sese habeat, - animum ad nuptias
perspexerit.

Sed si tu negaris ducere, ibi culpam in te transferet:
Tum ille turba fient. P. quid? vis, patiar? D. pater est
Pamphile.

c id est, celeriter
dixit. et
dixit. et

Difficile est. tum hac sola est mulier, & dictum ac factum
inuenerit

Aliquam causam, quamobrem eiciat opido. P. eiciat?
D. cito.

P. Cedo igitur, quid faciam Daue? C. dic te ducturum. P.
hem. D. quid est?

P. Ego dicam? D. cur non? P. numquam faciam. D. me nega.
P. Suadere noli. D. ex ea re quid fiat, vide.

* Ita Don-
Li-
nacer verò hic.

P. Vt ab illa excludar, huc concludar. D. non ita est.
Nempe hoc sic esse opinor dicturum patrem:
Ducas volo hodie vxorem tu, ducam, inquires:

Cedo,

Cedo, quid iurgabit tecum? hic reddes omnia,
 Quae nunc sunt certa ei consilia, incerta ut sient,
 Sine omni periculo: nam hocce haud dubium est, quin Chremes
 Tibi non det gnatum: nec tu ea causa * minueris
 Haec qua facis, ne is mutet suam sententiam.

* Nann. Miscell.
 1. timueris haec
 (pro ob hoc)
 quafacit.

Patri dic velle: ut cum velit tibi iure irasci, non queat.

Nam quod tu ^a speres, propulsabo facile. vxorē his moribus ^d id est, timer.
 Dabit nemo. inopem inueniet potius, quam te corrumpi ^{Virg. Aeneid. 10.}
 At sperate deos.

finat:

Sed si te a quo animo ferre accipiet, neglegentem feceris.

Aliam otiosus quæret: interea aliquid acciderit boni.

P. Itane credis? D. haud dubium id quidem est. r. vide, quod
 inducas. D. quin taces?

P. Dicam. puerum autem ne resciscat mihi esse ab illa, ^c cau-
 tio est: ^e Caueendam
 est, Donat.

Nam pollicitus sum suscepturum. D. o facinus audax. P.
 hanc fidem

Sibi, me obsecrauit, qui se sciret non deserturum, ut darem.

D. ^f Carabitur, sed pater adest. caue, te esse tristem seniat. ^f Impersonali-
 ter, tamquam
 arduū & graue.

ACTVS II. SCENA IIII.

A R G. Hæc scena consiliorum executionem habet. Monet Pamphi-
 lum Dauus apud patrem ne titubet: sed animo præseni loquatur.

Lambici senarij.

SIMO, DAUUS, PAMPHILVS.

S. **R** Eniso, quid agant, aut quid capient consilij.

D. Hic nunc non dubitat, quin te ducturum neget.

^a Venit meditatus alicunde ex solo loco:

Orationem sperat inuenisse se,

Qua ^b differat te: proin tu face, apud te ut fies.

P. Modo ut possim. D. crede mihi hoc inquam Pamphile,

Numquam hodie tecum commutaturum patrem

Vnum esse verbum, si te dices ducere.

a Adie tribus
 rebus constat:
 cogitando, di-
 cendo, gerendo
 b id est, distul-
 bet.

c Commutate
 verba, est pro
 bonis dictis
 mala iungere.

ACTVS

ACTVS II. SCENA V.

ARG. Pamphilum Byrrhia obseruat idem Pamphilus patri respondet, se facturum quæ uolet ille omnia: Charino eadem renuntiat Byrrhia.

Eiusdem generis.

BYRRHIA, SIMO, DAVVS, PAMPHILVS.

a Iterum miror, cum omnes cōsultissimè sibi agere uideatur, omnes inopinatō rerum exitu ludificantur.

B.^a **H**erus me, relictis rebus, iussit Pamphilum Hodie obseruare, ut, quid ageret de nuptiis, Scirem. id propterea nunc hunc uenientem sequor.

Ipsū adeo præsto uideo cum Dauo. hoc agam.

S. Vtrumque adesse uideo. D. hem seruā. S. Pamphile,

D. Quasi de improviso ressicce ad eum. P. hem pater.

D. Probè. S. Hodie uxorem ducas, ut dixi, uolo.

B. Nunc nostra parti timeo, quid hic respondeat.

b Vastrum Pamphilū respiciam.

P.^b Neq. istic, neq. alibi tibi usquā erit in me mora. B. hem,

D. Obmutuit. B. quid dixit? S. facis, ut te decet,

Cum istuc, quod postulo, impetro cum gratia.

D. Sum uerus? B. herus, quantum audio, uxore excidit.

S. I iam nunc intro, ne in mora, cum opus sit, sis.

c *ἡ παρρησία*.

Sic Virgil. 4.

Aeneid. Nulquā

ruta fides. Luue-

nal. Fronti nul-

la fides.

d Eurip. Med.

ἔς πᾶς πῆ

ἄνθρωπος τὸ πᾶ-

λᾶς ὑπὸ τοῦ

φύλου.

P. Eo. B. nullāne in re esse homini cuiquam fidem?

Verum illud uerbum est, uolgò quod dici solet,

d OMNES sibi melius malle esse, quā alteri.

Ego illam uidi virginem: forma bona

Memini uidere: quo æquior sum Pamphilo,

Si se illam in somnis, quā illum, amplecti maluit.

Renunciabo, ut pro hoc malo mihi det malum.

ACTVS II. SCENA VI.

ARG. Dauus Simonem, & Dauum Simo fallit quæ res non iniucunda est.

Eiusdem metri.

DAVVS, SIMO.

a Dauus ita loqui uideatur, ut spectator tantum audiat: sic tamē ait, ut uelit auctori à Simone.

D. **H**ic^a nunc me credit aliquam sibi fallaciam Portare, & ea me hic restituisse gratia.

S. Quid Dauus narrat? D. æquè quidquam nunc quidem.

S. Nihil ne? hem. D. nihil prorsus. S. at qui exspectabā quidē.

D. Præ-

D. Præter spem euenit : sentio : hoc male habet virum.

s. Potin' es mihi verum dicere? D. nihil facilius.

s. Num illi molesta quippiam hæ sunt nuptiæ,

Huiusce propter consuetudinem hospita?

D. Nihil hercle : aut si adeo, ^b bidui est, aut tridui

Hæc sollicitudo : nostim' ? deinde desinet :

Etenim eam secum rem recta reputauit via.

s. Laudo. D. dum licitum est illi, dūmque etas tulit,

Amauit : tum id clam : ^c cauit, ne unquam infamia

Ea res sibi esset, vt virum fortem decet.

Nunc vxore opus est : animum ad vxorem appulit.

s. ^d Subtristis visus esse aliquantulum mihi.

D. Nihil propter hanc rem : sed est, quod susceset tibi.

s. Quidnam est? D. puerile est. s. quid est? D. nihil. s. quin
dic, quid est.

D. Aut nimium parcè facere sumptum. s. mène? D. te.

Vix, inquit, ^e drachmis obsonatus est decem :

Nam filio videtur vxorem dare?

Quem, inquit, vocabo ad cœnam meorum aqualium
Potissimum nunc? & quod dicendum hîc fiet,

Tu quoque perparcè nimium. ^f non laudo. s. tace.

D. Commoui. s. ego, istæ rectè ut fiant, videro.

Quidnam hoc rei est? quidnam hic volit ^g veterator sibi?

Nam si hîc mali est quidquam, hem illic est huic rei caput.

^b Fallacia alia
aliam erudit.

^c Quid in amo-
re caucendum.

^d Sub. significa-
tum temperat,
vt subridet.

^e Drachma ex
xviij. siliquis
constat. i. ex iij.
scrupulis. est
autem planè
denarius.

^f Modestia veri-
tur : non enim
dicit, reprehendit.

^g Veterator, in-
duratus, & tri-
tus in astucia.

ACTVS III. SCENA I.

Simo præ nimia sagacitate mirum in modum fallitur, partum simu-
lari credens, qui verus erat.

Eiusdem mensura.

MYSIS, SIMO, DAVVS, LES-
BIA, GLYCERIVM.

ITa pol quidem res est, vt dixi Lesbia :

Fidelem haud ferme mulieri inuenias virum.

s. ^a Ab Andria est ancilla hac. quid narras? D. ita est.

M. Sed

^a Oeconomis
comica sæpè sic
se habet, vt casu
putetur euenisse,
quod consilio
factum sit.

M. Sed hic Pamphilus. s. quid dicit? M. firmavit fidem.
s. hem.

D. Vinam aut hic surdus, aut hac muta facta sit.

M. Nam quod peperisset, iussit tolli. s. & Iupiter,
Quid ego audio? actum est, siquidem hac vera predicat.

I. Bonum ingenium narras adolescentis. M. optimum.

Sed sequere me intro, ne in mora illi sis. I. sequor.

D. Quod remedium nunc huic malo inueniam? s. quid hoc?

Adeo est demens? ex peregrina? iam scio: ah

Vix tandem sensu stolidus. D. quid hic sensisse ait?

b Deceptio sen's
ex suspitione.

s. Hac primum affertur iam mihi ab hoc^b fallacia.

Hanc simulant parere, quod Chremetem absterreant.

G. Iuno Lucina fer opem, serua me obsecro.

s. Huius tam ei: ridiculum, postquam ante ostium

Me audiuit stare, appropinquat, non sat commodè

Diuisa sunt temporibus tibi Daue hac. D. mihi?

a Lesb. & Mytis,
anne rectè agunt
causam Pampa-
phili cuius vel so-
licitudine et facis
de Pamphilo?
c Id est Pamphilo.
d utraque
ex maris quitate.

s. * Num immemores? discipuli: D. ego, quid narres, nescio.

s. Hicne si me imparatam in veris nuptiis

Adortus esset, quos mihi ludos redderet?

Nunc huius periculo sit. d. ego in portu nauigo.

ACTVS III. SCENA II.

A R G. Lesbia egrediens narrat quo in statu sit Glycerium puerpera,
simul agit de danda illi potione, imitata medicos, qui præscribere
solent agrotis omnia ad esum potumque pertinentia, deinde Simo
& Dauid de puero nato calidè altercantur.

Trochæi iambici mixti senarii & obsonarij acatalecti & catalectici,
quibus interpositi suis locis huius quaternarij.

LESBIA, SIMO, DAVIDS.

a Ad solent, con-
suetudinis est:
oportet, necessi-
tatis.

b Medici adhuc
futuram rerum
incerti, presen-
tibus indicis
firmam valetu-
dinem polli-
centur.

L. A. Dhuc Archilis, quæ^a ad solent, quæq; oportet
Signa ad salutem esse, omnia huic esse video.

Nunc primum fac, istæc vi lauet: post deinde,

Quod iussi ei dare bibere, & quantum imperavi,

Date: mox ego huc reuertor.

Per, acastor, scirus puer natus est Pamphilo.

Deos

fidem.

Deos quæso, ut sit superstes: quandoquidem ipse est ingenio bono,

Cumq; huic veritus est optumæ adolescenti facere iniuriam.

S.^c Vel hoc quis non credat, qui norit te, abs te esse ortum?

D. quidnam id est?

S. Non imperabat coram, quid opus factu esset puerpera:

Sed postquam egressa est, illis, quæ sunt intus, clamat de via.

O Daue, itane contemnitor abs te? aut itane tandem idoneus

Tibi videor esse, quem tam aperte fallere incipias dolis?

Saltem accuratè, ut metui videar certè si rescuerim.

D.^d Certè hercle nunc hic se ipse fallit, haud ego. S. edi-

xim' tibi?

Interminatus sum, ne faceres? num' veritus? quid retulit?

Credon' tibi hoc, nunc peperisse hanc è Pamphilo?

D. Teneo, quid erret: quid ego agam, habeo. S. quid taces?

D. Quid credas: quasi non tibi renunciata sint hæc sic fore.

S.^f Mihin' quisquam? D. eho, an tute intellexi hoc adsimulari? S. irrideor.

D. Renunciatum est: nam qui istac tibi incidit suspicio?

S. Qui? quia te uoram. D. quasi tu dicas, factum id consilio meo.

Certè enim scio. D. no. satis me pernoſti etiam, qualis sim, Simo.

S.^g Egone te? D. sed, si quid narrare occæpi, continuo dari

Tibi verba censēs. S. falsò. D. itaque hercle nihil iam mutare audeo.

S. Hoc ego scio vnū, neminem peperisse hîc. D. intellexim'?

Sed nibilo secius mox^h deferent pueram huc ante ostium.

Id ego iam nunc tibi renuncio here futuram, ut sis sciens:

Ne hoc posterius dicas, Daui factum consilio, aut dolis.

Prorsus à me opinionem hanc tuam ego esse amotam volo.

S. Vnde id scis? D. audiuî, & credo. multa concurrunt simul,

Qui

c Id est, etiam, locus ab incongruentia rei & temporis. Cic. pro Flacco. Vel quod est in eodem decreto scriptum.

d Dauid hæc fecim.

e Verecundia liberi est, itru verò metu.

f Hoc ad senis perspicaciam spectat, q. d. ego ipse intelligo.

g Ista pronominata vehemētiam habent.

h Vbi sentit senis nondum persuasum hæc parere affirmat seruos hanc parere, & tamē ita narrat, ut opinionem suam faciat simulatam partem.

dicat.
m.

hoc?

fid.

ra,
ere
mo

os

b Moleis signis
coniectura con-
stat.

Qui^b coniecturam hanc nunc facio. iam primum hac se e
Pamphilo

Graudam dixit esse inuentum est falsum. nunc postquā vi-
Nuptias domi apparari, missa est ancilla illico (des
Obstetricem accersitū ad eam, & puerū vt adferret simul:
Hoc nisi sit, puerum vt tu videas, nil^c mouentur nuptiae.
s. Quid ais? cum intellexeras;

c Id est, pertur-
batur.

Id consilij capere, cur non dixti extemplo^d Pamphilo?

d Pamphilum
ab amore di-
uertisse alferit.

D. Quis igitur eum ab illa abstraxit, nisi ego? nam omnes
nos quidem

Scimus, quā miserè hanc amarit: nunc sibi vxorē expetit.
Postremo id mihi da negoti. tu tamen idem has nuptias
Perge facere ita, vt facis: & id spero adiuturos Deos.

e Vide quā
differē & Latī-
nè simo hac
fecum.

s. Immo abiintro. ibi me opperire, & quod parato opus est,

e Non impulit me, hac nunc omnino vt crederem. (para.

Atque haud scio, an, quæ dixit, sint vera omnia:

Sed paruipendo, illud mihi multo maximum est,

Quod mihi pollicitus est ipse gnatus. nunc Chremes

Conueniam: orabo gnato vxorem: si impetro;

Quid aliās malim, quā hodie has fieri nuptias?

Nam gnatus quod^f pollicitus est, haud dubium est mihi,

Si nolit, quin eum meritō possim cogere.

Atque adeo in ipso tempore eccum ipsam obuiam.

ACTVS III. SCENA III.

ARG. Congressu duorum senum, ex falsis veræ fiunt nuptiæ.

Lambici octonarij & senarij acatalectici, vnus quaternarius:
ad finem octonarij catalectici.

SIMO, CHREMES.

a Tubemus ver-
bis: volumus
animo.

b Ex hâc au-
pitis veræ fiunt,
idque initium
est epitafios pe-
niculi in fabula.

s. **I**ubeo^a Chremetem. c. ob, te ipsum quærebam. s. &
ego te. c. optatū aduenis.

b Aliquot me adicere, ex te auditum qui aiebant, hodie filiam
Meam nubere tuo gnato: id viso, tene, an illi insaniant.

s. Au-

s. Ausculta paucis : & quid ego te velim , & , tu quod
queris , scies.

c. Ausculto : loquere , quid velis.

s. Per ego te Deos oro , & nostram^c amicitiam Chreme,
Que incepta à parvis cum etate accreuit simul;
Perque vnicam gnatam tuam , & gnatum meum,
Cuius tibi potestas summa seruandi datur;

Vt me adiuvet in hac re , atque ita , vti nuptia

Fuerant futura , fiant . c.^d ah , ne me obsecra :

Quasi hoc te orando à me impetrare oporteat .

Alium esse censes nunc me , atque olim , cum dabam ?

^e Si in rem est vtrique , vt fiant , accersi iube .

Sed si ex ea re plus mali est , quam commodi

Vtrique ; id oro te , in commune vt consulas ,

^f Quasi illa tua sit , Pamphilique ego sum pater .

s. Immo ita volo , itaque postulo vt fiat , Chreme :

Neque postulem abs te , nisi ipsa res moneat . c. quid est ?

s. Ira sunt inter Glycerium , & gnatum . c. audio .

s. Ita magna , vt sperem posse auelli . c. fabule .

s. Profecto sic est . c. sic hercle , vt dicam tibi :

AMANTIVM ira , amoris integratio est .

s. Hem , id te oro , vt antè eamus , dum tempus datur ,

Dumque eius lubido occlusa est contumeliis ,

^g Prius quam harum scelera , & lacruma conficta dolis

Reducant animum egrotum ad misericordiam .

Vxorem demus . spero consuetudine , &

Coniugio liberali deuictum , Chreme ,

Dehinc facile ex illis sese emer surum malis .

c. Tibi ita videtur : at ego non posse^h arbitror

Neque illum hanc perpetuo habere , neque me perpeti .

s. Qui scis ergo istuc , nisi periculum feceris ?

c. At istuc periculum in filia fieri , graue est .

C

s. Nent -

^c Commend.
amicitiæ à ve-
tustate , & est
obtestatio à re-
bus de quibus
agitur.

^d Vox plena of-
ficii , & caritatis.

^e Ab vtili accu-
rata locutio.

^f Suauissima
commutatio
est à possibili.

^g Inuidiosè de
vna tantum
loquitur.

^h Chre. Pamphi-
amorem suspen-
sum habet.

s. Nempe incommoditas denique huc omnis redit;

ⁱ Parentthesis per Euphoniaum. ab honesto & vtili.

^k Dilecti summi oblationes

^k Principio amico filiam restitueris:

Tibi generum firmum, & filie inuenies virum.

C. Quid istuc? si istuc animum induxi esse vtile,
Nolo tibi vllum commodum in me claudier.

s. Merito te semper maximi feci Chreme.

C. Sed quid ais? s. quid? C. qui scis eos nunc discordare inter se?

^l Testis commendatio.

^m Virg. Maturate fugam, regis hanc dicite vestro.

s. Ipsus mihi Dauus, quiⁱ intimust eorum consiliis, dixit:

Et is mihi suadet, nuptias, quantiū queam, vt^{tn} maturem.

Num censes faceret, filium nisi sciret eadem hac velle?

Tute aded iam eius audies verba. heus euocare huc Dauom.

Sed eccum video ipsum foras exire.

ACTVS III. SCENA IIII.

Arc. Dauus seni insultans, hortatur eum ad faciendas nuptias: non enim putabat fore, vt sic ageretur. cum igitur videt herum serio de tradenda filia colloqui cum Chremete, anxius & exanimatus redditur.

ⁱ Ambici ostentarij, & vnus quaternarius.

DAVVS, SIMO, CREMES.

D. ^a D^a te ibam. s. quidnam est?

D. ^a Cur non accersitur? iam aduersperascit. s. audin^o tu illum?

^a Ad eptasini periculi pertinet, quod cō res redit, vt Dauus consilia obfint Paphilo.

^b Grauis oratio ab hoc pronomine plerumq; inchoatur.

^b Ego dudum non nihil veritus sum Daue abs te, ne faceres idem,

Quod volgu seruatorum solet, dolis vt me deluderet,

Propterea quod amat filius. D. egōⁿ istuc facere? s. credidi:

Idque aded metuens vos celauī, quod nunc dicam. D. quid?

^c Simo rem Dauo aperit.

s. ^d scies:

Nam propemodum habeo iam tibi fidem. D. tandem agnoscī, qui siem.

^d Versuta Dauī dissimulatio.

s. Non fuerāt nuptiæ futuræ. D. ^d quid non? s. sed ea gratia Simulaui,

Simulavi, vos ut pertentaret. D. quid ais? s. sic est res. D. vide.
Numquā quis ego istuc intellegere. vah, consiliū callidum.
S. Hoc audi. ut hinc te iussim introire, opportune hic sit mihi
obuiam.

D. Hem numnam peritimus? s. narro, quæ tu dudum nar-
rasti mihi.

D. Quidnam audio? s. gnatum ut der, * oro: vix q̄, id exo-
ro. D. occidi.

s. Hem, quid dixisti? D. optumē, inquam, factum. s. nunc
per hunc nulla est mora.

C. Domū modō ibo: ut apparētur, dicam: at q̄, huc renūcio.
S. Nūc te oro, Daue, quoniam solus mihi effecisti has nuptias.

D. Ego verō solus. s. corrigere mihi gnatum potui emittere.

D. ^f Faciā hercle sedulo. s. potes nūc, dū animus irritatus est.

D. Quiescas. s. age igitur: ubi nunc est ipse? D. ^e mirum, ni
domi est.

s. Ibo ad eum, atque eadem hæc, quæ tibi dixi, dicam itidem
illi. D. nullus sum.

^h Quid causa est, quin hinc in pistrinū recta proficiscar via?

Nihil est præci loci relictum. iam perturbavi omnia:

Herum sefellī: in nuptias conieci herilem filium:

Feci hodie, ut fierent, insperante hoc, atque inuito Paphilo.

ⁱ Hem astutias. quod si quiessem, nihil enenisset mali.

Sed eccum ipsum video: occidi:

Urnam mihi esset aliquid hæc, quod nunc me præcipitem
darem.

ACTVS III. SCENA V.

A R G. Stomachatur Pamphilus, quod dolosum Daui consiliū se-
cutus, responderit patri, se ducturum uxorem.

lambrici octonarij, permixti trochaici.

PAMPHILVS, DAVVS.

P. **V**Bi illic scelus est, qui me perdidit? D. per q̄. P. at q̄
hoc confiteor,

^e Sic alibi, Ora-
tor ad vos ve-
nio, finire exor-
tator ut licet.

^f Pollicetur
quod minimē
intendit.
^g Cautē Daues
callidam inter-
rogationem ex-
cipit.

^h Ad hunc mo-
dum serē fingit
Terentius consi-
lia callidissima
fallere.

ⁱ Ironia est, sibi
enim omne ma-
lum adscribit.

Iure obrigisse: quandoquidem tam iners, tam nulli consili

* Metaphoricòs
à vase futili, &
rimoso ductum,
in summo peri-
culo usurpatū.

Sum. seruoⁿ fortunas meas me commississe^a futili?

Ergo pretium ob stultitiam fero: sed inultum id numquam
à me auferet.

D. Post hac incolumē sat scio fore me, nūc seuit o hoc malū.

P. Sed quid ego nunc dicam patri? negabor velle me, modò

Qui sum pollicitus ducere? qua fiducia id facere audeam?

b Verque con-
silijs inops.

Nec, ^b quid me nunc faciam, scio. D. nec de me equidem,
atque id ago sedulo.

Dicam aliquid iam inuenturum, vt huic malo aliquam
producam moram. P. Oh.

c Gravis inter-
rogatio cum
ironia.

D. Visus sum. P. eodum bone vir, ^c quid ais? vident me
consilijs tuis

Miserum impeditum esse? D. at iam expediam. P. expe-
dies? D. certè Pamphile.

P. Nempe vt modò. D. immo melius spero. P. oh, tibi ego
vt credam furcifer?

Tu rem impeditā, & perditā restituas? hem quo fretus sim,
Qui me hodie ex tranquillissima re coniecisti in nuptias.

An non dixi hoc esse futurum? D. dixti. P. quid meritus es?

D. * crucem.

Sed paullulum sine ad me vt redeam: iam aliquid^d dispi-
ciam. P. hei mihi,

Cur non habeo spatium, vt de te sumam supplicium, vti volo:
Namq; hoc tēpus, precauere mihi me, haud te vicisci, finit.

ACTVS IIII. SCENA I.

A R G. Hæc scena potissimū continet iurgiū Charini in Pamphilum.

Initio cretici, postea octonarij trochaici & iambici, demum
iambici senarij, & rursus octonarij.

CHARINVS, PAMPHILVS, DAVVS.

C. H Occine^a credibile est, aut memorabile,

Tanta^a recordia innata cuiquam vt fiet,
Vt malis gaudeant, atque ex incommodis

a Exordiū nar-
rationis ad Pam-
phil. instituitur.
Pathos à perfidi-
æ: estq; locus
communis.

* Animi mali-
gnitas, & inhu-
manitas, Nann.
Miser. i.

Alterius

Alterius sua ut comparent commoda? ah,
Id ne est verum: immo id genus est hominum pessimum,

In denegando modo quis pudor est paullulum:

^b Post ubi iam tempus est promissa perfici,

^b Id vtu venia
interceditragos.

Tum coacti necessario se aperiunt & timent,

Et tamen res cogit eos denegare. ibi

Tum impudentissima eorum oratio est:

Quis tu es? quis mihi es? cur meam tibi? heus,

Proxumus sum egomet mihi. attamen, ubi fides est,

Si roges, nihil pudet. hic, ubi opus est,

Non verentur: illic, ubi nihil opus est, ibi verentur.

Sed quid agam? adeam ne ad eum, & cum eo iniuriam
hanc expostulem?

Mala ingeram multa, atq; aliquis dicat, nihil promoueris.

Multum molestus certe ei fuero, atq; animo morē gesserō.

P. ^c Charine, & me, & te imprudens, nisi quid di respi- ^e Defensio, ab
ciunt, perdidit. ^{imprudencia.}

C. ^d Itāne imprudens? tandem inuenta est causa: soluisti ^d Propositio,

P. Quid tandem? C. etiam nunc me ^e seducere istis dictis ^e Subducere
postulas? ^{Græca figura}

P. Quid istuc est? C. postquam me amare dixi, complaci- ^e pro deci-
ta est tibi. ^{pere, illi enim}

Heu me miserum, qui tuū animū ex animo spectavi meo.

P. Falsus es. C. nō tibi satis esse hoc visum solidū est gaudiū,

Nisi me lactasses amantem, & falsa spe produceres?

^f Habeas. P. habeam? ah, nescis quātis in malis verser miser, ^f Permissio
Quantiſque hic suis consiliis mihi confecit sollicitudines ^{ironica.}

Meus carnus ex. C. quid istuc tam mirum est? de te exem-
plum capis.

P. Haud istuc dicas, si cognoris, vel me, vel amorē meum.

C. Scio, cum patre altercasti dudū, & is nūc propterea tibi

Succenser, nec te quiuit hodie cogere, illam vt duceres.

Pamph. excusat imprudentiam.

P.^e Immo etiam, quo tu minus scis erumnas meas, Ha nuptia non apparabantur mihi, Nec postulabat nunc quisquam vxorem dare.

h. Charinus arguit volitatem.

C.^h Scio: coactus tua voluntate es. P. mane, Nondum scis. C. scio equidem illam ducturum esse te.

P. Cur me enecas: hoc audi. numquam destitit

i. Instare, suadere, orare, cum vehementia dicit.

Instare, vt dicerem esse ducturum patri: Suadere, orare. vsque aded donec perpulit.

k. Dauos, cum admiratione pronuntiatum.

C. Quis homo istuc? P. Dauos. C.^k Dauos? P. Dauos omnia, Quamobrem? P. nescio. nisi mihi Deos satis

Scio fuisse iratos, qui auscultauerim.

C. Factum est hoc Daue? D. factum est. C. hem quid ais scelus?

At tibi dñ dignum factu exitium diuit.

l. Hoc semper iustitiosum. Virgil. Dic mihi Damocles, cuius pecus? m. tronicè dicendum.

Eho,^l dic mihi, si omnes hunc coniectum in nuptias Inimici vellent, quod, ni hoc, consilium darent?

D. Deceptus sum, at non defatigatus. C.^m sciq.

D. Hac non successit, alia aggrediemur via:

Nisi id putas, quia primo processit parum,

Non posse iam ad salutem conuerti hoc malum.

P. Immo etiam: nam satis credo, si aduigilaueris,

Ex vnus geminas mihi conficies nuptias.

n. Seruitium pro seruitute posuit.

D. Ego Pamphile hoc tibi pro seruitio debeo, Conari manibus, pedibus, noctesque, & dies

Capitis periculum adire, dum prosum tibi.

Tuum est, si quid præter spem euenit, mihi ignoscere.

Parum successit quod ago; at facio^o sedulo.

Vel melius tu aliud reperi, me missum face.

P. Cupio. P^r restitue, in quem me acceperis, locum.

D. Faciam. P. at iam hoc opus est. D. hem, si mane crepuit à Glycerio ostium.

P. Nihil

P. Nihil ad te. D. quæro. P. hem, nuncine demum?

D. At iam hoc tibi inuentum dabo.

ACTVS IIIII. SCENA II.

A & G. Pollicetur hîc Pamphilus Myfidi, numquam se deserturum
Glyceriû: etiam si omnes homines sibi ob id infestus sit habiturus.

Lambici octonarij catalaëticij.

MYSIS, PAMPHILVS, CHA-

RINVS, DAVVS.

M. **I**Am, vbi vbi erit, inuentum tibi curabo, & mecum
adductum

Tuum Pamphilum: tu modò, anime mi, noli te macerare.

P. Myfis. M. quid est? hem Pamphile, optumè mihi te offers.

P. quid est?

M. Orare iussit, si se ames, hera, iam vt ad sese venias:

Videre ait te cupere. P. vah, perij: hoc malum integra scit.

Siccine me, atque illam opera tua nunc miseros sollicitari?

Nam iccirco accerser, nuptias quod mi apparari sensist.

C. Quibus quidè quàm facile poterat quiesci, si hic quiesceret.

D. Age, si hic non insanit satis sua sponte, instiga. M. atq;
edepol,

Ea res est, propterea q. nunc misera in maiore est. P. Myfis,

Per omnes tibi adiuro deos: numquã eam me deserturum.

Non, si capiûdos mihi sciam esse inimicos omnes homines.

Hanc mihi expetiui, contigit: conueniunt mores: valeant,

Qui inter nos dissidium volunt: hanc, nisi mors, mihi adi-
met nemo.

E. Respisco. P. non Apollinis magis verum, atque hoc, re-
sponsum est.

Si poterit fieri, vt ne pater per me sterisse credat,

Quo minus hæ ficerent nuptiæ: volo. sed, si id non poterit,

Id faciam, in proclui quod est, per me sterisse vt credat.

Quis videor? C. miser æquè, atque ego. D. consilium qua-
ro. C. fortis es.

^a Confirmatur
animus Pam-
phili, ne deferat
Glycerium, cum
accescit.
^b Mollis, &
blanda oratio
est.

^c Plauris in
captiuis, & Co-
sar proclui pro
facile simplici-
ter dixit.

^d Deterret Chas-
tinum.

^e Callidus fer-
tus dominis
imperat.

^f Age, vir con-
cedentis est.

^g Amicus, est
animitator
corporis.

Scio, quid conere. D. hoc ego tibi profecto effectum reddam;
P. Iam hoc opus est. D. quin iam habeo. C. quid est? D.

huic, non tibi, habeo; ^d ne erres.

C. Sat habeo. P. quid facies? cedo. D. dies hic mihi ut sit sa-
tis vereor,

Ad agendū: ne vacuū esse me nunc ad narrandum credas.
Proinde hinc vos amolimini: nam mihi impedimento estis.

P. Ego hanc visam. D. quid tu? quod hinc te agis? C. verum
vis dicam? D. immo etiam

Narrationis incipit mihi initium. C. quid me fiet?

D. Eho impudens, nō satis habes, quod tibi dieculam addo,
Quantum huic promoueo nuptias? C. Daue attamen. D.

quid ergo?

C. Ut ducam. D. ridiculum. C. huc face ad me, ut venias,
si quid poteris.

D. Quid veniam? nihil habeo. C. attamen si quid. D. ^f age,
veniam. C. si quid,

Domi ero. D. Tu Mysis, dum exeo, parumper opperire hic.

M. Quapropter? D. ita facto opus est. M. Matura. D. iam
inquam hic adero.

ACTVS IIII. SCENA III.

A & C. Mysis heræ suæ de Pamphilo malè, ut videbatur, meruentis
fortunam deplorat.

Iambici senarij.

M. **N**ihilne esse proprium cuiquam? Di vostram fidem.
Summum bonum esse heræ putabam hunc Pam-
philum,

^g Amicum, amatorem, virum, in quouis loco
Paratum: verum ex eo nunc misera quem capio
Dolorem! facile hic plus mali est, quam illic boni.
Sed Daui exit. mi homo, quid istuc obsecro est?
Quod portas puerum?

ACT-

ACTVS IIIII. SCENA IIIII.

A & C. Confistit hæc scena in gestu pouissimum: Dauus enim puerum ad ostium Simonis deferret, vt ita Chremes à nuptiis deterreatur.

Eiusdem mensura.

DAVVS, MYSIS.

D. **M**ysis nunc^a opus est tua
Mibi ad hanc rem ex prompta memoria, atque
astuta.

M. Quidnam incepturus? D. accipe à me hunc ocyus,

Atque ante nostram ianuam appone. M. obsecro,

Humine? D. ex ara hinc sume verbenas tibi,

Atque eas substerne. M. quamobrem id tute non facis?

D. Quia, si forte opus ad herum iusurandum mihi

Non apposuisse, vt liquido possim. M. intellego.

Noua nunc^b religio in te istac incesit, cedo?

D. Moue ocyus te, vt, quid agam, porro intellegas.

Pro Iupiter. M. quid? D. sponsæ pater interuenit.

Repudio consilium, quod primum^c intenderam.

M. Nescio quid narres. D. ego quoque hinc ab dextera

Venire me ad simulabo. tu, vt subseruias

Orationi, vicumque opus sit, verbis, vide.

M. Ego, quid agas, nihil intellego: sed, si quid est,

Quod mea opera opus sit vobis, aut tu plus vides,

Manebo, ne quid vestrum^d remorer commodum.

ACTVS IIIII. SCENA V.

A & C. In hac scena Chremes puerum ex Glycerio natum audit, & illam ciuem esse Atticam, vt sic à nuptiis deterreatur.

Iambici senarij, quibus permixti videntur Eni septenarij.

CHREMES, MYSIS, DAVVS.

C. **R**uector, ^a postquam, quæ opus fuisse ad nuptias

Gnata, paravi, vt iubeam accersi. sed quid hoc?

Puer hercle est. mulier, tun^a apposuisti hunc? M. vbi

Illic est? C. non mihi respondes? M. hem, nusquam est. va

miser a mihi,

C 5

Reliquit

^a Audax consilium, quo res magis perturbata fuisset, nisi casu emerisset ex his malis Pamphilus.

^b Seruum nolle mentiri, noua religio est.

^c Metaphi à venatoribus sumpta.

^d Id est, impediam, retineam: à remora pisce nauem sistente.

^a Summa nuptiarum potestas in patre puellæ sita est.

Reliquit me homo, atque abiit. D. Di vosram fidem,
Quid turba est apud forum? quid illic hominum litigant?
Tum annona cara est. quid dicam aliud, nescio.

b Admiratio cum
exclamatione.

M. Cur tu obsecro hic me solā? D. b. hem, quæ hæc est fabula?
Eho Mysis, puer hic unde est? quis hæc attulit?

M. Satin' sanus es, qui me id rogitas? D. quem igitur rogem,
Qui hic neminem alium video? C. miror, unde sit.

c au, interdictio
et confirmatio
mulieris.

D. Diduram quod rogo? M. c. au. D. concede ad dexteram.

M. Desiras. non tute ipse? D. verbum si mihi
Vnum, præ. et quam quod te rogo, faxis, caue.

d Male dicit, pro
comminatio, or-
natus sermo.

M. d. Male dicit. D. unde est? dic clarè. M. a vobis. D. ha ha ha.
Miram verò, impudenter mulier si facit.

C. Ab Andria est ancilla hæc, quantum intellego.

D. Adeon' videmur vobis esse idonei,

In quibus sic illudatis? C. veni in tempore.

D. Propere adeo puerum tollere hinc ab ianua,

Mane: caue quoquam ex istoc excessis loco.

M. Dy te eradicent. ita me miseram territas.

f Davi versutia
surgum repetit.

D. b. Tibi ego dico, an non? M. quid vis? D. at etiam rogas?
Cedo, cuium puerum hic apposuisti, dic mihi.

M. Tu nescis? D. mitte, id quod scio: dic, quod rogo.

M. Vestri. D. cuius? nostri? M. Paphili. D. hem, quid Paphili?

M. Eho, an non est? C. rectè ego semper fugi has nuptias.

i Apokopefis.

D. i. O facinus animaduertendum! M. quid clamitas?
D. Quem ne ego heri vidi ad vos adferri resperi?

* Nannius ma-
nult, catharam,
intelligi hanc
vix, in quo pue-
rum suppositici-
um doceat ad-
ferri potuisse.
Vide Misc. lib. 1.

M. O hominem audacem! D. verum. vidi * Cantharam
Suffarminatam. M. Diis pol habeo gratias,
Cum in pariundo aliquot adfuerunt libera.

D. Na illa illum haud nouit, cuius causa hæc incipit.
Chremes, si positiū puerum ante ades viderit,

Suam gnatham non dabit: tanto hercle magis dabit.

k Tertium per-
sonam de se fa-
cit.

C. Non hercle^k faciet. D. nunc adeo, vt tu sis sciens,

Ni puerum tollis, iam iam ego hunc mediam in viam
Prouoluam, teque ibidem * peruoluam in luto.

M. Tu pol homo non es sobrius. D.^a FALLACIA

Alia aliam trudit, iam susurrari audio,

Ciue[m] Atticam esse hanc. C. hem. D. coactus legibus
Eam uxorem ducet. M. au, obsecro, an non cuius est?

C. Iocularium in malum insciens pane incidi.

D.^m Quis hic loquitur? ô Chreme, per tempus aduenis:

Ausculta. C. Audiui iam omnia. D. anne tu omnia?

C. Audiui inquam à principio. O. audistim? obsecro? hem
Scelera: hanc iam oportet in cruciatum hinc abripi.

Hic ^p ille est: non te credas Dauom ludere.

M. Me miseram: ^o nihil pol falsi dixi mi senex.

C. Noui rem omuem, sed est Simo intus? D. intus est.

M. Ne me attingas scelestè, ^p si pol Glycerio non omnia hac.

D. Ebo ineptia, nescis quid sit actum. M. quid sciam?

D. Hic socer est. alio pacto haud poterat fieri,
Vt sciret hac; quæ volumus. M. hem, prædiceres.

D. Paullum interesse censes, ex animo omnia,
Vt fert natura, facias, an de^a industria?

ACTVS IIIT. SCENA VI.

A. & C. Crito veniens ex Andro Athenas, de Glycerio pereunctatur,
an parentes reperit suos: audiens nondum reperisse, dolet; quod
videat hoc sibi obfuturum in adeunda hereditate.

Iambici senarij.

CRITO, MYSIS, DAVVS.

C. I^a hac habitasse platea dictum est Chrysidem,

Quæ se inhonestè optauit parare hic diuitias.

Potius, quam in patria honestè paupera viuere.

Eius morte ea ad me lege redierunt bona.

Sed quos percuncter, video. saluete. M. obsecro,

Quem video: estne hic Crito, sobrinus Chrysidis?

Is est. C. ô Mysis salue. M. saluos sis Crito.

* prouoluam, le-
gendum putat
Nann. Misc. li. 2
1 Mendacem
memorem esse
oportet, ut est
in prouerbio-

m Dauicallidi-
tas.

m Ille emphasin
habet, sed per
ironiam dicitur
o Suppalpitatio
mulieris.

p Apolopeks.

q il est prou-
dentia.

a Occasio cata-
strophica: nam
senex casu in-
euctuens dis-
cutit pericu a.

D.^b Itan?

b Chrysis scilicet, perit.

D. ^b Itan' Chrysis? hem. M. nos quidē pol miseras perdidit.

C. Quid vos? quo pacto hic? satisne rectē? M. nos ne? sic
Vt quimus, aiunt; quando, vt volumus, non licet.

C. Quid Glycerium? iam hic suos parentes repperit?

M. Vtinam. C. an nondum etiam? haud auspiciatō huc me
appuli:

c Hec singula
emphasin habet.

^c Nam pol, si id scissem, numquam huc tetulissem pedem:

Semper enim eius dicta est hęc, atque habita est soror:

Quę illius fuerunt, possidet. nunc me hospitem

Lites sequi, quā hic mihi sit facile, atque vtile,

Aliorum exempla commonent. simul arbitror,

Iam esse aliquem amicum, & defensorem ei: nam ferē

Grandiuscula iam profecta est illinc. clamitent,

Me^d sycophantam hereditatem persequi,

Mendicam. tum, ipsam despoliare non licet.

M. O optume hospes pol Criso^e antiquum obtines.

C. Duc me ad eam; quādo huc veni, vt videā. M. maxumē.

D. Sequar hos: nolo me in tempore hęc videat senex.

ACTVS V. SCENA I.

A R C. Simo cupit fieri nuptias: generum recusat Chremes, ob na-
tum ex Glycerio puerum.

Trochæici octonarij, catalectici.

CHREMES, SIMO.

a Ad hæc epi-
tascos facit hæc
noua turba.

C. ^a Satis iam, satis Simo spectata erga te amicitia est
mea:

Satis periculi cœpi adire: orandi iam finem face.

Dum studeo obsequi tibi, panē illusi vitam filie.

s. Immo enim quam maxumē abs te oro, atque postulo
Chremē,

Vt beneficium, verbis initum dudum, nunc re comprobēs.

C. Vide, quā iniquus sis præ studio, dum efficias id quod
cupis,

Neque modum benignitatis, neque quid me ores, cogitas:

Nam

Nam si cogites, remittas iam me onerare iniuriis.

s. Quibus? c. ab, ^brogitas? perpulisti me, ut homini adolecentulo,

In alio occupato amore, abhorrenti ab re uxoria,

Filiam darem in seditionem, atque incertas nuptias;

Eius labore, atque eius dolore gnato ut medicarer tuo.

Impetrasti: incepti, cum res tetulit: nunc non fert: feras.

Illam hinc ciuem esse aiunt: puer est natus: nos missos face.

s. Per ego te Deos oro, ut ne illis animum inducas credere,

Quibus id maxumè vrile est illum esse quam deterrimū.

Nuptiarum gratia hæc sunt ficta, atque incepta omnia.

Vbi ea causa, quamobrem hæc faciunt, erit adempta his, desinent.

c. ^dErras. cum Dauo egomet vidi iurgantem ancillam. s. scio. c. at

Vero vultu; cum, ibi me adesse, neuter tum præsenferat.

s. Credo, & id facturæ, Dauus dudum prædixit mihi:

Et nescio quid tibi sum oblitus hodie, ac volui dicere.

ACTVS V. SCENA II.

A. R. G. In hac scena Simo cum audit venisse qui Glycerium dicat ciuem esse Atticam: ira accensus, Dauum intro raptum conicit in vincula: & miro hinc artificio patris, ac domini offensi consuetudinem exprimit Terentius.

Trochaici octonarij catalectici, & ad finem iambici senarij.

DAVVS, CHREMES, SIMO, DROMO.

D. **A** Nimo iam nunc ^aotioso esse impero. c. hem Davum tibi.

Vnde egreditur? D. meo præsidio, atque hospitris. s. quid illud mali est?

D. Ego commodiorem hominem, aduentum, tempus non vidi. s. ^bscelus,

Quemnam hic laudat? D. omnis res est iam in vado. s. cesso alloqui?

^b Accusatio est & enumeratio iniuriarum scilicet ob amorem iniectionis.

^c Defensio per coniecturam.

^d Reprehensio Simonis cum Dauo testimonio.

^a Otium securitas est: negotii sollicitudo.

^b Hic scelus ad sensum refert, ut supra, Vbi illud scelus, qui me perdidit.

D. Herus

D. Herus est: quid agam? s. o salve bone vir. D. hem Simo,
o noster Chreme,

e indignanter
dicitur.

Omnia appurata iam sunt intus. CH. curasti probè.

D. Vbi voles, accersere. s. bene sanè. id enim uero hic nunc abest.
Etiam tu hoc respondes, quid istic tibi negotij est? D. mi-
hin? s. ita.

D. Mibine? s. tibi ego. D. modo introij. s. quasi ego, quam
dudum, rogem.

D. Cum tuo gnato vnà. s. an ne est intus Pamphilus? cru-
cior miser.

Eho, non tu dixisti esse inter eos inimicitias carnis sex?

d Chremes Si-
monem irridet.
Audet plusculi
ferunt. q. nihil
redare periculi
putat: sed non
fert id impu-
* Vide Nautij
Miscell. lib. 1.

D. Sunt. s. cur igitur hic est? CH. quid illum censes? cum
illa litigat.

D. * Immo verò indignum Chreme iam facinus saxo ex
me audias.

Nescio quis senex modo venit: ellum, confidens, catus:

Cum faciem videas, videtur esse quanti vis preti:

Tristis seueritas inest in vultu, atque in verbis fides.

s. Quidnam apportas? D. nil equidem, nisi quod illum au-
diui dicere.

s. Quid ait tandem? D. Glycerium se scire esse hanc ciuem
Atticam.

e Dani verbo
commotus ser-
uum lorium
vocat: qui loris,
id est, coris et
liosis feruus ver-
berat.

s. Hem Dromo, Dromo. D. quid est? s. Dromo. D. audi.
s. verbum si addideris. Dromo.

D. Audi obsecro. DR. quid vis? s. sublimem hunc intro ra-
pe, quantum potes.

DR. Quem? s. Danom. D. quamobrem? s. quia lubet. rape
inquam. D. quid feci? s. rape.

DA. Si quidquam mentitum inuenies, occidito. s. nihil
audio.

f Euripid.
Phoenissis,
Actus 4. v. 107,
Age Euryst.

Ego iam te commotum reddam. D. tametsi hoc verum est.
s. tu tamen

Cura

Cura adseruandum^e vinctum: atq; audim? quadrupedem
constringito.

Agennunc: iam ego pol' hodie, si viuo, tibi
Ostendam, herum quid sit periculi fallere, &
Illi patrem. CH. ah, ne scui tantopere. s. Chreme,
Pietatem gnati, nonne te miseret mei?
Tantum laborem capere ob talem filium?
Age Pamphile: exi Pamphile: ecquid te pudet?

g Decorum com-
municum seruus
non procedendo
vitra vincula ad
necem: quod
tragicum erat.

ACTVS V. SCENA III.

A R G: Simo acriter obiurgat filium, confessus crimen filius, veniam
petit, ac se totum paternæ subiicit voluntati. nimis commotum
Simonem placare nititur Chremes.

Iam hinc senarij, & ad finem trochaici octonarij.

PAMPHILVS, SIMO, CHREMES.

P. **Q** Vis me volt? perij, pater est. s.^a quid ais omniū? c.
Rem potius ipsam dic, ac mitte male loqui. (ab,
s. Quasi quidquam in hunc iam grauius dici possiet.
An tandem, cuius Glycerium est? p. ita pradicant.
s. Ita pradicant? ingentem confidentiam:
Num cogitat, quid dicat? num sacri piger?
^b Num eius color pudoris signum vsquam indicat?
Adeon' impotenti esse animo, vt, prater ciuium
Morem, atque^{*} legem, & sui voluntatem patrii,
Tamen hanc habere studeat cum summo probro?
P. Me miserum. s. modone id demum senti Pamphile?
Olim istuc, olim, cum ita animum indaxti tuum,
Quod cuperes, aliquo pacto efficiendum tibi,
Eodem die istuc verbum verè in te accidit.
Sed quid ago? cur me excrucio? cur me macero?
Cur meam senectam huius sollicito amentia? an
Pro huius ego vt peccatis supplicium sufferam?
Immo habeat, valeat, viuat cum illa. v. mi pater.
s.^c Quid mi pater? quasi tu huius indigeas patrii.

a Apopsopesis,
irato familiaris,
quando pro di-
gnitate peccati
non inuenitur
conuictum
competens.

b Vide quomo-
do assurgat.

* Pericleam, quoniam
nocti erant ex
duobus Athe-
niensibus non
nati. Plutarchus
Vide Nannij
Miscell. lib. i.

c Mira grauitate
hæc sensus exag-
gerant: nam
pluraliter de v-
no tantum lo-
quitur pater.
Oratio pudoris
plena.

Domus,

Domus, vxor, liberi inuenti inuito patre :

Adducti, qui illam ciuem hinc dicant : viceris.

P. Pater licérne pauca? s. quid dices mihi?

C. Attamen Simo audi. s. ego audiam? quid ego audiam Chreme? C. attamen dicat sine. s. age dicat, sino.

P. Ego me amare hanc fateor. si id peccare est, fateor id quoque.

Tibi pater me dedo. quiduis oneris impone : impera:

d Amphibolia est.

Vis me vxorem^d ducere? hanc amittere: vt potero, seram.

Hoc modo te obsecro, vt ne credas à me allegatum hunc senem.

e Difficultatem rei ostendit, resumto verbo per indignationem.

Sine me expurgem, atque illum huc coram^e adducam. s. adducas? P. sine pater.

C. Equū postulat: da veniam. P. sine te hoc exorē. s. sino, Quiduis cupio, dum ne ab hoc me falli comperiar Chreme.

C. Pro peccato magno paullum supplicij satis est patri.

ACTVS V. SCENA IIII.

AR. C. Hæc scena continet Andrij Critonis eum Simone & Chremete congressum, in quo error omnis fabulæ aperitur: nam Glycerium ostenditur hic filia esse Chremetis.

Trochaici & iambici octonarij, hi acatalectici, illi catalectici, iambus quaternarius unus.

CRITO, CHREMES, SIMO,
PAMPHILVS.

a Crito hic Pamphilum alloquitur, sic rogantem, verum vt de Glycerio dicat. Catastrophe.

CR. **M**itte^a orare. vna harum quauis causa me, vt faciam, monet,

Vel tu, vel quod verum est, vel quod ipsi cupio Glycerio.

CH. Andrium ego Critonem video? & certè is est. CR. saluos sis Chreme.

CH. Quid tu Athenas insolens? CR. euenit. sed hiccine est Simo?

b Critonem aggreffus acriter inculcat.

CH. ^b Hic est. s. mēne quæris? ego tu Glycerium hinc ciuem esse aū?

CR. Tu

CR. Tu negas? s. itane huc paratus aduenis? CR. quare?

s. rogas?

Tunc impune hac facias? tunc hic homines adoleſcēculos,
Imperitos rerum, eductos libere, in fraudem illicis?

Sollicitando, & pollicitando eorum animos lactas? CR. sa-
nun' es?

s. Ac meretricios amores nuptiis conglutinas?

P. Perij: metuo, vt subſtet hoſpes. CH. ſi Simo hūc noris ſatis,
Non ita arbitrere. bonus hic eſt vir. s. hic vir ſit bonus?

Itane attemperare venit hodie in ipſis nuptiis,
Vt veniret antehac nunquam? eſt verò haic credendum

Chreme.

P. Ni metuam patrem, habeo pro illa re, illum quod mo-
neam probe.

s. Sycophanta. CR. hem. CH. ſic Crifo eſt hic: mite. CR.
videat, qui fiet.

Si mihi pergit, quæ volt, dicere; ea quæ non volt, audiet.

Ego iſtæc moneo, aut cur or non tu tūc malum æquo ani-
mo feres?

Nam, ego quæ dixi, verā, nō falſa audieris, iā ſciri poeſt.
Atticus quidam olim nauſi fracta apud Andrum eiectus eſt,

Et iſtæc vna parua virgo. hūc ille egens ſorte applicat.

Primū ad Chryſidis patrem ſe. s. fabulā inceprat. CH. ſine.

CR. Itane verò obtrubat? CH. perge. CR. tum is mihi

cognatus fuit.

Qui eum recepit, ibi ego audiui ex illo ſeſe eſſe Atticum.

Iſtibi mortuus eſt. CH. eius nomen? CR. nomen tam citò tibi?

Phania. CH. hem perij. CR. verum hercle opinor fuiſſe

Phaniam.

Hoc cerdō ſcio, Rhamnuſium ſe aiebat eſſe. CH. Jupiter.

CR. Eadem hac Chreme multi alij in Andro tum audi-

uere. CH. vtinam id fiet,

D

Quod

h Cuam vet.
more dixit.

i Prouerbum.
Metaph. 2 pe-
cud. aurem ar-
rigentibus.

k Scilicet fratre
meo Phania.

l Affectus aman-
tis.

m Scrupulus, non
est minimus la-
pillus, sed mi-
nimus pondus,
pars vncie vi-
gesima quarta.
Vide Nannij
de scilicet 1.

n Amoris Pam-
phili affectus
exprimitur.

o Notatur fre-
quentif Pam-
phil. cum Gly-
ce. consuetudo.

p Sicut cum
Pamphilam re-
dit in gratiam.

Quod spero. eho dic mihi, quid is eam tum, Crito,
Suamne aiebat esse? CR. non. CH. h cuam igitur? CR.

fratris filiam. CH. Certe mea est. CR. quid ais? s. quid tu? quid ais? P.

i arrige aures Pamphile. s. Qui credis? CH. Phania ille frater meus fuit. s. noram,
et scio.

CH. Is hinc bellum fugiens, meque in Asiam persequens,
profisciscitur.

Tum illam hic relinquere est veritus: postilla nunc pri-
mum audio,

Quid illo sit factum. P. vix sum apud me: ita animus
commotus est metu,

Spe, gaudio, mirando hoc tanto, tam repentino bono.

s. Ne ista multimodis tua inueniri gaudeo. P. credo pater.

CH. At mihi unus * scrupulus etiam restat, qui me male
habet. P. dignus es

Cum tua religione odio. nodum in scirpo quaris. CR. quid
istud est?

CH. Nomen non conuenit. CR. fuit hercle aliud huic par-
ue. CH. quod Crito?

Numquid meministi? CR. id quero. P. m egone huius
memoriam patiar mea

Voluptati ob stare, cum ego possim in hac re medicari mihi?

Non patiar. heus Chreme: quod queris, Pasibula. CR. ipsa

est. CH. ea est.

P. n Ex ipsa millies audini. s. omneis nos gaudere, hoc

Chreme,

Te credo credere. CH. ita me dii ament, credo. P. quid re-

stat pater? s. Iam dudum res reduxit me ipsa in gratiam. P. o lepi-

dum patrem!

De vxore

De vxore ita, vt possedi, nihil mutat Chremes. CH. caussa optima est:

Nisi quid pater aliud ait. P. nempe. s. scilicet. CH. dos, Pamphile, est

Decem talenta. P. accipio. CH. propero ad filiam: ebo mecum Crito:

Nam illam me haud nosse credo. s. cur nō illam huc transferri iubet?

P. Recte admones. P. Dauo istuc dedam iam negoti. s. non potest.

P. Qui? s. quia habet aliud magis ex sese, & malus. P. quidnam? s. vinculus est.

P. Pater, non recte vinculus est: s. haud ita iussu iube solui obsecro.

S. Age fiat. P. at matura. s. eo intro. P. & faustum & felicem diem!

ACTVS V. SCENA V.

A. & C. Exsultat Pamphilus de optato amoris successu.

CHARINVS, & PAMPHILVS.

C. Prouiso, quid agat Pamphilus: atque eccum. P. aliquis forsā me parer. Non hoc putare verum: at mihi nunc sic esse hoc verum lubet.

Ego vitam Deorum propterea sempiternam esse arbitror: Quod voluptates eorū proprie sunt. nā mihi immortalitas Parta est, si nulla huic agriūdo gaudio intercesserit. Sed quem ego potissimū exoptem nunc mihi, cui has narrem, dari?

C. Quid illuc gaudē est? P. Dauom video. nemo est, quem mallem, omnium enim: und iussu iube solui obsecro. Nam hunc scio mea solide solam ganisurum esse gaudia.

ACTVS V. SCENA VI.

A. c. Narrat Pamphilus Dauo, & Charino, Glycerium inuentam esse ciuem Atticam; sequi illam ducturum vxorem. Petit ab eodem Charipus, uti se. & suos amores locero commendet.

Eiusdem mensura.

DAVVS, PAMPHILVS, CHARINVS.

D. Pamphilus vbinam hic est? P. Daue. D. quisnam homo est? P. ego sum. D. ô Pamphile.

P. Nescis, quid mihi obtigerit. D. certe: sed, quid mihi obtigeris? scio.

* Bemb. quid. P. Et quidem ego. D. more hominum euenit, ego vi* quod sum nactus mali,

Præus rescisceres tu, quàm ego, tibi quod euenit boni.

P. Mea Glycerium suos parentes reperit. D. ô factum bene!

C. Hem, p. pater amicus summus nobis. D. quis? P. Chremes.

D. narras probe.

P. Nec mora vlla est, quin eam vxorem ducam. C. num ille somniat.

a Prouerb. ex re natum. a Ea, quæ vigilas voluit? P. tu de puero Daue? D. ah desine:

Solus est, quem diligunt di. c. saluus sum, si hæc vera sunt.

Conloquar. quis homo est? Charine, in tempore ipso mi

b aduenit.

c. b Bene factum. P. hem, audisti? C. omnia. age, me in tuis secundis respice.

Tuus est nunc Chremes. facturum quæ volest, scio omnia.

P. Memini: atque aded longum est, nos illum expectare, dum exeat.

Sequere hæc me: intus apud Glycerium est nunc. tu Daue

abi domum.

Propera, accerse, hinc qui auferant eam: quid istas? quid

cessas? D. eo.

Ne expectetis, dum exeant huc: intus despondebitur:

Intus transfigetur, si quid est, quod restet. plaudite.

EVNV.

EVNVCHI PERSONÆ, E ARVM-

QVE INTERPRETATIO.

LACHES, senex, ὁπὸ τῆς λήξεως, ab hereditate, lite, patrimonio.
 PHAEDRIA, adolescens, ὁπὸ τῆς φαιδρίας, ab hilaritate.
 CHAEREA, adolescens, ὁ χαίρων, latus.
 PARMENO, seruus, ὁπὸ τῆς παραμένειν, ab assiduitate.
 DORVS, eunuchus, ὁπὸ τῆς δόρυς, à munere, dono.
 DORIAS, ancilla.
 THAIS, meretrix, ὁπὸ τῆς θαλάσσης, ἢ ἡν θαυμαστὴν, ἢ ἡν τὸ εἶδος, de
 formæ specie, quæ omnium ora in se conuerteret.
 PYTHIAS, ancilla, ὁπὸ τῆς πυθιάδος, à sciscitando.
 THRASO, miles, ὁπὸ τῆς θρασυτητος, ab audacia.
 SANGA, lixa, à quodam Phrygiæ fluuiio.
 GNATHO, paraliticus, ὁπὸ τῆς γνάθου, à buccis.
 CHREMES, adolescens, vide And.
 SOPHRONA, nutrix, ὁπὸ τῆς σόφρονος, casta & proba.
 ANTIPHON, adolescens, ὁπὸ τῆς ἀντιφώνος, lumen cōtra adferens.

Sequentium personarum tantum hinc mentio fit.

STRATO, militis seruus, ὁπὸ τῆς στρατός, exercitu.
 SIMALIO, seruus, ὁπὸ τῆς σιμῆς.
 DONAX, seruus, ὁπὸ τῆς δόνακος, fistula, seu calamo piscatorio.
 SYRISCVS, seruus, diminutiuum à Syro.
 SANNIO, seruus, ὁπὸ τῆς σάννιον, ab hasta.
 PAMPHILA, adolescentula, omnibus amica.

M. ANTONII MURELLIN

EVNVCHVM TERENTII

ARGVMENTVM.

CIVIS quidam Atheniensis filiam cui Pamphila, & filium
 cui Chremeti nomen erat, habuit. ex iis Pamphilam adhuc in-
 fantulam prædones rapuere è Sunio, & mercatori cuidam Rhodia
 vendidere: qui, Rhodum aduectam, meretrici, quam amabat, dono
 dedit. hæc acceptam puellam pari cura ac studio, cum Thaide filia
 cepit educere: nemo ut esset, qui non utramque ex ipsa genitam esse
 arbitraretur. Thais, quæ grâdiu scula erat, cum ad eam ætatem per-
 uenisset, ut viris placere posset; maternam, ut sit, vinendi rationem
 insecuta, cum hospite quodam Athenas venit, qui eam postea mo-
 riens heredem reliquit. interea miles Thraso nomine, ad eam adie-
 cit animum: cumq; cum ea per aliquod tempus consenuisset, in Ca-
 riam profectus est. Thaidis mater per eos dies vitam morte commu-
 tauerat, fraterq; ipsius Pamphilam venalem proposuerat, sperans

eam, quod & formosa esset, & fidibus sciret, praeclare à se venditum
iri; forte accidit, ut eo ipso tempore Thaidis amator miles esset Rho-
di: qui, harum omnium rerum inscius, Pamphilam emit; ut esset,
quod amica, Athenas reuerus, dono daret. Thais, profecto milite, aliā
condicionem quæsierat, adiunxeratque sibi Phadriam, adoleſcentem,
Athenienſem, Lachetis filium. inaudiuerat interim etiam aliquid de
Pamphila; iamq; cum fratre ipsius Chremete aliquoties collocta,
eò peruenerat, ut non dubiis iudiciis intelligeret, sororem illius esse,
quæ secum in matris adibus educata foret. Summopere cupiebat
igitur occasionem sibi aliquam dari, qua Pamphilam suis restitueret,
eodémque facto, & puellam summo afficeret beneficio, & propin-
quorum illius amicitia fortunas constabiliret suas. Redit miles: sed,
cum cognosset de amore Phædræ, puellam se, nisi eo repulſo, dam-
num negat. Thais, quid ageret, nescire: nam & Phædræ amabat
ex animo, & Pamphila recipienda gratia quidnis sibi faciendum
putabat. tandem, cum speraret, se postea facile cōsiliū suum ei ipsi,
cuius animum offenderet, probaturam; Phadriam, ut militi grati-
ficaretur, excludit: postridie accersito ei, atque agre ferenti, tandem
se purgat, multisque precibus ab eo impetrat, ut, per biduum, priores
partes habere Thrasonem sineret: ubi primū eripuiſet puellam,
nihil sibi cum illo amplius fore. Phædræ, ut huius bidui molestiam
equiore animo ferret, rus sibi abeundum esse statuit: itaque abiens,
mandat Parmenoni, ut Eunuchum & Æthiopisam ad Thaidem,
cui eos emerat, duceret. Pamphilam, cum ex adibus Thrasonis ad
Thaidem deduceretur, cōspicatus in via Phædræ frater natu minor,
Cherea, ita eius amore flagrare cœpit, nihil ut pensi haberet, dum
ea potiretur: neque prius conſcienti, quàm, eius rei causa, ad Thai-
dem pro Eunucho deductus eſt. quid plura? Thaide ad cenam cum
militie profecta, virgini à Cherea per vim vitium offertur. turbe
vndique mirabiles, donec, tota re patefacta, Thais à Lachete in fidem
& clietelam recipitur, Cherea agnitam Pamphilam ducit uxorem,
Thraſo dū illuſus, tandem in amoris meretricij partem, Gnathonis
parasiti opera, admittitur.

C. SVLPICII APOLLINARIS
PERIOCHA.

SOROREM, falsò dictitatam Thaidis,
Id ipsum ignorans, miles aduexit Thraaso;
Ipsique donat. erat hæc ciuis Attica.
Eidem eunuchum, quem emerat, tradi iubet
Thaidis amator Phædria, ac rus ipse abit,
Thraconi oratus biduum concederet.
Ephebus frater Phædriæ puellulam
Cum deperiret dono missam Thaidi,
Ornatu eunuchi induitur: suadet Parmeno:
Introijt: vitiat virginem: sed Atticus
Ciuis repertus frater eius, collocat
Vitiatam ephebo: Phædriam exorat Thraaso.

Ἀδελφον.

MERETRIX adolescentem, cuius mutuo amore
tenebatur, exclusit; eique reuocato exclusionis
causas reddidit: eius frater minor natu virginem, quam
miles meretrici dono miserat, amare cepit; deductusq; in
domum meretricis pro eunuchō, vitiat. re itaque cognita,
cum illusam se meretrix doleret, ab eodem adolescente
placatur: interuentuq; fratris eius ciuem cognitam Athe-
niensem ducit uxorem. miles quoque in partem meretricis
amoris receptus illuditur.

D 4

EVNV.

EVNVCHVS TERENTII. ACTA LVDIS MEGALENSIBVS

L. POSTVMIO ALBINO, ET L. CORNELIO
MERVLA AED. CVR. EGERE L. AMBI-
VIVS TVRPPIO, L. ATILIVS PRÆNE-
STINVS. TIBIIVS DVABVS DEXTRIS,
GRÆCA MENANDRV ACTA II. MO-
DOS FECIT FLACCVS CLAYDI, M. VA-
LERIO, C. FANNIO COSS.

PROLOGVS.

a Excusat, cur in
aduersarium in-
uehatur.

b Dictum in L.
Lauinium.



Si quisquam est, qui placere se ^a studeat
bonis,

Quam plurimis, & minimè multos læ-
(dere,

^b In his poëta hic nomen profitetur suū.

Tū si quis est, qui dictū in se inclemētius

Existimauit esse, sic existimet,

Responsum non dictum esse, quia læsit prior,

Qui bene vertendo, & easdem ^{*} scribendo malè, ex

Græcis bonis Latinas fecit non bonas:

Idem Menandri Phasma nunc nuper dedit,

Atque in Thesauro scripsit, ^c causam dicere

Prius, vnde petitur, aurum quare sit suum,

Quam ^d illic, qui petit, vnde is sit thesaurus sibi,

Aut vnde in patrium monumentum peruenierit.

Dehinc ne frustreretur ipse se, aut sic cogitet;

Defunctus iam sum, nihil est quod dicat mihi;

Is ne erret, moneo, & desinat laceffere:

^e Habeo alia multa, quæ nunc condonabitur;

Quæ proferentur pòst, si perget ledere

Ita, vt facere instituit. ^f nunc quam acturi sumus

Menandri Eunuchum, postquam ædiles emerunt,

Perfecis

^e A poëte mo-
destis beneuo-
lentiam capiti.

^f Narratio.

Per
Ma
Exc
Ded
Cola
Para
Si id
Poë
Id it
Col
Et n
Per
Ex
Lati
Qu
Qui
Bon
Para
Puer
Ama
Nv
Qu
Qua
Date
Vt per
ARG
huic
PH.
Non p

Perfecit, sibi ut inspiciundi esset copia.

Magistratus cum ibi adesset, occipia est agi.

Exclamat, furem, non poetam, fabulam

Dedisse, & nihil dedisse verborum tamen:

Colacem esse Nævi, & Plauti veterem fabulam,

Parasiti personam inde ablatam, & militis.

Si id est peccatum, ^h peccatum imprudentia est

Poëtæ, non qui furtum facere studuerit.

Id ita esse, vos iam ^h indicare poteritis.

Colax Menandri est: in ea est parasitus ^h Colax,

Et miles gloriosus: eas se non negat

Personas transtulisse in Eunuchum suam

Ex Græca: sed eas fabulas factas prius

Latinas scisse sese, id verò pernegat.

Quod si personis iisdem uti aliis non licet:

Qui magis licet currentes ^h seruos scribere,

Bonas matronas facere, meretrices malas,

Parasitum edacem, gloriosum militem,

Puerum supponi, falli per seruum senem,

Amare, odisse, suspicari? Denique

NVLLEVM est iam dictum, quod non dictum sit prius.

^h Quare æquum est vos cognoscere, atque ignoscere,

Qua veteres factitarunt, si faciunt noui.

Date operam, & cum silentio animum attendite,

Ut pernoscat, quid sibi Eunuchus velit.

ACTVS I. SCENA I.

ARG. Phædria exclusus consultat, an redire debeat ad Thaidem.
huic Parmeno suadet, ut animo æquo amoris molestias ferat.

Lambici senarj.

PHÆDRIA, PARMENO.

PH. Quid igitur faciam? non eam: ne nunc quidem,
Cum accersor vlrò? an potius ita me cōparem,
Non perpeti meretricum contumelias?

D 5

Exclufit,

^h Peccatum
prius nomen
est, posterius
verbum.
^h Purgatio.

^h Latine adula-
tor dicitur.

^h Comitorum
anacri, perfu-
anque.

^h Epiphonema.

^a Opponit mi-
litem riualem,
quem fingit æ-
gre concedere
dies aliquot,
dum a milite
Thais munus
extorquet.

Exclufit, reuocat. redeam? non, fi me obfecret.

P. A. Siquidem hercle poffis, nil prius, neque fortius:

Verùm fi incipies, neque perficies nauiter:

Atque vbi pati non poteris, cùm nemo expetet,

Infecta pace, vltro ad eam venies, indicans

Te amare, & ferre non poffe: actum eſt, ilicet,

*b Dialogifmos,
quafi ad alterũ.*

Periſti: eludet, vbi te victum ſenſerit.

Proin? tu, dum eſt tempus, etiam atque etiam cogita,

Here. quæ res in ſe neque conſilium, neque modum

Habet vllum, eam conſilio regere non potes.

In amore hæc omnia inſunt vitia: iniuriæ,

*c Similis con-
geries eſt in
Plauti Mœcen-
tore.*

ſuſpiciones, inimicitia, indutiæ,

Bellum, pax rurſum. incerta hæc ſi tu poſtules

Ratione certa facere, nihilo plus agas,

Quàm ſi des operam, vt cum ratione inſanias.

Et quod nunc tute tecum iratus cogitas:

*d Apophieſis
celeberrima.*

Egône illam? quæ illum? quæ me? quæ non? ſine modo:

Mori me malim: ſentiet qui vir ſiem:

Hæc verba me hercule vna falſa lacrumula,

Quam, oculos terendo miſerè, vix vi expreſſerit,

Reſtinguet: & te vltro accuſabũ, & ei dabis

*e Extenſio ad
auxilium ſpectas.*

*Vltro ſupplicium. P. H. * indignum facinus, nunc ego &*

Illam ſceleſtam eſſe, & me miſerum ſentio:

*f Amoris rebe-
mentia.*

Et tædet: & amore ardeo: & prudens, ſciens,

Viuus, vidensque pereo: nec quid agam, ſcio.

*g Perſtat in me-
ſaphora bellica.*

P. A. Quid agas: niſi vt te redimas captum quàm queas

Minimo: ſi nequeas paullulo, at quanti queas:

Et ne te afflictes. P. H. itâne ſuades? P. A. ſi ſapis:

Neque, præterquam quas ipſe amor moleſtias

Habet, addas: & illas, quas habet, rectè ſeras.

** Sic puellam
alieni patri-
monij dapatri-
cem, Theoc.
καταμαρτυ-
vocat. i. locu-
ſtam interci-
pientem meſſo-
ribus meſſem.
Vide Nannij
Mæc. lib. 1.*

*Sed ipſa egreditur noſtri fundi * calamitæ:*

Nam quod nos capere oportet, hæc intercipit.

ACTVS

ACTVS I. SCENA II.

ARG. Thaidis blando sermone victus Phædria, pollicetur se biduum
 rus concessurum, vt Thraſoni interim locus sit apud illam.

Iambici senarij.

THAIS, PHÆDRIA, PARMENO.

T. **M**iseram^a me, vereor ne illud grauius Phadria
 Tulerit; néue aliorum, atque ego feci, acceperit,
 Quod heri intromissus non est. P. H. totus Parmeno
 Tremo, horreoq³, postquã adspexi hãc. P. A. bono animo es;
 Accede ad ignem hunc, iam caleſces plus satis.
 T. Quis hic loquitur? hem, tu³ eras mi Phadria?
 Quid hîc stabas? cur non recta introibas? P. A. ceterum
 De exclusione verbum nullum. T. quid taces?
 P. H. Sanè quia verò ha mihi patent semper fores,
 Aut quia sum apud te primus. T. missa istac face.
 P. H. Quid missa? ô Thais, Thais, vrinam esset mihi
 Pars aqua amoris tecum; ac pariter fieret, vt
 Aut hoc tibi doleret itidem, vt mihi doler;
 Aut ego istuc abs te factum nibili penderem.
 T. Ne cruciase obsecro anime mi, mi Phædria.
 Non pol, quo quemquam plus amem, aut plus diligam,
 Eo feci: sed ita erat res: faciundum fuit.
 P. A. Credo, vt fit, misera prae amore exclusit hunc foras.
 T. Siccine ais Parmeno? age. sed huc qua gratia
 Te accersi iussu, auscultra. P. H. fiat. T. dic mihi
 Hoc primum, potim³ est hic tacere? P. A. egone? optumè.
 Verum heus tu, lege hac tibi meam adstringo fidem:
 Quæ^b vera audini, taceo, & contineo optumè:
 Sin falsum, aut vanū, aut fictum est, continuo palam est.
 Plenus rimarum sum, hac atque illac^c persuko.
 Proin tu, taceri si vis, vera dicitò.
 T. ^d Samia mihi mater fuit: ea habitabat Rhodi.
 P. A. Potest taceri hoc. T. ibi tum matri paruolam

a In hac scena
 proponitur oc-
 casio fabulae, vt
 Terentio initio
 fabularum mos
 est, simul causa,
 cur miles sit
 placandus, re-
 censeatur.

b Reponit
 Thaidi vicem,
 tanquam fal-
 sum dictura sit.
 c Metaphora à
 vase tuili.

d Narratio.

Puellam

Puellam dono quidam mercator dedit,
Ex Attica hinc abreptam. P H. ciuēme? T. arbitror.
Certam non scimus: matris nomen & patris
Dicebat ipsa: patriam, & signa cetera

e Basia figura est
hic, quando in-
ter narrandum
omnia pedetentim
dicuntur.

* Neque scibat, neque per atatem etiam potuerat.

Mercator hoc addebat, è pradonibus,

Vnde emerat, se audisse, abreptam è Sunio.

Mater ubi accepit, cepit studiosè omnia

Docere, educere, ita vti si esset filia.

Sororem plerique esse credebant meam.

Ego cum illo, quo cum vno rem habebam tum, hospite,

Abij hac: qui mihi reliquit hæc, quæ habeo, omnia.

f Mercenricem
aorat.

PA. Vtrumq; hoc falsum est: ^e effluet. T. qui istuc? PA. quia

Neque tu vno eras contenta, neque solus dedit:

Nam hic quoq; bonam, magnamq; partem ad te attulit.

T. Ita est. sed sine me peruenire, quod volo.

Interea miles, qui me amare occæperat,

In Cariam est profectus. te interea loci

g Astutè mere-
rix, ubi dixit
quæ amatorem
urgebant, blan-
dimēta subicit.

Cognoui. & tute scis, postilla quàm intumum

Habeam te, & mea consilia vt tibi credam omnia.

P H. Ne hoc quidem tacebit Parmeno. P A. oh, dubium nō
id est?

T. Hoc agite amabo. mater mea illic mortua est

Nuper. eius frater aliquantum ad rem est audior.

Is ubi hancce forma videt ^h honesta virginem,

Et fidibus scire, pretium sperans, illico

Producit, vendit. forte fortuna adfuit

Hic meus amicus: emit eam dono mihi,

Imprudens harum rerum, ignarusque omnium:

Is venit: postquam sensit me tecum quoque

Rem habere, fingit causas, ne det, sedulo:

Ait, si fidem habeat, se iri prapositum tibi

h Commenda-
tio puellæ.

Apud

Apud me, ac non id metuat, ne, ubi eam acceperim,
 Seſe relinquam, velle ſe illam mihi dare;
 Verum id vereri ſed, ego quantum ſuſpicoꝝ,
 Ad virginem animum adiecit. PH. etiamneⁱ amplius?
 T. Nil: nam quaſiuit. nunc ego eam, mi Phedria,
^k Multa ſunt cauſſa, quamobrem cupio abducere:
 Primum, quod ſoror eſt dicta: praterea, vt ſuis
 Reſtituam, ac reddam. ſola ſum: habeo hic neminem,
 Neque^l amicum, neque cognatum. quamobrem Phadria
 Cupio aliquos parare amicos beneficio meo.
 Id^m amabo adiuta me, quo id fiat facilis.
 Sine illum priores partem hoſce aliquot dies
 Apud me habere. nihil reſpondeſ? P H. peſſuma,
 Ego quidquam cum iſtis factis tibi reſpondeam?
 P A. Hei noſter, laudo. tandem perdoluit: vir es.
 P H. At egoⁿ neſciebam, quorſum tu ires, paruola
 Hinc eſt abrepta: eduxit mater pro ſua:
 Soror eſt dicta: cupio abducere, vt reddam ſuis.
 Nempe omnia hac nunc verba huc redeunt denique:
 Excludor ego, ille recipitur: qua gratia?
 Niſi illum^o plus amas, quam me: & iſtam nunc times,
 Que aduecta eſt, ne illum talem praripiat tibi.
 T. Egonⁱ id timeo? P H. quid te ergo ſollicitat? cedo.
 Num ſolus ille dona dat? P nuncubi meam
 Benignitatem ſenſiſti in te claudier?
 Nonne, ubi mihi dixti cupere te ex Ethiopia
 Ancillulam, relictis rebus omnibus,
 Queſui: eunuchum porro dixti velle te,
 Quia ſola nuntur hiſ regina: repperi:
 Heri minas viginti pro ambobus dedi:
 Tamen contemptus abs te, hac habui in memoria:
 Ob hac facta abs te ſpernor. T. Quid iſtuc Phadria?

i Ellipſis.

k cur puellam
abducere quæ-
rat.l Amicus per-
petuo; amator
ad tempus.m Vide quæ-
ſeniter preca-
tur & blaud.n Indignanter
omnia repetit.o Ironia Roma-
chanis amato-
ris.p Nuncubi, id
eſt, numquid
aliqui.

Quam-

Quamquam illam cupio abducere, atque hac re arbitror
Id fieri posse maxumè: verumtamen,
Potius quam te inimicum habeam, faciam vt iusseris.

q. Verbum pro
dicto ponitur.

PH. Vtinam istuc^a verbum ex animo ac verè diceret,
Potius, quam te inimicum habeam. si istuc crederem
Sincerè dici, quidvis possem perperì.

P. A. Labasit, victus vno verbo. quàm citò?

r. Quodam
habet ego.

T. Ego non ex animo misera dico? quam ioco
Rem voluisti a me tandem, quin perfeceris?

Ego impetrare nequeo hoc abs te, biduum
Saltem vt concedas solum. PH. siquidem biduum:

Verùm ne fiant isti viginti dies.

f. Apostrophe.

T. Profectò non plus biduum,^b aut. PH. aut? nihil moror.

t. Quia hæc
vini amoris ex-
primant.

T. Non fiet hoc modo sine te exorem. PH. scilicet
Faciendum est, quod vis. T. merito amo te. PH. bene facis:

v. Tanquam
biennium sit.

Rus ibo: ibi hoc me macerabo^c biduum:

Ita facere certum est: mos gerundus^d Thaidi.

Tu hac Parmeno fac illi adducantur. P. A. maxumè.

PH. In hoc biduum Thais vale. T. mi Phedria,

Et tu. numquid vis aliud? PH. egone quid velim?

* Per contem-
ptum isto, quasi
odioso.

Cum milite^e isto præsens, absens vt sis:

Dies, noctesque ames me: me desideres:

Me somnies: me expectes: de me cogites:

Me speres: me te oblectes: mecum tota sis:

Meus fac sis postremò animus, quando ego sum tuus.

T. Me miseram, forsitan hic mihi parvam habeat fidem:

Atque ex^f aliarum ingenius nunc me iudicet.

Ego pol, quæ mihi sum conscia, hoc certò scio,

Neque me finxisse falsi quidquam, neque meo

Corde esse quemquam cariorem hoc Phedria:

Et quid quid huius feci, causa virginis

Feci: nam me eius^g spero fratrem prope modum

y Meretrix bo-
na hic induci-
tur.

id est, credo.

*Iam repperisse, adolescentem aded nobilem: &
Is hodie venturum ad me constituit domum.
Concedam hinc intro, atque expectabo, dum venis.*

ACTVS II. SCENA I.

A R C. Phædria rus concedit, id quod Thaidi se facturum dixerat. il-
lus ex amore immutationem miratur Parmeno: & militis dona
ita laudat, vt heri sui euncho præferat.

*Trochæici iambici permixti, cum offonarij tum senarij,
vni quaternarius.*

PHÆDRIA, PARMENO.

PH. **I**ta fac, vt iussi, deducantur^a isti. PA. faciam. PH.
at diligenter.

PA. Fiet. PH. at maturè. PA. fiet. PH. sat in hoc mandatum
est tibi?

PA. Ah rogare? quasi difficile fiet. vtinam
Tam aliquid facile inuenire possis Phædria,
Hoc quam peribit. PH. ego quoque vnà perco, quod mⁱ est
^b carius.

Ne istuc tam iniquo patiari animo. PA. minime: quin
Effectum dabo. sed numquid aliud imperas?

PH. Munus nostrum ornato verbis, * quod poteris: &
Istum amulum, quod poteris, ab ea * pellito.

PA. Memini, tamen si nullus moneas. PH. ego rus ibo, at-
que ibi manebo.

PA. Censeo. PH. sed heus tu. PA. quid vis? PH. censen
posse me obscurare. &

Perpeti, ne redeam interea? PA. tene: non hercle arbitror:
Nam aut iam reuertere, aut mox nocte te adigent hor-
sum insonna.

PH. Opus faciam, vt defatiger vsque, ingratis vt dormiam.

PA. Vigilabis lassus: hoc^c plus facies. PH. ab, nil dic^d Par-
meno.

Eueniunda hercle hac mollities animi: nimis^e me indulgeo.

Tandem

a Ibi scilicet,
Eunuchus, &
Aethiops: vt
ritalem appo-
nit, ita & mu-
nus: sed decebat
militis munus
vinctore.

b Figurè, pro
qui mihi sum
carior.

* pro quo ad,
percras.
* ab eius animo,
& in perpetuū.
sic enim sonant
hæc futura. Vide
Naanij Miscell.
lib. 1.

* hoc proficere,
* hoc proficere.
Naanij 1.
c Vetus me
pro mihi. Sic
Meuron. Act. 1.
Scen. 2. te inuol-
gabam.

Tandem ego non illa caream, si sit opus, vel totū triduum?

P A. hui,

Vniuersum tribuum? vide, quid agas. P H. stat sententia.
P A. Dī boni, quid hoc morbi est? adeon' homines immu-
tavier

d Lane Phredia
ab acta mate.

Ex amore, ut non cognoscas eundem esse? ^a hoc nemo fuit
Minus ineptus, magis seuerus quisquā nec magis cōtinens.
Sed quis hic est, qui huc pergit? at at, hic quidem est para-
situs Gnatho

e Oeconomia
ad futurum a-
motum. hinc.

Militis: ^c ducit secum vnā virginem huic dono: papa,
Facie honesta, mirum, ni ego me turpiter hodie ^{*} hic dabo
Cū meo decrepero hoc eūnūcho. hāc superat ipsam Thaidē.

ACTVS II. SCĒNA II.

A G. Quasi ambulāntem Gnathonis personam inducit, sub cuius
verbis corrupti hominum mores ostenduntur, maxime assentatio-
tum, qui patellam sequuntur, & ad epulas praesto sunt.
Trochaes & iambici octonarij catalectici, additis aliquot iambici.

GNATHO, PARMENO.

a Gnathonis de-
scriptio.

G. **D**II immortales ^a homini homo quid praestat? stul-
to intelligens

b Id est, non
aurum.
dixit: oportet
haec dicuntur.

Quid interest? hoc aded ex hac re venit in mentem mihi:
Conueni hodie adueniēs quendā mei loci hinc, atq. ordinis,
Hominem ^b haud impurum, itidem patria qui abligurrie-
rat bona.

Video sentum, squalidum, agrum, pannis annisq. oblitum.
Quid istuc, inquam, ornati est? quoriam miser, quod ha-
bui, perdidit.

c Omnia haec ex
media sumun-
tur consuetudi-
ne.

Hem, quid redactus sum: ^c omnes nori me, atque amici
deserunt.

Hic ego illum contempsit pra me: quid homo, inquam, igna-
uissime?

Itane parasti te, ut spes nulla reliqua in te fieri tibi?

Simul consiliū cū re amisti: viden' me ex eodem oriū loco?

Qui

Qui color, mitior, vestitus, quæ habitudo est corporis?

^a Omnia habeo, neque quidquam habeo: nil cum est, nil desit tamen.

At ego infelix neque * ridiculus esse, neque plagas pati Possam. quid tu his rebus credis fieri? tota erras via.

* Olim isti sunt generi quodam quaestus apud seclum primus. Hoc nouum est aucupium: ego adeo hanc primus inueni viam.

Est genus hominum, qui esse primos se omnium rerum volunt, Nec sunt: hos confector: hisce ego non paro me ut rideant, Sed eis vltro arrideo, & eorum ingenia admittor simul:

Quidquid dicunt, laudo: id rursum si negant, laudo id quoque; Negat quis, nego: ait, aio: postremo imperant ego meti mibi,

* Omnia assentariis quaestus nunc est multo vberius. PA. Sciram hercle hominem: hic homines prorsum ex stultis insanos facit.

C. Dum hac loquimur, interea loci ad macellum vbi adueni- Concurrunt lati mi obuiam cupeclary omnes, (murus) Cetarij, lanij, coqui, fariores, piscatores.

Quibus & re salua & perita profueram, & profum sape: Salutant: ad cenam vocant: aduentum gratulantur.

Ille vbi miser, famelicus, videt me esse in tantum honorem, Et tam facile victum querere, ibi homo caput me obsecrare, Ut sibi liceret discere id de me. sectari iussi.

Si poris est, tamquam philosophorum habent disciplina ex ipsis Vocabula, parasiti iidem ut Gnathonici vocentur.

PA. Viden, ossum, & cibum quid faciat alienus? GN. sed ego cesso

Ad Thaidem hanc deducere, & rogare ad cenam ut veniar.

Sed Parmenonem ante ostium Thaidis tristem video, Ritualis seruum. salua est res: nimirum hic homines friget.

Nebulorem hunc certum est ludere. PA. hic hoc munere arbitrantur

d peragat
nos a pere-
grinantibus.
Parasiti deli-
sorez ridiculis
diceris alieni
cibum capiebant
parasiti flagrio-
nes scapulis ad
plagas veditan-
dis, vnde plagit
paride, Plautus
Vide Nan Miso-
libri.
e Gloriosos &
iactabundos car-
pit.
f Adulatorum
officium.

g Sententia ve-
rissima, hac pi-
serum tempe-
state.

h aduentum
pro aduentu.
i Veni est, pro
in tanto honore.
in potestatem
dixit Cicero.
pro in potestate.

** Id est, porcorum lege Scoporum appendicem. Colicap. 6. k Paraulica eleganti.*
 Suam Thaidem esse. G. N. plurima salute Parmenonem.
 Summum ** suum* impertit Gnatho. quid agitur? P. A. statur. G. N. video:

¶ Laudatio inimici.
 Numquidnam hic, quod noli, vides? P. A. te, G. N. credo. at numquid aliud?

¶ m Gnatho insultat Parmenoni.
 P. A. Qui dum? G. N. quia tristis es. P. A. nihil equidem. G. N. ne sis. sed quid videtur.

¶ n Emph. scilicet beare.
 Hoc tibi mancipium? P. A. non malum hercle. G. N. pro hominem. P. A. ut falsus animi est.

G. N. Quam hoc munus gratum Thaidi arbitrare esse?
 P. A. hoc nunc dicis.

Eiectos hinc nos. O M N I U M rerum beus vicissitudo est. G. N. Sex ego te totos Parmeno hos menses quiescens reddam;

Ne sursum, deorsum cursiter; neue vsq; ad lucem vigiles. Ecquid beo te? P. A. men? P. A. G. N. sic soleo amicos.

P. A. laudo.
 G. N. Detineo te fortasse: tu profectus aliud fueras.

o Ironia.
 P. A. Nusquam. G. N. tum tu igitur paullum da mihi operae. ° fac, admittar.

Ad illam. P. A. age modo, nunc tibi patent fores hae, quia istam ducis.

p. Submissius pronuntiandum. A. contrarius. & est hyperbole expretissima.
 G. N. Num quem euocari hinc vis foras? P. A. sine biduum hoc praebeat.

Qui mihi nunc vno digirulo fores aperis fortunatus. Na tu istas saxo calcibus saepe insultabis frustra.

G. N. Etiam nunc hic stas Parmeno? cho numnam tu hic relictus custos,

¶ q. e. e. g. o. n. t. e. s.
 Ne quis forte internūcius clam a milite ad istam cursiter? P. A. Facere dictum. mira vero, militem quae placeant.

¶ r. w. e. p. e. n. d. i. n. ad aliam Scenam.
 Sed video herilem filium minorem huc aduenire. Miror, qui ex Piraeo abierit: nam ibi custos publicus est nunc.

Nō temere est: & properas venit: nescio quid circūspectat.

ACT V S

ACTVS II. SCENA III.

A. & C. Chærea laudat fortè conspectam virginem: quæritur subdu-
ctam: Parmeno ostendit, qui fieri possit, ut illa potiat. *in chærea*

Iambici octonarij & senarij, item trochaici octonarij, & iambici quaternarius.

CHÆREA, PARMENO.

CH. **O** Ceili^a Neque virgo est vsquam, neque ego, qui illam
è conspectu amisi meo.

Vbi queram? vbi investigem? quem percontem? quam in-
sistam viam?

Incertus sum: vna hac spes est, vbi vbi est, diu celari non
potes.

O faciem pulchram! deleo omnes debinc ex animo mu-
lieres.

Tadet quotidianarum harum formarum. P. A. ecce autem
alterum.

De amore nescio quid loquitur. ò infortunatum senem!

Hic verò est, qui si amare octeperit, ludum iocumq;

Dices fuisse illum alterum, præte huius rabies qua dabit.

CH. Vt Di illum, Deaq; seniamperdant, qui me hodie re-
moratus est.

Méque adeò, qui resisterim, tum autem qui illum, flocci
fecerim.

Sed eccum Parmenonem, saluè. P. A. quid tu es tristis?
quidue alacris?

Vnde is? C. ego hercle nescio; neque vnde eam, neq; quò
sum eam.

Ita prorsum oblitus sum mei.

P. A. Qui quæso? C. amio. P. A. ehem. C. nunc te Parmenò
ostendes, qui vir sis.

Scis te mihi sape pollicitum esse: Chærea, aliquid inueni.

a Ocasio tam-
quam noua fa-
bulæ, & noui
motus in hac
comœdia. Chæ-
reus oratio
plena affectibus.
b Satis amaro-
ri, qui se quoq;
mendat, dum
illam non inuen-
it.

c Virginis laus
à forma.

d Plautus in A. Mi-
ph. par. etiam
præter futurum
est prædicat.
e Plautus spe
hac figura vsus.
f Vide Donat. &
Ioan. Rutilium.

g Perurbatio ex
amore.

Modo, quod ames: in ea re. vtilitatem ego faciam vt no-
scas meam:

Cum in cellulam ad te patris penum omnem congerebam
clanculum.

PA. Age inepte. c. hoc hercle factum est. fac, sis, nunc pro-
missa appareant,

Sine adeo digna res est, vbi tu nernos intendas tuos.

f Reprehendit
industriam cultu,
& laudat pul-
chritudinem
naturae.
f Haud similis virgo est virginum nostrarum: quas matres
student

Demissis humeris esse, vincto pectore, vt gracile sient.

Si qua est habitior paullo, pugilem esse aiunt: deducunt ci-
bum:

Tametsi bona est natura, reddunt curatura iuncea:

Itaque ergo amantur. PA. quid tua istae? C. noua figura
oris. PA. pape.

g Descriptio for-
mosae puellae.

CH. f. Color. verus, corpus solidum, & succi plenum. PA.
anii. c. sedecim.

PA. Flos ipse. C. hanc tu mihi vel vi, vel clam, vel precario

Fac tradas: mea nihil refert, dum potiar modo.

PA. Quid, virgo cuius est? C. nescio hercle. P. vnde est? C.

tantundem. P. vbi habitat? C. in via.

CH. Ne id quidem. P. vbi vidisti? C. in via. P. qua ratione

inamisti? C. Id equidem adueniens mecum stomachabar modo:

C. Id equidem adueniens mecum stomachabar modo:

Neque quemquam hominem esse ego arbitror, cui magis

bonae

Felicitates omnes aduersae sient.

PA. Quid hoc est sceleris? C. perij. P. quid factum est? C.

rogas?

Patris cognatum atque aequalem Archidemidem

Noslin? P. k quid ni? C. u, dum sequor hanc, fit mihi ob-

uiam.

PA. In-

k Corruptio est.

i Cuique suae
moris maxi-
mæ videatur.

h Affectus ama-
torius.

PA.

Nat

Illu

Sex

Nisi

Ebo,

CH.

Incu

Heus

Scin

Iudi

Patr

Dum

Rede

illa se

In no

Huic

PA.

CH.

Defin

PA.

Vidisti

CH.

mihi

PA.

CH.

mil

Phedr

PA.

com

Tum m

nuch

CH.

P. A. Incommodè hercle: C. H. immo enim uero infelicitèr.

Nam incommoda alia sunt dicenda Parmeno.

Illum, liquet mihi deierare, his mensibus

Sex septem prorsum non uidisse proxumis,

Nisi nunc, cum minimè vellem, minimèque opus fuit.

Eho, nonne hoc monstri simile est? quid ais? P. maxumè.

C. H. Continuo accurrit ad me, quam longè quidem,

¹ Incuruus, tremulus, labiis demissis, gemo: ¹ I

Heus, heus, tibi dico Charea, inquit. restiti.

Scin? quid ego te volebam? dic. ² cras est mihi

Iudicium. quid tum? ut diligenter nuncies

Pari, aduocatus m'ane mihi esse ut meminere.

Dum hæc dicit, abiit hora. rogo, num quid velis.

Rectè, inquit. abeo. cum huic respicio ad virginem,

Illa sese interea commodum huc aduortet

In nostram hanc plateam. P. A. miru, ni hæc dicit, modo

Huic qua data est dono. C. huc cum aduenio, nulla erat.

P. A. Comites secuti scilicet sunt virginem?

C. H. ³ Verum, parasitus cum ancilla. P. A. ipsa est, scilicet.

Desine iam ⁴ conclamatum est. C. H. alias res agis.

P. A. Istuc ago quidem. C. H. nostin? quæ sit? dic mihi: aut

Vidistin? P. A. vidi, noni: scio, quò abducta sit.

C. H. O Parmeno mi, P. nostin? P. A. noui. C. & scis, ubi

fiet?

P. A. Huc deducta est ad Thaidem: ei dono data est.

C. H. Quis u est tam potens cum ⁵ tanto munere hoc. P. A. ⁶ q

miles Thraso,

Phedria riualis. C. H. duras frarris partes prædicat.

P. A. Immo enim, si scias quod donum huic dono contra

comparet,

Tum magis id dicas. C. H. quodnam quæso hercle? P. A. eu-

nuchum. C. H. illumne obsecro

¹ Iam uero
odiosi senis.

² Hyperbole ex
fastidio orta.

³ Hic ineptia
particula est,
non relatiua.
⁴ O uergetur
de, sicut & id
quod sequitur.
Alias res agis.

⁵ Repetitis a-
matiora.

⁶ Munus affe-
ctatè laudat.

¶ Gemina vitu-
peratio, ab zitate
& sexu, & mu-
lierem posuit
ἐνδετικὸς
sicut Hom.
ἰουναῖος
ἐστὶν ἰουναῖος.

Inhonestum hominem, quem meratus es haberi, senem,
mulierem?

P. A. Istunc ipsum. C. homo quaterur certe cū dono foras.
Sed istam Thaidem non scis nobis vicinam. P. A. haud
diu est.

C. H. Peris, nunquāne etiam me illam vidisse? eodum
dic mihi.

Est ne, ut fertur, formosus? P. A. sane. C. at nihil ad nostram
hanc. P. A. alia res est.

¶ Parmeno di-
ligentiam, p. A.
licetur.

C. H. Obsecro te hercle Parmeno, fac ut potiar. P. A. fa-
ciam sedulo, ac

Dabo operam, adiutabo, nunquid me aliud vis? C. quid
nunc is? P. A. domum.

Ut mancipia hęc, ita ut iussit, frater, deducam ad Thai-
dem.

¶ Ocasio confi-
lii & noui me-
tus.

C. H. O fortunatum istum eunuchum, qui quidem in hanc
detur domum.

P. A. Quid ita? C. rogitas? summa forma semper conser-
uam domi.

¶ Quingis amo-
ris gradus.

videbit, colloquetur, aderit vnā in vnīs adibus,
Cibum nonnumquam capiet cum ea, interdum propter
dormiet.

P. A. Quid, si nūc tunc fortunatus fias? C. qua re Parmeno?

Responde. P. A. capias tu illius vestem. C. vestem? quid
tum postea?

P. A. Pro illo te deducam. C. audio. P. A. te esse illum dicam.
C. intelligo.

P. A. Tu illis fruare commodis, quibus tu illum dicebas
modo.

Cibum vnā capias, adsis, tangas, ludas, propter dormias:
Quandoquidem illarum neque quisquam te nouit, neque
scit qui fies.

¶ Quisquam fe-
minino genere
ponitur.

Præterea

Præterea

præterea

CH

da

Age e

po

P. A.

eg

Quo

CH. E

ca

C. No

fa

Flagi

me

Dedu

cer

Haben

mo

Nunc

fa

† An p

dol

Quod

pur

PA. Qu

con

Culpan

atq

PA. N

por

Præterea forma, & ætas ipsa est, facile ut te pro eunuchoprobes.

CH. Dixisti pulchrè: numquam vidi melius consilium dari.

Age eamus intro: nunc iam orna me, abduc, duc, quantum potes.

PA. Quid agis? iocabar equidem. C. garris. P. peris, quid ego egi miser?

Quod irudis? perculeris iam tamen tibi equidem dico, mæne.

CH. Eamus. PA. pergin? C. certum est. P. vide ne nimium calidum hoc sis modo.

C. Non est profecto. sine. PA. at enim istac in me cuderur faba. ah

Flagitium facimus. C. an id flagitium est, si in domum meretriciam

Deducar, & illis crucibus, quæ nos, nostramque adoles-

centiam Habent despicatam, & quæ nos semper omnibus cruciant modis,

Nunc referam gratiam, atque eas inde fallam ut ab illis fallimur?

† An potius hæc pati? æquum est fieri, ut à me ludatur dolis.

Quod qui rescierint, culpent? illud merito factum omnes putent.

PA. Quid istuc? si certum est facere, faciam, verum ne post conferas

Culpam in me. C. non faciam. PA. iubésne? C. iubeo, cogo, atque impero.

PA. Numquam defugiam auctoritatem: sequere. C. Dii portant bene.

ACTVS III. SCENA I.
A. & c. Assentatur Gnatho, assentanti credit Thraso, seque, & facta
sua immodicè iactat. consultit item Gnatho, ne miles purget se
Thaïdi de amore Pamphile, imò potius augeat suspitionem, ita
par pari relaturus.

Iambici senarij.

THRASO, GNATHO, PARMENO.

a Antea depin-
xit: parasitum,
nunc insulsum
& ineptū Thra-
sonem describit.

T. **M**agnas verò agere gratias Thaïs mihi?
GN. Ingenteis. T. ain' tu, lata est? GN. non
iam ipso quidem

Dono, quam abs te datum esse: id verò serid

Triumphat. P. hic prouiso, ut ubi tempus fiet

Deducam, sed eccum militem. T. est istuc datum

Profecto mihi, ut sint grata, qua facio, omnia.

G. Aduorij berce animum. T. vel rex semper maximas

Mihi agebat, quidquid feceram; alius non item.

G. Labore alieno magna partem gloriam

Verbis sepe in se transmouet, qui habet salem

Quod in te est. T. habes. G. rex te ergo in oculis. T. sci-
licet.

G. Gestare. T. verò, credere omnem exercitum

Consilia. G. mirum. T. tum sicubi cum satietas

Hominum, aut negotij si quando odium ceperat,

Requiescere ubi volebat, quasi: nostin' ? GN. scio.

Quasi ubi illam exspueret miseriam ex animo. T. tenes.

Tum me conuiuium solum abducebat sibi. G. hui

Regem elegantem narras. T. immo sic homo

Est per paucorum hominum. G. immo nullorum arbitror,

Si tecum viuit. T. inuidere omnes mihi,

Mordere clanculum: ego non flocci pendere:

Illi inuidere miserè. verum vnus tamen

Impensè, elephantis quem Indicis praefecerat.

Is ubi molestus magis est, quæso, inquam, Strato,

Eône

b Miles glorio-
sus à fato, & de-
orum dono se
laudat.

c Assentatio,
orotæ tamen.
d Nemibus trans-
fert.
e Scilicet, mira
laudis affectatio.

e Amara & re-
gis & Thrasonis
leptio.

Eón

G. P

luc

G. C

Mise

Quo

Nun

Plu

Erat

Fort

Et n

Lepu

T. Q

Tun

T. A

G. D

P. A

Risu

Metu

T. Se

Quo

Immo

Scin'

Facit

G. Id

Vbi no

Conti

Comm

Canta

Illius f

Par pr

T. Sign

Eône es ferox, quia habes imperium in belluas?

G. Pulchrè me hercle dictum, & sapienter. pape,
Iugulari hominem, quid ille? T. mihi illico.

G. Quid ni esset? P. Dii vostram fidem, hominè perditum,
Miserum q̄s. & illum sacrilegum. T. quid illud Gnatho,

Quo pacto Rhodium tetigerim in conuiuiis,

Numquid tibi dixi? G. N. numquam: sed narra obsecro.

Plus millies iam audiui. T. vnà in conuiuiis

Erat hic, quem dico, Rhodius adolescentulus.

Fortè habui scortum: cœpit ad id * alludere,

Et me irridere. quid ais, inquam, homo impudens?

Lepus tute es, & pulpamentum queris. G. ha, ha, ha.

T. Quid est? G. facetè, lepidè, lautè, nihil suprà.

Tuum obsecrone hoc dictum erat? vetus credidi.

T. Audieras? G. sape, & fertur in primis. T. meum est.

G. Dolet dictum imprudenti adolescenti, & libero.

P. At te Dii perdant. G. quid ille quaso? T. perditus.

Risu omnes, qui aderant, emoriri. denique

Metuebant omnes iam me. G. non iniuria.

T. Sed heus tu, purgon? ego me de istac Thaidi,

Quòd eam me amare suspicatur? G. nihil minùs,

Immo magis auge suspicionem. T. cur? G. rogas?

Scin? si quando illa mentionem Phædriae

Facit, aut si laudat, te vt male vr at? T. sentio.

G. Id vt ne fiat, hac res sola est remedio.

Vbi nominabit Phædriam: tu Pamphilam

Continuò. si quando illa dicet, Phædriam

Commissatum inromittamus: tu, Pamphilam

Cantatum prouocemus. si laudabit hac

Illius formam: tu huius contrà. denique

Par pro pari reserto, quod eam mordeat.

T. Siquidem me amaret, tum istuc prodesset Gnatho.

E 5

G. Quando

f Hyperbole ex
fastidio narra-
tis.

* ludere.

g Ridicula mi-
his verba.

h ne excedat
in prima fabula
pateat.

C. Quando illud, quod tu das, expectat, atque amat;
Iamdudum amat te; iamdudum illi facile fit,

i Locum pro
persona posuit.

Quod doleat: metuet semper, quem ipsa nunc capit

T. Bene dixi: at mihi istuc non in mentem venerat.

G. Ridiculum: non enim cogitaras: ceterum,

k Cum pondere
pronunciandum.

Iidem hoc tute melius ^k quanto inuenisses Thraso?

ACTVS III. SCENA II.

A R. G. Parmeno eumachum & Ethiopissam, Phœdria munera, tra-
dit Thaidi, & vi iustus erat, verbis ornat. eadem Thraso & para-
tus insulant.

Eni, dom. genera.

THAIS, THRASO, PARMENO,

GNATHO, PYTHIASO.

a De omni sen-
su dici potest.

TH. **A** Videre vocem? visa sum modo militis:
Atque, ecce, salue mi Thraso. THR. O Thais

* φιλία
Græcè quod si-
mul & osculam
& amores signi-
ficat. Nan. Misc.
lib. i.
b Ironia.

Meum ^a suauium, quid agitur? et quid nos amas
De fidicina istac? PAR. ^b quam venustè: quod dedit
Principium adueniens! TH. plurimùm merito tuo.

GN. Eamus ergo ad cenam: quid stas? PAR. hem alterum.

Ex homine hunc natum dicas. TH. vbi vis, non moror.

PAR. Adibo, atque adsimulabo, quasi nunc exeam.

Ituran? Thais quopiam es? TH. ehem Parmeno,

Bene fecisti: hodie itura. PAR. quò? TH. ecquid? hunc
vides?

c Mirè pronon-
men inuenit, ne
quemquam lax-
dat.

PA. Video, & me tader. vbi vis, dona adsunt tibi

A Phœdria. TH. quid stamus? cur non imus hinc?

PA. Quæso hercle ut liceat, pace quod fiat tua,

Dare huic quæ volumus, conuenire & colloqui.

THR. Perpulchra credo dona, haud nostris similia.

PA. Res indicabit. hem inbete istos foras

Exire, quos iussi. ocyùs procede tu huc.

EX

^a Ex *Ethiopia est vsque hac.* T H. hic sunt tres *mina*.
G N. Vix. P A. vbi tu es Dore? accede huc. hem eunuchum
tibi,

Quam liberali facie, quam etate integra

T H. Ita me Di amet, honestus est. P A. quid tu ais Gnatho?
Numquid habes, quod contemnas? quid tu autem Thraso?

Tacent: satis laudant. fac periculum in liveris,

^e Fac in palaestra, in musicis. qua liberum

Scire equom est adolescentem, sollerem dabo.

T H R. ^f Ego illum eunuchum, si sit opus, vel sobrius.

P A. Atque haec qui misit, non sibi soli postulat

Te vivere, & sua causa excludi ceteros:

Neque pugnās narrat, neque cicatrices suas

Ostentat: neque tibi obstat: quod quidam facit.

Verum, vbi molestum non erit, vbi tu voles,

Vbi tempus tibi erit, sat habet, si tum recipitur.

T H R. Apparet seruom hunc esse domini pauperis,

Miseriq. G N. nam hercle nemo posset. ^g sat scio,

Qui haberet, qui pararet alium, hunc perperci.

P. Tace tu: quem esse ego puto infra omnes infimos

Homines. nam, qui huius animum assentari induxeris,

^h E flamma te petere cibum posse arbitror.

T H R. Lámne inus? T H. hos prius introducam, & que
volo,

Simul imperabo: postea continuo exeo.

T H. Ego hinc abeo: tu istam opperire. P. haud conuenit

Vnā cum canicāre imperatorem in via.

T H R. Quid tibi ego multa dicam? domini similis es.

G N. Ha ha ha. T. quid rides? G N. istuc, quod dixi modō:

Et illud de Rhodio dictum in mentem venit.

Sed Thais exit. T H R. abi praecurre, vt sint domi

Parata omnia. G N. ⁱ sat. T. diligenter Pythias

d. Commenda-
tio à longinqui-
tate loci.

e Olim his arti-
bus liberi cin-
diebantur.

f Honesti ellip-
sis ob Thaidis
persecutione
m. x. Thaidis
persecutione
m. x. Thaidis

g Assentator ap-
probat militis
dictum.

h Vetus ada-
gium in adu-
latores.

h Ellipsis ethi-
ca, quāplus vul-
tu quam verbis
fignatur.

Fac cu-

Fac cures, si Chremes huc fortè advenierit,
 Ut ores, primum ut maneat: si id non commodum est,
 Ut redeat: si id non poterit, ad me adducito.

P. Y. Ita faciam. T. H. quid? quid aliud volui dicere?

* Hem, curate istam diligenter virginem.

Domus aditus, facite. T. eamus. T. H. vos me sequimini.

ACTVS III. SCENA III.

A. R. G. Chremes probus adolescens amari se à Thaide suspicatur,
 quem amorem effugere studet.

Lambici senarij.

CHREMES, PYTHIAS.

CH. ^a **P**rofectò quanto magis magisq; cogito,
 Nimirum dabit hæc Thais mihi magnū malum:

Ita me video ab ea astute labefacturum.

Iam tum, cum primum iussit me ad se accersier,
 (Rogat quis, quid tibi cum illa? ne noram quidem)

Vbi veni, caussum, ut ibi ^b manerem, repperit:

Ait rem diuinam fecisse, & rem seriam

Velle agere mecum. iam tum erat suspicio,

Dolo malo hæc fieri omnia: ipsa accumbere

Mecum, mihi sese dare, sermonem querere.

Vbi friget, huc enasit, quam pridem pater.

Mihi & mater mortui essent. dico; iam diu.

Rus Sunij ecquod habeam, & quam longè à mari.

Credo ei placere hoc: sperat se à me auellere.

Postremo, ecqua inde parua perisset soror,

Eqvis cum ea vna, quid habuisset, cum perit;

Eqvis eam posset noscere. hæc cur querites?

Nisi illa fortè, que olim perit parvula

Soror, hanc se ^d intendit esse, ut est audacia.

Verùm ea si vivit, annos nata est sedecim,

Non maior: Thais, ego quam sum, maiuscula est.

Misit porro orare, ut venirem serio.

Aut

* Bembus,
 Ehem,
 i Ad pedisequas
 refertur.

^a Oratio cogi-
 tabundi, & fu-
 tura multo ante
 factum volutan-
 tis.

^b Manerem ho-
 nestius quam
 dormire.

^c Tamquam à
 perinamiter pos-
 sidente.

^d Arxvndu
 p. 108.

Aut dicat quid vult, aut molesta ne fiet.

Non hercle veniam tertio. heus, heus. PY. * hic quis est?

CH. Ego sum Chremes. PY. o capitulum lepidissimum.

CH. Dico ego mi insidias fieri. PY. Thais maximo

Te orabat opere, ut cras redires. CH. rus eo.

PY. Fac amabo. CH. non possum, inquam. PY. at apud nos hic mane,

Dum redeat ipsa. CH. nihil minus. PY. cur mi Chremes?

CH. f. Malam rem. abis hinc? PY. si istuc ita certum est tibi, f. Indignatur de
Amabo, ut illuc transeas, ubi illa est. CH. eo. Pythiz,

P. Abi Dorias, cito hunc deduce ad militem.

ACTVS III. SCENA IIII.

A a c. Inducit personam, cui narraturus est Chærea, quæ intus paratur. hoc ideo fit, ut populus percipiat auribus, quod honestis oculis subici nequit.

Lambici ostentarij cataleffici.

ANTIPHO.

AN. **H**Erī aliquot adolescentuli coimus in Piræo, In hunc diem ut de symbolis^a essemus, Chæream ei rei

Præfecimus: dati anuli: locus, tempus constitutum est.

Præterit tempus: quo in loco dictum est, parari nihil est.

Homo ipse nusquam est: neque scio quid dicam, aut quid coniectem.

Nunc mihi hoc negoti ceteri dedere, ut illum quæram:

Idq; adeo visam, si domi est. b quisnam hinc à Thaide exit?

Is est, an non est? ipse est. quid hoc hominū? qui est hic ornatus?

Quid illud mali est? nequeo satis mirari, neq; coniectere.

Nisi quidquid est, procul hinc libet prius, quid sit, sciscitari.

ACTVS

* Bembus,
Hic est?
e Simplex rustici
responso.

f Indignatur de
attributione
Pythiz,

a Effentus à verbo
sum, Plaut.
minore nusquam
bene fui dispensa-
dio. Et sepe
aliis.

b Chærea sub
Eunuchi habitū
virginis viis
vix cognitus.

A. R. G. Chærea foras profliciens, exsultat, quod virgine potitus sit, quid intus patravit, narrat foris obuius Antiphoni.

Trochaici & Iambici octonarii catalecti, & catalectici.

CHÆREA, ANTIPHO.

a Hæc verba gestum vulnug indicant excusis.

CH. ^a N. Vm quis hic est? nemo est. num quis hinc me sequitur? nemo homo est.

Iamne erumpere hoc licet mihi gaudium? pro Iupiter,

b Instabilitatem fortunæ timet.

Nunc est profecto interfici cum perpetri me possum:

c Excidium paetheticum.

Ne hoc gaudium contamineat vita aliqua agritudine.

Sed neminēne curiosum interuenire nunc mihi,

Qui me sequatur, quoquod eam, rogitando, obrundat, emicet,

Quid gestiam, aut quid letus sim, quod pergam, vnde emergam, ubi siem.

Vestitum hunc nactus, quid mihi queram, sanus sim, anne insaniam?

d Occasione obuiæ personæ quæ turpiter gesta ob oculos poni non licebat, spectatōribus narrat.

A. ^d Adibo, atque ab eo gratiam hanc, quam video velle, inibo.

Chærea, quid est quod sic gestis? quid sibi hic vestitus quaerit?

Quid est, quod letus sis? quid tibi vis? satine sanus? quid me Adspectas? quid taces? CH. o festus dies hominis! amice Salue: nemo omnium est, quem ego magis nunc cuperem videre.

A. Narra iñuc quæso quid fiet. CH. immo ego te obsecro hercle, ut audias.

e Narratio, quæ exponitur protasis secundæ partus in fabulâ.

Nostin' hanc, quam frater amat? A. noxi, nempe opinor Thaidem.

CH. Istam ipsam. A. sic commemineram. CH. quædam hodie est ei dono data.

Virgo. quid ego eius tibi nunc faciem prædicem, aut laudem Antipho,

Cum

Cum ipsum me videris, quàm elegans formarum spectator
fieri?

In hac commotus sum. A. ain' tu? CH. primam dices,
scio, si videris.

Quid multa verba: amare cepi, forte fortuna domi
Quidam erat eunuchus, quem mercatus fuerat frater
Thaidi:

Neq; is deductus etiam tum ad eam. summonuit me Par-
meno.

Ibi servus, quod ego arripui. A. quid id est? C. tacitus ci-
tius audies.

Ut vestem cum illo mutem, & pro illo iubeam me illuc
ducier.

A. Pro eunuchon? C. sic est. A. quid tandem ex ea re ut
caperes commodi?

CH. Rogas? h viderem, audirem, essem una, qua cum ex-
piebam, Antipho.

Num parva causa, aut parva ratio est? traditus sum ma-
lieri.

Illa illico ubi me accepit, lata verò ad se abducit domum,
Commendat virginem. A N. cui? tibi ne? C. mihi. AN. sa-
tis tunc tamen.

C. Edicit, ne vir quisquam ad eam adeat, & mihi, ne abs-
cedam, imperat.

In interiore parte ut maneam solus cum sola antro,
Terram intuens modestè. A N. miser. C. ego, inquit, ad
cenam hinc eo.

Abducit secum ancillas: pauca, quæ circum illam essent,
manent.

Notitia puella continuo * hæc adornant, ut laet.

Adhortor, properent. dum apparatur, virgo in conclavi
sedet.

Suspe-

f Narratio fla-
giij.

g Correptio in-
terceptis nar-
rationem.

h Res amanti
gratissima.

i Occasio soli-
tudinis.

* Ita Hecur.
Ad 3. Scen 7. &
Thor. Ad 5. Sce-
na 9.

k Tabula de fo-
ue & Diane di-
gna lupanari.

*Suspectans^k tabulam quandam pictam, vbi inerat pictura
hec, Iouem*

*Quo pacto Danae misisse aiunt quondam in gremium im-
brem aureum.*

*Egomet quoque id spectare cœpi: & quia consimilem lu-
serat*

l Ludum, non
felus dixit, tont
& sibi de nequi-
tia blandiens.

*Iam olim ille^l ludum, impendio magis animu^l gaudebat
mibi.*

*Deum sese in hominē conuertisse, atq; per alienas regulas
Venisse clanculum per implauium fucum factum mulieri.*

At quem Deū qui^m templa cali summa sonitu concutit.

Ego^{} homuncio hoc non facerem? ego illud verò ita feci
ac lubens.*

*Hæc dum mecū reputo, accersitur lauatū interea virgo:
It, lauit, redit: deinde illam in lecto illa collocarunt.*

*Sto expectans, si quid mihi imperent. venit vna, heus tu,
inquit, Dore,*

*Cape hoc flabellum, & ventulum huic sic facito, dum la-
uamur.*

Vbi nos lauerimus, si voles, lauato. accipio tristis.

*A. Tum equidem istuc os tuum impudens videre nimium
vellem,*

Status quis esset, flabellum tenere te asinum tantum.

C. ⁿ Vix elocuta est hoc, foras simul omnes proruiunt. se:

Abeunt lauati, perstrepunt, ita vt sit, domini vbi absunt.

Interea^p somnus virginem opprimit. ego limis adspecto

Sic per flabellum clanculum, & simul alia circumspecto

Satin' explorata sint. video esse: pessulum ostio obdo.

A. Quid tum? C H. quid tum fatue? A. fareor. CH. egon'

occasionem

Mihi ostēratam, tam breuē, tam optatam, tam insperatam,

Amitterem? tum pol ego is essem verē, qui asinulabar.

A. SANDE

n Templi, celi
ipsum significat.
* P. Victorius in
Ji. 4. Famil. epist.
Cice. legit ho-
muncio nō fac.

n Homerus
Odyss. 8.
ἐπεὶ πᾶν
ἐσπερο ἔπος.
o Mos familiar
petulantis.
p Clauso guttu-
re explicata
narratio.

* Bembus de-
mice

Interea aurum sibi clam mulier * demit, dat mihi vt au-
feram.

Hoc est signi, vbi primum poterit, sese illinc subducet, scio.

ACTVS IIII. SCENA II.

ARG. Secum cogitans Phædria, quæ sit intercepti amoris passurus
incommoda, si totum biduum iuti manserit, vincente amore in
urbem redit.

Iambici senarij.

PHÆDRIA.

a Tempus po-
stulat Phædria
restitutum, vbi acta
sunt omnia, quæ
illius absentiam
desiderabant.

a **D** Vm rus eo, cæpi egomet mecum inter vias,
Ita vt sit vbi quid in animo est molestie,

Aliam rem ex alia cogitare, & ea omnia in
Peiorem partem. quid opus est verbis? dum hæc puto,

Præterq̃ imprudens villam. longè iam abieram,

Cùm sensi. redeo rursum, malè verò me habens.

Vbi ad ipsum veni * diuerticulum, constitui:

Occupi mecum cogitare: hem biduum hic

Manendum est soli sine illa? quid tum postea?

Nihil est: quid? nihil? si non tangendi copia est,

Eho ne videndi quidem erit? si illud non licet,

Saltem hoc licebit. certè extrema * linea

Amare, haud nihil est. villam prætereo sciens.

Sed quid hoc, quod timida subito egreditur Pythia?

ACTVS IIII. SCENA III.

ARG. Pamphilam ab eunueho vitiam magnopere queritur Py-
thias, miratur Phædria: atque ira ex illius querela, & huius ei fore,
multum delectationis spectator capit.

Iambici octonarij, quibus admixti sunt trochaici, iambici
senarius unus.

PYTHIAS, DORIAS,

PHÆDRIA.

PY. **V** Bi illum ego scelerosum misera, atque impium
inueniam: aut vbi

Quæram

a Suprà ipse
Chærea narra-
uit suū factum i
hic in personas
spargitur, & idē
factum narratur
dissimili figura
orationis.

Quæram? hocine tam audax facinus facere esse ausum?

P. H. perij: hoc quid sit, vereor.

P. Y. ^b Quin insuper etiam scelus, postquam ludificatus est virginem,

^b Hic videas
quanta sit pot-
est copia.

Vestem omnem miseræ discidit, tum ipsam capillo con-
scidit.

P. H. Hem. P. Y. qui nunc si detur mihi,

Vt ego virgibus facile illi in oculos innolem venefico?

P. H. Profecto nescio quid absente nobis turbatum est domi.

Adibo. quid istuc? quid festinas? aut quem quæris Pythias?

P. Y. ^c Hem Phædria, egon' quem quæram? abi hinc quod dignus es cum donis tuis

^c Phædria in-
soni crimen
imputa.

Tam lepidis. P. H. quid istuc est rei?

P. Y. Rogas me? ^d eunuchum quem dedisti nobis quas tur-
bas dedit?

^d Vel duplex est
interrogatio:
quem dedisti
nobis? quas tur-
bas dedit? vel est
dubium in re.

Vitavit virginem, quam hera dederat dono miles. P. H.
quid ais?

P. Y. Perij. P. H. temulentæ es. P. Y. utinam sic fient, mihi
qui malè volunt.

DO. An, obsecro mea Pythias, quod istuc nam monstri fuit?

P. H. Insanis: qui istuc facere eunuchus potuit? P. Y. ego
illum nescio

Qui fuerit: hoc, quod fecit, res ipsa indicat.

^e Virgo ipsa lacrimat; neque, cum rogitur quid sit, audet
dicere.

^e Argumentis
factum ostendit.

Ille autem bonus vir nusquam apparet: etiam hoc miser a
^f suspicor,

^f Eipavixc.

Aliquid domo abeuntem abstulisse. P. H. nequeo mirari
satis,

^g Omnes suspi-
ciones ad eunu-
chum reuocet.

Quid abire ignavos ille possit longius, nisi domum

Forrè ad nos rediit. P. Y. vise amabo, num sit. P. H. iam
faxo scies.

DO. Perq̃, obsecro. tam infandum facinus mea tu, ne audiui quidem.

PH. At pol ego amatores audieram mulierum esse eos maximos,

* Sic Prisc. legit.

* Sed nihil potesse: verum misera non in mentem venerat: Nam illum aliquod concluseram, neque illi commississem virginem.

ACTVS IIII. SCENA IIII.

A R G. Hic ridiculo quodam, & pericundo errore spectatores oblectantur. Phædria enim credit eunuchum queri, quem dono Thaidi dederat, & hunc iratus adoritur, ut virginis stupratorem: signis tandem, & argumentis, comperit à Chærea fuisse perpetratum scelus.

Iambici senarij, & trochæici octonarij.

PHÆDRIA, DORVS, PYTHIAS,

DORIAS.

a Ut narratio & longior fiat, & magis ridicula, pergit in personam spargere.

PH. **E**Xi foras scelestæ: at etiam resistas?

Fugitiue prodi, malè conciliate. DO. obsecro.

PH. ob.

Illud vide, os ut sibi distorsit carnis fex.

Quid huc reditio est? quid vestis mutatio est?

Quid narras? paulum si cessassem Pythia,

Domi non offendssem: ita iam ornabat fugam.

PY. Habésne hominem amabo? PH. quid ni? PY. & factum bene.

b Error utriusq; Phædriæ scilicet & Pythiæ.

DO. Istuc pol verà bene. PY. ubi est? PH. rogitas? non vides?

PY. Videam obsecro, quem? PH. hunc scilicet. PY. quis hic est homo?

PH. Qui ad vos deductus hodie est. PY. hunc oculis suis

c Nostrarum numquam quisquam vidit, Phædria.

PH. Non vidit? PY. an tu hunc credidisti esse, obsecro.

Ad nos deductum? PH. namque alium habui neminem.

PY. au,

Ne com-

Ne comparandus hic quidem ad illum est. ille erat

^d Honeſta facie & liberali. P. H. ita viſus eſt

Dudum, quia varia veſte exornatus fuit:

Nunc tibi videtur ſœdus, quia illam non habet.

P. Y. Tace obſecro, quaſi verò paullum interſier.

Ad nos deductus hodie eſt adoleſcentulus,

Quem tu verò videre velles Phœdria.

^e Hic eſt vetus, vietus, veternoſus, ſenex,

Colore muſtellino. P. hem, quæ hæc eſt fabula?

Eò redigis me, vt, quid egerim, egomet neſciam.

Ehò tu, emin' ego te? DO. emiſti. P. Y. iube mihi denuo

Reſpondeat. P. H. roga. P. Y. veniſtim' hodie ad nos? negat.

At ille alter venit annos natus ſedecim:

Quē ſecū adduxit Parmeno. P. H. agedum, hoc mihi expedi:

Primum vnde habes iſtam, quam habes, veſtem? taces?

^f Monſtrum hominis, non dicturus? DO. venit Chærea.

P. H. Fraterne? DO. ita eſt. P. H. quando? DO. hodie. P. H.

quàm dudum? DO. modò.

P. H. Qui cum? DO. cū Parmenone. P. H. nor' aſue eum prius?

DO. Non: nec, quis eſſet, vñquam audieram dicier.

P. H. Vnde igitur, meum fratrem eſſe, ſciebas? DO. Parmeno

Dicebat eum eſſe: ^g is dedit hanc mihi veſtem. P. H. occidi.

DO. Meam ipſe induit: poſt vna ambo abierunt foras.

P. Y. Iam ſatù credis ſobriam eſſe me, & nil mentitam tibi?

Iam ſatù certū eſt virginē vitiatā eſſe? P. H. age nūc bellua,

Credis huic quod dicat? P. Y. quid iſti credā? res ipſa indicat.

P. H. Concede iſtuc paullulū. audin' etiam paullulū, ſat eſt.

^h Dic dum hoc ruſum, Chærean' tuam veſtē detraxit tibi?

DO. Factum. P. H. & cæ eſt indutus? D. factum. P. & pro

te huc deductus eſt: DO. ita.

ⁱ P. H. Iupiter magne, ô ſceleſtum, atq; audacem hominem!

P. v. & mihi,

^d Elegans Chæ-
rex deſcriptio
ab ignota.

^e Eunuchi de-
ſcriptio deſcri-
ptio.

^f Oblique in-
terrogationes,
quibus testi-
monia deri-
uare ni-
tuntur.

^g Eunuchus rem-
apertus.

^h Sic interrogat,
vt ea negari
vellet.

ⁱ Exclamatio
bisariam acci-
picunda.

Eriam nunc non credis indignis nos esse irrisas modis?

PH. Mirum, mi tu credas quod iste dicat. quid agam, nescio.

Heus tu negato rursus. possumne ego hodie ex te exsculpere

^k Amplificatio
& dilatio
queritioris.

Verum? ^k vidistis fratrem Cheream? DO. non. PH. non potest sine

Malo fateri, videam. sequere me hac. modo ait, modo negat.

Ora me. DO. obsecro te verò Phadria. PH. in intro? DO.

^l Deploratio.

^l hoi, hei.

P. Alio pacto honestè quo modo hinc nunc abeam, nescio.

Actum est si quidem. tu me hic etiam nebulo ludificabere?

PY. Parmenonis tã scio esse hanc technã, quàm me vivere.

DO. Sic est. PY. inueniam hodie, patrem ubi pol referam gratiam.

Sed nunc quid faciendum censes Dorias? DO. de istac rogas

Virgine? PY. ita: virum taceamne, an predicem? DO. pol,

si sapias,

^m Sanum consilium.

^m Quod scis nescis, neque de eunuchis, neque de vitio virginis.

Hac re & omni turba euolues te, & illi gratum feceris.

ⁿ Oeconomia
ad futurum fa-
bulæ exitum.

Id modò dic, abisse Dorum. PY. ita faciam. DO. sed videon?

Chremem?

Thais iam adierit. PY. quid ita? DO. quia, cum inde abeo,

iam tunc inceperat

Turba inter eos. PY. aufer aurum hoc: ego scibo ex hoc,

quid fiet.

ACTVS IIIII. SCENA V.

A R G. A cena militis vino semigrauis egrediuntur Chremes adolescens: in cuius persona Terentius exprimit egregie remulentorum consuetudinem, qui priorum memores, in presentibus titubant.

Iambici octonary.

CHREMES, PYTHIAS.

^a Interiectio est
paulatim percep-
ti suali.

A ^a Tat, data hercle verba mihi sunt: vicit vinum quod bibi.

At dum

At dum

Postquam

cin

PY. C

for

Videre

ala

CH. Ve

ro

Sed T

CH. I

PY. N

mi

PY. E

ni

Corre

for

Sed ec

A r e

quem

mes

mes

mes

mes

mes

mes

mes

mes

mes

mes

mes

mes

mes

mes

mes

mes

mes

mes

mes

mes

At dum accubabā, quā videbar mihi esse pulchrē sobrius?
Postquam surrexi, neque pes, neque mens satis suam offi-
cium facit.

b Temulenti
conditio.

PY. Chreme. C. quis est? ehem Pythia, vah quanto nunc
formosior

Videre, quā dudum? PY. certē quidem tu pot multo
alacrior.

c Id est, paulo
antē.

CH. Verbum hercle verum hoc est: SINE Cerere & Libe-
ro friget Venus.

Sed Thais multo antē venit? PY. anne abiit iam à milite?

CH. Iamdudū, at atem lites sunt inter eos facta maxuma.

d Id est, longo
tempore.

PY. Nil dixit cum, vt sequerere sese? C. nihil, nisi abiens
mihi innuit.

e Simplex
omnino Chre-
mes inducitur.

PY. Eho, nōne id sat erat? C. at nesciebam id dicere illam,
nisi quia

Correxerit miles, quod intellexi minis: nam me extrusit
foras.

Sed eccam ipsam video: miror, vbi haic ego anteuorterim.

ACTVS IIIII. SCENA VI.

A & C Colloquuntur Thais & Chremes: cōtra militem se muniunt,
quem venturum putant, vt virginem eripiat. Timidior hic Chre-
mes inducitur quā Thais.

Trochaici & iambici octonarij, trochaicus quaternarius,
& iambicus quaternarius.

THAIS, CHREMES, PYTHIAS.

TH. C Redo equidem illum iam affuturum esse, illam vt
eripiat, sine

Veniat: atqui, si illam digito attigerit vno, oculi illico
Effodientur, vsque eō ego illius ferre possum ineptias,
Et magnifica verba, verba dū sint. verum enim si ad rem
Conferentur, rapulabit.

C. Thais, ego iam dudum hic adsum. T. o mi Chreme. te
ipsum expectabam:

2 metagogeus
eius motus quē
miles excitabit
oppugnaturus
xdes.
* Id est, ad opus.
Nanno. Misceli.

Scin' tu turbam hanc propter te esse factam? & aded ad te
attinere hanc

b Ve rusticus
pulsus & timi-
dus turbatus est
his verbis.

Omnem rem? c. b ad me? qui? quasi istuc. T. quia dum ti-
bi sororem studeo

Reddere, et restituere, hac atq; huiusmodi sum multa passa.

C. Vbi ea est? T. domi apud me. C. ehem. T. quid est?

Educta, ita vii réque, illaque dignum est. C. quid au? T. id
quod res est:

c Beneficium
exhibet, non
pretium poscit.

Hanc tibi dono do, neque repeto pro illa abs te quidquam
pretij.

d Ad bellum fa-
turum animat.

C. Et habetur, & referetur à me Thais tibi, ita vii merita
Gratia. T. d at enim caue, ne prius, quam hanc à me acci-
pias, amittas

Chreme: nam hac ea est, quam miles à me vi nunc vexit
creptum.

e Monumenta
sunt, quæ inepti
instrumenta vo-
cant.

Abi tu, cistellam Pythias domo effer cum monumentis.

C. Viden' tu illam Thais? P. vbi sita est? T. in risco: odiosa
cessas?

CH. Militem secum ad te quantas copias adducere?

At at. T. num' formidolosus obsecro es mihi homo? C. a-
pagesis,

f Timoris indi-
cium.
g Verbum Co-
micum siue ad-
versum Gre-
cum, id est, rece-
de.

Ego formidolosus? nemo est hominum, qui viuat, minus.

T H. Atque ita opus est. CH. au, metuo qualem tu me esse
hominem existimes.

T. Immo hoc cogitato: qui cum res tibi est, peregrinus est,

h Minus potens quam tu, minus notus, amicorum hic ha-
bens minus.

h Facile vi-
dorian propo-
nit.

CH. Scio istuc: SED tu quod cauere possis, stultum admit-
tere est.

i Fugendi occa-
sionem quaerit.

Malo ego nos prospicere, quam huc vleisci accepta iniuria.
Abi tu, atq; ostium obseraintus, dum ego hinc transcurro
ad foram:

Volo

Volo ego adeste hic aduocatos nobis in turba hac. TH. mane.

CH. Melius est. TH. mane. CH. omitte, iam adero. T. nil opus est istis Chreme:

Hoc dico modo, ^k sororem illam tuam esse, & te paruam virginem

^k Ah in Ro & possibili.

Amisisse, nunc cognosse: signa ostende. P. adsum. TH. cape.

^l Si vim faciet, in ius ducito hominem: intellexim? C. probè.

^l Nam violento ciuilitate scilicet solent.

TH. Fac, animo hac presenti dicas. C. faciam. T. attolle pallium.

Perij, huic ipsi opus patrono est, quem defensoremi paro.

ACTVS II. SCENA VII.

AR. G. Inepri militis vanitatem optimè hic exprimit Terentius, cum fucienti similibus ad amicam, itaquam ad hostilem pergit exercitum.

Tambica & trochaei octonarij.

THRASO, GNATHO, SANGA,

CHREMES, THAIS.

THRA. ^a Hancine ego vt contumeliam tam insignem in me accipiam Gnatho?

^a Epitafis prioris parvis in fabula, est autem perdidicula, Thrafone digna. ^b Dorax,

Mori me satius est. Simalio, ^c Donax, Syrisce, sequimini. Primum adeis expugnabo. GN. rectè. THR. virginem eripiam. GN. ^d probè.

^b Gnatho ad omnia assentatur.

THR. Malè mulcabo ipsam. GN. pulchrè. THR. in medium huc agmen ^e cum vecti, Donax;

^c Sic Frisc. lib. 7. legit. ^d Antiquè, cornum.

Tu Simalio in sinistram ^f cornu, tu Syrisce in dexteram. Cedo alios: ubi centurio est Sanga, & manipulus furum?

s. ecum adest.

THR. Quid ignauè? peniculon^g pugnare, qui istum huc portes, cogitas?

s. Egone? imperatoris virtutem noueram, & vim militum:

Sine sanguine hoc fieri nō posse: qui abstergerem^h vulnera.

^e Ridendo hæc Sanga dicit.

THR. Vbi alijs. qui, malum, alijs? solus Sannio seruat domi.

THR. Tu hosce instrue: hic ego ero post principia: inde omnibus signum dabo.

d Acerbè militem irridet.
* Aliàs Diem, antiquum aduerbiū est, & breuitatem temporis significat, ita in Phor. A. 3. Scē. 3. Dum igitur diem liceo.

GN. ^d Illuc est sapere: ut hosce instruxit, ipse sibi canit loco.

TH R. * Idem hoc iam Pyrrhus factitauit. CH. viden' tu

Thais, quare hic rem agit?

Nimirum consilium illud rectum est de occludendis adibus.

TH. Sanè, quod tibi nunc vir videtur esse, hic nebulo magnus est:

Ne metuas. TH. quid videtur? GN. fundam tibi nunc nimis vellem dari.

e Timorem militis notat.

VI tu illos procul hinc ex occulto caderes: facerēs fugam.

TH R. Sed eccam Thaidem ipsam video. GN. quam mox irruimus? TH R. mane.

OMNIA prius experiri verbis, quàm armis, sapiētem decet.

Qui scis, an, quæ iubeam, sine vi faciat? GN. Dī vōstram fidem,

(doctior.

f Impudens affectatio.

Quantū est sapere. numquam accedo, quin abs te abeam

TH R. Thais, primum hoc mihi responde: cum tibi dōstam virginem,

g Per contemptum respondet.

Dixim' hos mihi dies soli dare te? TH. quid tum postea?

TH R. rogat:

Quæ mihi ante oculos amatorem coram adduxisti tuum.

Quid cum illo ut agas? & cum eo clam te subduxisti mihi.

h Libuit superbū, & meretricium verbum.

TH. h Libuit. TH R. Pamphilam ergo buc redde, nisi vi manus eripi.

CH. Tibi illam reddat? aut tu eam tangas? omnium. GN. ah, quid ais? tace.

i Hec pronominā multū significant habent.

CH. i Quid tu tibi vis? TH R. ego non tangam meam? CH. tuam autem surcifer?

GN. Caue sis: nescis, cui maledicas nunc viro. CH. non tu hinc abis?

k Vehemens meticolosi cominatio.

k Scin' tu, ut tibi res se habeat? si quidquam hodie hic turbæ cæperis,

Faciam, huius loci, diūq, meiq, semper memineris.

GN. Mi-

GN. Miseret tui me, qui hunc tantum hominem facias inimicum tibi.

CH. ¹ Diminuam ego caput tuum hodie, nisi abis. GN. ain? ¹ Conuicium in impudenter.

Siccine agis? THR. quis tu es homo? quid tibi vis? quid cum illa rei tibi est?

CH. Scibis, principio eam esse dico liberam. THR. hem. CH. ciuem Atticam. THR. hui.

CH. Meam sororem. THR. os durum. CH. miles, nunc aded edico tibi,

Ne vim facias vllam in illam. ^m Thais, ego eo ad Sophronam Nutricem, vt eam adducam, & signa ostendam hac. THR. ^m Lenius hoc dicit, ne miles audiat.

tun' me prohibeas,

Meam ne tangam? CH. prohibeo inquam. GN. audin' tu? hic ⁿ furri se alligat.

CH. Satin' hoc est tibi? THR. hoc idem tu ais? TH. quere, qui respondeat.

THR. ^o Quid nunc agimus? GN. * quin redeamus: iam hac tibi aderit supplicans ^{(rum:}

Vlrò. THR. credin'? GN. immo certè: noui ingeniu mulie-

* Nolunt, vbi velis, vbi nolis, cupiunt vlrò. THR. bene putas. ^p Mulierum conduto.

GN. Iam dimitto exercitum? I HR. vbi vis. GN. Sanga, ita vti fortes decet

Milites, domiq, fociq, fac vicissim vt memineris.

SAN. Iam dudum est animus in patinis. GN. frugi es. THR. vos me hac sequimini.

ACTVS V. SCENA I.

A R G. Ex Pythia ancilla Thais à Charea vitiatam cognoscit Pamphilam.

Iambici senerij.

THAIS, PYTHIAS.

TH. ^a **P** Ergin' scelesti mecum perplexè loqui?
Scio, nescio: abiit: audiui: ego non adfui.

^a Epitasis posterioris partis in fabula deprelio Charea.

Non tu

Non tu istuc mihi dictura aperte es, quidquid est?
Virgo conscissa veste lacrumans obricer.

Eunuchus abiit. quamobrem? quid factum est? taces?

PY. Quid tibi ego dicam misera: illum eunuchum negant
Fuisse. T. quis fuit igitur? PY. iste Charea.

TH. Qui Charea? PY. iste ephebus, frater Phadriae.

TH. Quid ais^b venefica? PY. at qui certò comperi.

TH. Quid is^c obsecro ad nos, quamobrem adductus est?
PY. nescio.

Nisi amasse credo Pamphilam. T. hem, misera occidi,
Infelix, si quidem tu istac vera pradicas.

Num id lacrumat virgo? PY. id opinor. T. quid ais sacrilega?
Istucine interminata sum hinc abiens tibi?

PY. Quid facerem? ita ut tu iusti, soli credita est.

TH. Scelestà, O V E M lupo commisti. dispudet,
Sic mihi data esse verba. quid hominis illic est?

PY. Hera mea tace, obsecro, salua sumus: ^d hominem
Habemus ipsum. TH. vbi is est? PY. hem, ad sinistram.
non vides?

En. TH. video. PY. comprehendi iube, quantum potest.

TH. Quid illi facies stulta? PY. quid faciam, rogas?
Vide amabo, si non, cum adspicias, os impudens
Videtur. TH. non. PY. tum, qua eius confidentia est.

ACTVS V. SCENA II.

A R C. Thais cum Charea contendit ob vitiatam Pamphilam: dein-
de condonat noxam perenti vxorem quam vitiauerat.

Eiusdem generis.

CHÆREA, THAIS, PYTHIAS.

CH. **A** Pud^a Antiphonem vterque, mater, & pater,
Quasi dedita opera, domi erant, ut nullo modo
Introire possem, quin viderent me. interim
Dum ante ostium sto, notus mihi quidam obuiam
Venit. vbi vidi, ego me in pedes, quantum queo,

In an-

^b Conuicium
comicum in an-
cillis.

^c Dolentis est,
non ugentis.

^d Blandè, &
puellancè.

^a Hic causam
reddidit Charea,
cur non muta-
uerit eilem.

In angiportum quoddam desertum, inde item

in aliud, inde in aliud. ita miserrimus

Fui fugitando, ne quis me cognosceret.

Sed est ne hæc Thais, quam video: ipsa est. hæreo.

^b Ab, quid faciam? quid mea autem? quid faciet mihi?

TH. Adeamus. bone vir Dore, salve: dic mihi,

Aufugisti? CH. heræ, factum. TH. satini id tibi placet?

CH. Non. TH. credim te impunè habiturum? CH. vnam
hanc noxiam

Mitte: si aliam vnuquam admisero vllam, occidito.

TH. Num meâ scuitiâ veritus es? CH. nō. TH. quid igitur?

CH. Hanc metui, ne me criminaretur tibi.

TH. Quid feceris? CH. * paullulum quiddam. PY. ^ccho,
paullulum impudens?

An paullulum esse hoc tibi videtur, virginem

Vitiare ciuem? CH. conseruam esse credidi.

PY. Conseruam? vix me contineo, quin inuolem in

Capillum. monstrum, etiam vltro derisum aduenit.

TH. Abi hinc insana. PY. quid ita verò? * debeam,

Credo, isti quidquam furcifero, si id fecerim;

Brasertim cum se seruom faciat tui.

TH. ^d Missa hæc, faciamus. non te dignum Chærea

Fecisti: nam si ego digna hac contumelia

Sum maximè, ac tu indignus qui faceres tamen.

^e Neque edepol, quid nunc consili capiam, scio,

De virgine istâ: ita conturbasti mihi

Rationes omnes, vt eam non possim suis,

Ita vt equom fuerat, atque vt studui, tradere, vt

Solidum parerem hoc mihi beneficium Chærea.

CH. At nunc debinc spero, eternam inter nos gratiam

Fore Thais: sepe ex huiusmodi re quapiam, &

MALO ex principio magna familiaritas

^f Con-

^b Primus metus
admit consilia,
recogitatio verò
reddat confi-
dentiam.

* Crimen exte-
nuat.
^c Opportunè sto-
machatur, quia
non fugit.

* Vide hic casti-
gationes Ioann.
Ruij.

^d Artificiose
meretricis ac-
cusatio.

^e Aperit viam
futuris nuptiis:
nam recidit à
iocularibus ad
seria.

Placator Thais.
en que parsiſceue
cataſtrophes.

94
Constat est. quid, si hoc quispiam voluit Deus?

Т Н. Equidem pol in eam partem accipioq; & volo.

С Н. Immo ita quaeso. vnum hoc scito, contumelia

Non me fecisse causa, sed amoris. T. H. scio,

Et pol propterea magis nunc ignosco tibi.

Non adeò inhumano ingenio sum Charea,

Neque tam imperita, ut, quid amor valeat, nesciam.

CH. *Te quoque iam Thais, ita me Dñ bene ament, amo.*

PY. Tum pol ab isto tibi hera cauendum intelligo.

CH. Non aſſim. PY. nihil tibi quidquā credo. TH. deſinas.

СН. *Ego me tua^s commendo, & committo fidei.*

Nunc ego te in hac re mihi oro vt adiutrix fies:

Te mihi patronam cupio Thais: te obsecro:

Emoriar, si non hanc vxorem duxero.

Т Н. Tamen, ^h si pater. С Н. quid? ab volet, certo scie,

Cinis modò hæc sit. T H. paullulum opperirier

Si vis, iam frater ipse hic aderit virginis:

Nutricem accersitum iit, quæ illam aluit paruotam:

In cognoscendo tute ipse aderis Charea.

С Н. Ego vero maneo. т. vis ne interea, dum is venit,

Domi opperiamur potius, quàm hic ante ostium?

CH. Immoⁱ percipio. P. quam tu rem actura obsecro es?

T. Nam quid ita? p. rogitas? hunc tu in ades cogitas

Recipere posthac? T. cur non? P. crede hoc^k meae fidei,

Dabit hic aliquam pugnam denuo. T. au, tace obsecro.

PR. Parum perspexisse eius videre audaciam.

CH. Non faciam Pythia. P. non pot, credo, Cherea.

Nisi si commissum non erit. C. quin Pythias

Tu me seruator. p. neque pol seruandum tibi

Quidquam dare ausim, neque te seruare. 40

TH. Optimè, adest ipse frater. C. perii hercle: obsecro

Abcamus intro Thau: nolo, me in via

Cum

ACT. V. SCENA III.

95

Cum hac veste videat. TH. ¹quamobrem tandem? an quia
puder?

¹ Interrogatio
inreparatoria.

CH. Id ipsum. PY. id ipsum? virgo verò. TH. i pra, sequar.
Tu istuc mane, vt Chremem introducas Pythias.

ACTVS V. SCENA III.

ARG. Pythias secum cogitat, quo dolo Parmenonem vlcisci possit.
Iambici senarij.

PYTHIAS, CHREMES, SOPHRONA.

PY. **Q**uid? ¹quid venire in mentem nunc possit mihi,
Quidnam, qui referam illi sacrilego gratiam,

^a Ve prolixior
esset risus, spargitur
catastro-
phe in alias per-
sonas, & terre-
tur fertulus
Parmeno.

Qui hunc supposuit nobis? CH. moue verò ocyus
Te nutrix. s. moueo. C. video, sed nil promoues.

PY. Iam ne ostendisti signa nutritici? C. omnia.

P. Amabo, quid ais? cognoscit ne? C. ^b ac memoriter.

^b Plus intulit
quam rogaba-
tur.

PY. Bene edepol narras: nam illi saueo virgini.

Ite intro: iam dudum hera vos expectat domi.

Virum bonum eccum Parmenonem incedere

^c expectat.

Video: vide vt oriosus sit, si diis placer.

Spero me habere, qui hunc meo ^d exerceam modo.

^d Vindictam
expectat.

Ibo intro, de cognitione vt certum sciam:

Post exibo, atque hunc ^e perterrebo sacrilegum.

^e Minus semi-
nez.

ACTVS V. SCENA IIII.

ARG. Gloriatu Parmeno, quod Charea pro eunucho ad Thaidem
deduxerit: meretricum sordes commemorat: quam rem iniquo fert
animò Pythias: *Eiusdem rationis.*

PARMENO, PYTHIAS.

PA. **R**euiso, quidnam Charea hic rerum gerat.

Quod si astu rem tractauit, Dijs vestram fidem,
Quantam, & quam veram laudem capiet Parmeno.

Nam vt omitam, quod ei amorem difficilimum, &
Carissimum ab meretrice auara, virginem

Quam amabat, eam confeci sine molestia,

Sine sumptu, sine dispendio: tum hoc alterum,

Id ve-

* Id est, palma
dignum.

a Meretricum
mores.

b Viro poëta
artificio Py-
thias nondum
piacatur.

a Singula pati-
do, & atrocito
vultu profere-
da.

b Graues pœna
exempla dicun-
tur.

c Hoc totum
terribiliter, &
cum gestu fe-
minico.

d Quæ
est, virginem,
cuius, nobilem.

Id verò est, quod ego mihi puto * palmarium,
Me repperisse, quo modo adolescentulus
Meretricum ingenia & mores posset noscere;
Maturè ut cum cognovit, perpetuo oderit.
Quæ dum foris sunt, nihil^a videtur mundius,
Nec magis compositum quidquam, nec magis elegans;
Quæ, cum amatore suo cum cenant, ligurriunt.
Harum videre ingluviem, sordes, inopiam,
Quam inhonestæ selsa sint domi, atque avida cibi,
Quo pacto ex iure hesterni panem atrum vorent:
Nosse omnia hæc, salus est adolescentulo.
PY.^b Ego pol te pro istis dictis & factis, scelus,
Vliscar, ut ne impunè in nos illuseris.

ACTVS V. SCENA V.

A. R. C. Parmenonem terret Pythias, contingens intus colligatum à
Chremete Chæream, propter oblatum Pamphilæ vitulum.

Trochæi octonarij caratelectici.

PYTHIAS, PARMENO.

PY. PRÒ^a Deum fident, facinus fecimus! ô infelicem ado-
lescentulum,

O scelestum Parmenonem, qui istum huc adduxit: P. A.
quid est?

PY. Miseret me: itaque, ut ne viderem, misera huc effu-
gi foras.

Quæ futura^b exempla dicunt in eum indigna: P. A. ô Iupiter,
Quæ illac turba est? nimnam ego peti? adibo. quid istuc
Pythias?

Quid autem quem exempla flectit? PY. rogatas eudacissime?

Perdidisti istum, quæ adduxi pro eunuchis, adolescentulum,
Dum studes dare verba nobis. P. A. quid ita? aut quid fa-
ctum est? cedo.

PY. Dicam. virginē istam, Thaidi hodie quæ dono data est,
Scin' eam hinc^c cinē esse? & eius fratrem adprime nobilem?

P. A. Ne-

PA. N

Ille v

PA. f

PA. f

fa

PA. Q

ch

Quo

Tan

ho

Qui

Depr

Py

Dico,

Obsec

Arg

Quid

Quidq

ciar

Quid

Dican

Scio pa

Ego ab

A. R. C. A

enim r

sed ruf

agant

Parme

AL. E

PA. Nescio. PY. at qui sic inuēta est: eā iste vitianit^e miser.
Ille vbi id rescivit factum frater violentissimus,

e Hoc Parmenoni horrorem incutit.

PA. Quidnā fecit? PY. colligauit primū eum miseris modis.

PA.^f Colligauit? hem. PY. atque equidem orante, vt ne id faceret, Thaide.

f Repetitio verbi p̄ timore & ira.

PA. Quid ais? PY. nunc minatur porro sese id^e quod mœchis solet:

g Quod mœchis, amputare scilicet virilia.

Quod ego numquā vidi fieri, neq. velim. PA. qua audacia
Tantum facinus audet? PY. quid ita tantum? PA. an non
hoc maximum est?

Quis homo pro mœcho vmquam vidit in domo meretricia
Deprēdi quemquam? PY.^h nescio. PA. at ne hoc nesciatis,
Pythias,

h Astutē dicitur.

Dico, edico vobis, nostrū esse illum herilem filium. PY. hem,
Obsecro an is est? PA. ne quam in illā Thais vim fieri sinat.

ⁱ Atq. adēd autē cur nō egomet intro eo? PY. vide Parmeno
Quid agas, ne neq. illi prosis, & tu pereas: nā hoc putant,
Quidquid factum est, ex te esse ortum. PA. quid igitur faciam miser?

i Ornata & familiaris locutio.

Quidue incipiam? ecce autē video rure redeuntem senem.

^k Dicam huic, an non? dicā hercle: etsi mihi magnū malum
Scio paratum: sed necesse est, huic vt subueniat. PY.^l sapi:
Ego abeo intro: tu isti narrato ordine, vt factum fiet.

k Hoc fit vt nuptiz conciliantur sene intertrepiente.
l Ironice, irrisorie.

ACTVS V. SCENA VI.

A. & C. A villa otioso & quieto redit ad urbem animo hic senex: neq. enim mores suorum clamitat, neque mali quidpiam suspicatur: sed rufculo suo gratias agit, cuius beneficio ignorat, quid in vrbe agant filij, quorum amotes & facta nunc demum cognoscit ex Parmenone.

Iambici senarij.

LACHES, PARMENO.

AL. **E**X^a meo propinquo rure hoc capio commodi:
Neque agri, neque vrbs odium me vmquam percipit.

a Energia senilis eloquij.

vbi satias cepit fieri, commutato locum.
b Parmeno sese
 temere produit. *Sed est ne ille^b noster Parmeno? & certe ipse est.*

Quem praestolare Parmeno hic ante ostium?

PA. Quis homo est? *ehem, saluū te aduenire here gaudeo.*

LA. Quē praestolare? *PA.* perij: lingua heret metu. *LA.* hem,

Quid est, quod trepidas? fasti ne saluū dic mihi.

PA. Here, primum te arbitrari id, quod res est, velim.

c Expurgatio
 criminis tam-
 quam oblitin-
 tur.

Quidquid huius factum est, culpa non factum est mea.

LA. Quid? *PA.* rectē sanē interrogasti, oportuit

Rem praeuarrasse me. emit quendam Phedria

Eunuchum, quem dono huic daret. LA. cui? *PA.* Thaidi.

LA. Emit? perij hercle, quanti? *PA.* viginti minis.

d Desperantis
 verbum.

LA. Actum est. *PA.* tum quandam fidicinam amat hic
 Cherea.

LA. Hem, quid amat? an scit iam ille quid meretrix fiet?

e Prouerbiū.

An in astu venit? aliud ex alio malum.

PA. Here, ne me spectes: me impulsore hac non facit.

f Pulchra apo-
 lopeus, scilicet
 viciat.

LA. Omitte de te dicere. ego te, fuscifer,

Si viuo, sed istuc, quidquid est, primum expedi.

PA. Is pro illo eunucho ad Thaidem hunc deductus est.

g Admiratiū.

LA. Pro eunuchon? *PAR.* sic est, hunc pro mœcho postea

Comprehendere intus, & constrinxere. LA. occidi.

PA. Audaciam meretricum specta. *LA.* numquid est

Aliud mali, damniue, quod non dixeris,

Reliquom? PAR. tantum est. *LA.* cesson' huc intro ir-
 rumpere?

PAR. Non dubium est, quin mihi magnum ex hac re sit
 malum;

Nisi, quia necesse fuit hoc facere, id gaudeo,

Propter me hisce aliquid esse venturum mali:

Nam iam diu aliquam causam querebat senex,

Quamobrem insigne aliquid faceret iis: nunc repperit.

ACTVS

A. R. G. Pythias egrediens irridet Parmenonem plus satis credulum:
simul populum docet, quid intus egerit senex.

Imbre obsonarij cataleptici.

PYTHIAS, PARMENO.

PY. **N**umquam edepol quidquam iam diu, quod magis vellem cuenire,

Mi cuenit, quā quod modo senex intro ad nos venit errās.
Mibi sola ridiculo fuit, quæ, quid timeret, scibam.

P. A. Quid hoc autem est? P. Y. nunc id prodeō, ut conueniam Parmenonem.

Sed ubi obsecro es? P. A. mēn' quarit hæc? P. Y. atq; ecceum video: adibo.

P. A. R. Quid est inepta? quid tibi vis? quid rides? pergin?

P. Y. perij.

^b Defessa iam sum misera te ridendo. P. A. Quid ita? P. Y.

rogitas?

Numquam edepol hominē stultiorem vidi, nec videbo, ah,
Non pote satis narrari, quos ludos præberis intus.

At etiam primò callidum, & disertum credidi hominem.

Quid? illicōne credere ea, quæ dixi, oportuit te?

An penitebat flagitij, te auctore quod fecisset

Adolescens, nū miserrum insuper etiam patri indicares?

Nam quid illi credis animi tum fuisse, ubi vestem vidit

Illam esse eum indutum pater? quid? iam scis te pernisse?

P. A. Ehē, quid dixi pessuma? an mentita es? etiam rides?

Itā^d lepidum tibi visum est scelus, nos irridere? P. Y.

nimum.

P. A. R. Siquidem istuc impunē habueris. P. Y. verum. P. A. R.

reddam berce. P. Y. credo:

Sed^{*} in diem istuc Parmeno est fortasse, quod minare:

Tu iam pendebs, qui stultum adolescentulum nobilitas

Flagitij, & eundem indicas: vterque in te exemplū edent.

^a Hic persona
cachinnans in-
ducitur quærens
Parmenonem,
cuius aspectu ob-
nium risum
vix loqui potest.

^b Hæc verba
prosumenda
sunt ritu inter-
tumpeate.

^c Obiurgatio de
leuitate creden-
di.

^d Lepidum scē-
lus, irrisione
intelligit.

^{*} Id est, in lo-
gum dilationem
ad tempus. Ita
in Phormione
Act. 3. Scen. 2. Ip-
sū ablit.

PA. Nullus sum. *EX.* hic pro illo munere tibi honos est habitus. abeo.

PA. Egomet meo indicio miser, quasi forex, hodie perij.

ACTVS V. SCENA VIII.

ARG. Statuit hic miles vltro se dedere Thaidi, Herculis exemplo, qui Omphala seruiuit in lanificio, pro claua, & leonis teginine, acceptis ab ea calathio & colo. *Trochaici octonary catalectici.*

GNATHO, THRASO.

^a Catastrophien
orditur de mili-
te. Attende Gna-
tionem semper
inuitum a men-
sa trahit.

GN. Quid^a nunc? qua spe, aut quo consilio huc inius?
quid inceptas Thraso?

TH. Egone? vt Thaidi me dedam, & faciam quod inbeat.

GN. quid est?

TH. Qui minus huic, quam Hercules seruiuit Omphala?

GN. exemplum placet.

Vtinam tibi committigari videam sandalio caput.

Sed quid? fores crepuere ab ea, quid autem hoc est mali?

Hunc ego numquam videram etiam. quidnam properans
hinc profilit?

ACTVS V. SCENA IX.

ARG. Qui aliàs gaudebat à se vitiatā puellam Chærea, eandem quod permittu sit parentis habiturus vxorem, nunc exultat; & in partem amoris recipitur à Thaide miles Thraso.

Iambici, trochaici, octonary.

CHÆREA, PARMENO, PHÆDRIA,

GNATHO, THRASO.

^a Populares, qui
estis de populo,
diuocatus, vel
quibus populus
fauet.
^c Mira ē. *gn-*
os.

CH. O^a Populares, ecquis me viuit hodie fortunatior?
Nemo hercle quisquam: nam in me planè Dii
potestatem suam

Omne ostendere, qui tam subitò tot congruerint cōmoda.

PA. Quid hic letus est? CH. ô Parmeno mi, ô mearum ro-
luptatum omnium

Inuētor, inceptor, perfector, scin? me in quibus sim gaudis?

Scis Pamphilam^c meam inuentam ciuem? PA. audiui. CH.
scis^d sponsam mihi?

^e Amatoriē
dixit.
^d Participium
hic est.

PA. Bene,

PA. Bene, ita me Dii ament, factum. GN. audin' tu illum
quid ait? C. tum autem Phedria,

Meo fratri, gaudeo amorem esse omnem in tranquillo: una
est domus:

Thais patri se commendauit, in clientelam & fidem

Nobis dedit se. PA. fratris igitur Thais tota est. CH. scilicet.

P. Iam hoc aliud est, quod gaudeamus: miles* pellitur foras. *pellitur

CH. Tum tu, frater, ubi ubi est, fac quamprimum hac au-
diat. PA. visam domum.

T. Numquid Gnathe dubitas, quin ego nunc perpetuo
perierim? GN. sine

Dubio opinor. CH. quid commemorem primum, aut quem
laudem maxime?

Illum qui mihi dedit consilium ut facerem; an me, qui id
ausus sum

Incipere? an fortunam collaudem, quae gubernatrix fuit,

Quae tot res, tantas, tam opportunè in vno conclusit diem? an

Mei patris festiuitatem & facilitatem? o Iupiter

Serua^f obsecro hac nobis bona. PH. Dii vestram fidem, in-
credibilia

Parmeno modo qua narrauit, sed ubi est frater? C. praesto
est. PH. gaudeo.

C. Satis credo. *nihil est Thaide hac, frater, tua dignius
Quod ametur: ita nostra est omni faulrix familia. PH.

bui, mihi

Illam laudas? T. perij. ^h quanto spei est minus, tanto ma-
gis amo.

Obsecro Gnathe in te spes est. GN. quid vis faciam? T. per-
fice hoc

(dem. Precibus, pretio, ut hereat aliqua in parte tamē apud Thai-

GN. Difficile est. T. si quid *collibuit, noui te hoc si effeceris, *Bembus

Quoduis donum, praeuium à me optato, id optatum feres.
collibitum.

c. *discrepante*
oratoria, id est,
interrogatio sub
dubitatione, fa-
miliaris lau-
dantibus.

f. Obsecratio
contra fortunae
uarietatem.

g. Laus Thaidis
a Chærea.

h. Insensibilis
amor est, quo
trui non licet.

i Donum parati-
to dignum.

GN. *Itaque?* T. *sic erit.* GN. *hoc si efficio, postulo ut mihi
tua domus*

Te presente, absente pateat, inuocato ut sit locus

Semper. T. H. *do fidem ita futurum.* GN. *accingar.* P. H.
quem hic ego audio?

k Superbè ac
minaciter pro-
nuuntianda.

O Thraso. T. *salute.* P. H. *tu fortasse, quæ facta hic sient,*
Nescis. T. *sic.* P. H. *Cur ergo in his te ego cōspicor regionibus?*

T. H. *Vobis frater.* P. H. *scis quam frater? miles edico tibi,*
Si in platea hac te offendero post vmq̃, quod dicas mihi,
Alium querebam, iter hac habui: peristi. GN. *etia, haud sic*
deter.

l Inimulatio.

P. *Dictum est.* GN. *non cognosco vestrum tam superbum.*
P. H. *sic erit.*

G. *Prius audite paucis: quod cum dixerō, si placuerit,*

Facitote. P. H. *audiamus.* GN. *tu cōcede paullū istuc Thraso.*

Principio ego vos credere ambos hoc mihi vehementer velim

Mē, huius quidquid facio, id facere maximè causse meae:

Verū idem si vobis prodest, vos non facere inscitia est.

P. H. *Quid id est?* GN. *militem rivalem ego recipiendum*

cenfeo. P. H. *hem,*

Recipiendum? GN. *cogita modo: tu hercle cum illa Phædria*

Et libenter viuis, & enim bene libenter victuas,

Et quod des paullū, & necesse est multū accipere Thaidem,

Ut tuo amoris suppeditare possit sine sumptu tuo; ad

Omnia hac magis opportunas, nec magis ex vsu tuo

Nemo est, principis & habet quod det, & dat nemo largiās:

Fatuus est, insulsus, tardus, sterit noctesque & dies:

Neque tu istam metuas ne amet mulier: pellas facile, vbi

velis.

P. H. *Quid agimus?* GN. *præterea hoc etiam, quod ego vel*

primum pato,

P. *Accipit* * *hominem nemo melius prorsus, neq̃, prolixius,*

P. H. *Mi-*

m Insinuat
præcepta feruat.
* *faciam,*

n Persuasiones
varie ab vili.

o Farni, verbis
& dictis: infolli,
corde & animo;
tardi, corpore &
mente.

p lū est, pascit,
trahit, inuitat.

* *Serius homo,*
legit super illud

q. *Aenid. illos*
porticibus rex
accipiebat in
apulis.

PH.

id

GN.

fr

Recipi

CH. A

Hunc

PH. D

qui

G. Qu

Et col

Imper

* Num

plu

GN. D

PH. Ni

H. I

CHRE

MENE

vel ro

CLITI

CLINI

SYRVS

DROM

BACCH

ANTI

amans.

SOSTR

minim

NYTR

PHRYG

ARCHO

in co no

PHANO

stre rob

PH. Mirum, ni illoc homine quoquo pacto opus est. C. H. idem arbutor.

● N. Recte facitis. vnum etiam hoc vos oro, vt me in vstrum gregem

Recipiam: satis diu hoc iam saxum voluo. P. recipimus. q Prouectium.

CH. Ac libet. G. at ego pro istoc Phadria, & tu Cherca, r Ostendit fidem amicitiæ parati- tica.

Hunc comedendū, & deridedum vobis præbeo. C. H. placet.

PH. Dignus est. G. Thraso, vbi vis, accede. T. obsecro te, quid agimus? (tuos,

G. Quid? isti te ignorabunt. postquam eis mores ostendi f Ironia.

Et collaudam secundum facta & virtutes tuas,

Impetraui. T. benefecisti. gratiam habeo maximam.

Numquam etiam fui vsquam, quin me omnes amarent. f Isantia mi- litia.

plurimum.

GN. Dixi ego vobis, in hoc esse Atticam elegantiam?

PH. Nil præter promissū est. ite hac, vos valere, & plaudite. v Assentatio Gnathonica.

HEAVTONTIMORVMENI

PERSONÆ, EARVMQVE

INTERPRETATIO

CHREMIS, senex.

MENDEMVS, senex. hōi tō tō d'heū mēos. q mēos, tō tō d'heū, vel robur populi, vel apud populum manens.

CLITIPHOS, adolescens, hōi tō tō d'heū, claritas lucis.

CLIMIA, adolescens, tō tō d'heū, a celebritate.

SYRVS, seruus, nomen gentile.

DROMO, seruus.

BACCIS, meretrix, tō tō d'heū.

ANTIPHILA, amasia, hōi tō tō d'heū, redamans, vel contra amans.

SOSTRATA, matrona, tō tō d'heū, a salute copiarum: femininum est, de masculinis factum.

NYTRIX.

PHRYGIA, ancilla; gentile nomen.

Sequentium hic tantum mentio fit.

ARCHONIDES, senex, tō tō d'heū, est principatus in eo nomine significatio.

PHANOCRATES, senex, tō tō d'heū, manifestum seu illustre robur.

M. ANTONII MURETI
IN HEAVTONTIMORVM MENON
TERENTII ARGVMENTVM.

CHREMES Sostrata uxori granida imperat, si puellam
pateret, ut eam statim interficeret. fuit hac immanitas in ve-
cerum moribus, ut cum fera nulla sit que fetus suos non diligit, ipsi,
quos alere nollent liberos, eos recens natos aut interficere, aut expo-
nere fas putarent. Sostrata puellam enixa, (ut est maternus semper
animus clementior) vitam ei adimere non sustinuit: sed paupercula
cupidam anni Corinthia, Philtera nomine, exponenda dedit: etiamq;
muliebri quadam superstitione, anulum de digito detractum suo,
insit, ut una cum puella exponeret, id, quod tum fuisse factum vi-
deri poterat, postea puella saluti fuit: eius enim anuli ope tandem
agnita est a suis. annis acceptam puellam, Antipham nominat, edu-
catq; ut suam eam, cum adolevisset, anusq; illius filia putaretur,
Menedemi filius Clinia perdidit amare cepit, prope iam ut pro uxore
haberet, quod ubi rescivit pater, ita violenter tulit, ut filium, aspi-
ritate iurgandi, clam militatum in Asiam abire coegerit, tum vero
qui filij amorem iniquo animo tulerat, multo iniquiore eiusdem ab-
sentiam ferre cepit. itaque ut de se supplicium absenti filio daret,
qui enim sanctia sua exegisset ex aedibus, edas, suppellectilem, fami-
liam vendit, prater, qui servi ad opus ruri faciundum, utiles erant:
ingentemq; sibi agrum comparat, ubi a prima luce ad noctem non
servos modo exerceret, verum etiam homo sexagenarius, senectutem
miseris modis excrucietur suam. profecto Clinia, Philtera, qua, ut
dixi, Antiphile putabatur mater, extremum vite diem morte con-
fecit. Clinia, cum iam menses tres absuisset, amice desiderio reuersus,
non ausus est patri se in conspectum dare, antiquam illius asperita-
tem veritus: sed ad Cliiphonem, Chremetis filium, dixerit, qui
cum magna ipsi a puero familiaritas intercesserat. Cliiphon, sodalis
reditu letus, Syrum & Dromonem servos (iam autem advesperas-
cebat) in urbem, ad accersendam Antiphilam, mittit: exposuerat
eo ipso die Menedemus Chremetis, quanto sibi desiderio esset filius:
parum ut absuerit, quin Chremes, cum primum de reditu Clinia
accepit, mitteret qui ei nuntiaret. continuit tamen se in diem poste-
rum, quod ita magis e re illius fore censeret Syrus, summa servus &
anda-

audacia, & astutia, qui cum Antiphrasidem tantum accersere iussus
 esset, etiam Bacchidem adduxit: erat hæc meretrix, procax, potens, sum-
 ptuosa, nobilis, cuius se amore hand ita pridem irretierat Clitipho.
 quo autem res Chremetem lateret, hoc consilium capiunt, ut Bac-
 chidem quidem amicam Clinie, Antiphrasidem vero unam de illius an-
 cillis esse simularent. postridie mane Chremes ad Menedemum dilu-
 culo proficiscitur; & rediisse Cliniam nunciat. ille gaudio amens,
 filium iamiam videre, iamiam amplecti, iamiam ei se suadq; omnia
 permittere cupiebat. at Chremes, caue, inquit, faxis: istoc enim
 modo & te, & eum, & rem unam perdidideris tuam. simul ei ostendit,
 quot incommoda capturus sit, si tam molli esse se, tamq; infracto ani-
 mo ostenderit. Clinia amicam (eam enim Bacchidem existimabat)
 non iam pauperulam esse, aut parvo contentam, ut antea; sed sum-
 ptuosam, gemmis atque auro collucentem, cum familia numerosis-
 sima. una, inquit, mihi nox tantum non paupertatem attulit, nequam
 tu te censeas oneri serundo fore, si te illi perpetuo sumptibus suppe-
 ditare oporteat, quin tu ita potius agito, humane quidem & comi-
 ter excipito filium: istud tamen tam impotens illius desiderium oc-
 culum habeto. nam si ille, quod amica det, ut habeat, machinam ad-
 versum te aliquam sternet, falsi te finio, ita & eum commodius re-
 sinebis apud te, & sumptuum facies minus. hæc Chremes, nescius
 (ut sunt humana) oculatum foris esse se, eacum domi. interea enim
 meditabatur Syrus, decem minas, quas Bacchidi pollicitus erat dare,
 eas quomodo illi à Chremete ipso conficeret. iamq; inibi erat, cum
 eum Chremes arreptum blandè compellat, hortaturq;, aliquam ad
 Menedemum fallaciam moliat. iniecit in sermone Syrus menda-
 cium à se pro tempore confictum; animum Corinthiam, Antiphrasidem (ita
 enim putabatur) matrem, mille drachmarum mutuo accepisse à
 Bacchide: ea mortua, puellam pro pecunia illa arrhaboni relictam.
 dum hæc aguntur, anulum suum agnovit Sosirata, eiusq; indicio,
 Antiphrasidem filiam suam esse cognovit. gaudio exsiliens, omnem rem
 desert ad virum; qui, ea leniter obiurgata, repertam tamen filiam,
 ipse quoq; ganisus est. iam omnia in tranquillo erant; absq; Bacchide
 fuisset. sed & illi quoquomodo decem excedēda erāt argenti minæ;
 & periculum erat, ne aliquā eam Chremes filij amicam esse rescis-
 ceret. ibi Syrus audax consilium init, quomodo & virique seni rem,
 ut erat, patefaceret, & comode se è tam impedito negotio expediret.

primum igitur Chremeti. Reperi, inquit, quomodo argentum à Menedemo eripiam. dicemus ei, Bacchidē hanc tui Clitiphonis amicam esse. orabimurq; , ut eam domi suae dies aliquot esse patiatur, teg; id celatum velit. porro Clinia filia tua, qua modo reperta est, formam sibi complacitam esse dicit, eamq; petet uxorem. Quid tum? pecuniam, inquit, petet à patre suo, qui nouae nuptiae ornamenta coëctat: eam pecuniā numeraturum est Bacchidi. iam autem ad Menedemum, Syri hortatu, trāserat Bacchis; & eō pompam omnem suam transfuderat. Chremes primo nō satis consiliū illud probare. at illam certe, inquit Syrus, pecuniā, pro qua filia tua opposita erat pignori, quin dissolutas, facere honeste non pōtes. Ego vero, inquit Chremes, & libenter quidem. Immo vero, inquit Syrus, dato eam Clitiphoni, qui ad Bacchidem deferat. ita enim facilius credet Menedemus, eā illius esse. Sit ita sanē, numeratur à patre Clitiphoni pecunia, quam ad meretricem perferret. interea tota res detegitur. indignari Chremes, & fremere, & imitari se omnia atrocissima exempla editurum, tandem, cum prius Antiphilam Clinia collocasset, parum Menedemi, parum uxoris precibus, dolentius, ignoscit. Clitipho se, relictis meretriciis amoribus, uxorem ducturum pollicetur. Cum autem ceterarum fabularum argumentum vno die contineri soleat, huius non nisi biduo explicari potest.

C. SLPICII APOLLINARIS PERIOCHA.

IN militiam proficisci gnatum Cliniam, Amantem Antiphilam, compulit durus pater, Animique sese angebat, facti pœnitens. Mox, ut reuersus est, clam patrem deuortitur Ad Clitiphonem. is amabat scortum Bacchidem. Cum accerieret cupitam Antiphilam Clinia, Vi eius Bacchis venit amica, ac seruolæ Habitum gerens Antiphila: factum id, quo patrem Suum celaret Clitipho. hic technis Syri Decem minas meretriculæ aufert à sene. Antiphila Clitiphonis reperitur soror. Hanc Clinia, aliam Clitipho uxorem accipit.

HEAV-

307
HEAVTONTIMORVMENOS

T E R E N T I I

ACTA LVDIS MEGALENSIBVS

L. CORNELIO LENTULO, ET L. VALERIO FLACCO AED. CVR. EGIT L. AMBIVIVS TVRPPIO. MODOS FECIT FLACCVS CLAVDI, ACTA PRIMVM TIBIIS IMPARIBVS, DEINDE DVABVS DEXTRIS: ACTA ETIAM TERTIO, TL SEMPPRONIO, M. IVVENTIO COSS.

P R O L O G V S.

NE cui sit vestrum mirum, cur parteis seni

^a Poëta dederit, qua sunt adolescentium:

Id primum dicam: deinde, quod veni, eloquar.

^b Ex integra Græca integram comœdiam

Hodie sum acturus Heavton timorumenon.

^c Duplex qua ex argumento facta est simplici.

Nouam esse ostendi, & que esset, nunc, qui scripserit,

Et cuius Græca sit, ni partem maximam

Existimarem scire vestrum, id dicerem.

^d Nunc, quamobrem has parteis didicerim, paucis dabo.

Oratorem voluit esse me, non prologum:

Vestrum iudicium fecit: me actorem dedit.

Sed hic actor tantum poterit à faciundia,

Quantum ille potuit cogitare commode,

^e Qui orationem hanc scripsit, quam dicturus sum.

Nam quod rumores distulerunt maleuoli,

Multas ^f contaminasse Græcas, dum facis

Paucas Latinas: factum hic esse id non negat,

Neque se pigere, & deinde facturam autumat.

Habet bonorum exemplum: quo exemplo sibi

Licere

^a Captatio benevolentia à persona poëta.

^b Propositio prima.

^c Hic duo filij familias amatores, duo antea, duo senes, duo senatique omnia in Mœcandro simplici sunt.

^d Vide Nann. Mif. rel. lib. 1.

^e Propositio secunda.

^f Commendatio à persona actoris & poëta.

^g Defensio.

^h Quod & muli vitio dant, id laudi sibi ducit.

Licere id facere, quod illi fecerunt, putat.

Tum quod maleuolus verus poeta dicitur,

*Repente ad studium hunc se applicasse * musicum,*

*Amicum * ingenio fretum, haud natura sua:*

Arbitrium vestrum, vestra existimatio

Valebit. quam ob rem omnes vos oratos volo,

Ne plus iniquum possit, quam æquum oratio.

Facite, æqui sitis, date crescendi copiam,

Novarum qui spectandi faciunt copiam

Sine vitiiis: ne ille pro se^b dictum existimet,

Qui nuper fecit seruo currenti in via

Deceffe populum: cur insano seruiat?

De illius peccatis plura dicet, cum dabit

Alias nouas, nisi finem maledictus facit.

k Adeste æquo animo: date potestatem mihi,

Stat ariam agere vt liceat per silentium:

Ne semper^l seruos currens, iratus senex,

Edax parasitus, sycophanta autem impudens,

Auarus leno, assidue agendi sint mihi

Clamore summo, cum labore maximo.

m Mea causa, causam hanc iustam esse, animum inducite,

Vt aliqua pars laboris minuatur mihi:

Nam nunc nouas qui scribunt, nihil parcent seni:

Laboriosa si qua est, ad me curritur:

Sin lenis est, ad alium desertur gregem.

In hac est pura oratio. experimini,

In vtramque partemⁿ ingenium quid possit meum.

Si numquam auaræ pretium statui arti meæ,

Et eum esse questum in animum induxi maximum,

Quammaximè seruire vestris^o commodis:

Exemplum statuere in me, vt adolescentuli

Vobis placere studeant potius, quam sibi.

* I est. Studium
petitum. Nan.
Miscellib. i.
g a b hono &
iuto.

h Vitium L. La-
uini.

i Maestus pro
pota dixit.
k Regat vt se-
nem placide
audiat.

l Varie comor-
diata personæ.

m Paronomasia
est. beneuo-
lentiam a com-
mendatione
syll.

n Commenda-
tio a persona
propria.

o Plus est, quam
si dixisset, vo-
luptatibus.

ACTVS I. SCENA I.

A. C. Menedemum excruciantem sese in agro laboribus Chremes alloquitur, sedulo causam inquirens, cur præter ætatem ille suam id faciat. respondens Menedemus, sui maroris causam dicit esse filij abitionem, quem iurgis & contumeliis domo eiectum impotentius desiderat.

Iambici Senarij.

CHREMES, MENEDEMVS, senes.

CH. **Q**uamquam^a hæc inter nos nupera notitia admodum est,

^a Captatio benevolentiz ab amicitia & ex vicinitate.

Inde adeo quod agrum in proximo hic mercatus es,

Nec rei ferè sane amplius quidquam fuit:

Tamen vel virtus tua me, vel vicinitas,

^b Quod ego in propinqua parte amicitia puto,

^b Hæc araborum senum consuetudo & familiaritas, multum accommodata sequentibus rebus censetur.

Facit, vt te audacter moneam, & familiariter,

Quod mihi videre præter ætatem tuam

Facere, & præter quàm res te adhortatur tua.

^c Nam pro deùm atque hominum fidem, quid vis tibi? aut

^c Propositio, qua interrogat & obiurgat.

Quid queris? annos sexaginta natus es,

Aut plus eo, vt coniicio; agrum in his regionibus

Meliorẽ, neque pretij maioris nemo habet:

Servos complureis: proinde quasi nemo fiet,

Ita tute attentè illorum officia fungere.

Numquam tam mæne^d egredior, neque tam vespere

^d Nimis senis iniquitudo.

Domum reuertor, quin te in fundo conspicer

Fodere, aut arare, aut aliquid ferre denique.

Nullum remittis tempus, neque te respicis.

Hæc non voluptati tibi esse, satis certò scio.

^e At enim me, quantum hic operis fiat, pœnitet.

^e Obiectio tacta, perpolitæ locutio.

Quod in opere faciundo opera consumis tua,

Si sumas in illis exercendis, * plus agas.

* Sic in Eumen. Act. 2. Sc. 1. hoc plus facies.

M. E. Chreme, tantumne est ab re tua otij tibi,

^f Aliena vt cures, eaque, nihil qua ad te attrinènt?

^f Dicitur in carcerios rerum alienarum.

CH. Homo sum: humani à me nil alienum puto.

Vel

Vel me monere hoc, vel percunctari puta.

g Id est, officio-
lucan. c.

Rectum est? ego ut faciam; non est? te ut deterream.

M. E. Mihi sic est usus: tibi ut opus est facto, face.

h Usus, pro opus

C. H. An cuiquam est^h usus homini, se ut cruciet? M. E. mihi est.

i Scilicet me
cruciare laborando.

C. Si quid laboris est, nollem: sed istuc quid mali est?

Quæso quid de te tantum meruisti? M. E. heu, hoi.

C. H. Ne lacruma, atq; istuc, quidquid est, fac me ut sciam.

Ne retice: ne verere: crede inquam mihi:

Aut consolando, aut consilio, aut re iuvero.

M. Scire hoc vix: c. hac causa equidem, qua dixi tibi.

M. E. Dicitur. C. at istos rastro interea tamen

Depone, ne labora. M. minime. C. quam rem agis?

M. E. Sine me, vacuum tempus ne quod daim mihi

Laboris, c. non sinam inquam. M. ah, non equom facis.

C. H. Hui, tam graueis hos quaeso? M. E. sic meritum est meum.

C. Nunc loquere. M. ¹ filium vnicum adolescentulum

Habeo. ah quid dixi habere me? in id habui Chreme.

Nunc habeam, nec ne, incertum est. c. quid ita istuc? M. scies.

Est de Corintho hic advena anus paupercula,

Eius filiam ille amare cepit perdit,

Prope iam ut pro vxore haberet. hac clam me omnia.

Vbi rem rescui, cepi non humanitus,

Neque ut egrotum animum decuit adolescentuli,

Tractare; sed vi & via peruolgata patrum:

Quoridie^m accusabam: hem: tibi ne hac diutius

Licere speras facere me viuo patre,

Amicam ut habeas prope iam in vxoris loco?

Erras, si id credis, & me ignoras Clinia.

Ego te meum esse dici tantisper volo,

Dum, quod te dignum est, facies: sed si id non facis,

Ego, quod me in te sit facere dignum, inuenero.

Nulla

k Hicribus re-
bus adhibitis,
nihil praeterea
in amicitia re-
quitendum.

l Narrationem
a personis ordi-
tur.

m Accusatio-
nem suam relexit.

Nulla adeo ex re istuc fit, nisi ex nimio^o otio.

Ego^o istuc atatis non amor operam dabam,

Sed in Asiam abij hinc propter pauperiem, atque ibi

Simul rem, & gloriam armis belli repperi.

Postremo adeo res rediit: adolescentulus

Sape eadem, & graviter audiendo victus est:

Etate me putavit, & sapientia

Plus scire, & providere, quam se ipsum sibi:

In Asiam ad regem militatum abiit Chreme.

O. Quid ais? M. clam me profectus, menses treis abest.

CH. Ambo accusandi: etsi illud inceptum tamen

Animi est prudentis signum, & non instrenni.

ME. Vbi camperi ex his qui ei fuere consilij,

Domum reuertor maestus, atque animo ferè

Perturbato, atque incerto pre egritudine:

Adfido: ^q accurrunt serui: soccos detrahunt:

Video alios festinare, lectos sternere,

Cenam^r apparare: pro se quisque sedulo

Faciebat, quo illam mihi lenirent miseriam.

Vbi video hæc, ^r coepi cogitare, hem, tot mei

Solius solliciti sunt causa, ut me unum expleant?

Ancilla tot me vestiant? sumptus domi

Tantos ego solus faciam? sed gnatum vnicum,

Quem pariter vii his decuit, aut etiam amplius,

Quod illa atas magis ad hæc vtenda idonea est,

Ego eum hinc eieci miserum^r iniustitia mea.

Malo quidem me dignum quouis deputem,

Si id faciam: nam vsque dum ille vitam illam colet

Inopem, carens patria ob meas iniurias,

Interea vsque illi de me supplicium dabo,

Laborans, querens, ^r parcens, illi seruans.

Ita facio prorsus: nihil relinquo in adibus,

n Amor ex ocie
provenit.
o Consilium,

p Cum pondere
pronuntianda.
Oratio tota pa-
thetica.

q Attendite di-
ligentem fami-
liam.

r Apparare: est
ad pompam pa-
rare.

s pados.

t Iniustitiam
suam culpæ.

* Id est, seruans.

Nec

Nec vas, nec vestimentum: contraxi omnia:
 Ancillas, seruos, nisi eos, qui opere rustico
 Faciundo facile sumptum exercerent suum,
 Omneis^v produxi ac vendidi: inscripsi illico
 Edes mercede: quasi talenta ad quindecim
 Coëgi: agrum hunc mercatus sum: hic me exerceo:
 Deceui, tantisper me minus iniuria
 Chreme, meo gnato facere, dum, siam miser;
 Nec fas esse vlla me voluptate hic frui,
 Nisi vbi ille huc saluos redierit meus particeps.

^v Producere, for-
 re & ducere signi-
 ficat, & produ-
 ctos, qui vir-
 gines ad quæstū
 exponunt.

^x Liberos de v-
 nico filio dixit.
^y Consilium
 Chremetis.

CH. Ingenio te esse in^z liberos leni puto, &
 illum obsequentem,^y si quis rectè aut commodè
 Tractaret. verum neque tu illum satis noueras,
 Nec te ille, hoc vbi sit, ibi non verè viuatur.
 Tu illum, numquam ostendisti, quanti penderes;
 Nec tibi ille est credere ausus quæ est æquom patri.
 Quod si esset factum, hæc numquam euenissent tibi.

^z Confessio.

ME. Ita res est,^z fateor: peccatum à me maximum est.

CH. Menedeme, at porro rectè spero, & illum tibi
 Saluum affuturum esse hic confido propediem.

ME. Vinā Dī ita saxint. C. faciet nunc, si commodū est,

* Dionysia hic sunt; hodie apud me sis volo.

ME. Non possum. CH. cur non? quæso tandem aliquātulum
 Tibi parce: idem absens facere te hoc vult filius.

ME. Non conuenit, qui illum ad laborem impellerim,

Nunc me ipsum fugere. C. siccine est sententia?

ME. Sic. CH. bene vale. ME. & tu. CH. lacrimas ex-
 cussit mihi,

Miseretque me eius: sed, vt dici tempus est,

Monere oportet me hunc vicinum Phaniam,

Ad cenam vt veniat: ibo, vt visam si domi est.

Nil opus fuit monitore: iam dudum domi,

Aiunt,

* Id est, Orgia,
 seu Bacchanalia,
 quæ tertio quo-
 que anno cele-
 brabantur.

Aiunt

Ibo ad

Hinc

A. g.

est d.

redi

Chr

dum

CLII

Et ill

Hodi

Exer

Quer

CH.

vi

CLII

est

^b Nos

die

Ad ce

Semp

Quam

ess

Vt ha

Atque

pa

CH.

qui

^d Time

fit

Aiunt, præsto apud me esse: egomet conuiuas moror.
Ibo adeo hinc intro, sed quid crepuerunt fores?
Hinc à me quisnam egreditur? huc concessero.

ACTVS I. SCENA II.

A. C. Clinia domum ex Asia reuersus, mirum in modum sollicitus est de amica, quam abiis Athenis reliquerat. De Clinia in patriam reditu, magna cum animi voluptate Clitipho nunciat patri suo Chremeti: Chremes filio ex Clinia vita & moribus viuendi modum præscribit.

Olfonarij iam ibi i trachaicque inter se mixti.

CLITIPHO, CHREMES.

CLI. **N**ihil^a adhuc est, quod vereare Clinia: haudquaquam etiam cessant:

^a Persequitur fabulam Clinie, ut palam fiat, quam modè amat.

Et illam simul cum nuncio tibi hic ego assuturam

Hodie, scio. proin tu sollicitudinem istam falsam, quæ te

Excruciat, omittas. CH. quicquid loquitur filius? CL. pater ad-

Quem volui. adibo. pater opportunè aduenis.

(est,

CH. Quid est? CLI. hunc Menedemum nos sine nostrum vicinum? C. probè.

CLI. Huic filium scis esse? CH. audiui, in Asia. CLI. non est pater, apud

^b Nos est. CH. quid ais? CLI. aduenientem, e naui egredientem adduxi illico

^b Id est, domi nostræ.

Ad cenā. nā mihi magna cum eo iam inde vsq; à pueritia,

Semper fuit familiaritas. CH. voluptatem magnā nūcias.

Quam vellem Menedemum inuitatum, ut nobiscum hodie esset amplius,

Ut hanc lætitiā^c nec opinanti primus ei obicerem domi.

^c Nam insperatum gaudium maius esse solet.

Atque etiam nunc tempus est. CLI. caue saxis: non est opus pater.

CH. Quapropter? CLI. quia enim incertum est etiam, quid se faciat. modo venit.

^d Timet omnia, patris iram, & animum amicæ se erga vi-

^d Clinia omnia timet.

sit sua.

H

Eam

Eam misere amat . propter eam hec turba , atque abitus
euenit. CH. scio.

CLI. Nunc seruolū ad eam in urbem misit , & ego nostrum
vna Syrum.

c. 1. 1. 1. 1.

CH. Quid narrat? CLI. quid ille? sc. miserum esse. CH. mi-
serum? quem minus credere est?

Quid reliqui est, quin habeat , quæ quidem in homine di-
cuntur bonæ?

(rias:

f. Miser non est
cui hæc suppe-
tant.

g. Externorum
bonorum fru-
ctus ab animo
pendet.

Parceis, patriam incolumē, amicos, genus, cognatos, diui-
Atque hæc perinde sunt, vt illius animus, qui ea possidet:
Qui vi sci, ei bonæ, illi, qui non viuit recte, malæ.

CLI. Immo ille senex fuit importunus semper: & nunc
nihil magis

Vereor, quā ne quid in illum iratus plus satis faxit pater.

h. Hæc tacite
fecum.

CH. R. Illene? sed reprimam me: nam, in metu esse hunc,
illi est vitale.

i. 1. 1. 1. 1.

* Id est, manere.

CLI. Quid tute tecum? CH. dicam. vt vt erat, * mansum
tamen oportuit.

k. Callidæ & fol-
les, scilicet in-
uentio.

* Ab æquo &
honesto.

Fort. esse aliquanto iniquior erat præter eius libidinem:
Pateretur: nam quem ferret, si parerem non ferret suum?

* Huncine erat æquom ex illius more, an illum ex huius
vivere? &

Quod illum infimulat durum, id non est: nam parentum
iniuriæ

Vniusmodi sunt ferme, pauld qui est homo tolerabilis.

Scortari crebrd nolunt: nolent crebrd conuiuier:

Præbet exigue sumptū: atq; hæc sunt tamē ad virtutē om-

Verum vbi animus semel se cupiditate deuinxit malæ, (mi.

Necesse est Clitipho consilia consequi consimilia: hoc

Scitū est, PERICVLUM ex aliis facere, tibi quod ex usu fiet.

CLI. Ita credi? CH. ego ibo hinc intro, vt rideam, nobis
quid cena fiet.

W. 1.

II

Tu, vt

Tu,

CL

Qu

Neq

Ex

Mib

Nam

Non

Peri

c

Nun

° A

r

Mag

Cui

n

Nam

Habe

Mea

Tum

di

Hoc e

A. R. C.

tur

imp

CLI

Venif

Conce

Occa

Tu, vt tempus est diei, vide, sis, ne quod hinc abeat longius.

CLIN.^m Quam iniqui sunt patres in omneis adoleſcentis iudices:

Qui equom eſſe cenſent, nos iam à pueris illico naſci ſenes,
Neque illarum affines rerum eſſe, quas fert adoleſcentia.

Ex ſua libidine moderatur, quæ eſt nunc, nò quæ olim fuit.

Mibi ſi vñquam filius erit, nã ille* facili me vtetur patre.

Nam & cognoscendi, & ignoscendi dabitur peccati locus:

Non vt meus, qui mihi per alium oſtendit ſuam ſenectutem.

Perq; iſ mihi, vbi adhibet plus paullo, ſua quæ narrat ſac-
cinora!

Nunc ait: periculum ex alijs facito, tibi quod ex vſu fiet.

* Aſſutus, nã ille haud ſcit, quam mihi nũc SVRDO nar-
ret fabulam.

(mibi: Magis nunc me amica dicta ſtimulant: da mihi, atq; offer

Cui quid reſpondeam, nihil habeo: neque me quiſquam eſt
miſerior:

Nam Clinia hic, etſi iſ quog; ſuarũ rerũ ſatagit, attamen

Habet bene ac pudicẽ eductam, ignaram artis meretriciæ:

Mea eſt potens, procax, magnifica, ſumptuoſa, nobilis.

Tum, quod dem ei, recte eſt. nam, nihil eſſe mihi, religio eſt
dicere.

Hoc ego mali non pridẽ inueni: neq; etiam dum ſcit pater.

ACTVS II. SCENA I.

A. G. Clinia ceſſatione & mora Antiphilæ amicæ nimium torque-
tur: ſoler enim amantis animus omnis moræ, quantumvis brevis,
impacientior eſſe.

Eiuſdem generis.

CLINIA, CLITIPHO.

CLIN.^a SI mihi ſecunda res de amore meo eſſent, iam
dum ſcio

Veniſſet. ſed vereor, ne me abſente mulier hic corrupta ſit.

Concurrũt multe opinionẽs, quæ mihi animum exaugcat;

* Occaſio, locus, ætas, mater, ſub imperio cuius eſt, mala;

I Vt, pro quam-
dia.

m Querimonia
Clitiphonis ad-
uerſus patrem.

* al. facillime.

n Nam qui a hijs
delinquit, de-
linquentibus
facile parceret.

o Perulanus filius
patris præcepta
contemnit.

p Depingit
Bacchidem
conferendo
cui Antiphila.

a De ſuis amo-
ribus ipſe Cli-
nia loquitur.

b Variæ cor-
ruptionis ſuſpi-
cationes.

c præſens
anxiæ expectan-
tiæ, & omnia
ſollicitè metu-
entis & ſuſpi-
cantis.

Cui nihil prater pretium iam dulce est. CLIT. Clinia.

CLIN. hei misero mihi.

CLIT. Etiam caues, ne videat fortè hinc te à patre aliquis exiens?

CLIN. Faciam: sed nescio quid profectò mihi^d animus præfagit mali.

CLIT. Pergin' istuc prius diiudicare, quàm scis, quid veri fiet?

CLIN. Si nihil mali esset, iam hinc adessent. CLIT. iam aderunt. CLIN. quando istuc erit?

CLIT. Non cogitas hinc longulè abesse? & nosti mores mulierum:

Dum molitur, dum comitur, annus est. CLIN. ô Clitipho, Timeo. CLIT. respira: eccum Dromonem cum Syro: vna adsunt tibi.

ACTVS II. SCENA II.

ARG. Clinia ex Syro intelligit se absente pudicè admodum vixisse Antiphilam: qua ex reingenti gaudio perfunditur. Bacchis Clitiphonis amica ad cenam adducitur: quæ tamen interim fingitur esse amica Clinia.

Oronarij trochaici & iambici, quibus immixti iambici senarij.

SYRVS, DROMO, CLINIA,

CLITIPHO.

a Ut & Clinia & Antiphila modestia clarus ianoresceret finis posita primis gratia feracem Cliniam & luculentem Antiphilam, sic enim putabat, luxuri-

SY. **A** In tu? DR. sic est, s. verum interea dum sermones cadimus,

illa sunt relictæ. CLIT. mulier tibi adest, audin' Clinia?

CLIN. Ego verò audio nunc demum, & video, & valeo Clitipho.

CLIT. Minimè mirū. adeò impeditæ sunt: ancillarū gregem Ducunt secum. CLIN. perū, vnde illi sunt ancillæ? CLIT. men' rogas?

* Quid, id est, magnas sue multas res. Vide Nan. Misc. lib. i.

SY. Nō oportuit relictas: portat* quid rerū? CLIN. hei mihi. SY. Auram, vestem: & vesperascit, & non nouerunt viam: Factum à nobis stultè est. abi dum tu Dromo illis obuiam Prope-

Properè: quid stas? CLIN. va misero mihi, quanta de spe
decidi.

CLIT. Quid istuc? qua res te sollicitat autem? CLIN.
rogitas quid fiet?

Viden' tu ancillas, aurū, vestē: quam cum vna hic ancillula
Ego reliqui. vnde ea esse censes? CLIT. vah, nunc demum
intellego.

SY. Dī boni, quid turbæ est? ades nostra vix capient, scio.
Quid comedent: quid ebibēt: quid senī erit nostro miserius?
Sed video, eccos, quos volebam. CLIN. ^b ō Iupiter, vbinam
est fides?

Dū ego propter te errans patria careo demēs, tu interea loci
Conlocupletasti te Antiphila, & me in his deseruisti malis,
Propter quam in summa infamia sum, & meo patri minus
sum obsequens.

Cuius nunc pudet me, & miseret, qui^c harum mores can-
tabat mihi,

Monuisse frustra: neq; potuisse vmq̃ me ab hac expellere.
Quod nunc faciā tamen: cū gratū mihi esse potuit, nolui.
Nemo est miserior me. SY. hic de nostris verbis errat ^d p-
delicet,

Que hic sumus locuri. CLIT. aliter tuum amorem, atque
est, accipis:

Nam & vita est eadem, & animus te erga idem adsuit,
Quantū ex ipsa re coniecturam cepimus.

CLIN. Quid est obsecra? nam mihi nunc nihil rerum
omnium est,

Quod malim, quā me hoc falso suspicari.

SY. Hoc primum, vt ne quid huius ignores: anus

Que est dicta mater esse et antehac, non fuit:

Ea obiit mortem: hoc ipsa in itinere^e altera

Dum narrat, fortē audiui. CLIT. quam est altera?

^b Clinie excla-
matio ad ami-
cam.

^c Stomachosē,
harum, de vā-
tantum atque ea
presente.

^d Videlicet &
scilicet, amari-
tudinem habet.

^e Altera pro
alteri.

f Sic incipit,
multa pudicitia
signa narratu-
rus.

g Vehemens
pudicitia con-
iectura.

* Georg. Fabri-
cius hanc, Grae-
corum more ge-
minata nuptio-
ne, ubi quid cu
affecutione
loquimur.

h Cuius & vi-
dae familiaris
vitam indicant.

i Admirantis.

k Sordidus pu-
dicitiae signum.

l Preceptum
amatorum.

SY. Mase, hoc, quod cepi, primum enarrem Clitipho:
Post istuc venia. CLIT. propterea. s. iam primum omnium
vbi ventum ad ades est, Dromo pulsat fores:
Anus quaedam prodit: hanc ubi aperuit ostium,
Continuo hic se coniecit intro, ego consequor:
Anus foribus obdit pessulum, & ad lanam redit.
Hinc sciri potuit, * aut nusquam alibi, Clinia,
Quo studio vitam suam te absente exegerit:
Vbi de improviso est interuentum mulieri.
Nam ea res dedit tunc existimandi copiam
Quotidiana vita consuetudinem;
Quae, cuiusque ingenium ut sit, declarat maxime.
h Texentem telum studiose ipsam offendimus;
Mediocriter vestitam veste lugubri,
Eius annis caussa opinor, quae erat mortua,
Sine auro tum ornata, ita uti quae ornantur sibi,
Nulla mala re esse expolitam muliebri:
Capillus passus, prolixus, circum caput
Reiectus neglegenter, i pax. CLIN. Syre mi obsecro
Ne me in laetitia frustra conicias. SY. anus
Subtemen nebar: praeterea vna ancillula
Erat: ea texebat vna, pannis obsita,
Neglecta, k immunda illuie. CLIT. si hoc sunt Clinia
Vera, ita uti credo; quis te est fortunatior?
Scin' hanc, quam dicit sordidatam & sordidam?
Magnum hoc quoque signum est dominam esse extra noxiam,
Cum eius tam negleguntur internuncij:
Nam disciplina est eisdem, munerarier
Ancillas, primum ad dominas qui affectant viam.
CLIN. Perge obsecro te, & caue ne l falsam gratiam
Studeas inire, quid ait, vbi me nominas?
s. Vbi dicimus redisse te, & rogare uti

Veniret

Veniret ad te; mulier telam deserit

Continuo, & lacrimis opplet os totum sibi, vt

Facile scires desiderio id fieri tuo.

CLIN. ^p Pra gaudio (ita me De ament) vbi sum nescio.

Ita timui. CLIT. at ego nihil esse scibam Clitia,

Agedum vicissim Syre, dic qua illa est altera.

s. Adducimus tuā Bacchidē. CLIT. hem, quid Bacchidem?

Eho, scelestē quod illam ducis? s. quod illa ego? ad nos scilicet.

CLIT. ^{*} Ad patrē inne? s. ad eum ipsum. CLIT. o hominis

impudentem audaciam! SY. heus

Tu, non sit sine periculo facinus magnum & memorabile.

CLIT. Hec vide: in mea vita tu tibi laudē is quasitū scelus:

Vbi si paullulum modō quid te fugerit, ego perierim.

Quid illo facias? s. at enim. CLIT. ^a quid enim? s. si finat,

dicam. CLIN. sine.

CLIT. Sino. s. ita res est, hac nunc quasi eum. CLIT.

quas, malum, ambages mihi (redi.

Narrare occipit? CLIN. Syre, verum hic dicit: mitte: ad rem

s. Enimvero reticere nequeo: multimodis iniurius

Clitipho es: neque ferri potis es. CLIN. audiendum hercle

est: tace.

SY. ^p Vis amare: vis potiri: vis, quod des illi, effici.

Tuum esse in potiundo periculū non vis. haud stultē sapi:

Siquidem id sapere est, velle te id, quod nō potest cōtingere.

Aut hac cū illis sunt habēda, aut illa cum his mitēda sunt.

Harum duarum condicionum nunc vitā malis, vide:

Et si consilium, quod cepi, rectum esse & tutum scio:

Nam tua apud patrē amica tecū sine metu vt sit, copia est:

Tum illi argentum quod pollicitus es, eadē hac inueniā vis:

Quod vt efficere, orādo surdas iam aureis reddideras mihi.

Quid aliud tibi vis? CLIT. ^a siquidem hoc fit. s. siquidem

experiundo scies.

m Ex nimio
gaudio lary-
matur.

n Gaudii vehemētia.

* Scena huius
comœdia in za-
re suburbano
Athenarum cō-
stitui hinc vide-
tur. Vide Nann.
Miscellib. r. 1.

o Oratio im-
perfecta, ob Cli-
tiphois inter-
ruptionem.

p Exponit con-
siliū suū:
cūq; hac lentis
fabulz protasis.

q Repetitio cum
Rhomacho.

CLIT. Age age, cedo istuc tuum consilium. quid id est? s. *(sua?)*
asimulabimus.

Tuam amicā huius esse. CLIT. pulcrè. cedo: quid hic faciet

An ea quoq; huius dicetur, si hac vna dedecori est parum?

SY. Immo ad tuam matrem abducetur. CL. quid eò? s.
longum est Clitipho,

Tibi si narrem, quam ob rem id faciam: vera causa est.

CLIT. fabule:

Nihil satis firmi video, quam ob rem accipere hunc mihi
expediat metum. *(mini)*

SY. Mane, habeo aliud, si istuc metus, quod amba confitea-

Sine periculo esse. CLIT. huiusmodi, obsecro, aliquid * re-
peri. s. maxumè:

Ibo obuiam hinc: dicam, ut reuertantur domū. CLIT. hem,

Quid dixisti? s. ademptum tibi iam faxo omnem metum,

IN aurem, utramvis otiosè ut dormias.

CLIT. Quid ago nunc? CLIN. tūc? quod boni. CLIT.

Syre, dic modo

Verum. s. age modo: hodie serò: ac nequidquam voles.

CLIN. Datur modo: finire dum licet: nam nescias,

Eius sit potestas posthac, an * numquam, tibi.

CLIT. Syre inquit. s. perge porro, tamen istuc ago. *(Syre.*

CLIT. Verū hercle istuc est. Syre, Syre, inquam, heus heus

SY. Cōcaluit: quid vis? CLIT. redi, redi. s. adū, dic quid est?

Iam hoc quoque negabis tibi placere. CLIT. immo Syre

Et me, & meum amorem, & * famam permitto tibi.

Tu es iudex: ne quid accusandus sis, vide.

SY. Ridiculum est, te istuc me admonere Clitipho:

Quasi istuc minor meares agatur, quam tua.

Hic, si quid nobis forte aduorsi euenerit,

Tibi erunt parata verba, * huic homini verbera.

Quapropter neutiquam hac res neglectū est mihi.

Sed

r Accipere, pro
subire.

f Stultus ama-
tor irridendi
credit.
* Imperatium
est.

r Sentētia amo-
ris Aristippica.
* Gemina nega-
tio hic iterum
contentius affe-
nerat: ut modò.
v Aeluat magis
ob Syri disces-
sum.

x Attēde aman-
tis vecordiam,
qui famam ser-
uo committit.

y δ' αμυνός.
id est, mihi.
Sophocles
Trachinias.
* δ' ὑπερβόλῃς
ἐστίν.

Sed

Faci

Vt si

CL

CL

Perj

SY.

Prin

Eius

Cap

Ead

* Se

Pat

Ego

* In

Gen

CL

SY.

CL

CLIT

CLIT

li

CLIT

isti

Arg

bet

B.

Id cū

Sed istum exora, vt suam esse asimulet. CL. scilicet,

Facturum me esse. in eum iam res rediit locum,

Vt sit necesse. CLIT. merito te amo Clinia.

CLIN. Verum illa ne quid titubet. s. perdocta est probè.

CLIT. At hoc demiror, qui tam facile potueris

Persuadere illi, quæ solet quos spernere?

SY. In tempore ad eam veni; quod rerum omnium est

Primum: nam misere quendam offendi ibi militem

Eius noctem orantem. hac arte tractabat virum,

Cæpidum vt illius animum inopia incenderet,

Eademq; vt apud te esset ob hoc quàm gratissima.

* Sed heus tu vide sis, ne quid imprudens tuas.

Patrem nouisti, ad has res quàm sit perspicax:

Ego te autem noui, quàm esse soleas impotens.

* Inuersa verba, euerfas cervices tuas,

Gemitus, screatus, tusus, risus, abstine.

CLIT. Laudabis. s. vide sis. CLIT. tutemet mirabere.

SY. Sed quàm citò sunt consecuta mulieres?

CLIT. Vbi sunt? cur retines? s. iam nunc hæc non est tua.

CLIT. Scio, apud patrem, * at nunc interim. s. nihilo magis.

CLIT. Sine. SY. non sinam inquam. CLIT. quæso paul-

lisper. SY. vero.

CLIT. Saltem salutare. SY. abeas, si sapias. CLIT. eo. quid

Istic? s. manebit. CLIT. ô^b felicem hominem! s. ambula.

ACTVS II. SCENA III.

A R. C. Meretricis cōditio per eam exprimitur, quæ meretrix est. Habet deinde hæc scena iucundum Clinia & Antiphila congressum.

Mixti generis, vt scena superior.

BACCHIS, ANTIPHILA,

CLINIA, SYRVS.

B. * **A** Depol Antiphila mea laudo te, & fortunatam

indico,

Id cum studuisti, isti formæ mores vt consimiles forent:

z Adhortatio.
Peripiciam
Chremis, ac
incontinentiam
Clitiphonis no-
tat.
* Lilius lib. r.
ab vrbe condi-
ta omne ius bel-
li Achius ab-
stinuiffe.

a ἀποστειλά-
σας.

b Felicem, quia
cum amica ma-
nebit.

* Spargit in per-
sonas descri-
ptionem morum
Bacchidis &
Antiphilæ, vt
apparet honeste
analle Clin-
iam.

Minimeq; (ita me Dij amēt) miror, si te sibi quisq; experit.
 Nam mihi, quale ingenium haberes, fuit indicio oratio.
 Et cum egomet nunc mecum in animo vitā tuam cōsidero,
 Adeoq; vostrarum omnium, volui quā ab fese segregare,
 Et vos esse istiusmodi, & nos non esse, haud mirabile est.
 Nam vobis expedit esse bonas; nos, quibus cum res est, non
 sinant.

b Amatores for-

* al. imminuta

c Laus à pudici-

* al. semel

d Commenda-

rio à fide in vi-

rum.

e Mirē oppor-

runum ethos.

Nescio alias.

f Tui, pro te

g Imptis.

h Præ nimio

gudio conste-

natur.

i Patheticæ &

amatoriz locu-

tionēs.

* Dubitamus

ferē de maximis

gudiis, quasi

quæ fidem su-

perēt. Vide Nan.

Miscell. lib. 12.

Quippe forma impulsu nostra nos^b amatores colunt:

Hæc ubi^{*} immarata est, illi suum animum aliō conferunt:

Nisi prospectum est interea aliquid nobis, deserta viuimus.

^c Vobis cum vno^{*} simul ubi etatem agere decretū est virō,

Cuius mos maximē est cōsimilis vostrum; hi se ad vos ap-

plicant;

^d Hoc beneficio utrique ab utrisque vero deuincimini;

Ut numquam vlla amoris vostro incidere possit calamitas.

A N. ^e Nescio alias: me scio quidem semper fecisse sedulo,

Ut ex illius cōmodo meū compararem commodū. CLIN. ab.

Ergo mea Antiphila ru nūc sola reducē me in patriā facis.

Nam, dum abs te absūm, omnes mihi labores fuisse quos

cepi, leues,

^f Tui, pro te Præterquam^f tui carentum quoddam erat. s. credo. CLIN. Syre,

vix susero.

Hocce me miserum non licere meo modo ingenio frui?

^g Imptis. S Y. ^g Immo, ut patrem tuum vidit esse habitum, diu etiam

duras dabit.

B A. Quisnam hic adolescens est, qui intuitur nos? A N. ab,

retine me obsecro. (Stupes

B. Amabo, quid tibi est? A. ^b disperij. B. perij misera, quid

Antiphila? A N. videon^c Cliniam, ^d an non? B. quem vides?

CLIN. salue anime mi.

A. O mi exspectate Clinia, salue. CLIN. ut vales?

A N. Saluom venisse gaudeo. CLIN. ^e tencōne te

Antiphila

Antiphila, animo maxumè exoptata meo?

SY. Ite intro: nam vos iam dudum expectat senex.

ACTVS III. SCENA I.

A R C. Chremes Menedemo nuntiat ex Asia rediisse filium: ex qua te Menedemus incredibili gaudio perfunditur, & filio posthac indulgere magis instituit, quod ei magnopere dissuadet Chremes.

Iambici senarij.

CHREMES, MENEDEMVS.

CH. *Uscit hoc iam: cesso pulsare ostium
Vicini: primùm ex me ut scias, sibi filium
Rediisse; est adolescentem hoc nolle intellego.*

Verùm, cùm videam^b miserum hunc tam excruciarier

Eius abitu, celem tam insperatum gaudium,

Cùm illi nihil pericli ex indicio fiet?

*Haud faciam: nam, * quod potero, adiutabo senem.*

Item ut filium meum amico, atque equali suo

Video inseruire, & socium esse in negotiis:

Nos quoque^c senes est æquom senibus obsequi.

ME. Aut ego profectò ingenio egregiè ad miseriam

Natus sum, aut illud falsum est, quod volgo audio

Dici,^d D I E M adimere aegritudinem hominibus:

Nam mihi quidem quotidie augefcit magis

De filio aegritudo; & quanto diutius

Abest, magis cupio tanto, & magis desidero.

CH. Sed ipsum egressum foras video: ibo, alloquar.

Menedeme, salue: nuntium apporto tibi,

Cuius maxumè te fieri participem cupis.

ME. Numquidnam de gnato meo audisti Chreme?

CH. Valet, atq; viuit. M.^e quæso, ubinā^e st? C. apud me domi.

ME.^f Meus gnatus? C. sic est. M. venit? C. certè. M. Elinia

Meus venit? C. dixi. M. eamus, duc me ad eum obsecro.

CH. Non volt te scire se rediisse etiam: & tuum

Conspectum fugiat ob peccatum: tum hoc timet,

Ne tua

*a Plaut. Milite,
lucet hoc inquit.*

*b Verus amicus
tam dolore
quàm gaudio
afficitur.*

** Pro quod:
Alij, quam.*

*c Nam potes
cum parib. faci-
le congruunt.*

*d vulgatum
dictum.*

*e Suspicio ex
mira sollicitu-
dine.*

*f Præ gaudio
idem crebro
reperit.*

Ne tua duritia illa antiqua etiam adaucta sit. (me;

ME. Non tu ei edixisti, ut essem? c. nō. m. quamobrē Chre-

g Menedemi cō-
siliū arguit.

CH. ^s Quia pessumē istuc in te, atque in illum consulis,

Si te tam leni, & victo esse animo ostenderit.

h Consultatio
senum, in qua
videas, quātem
fallatur Chre-
mes: estque hæc
parasceue turba-
rum quæ se-
quantur.

M. ^h Non possum: satis iam, satis pater durus fui. c. ab.

Vehemens in vtramque partem Menedeme es nimis,

Aut largitate nimia, aut parcimonia.

In eandem fraudem ex hac re, atque ex illa incidēs.

Primum olim potius, commearē filiū

Quā paterere ad mulierculam; quæ paullulo

Tum erat contenta, cuique erant grata omnia,

Proterruisti hinc. ea coacta ingratiū

Postilla cepit victum volgo quarere.

i Carpit nimiam
largitatē senis.

Nunc, cū sine magno intertrimento non potest

Haberi, quidvis dare cupis. ⁱ nam, ut tu scias,

Quā ea nunc instructa pulcrē ad perniciem fiet;

Primum iam ancillas secum adduxit plus decem,

Oneratas vestē, atque auro. satrapes si fiet,

Sufferre amator numquam eius sumptus queat,

Nedum tu possis. ME. estne ea intrus? CH. fir; rogas?

Sensi: nam ei vnam cenam, atque eius comitibus

Dedi: quod si iterum mihi sit danda, actum fiet:

k Pitigare est
parcē vinū ten-
endi gratia de-
gustare.

Nam, ut alia omittam, ^k pitissando modō mihi

* Id est, molem
vini. Vide Nan.
Misc. lib. i.
Id est, vasa
stilla.

* Quid vini absumpsi? sic, hoc, dicens, asperum

Pater est: hoc aliqd lenius, sodes, vide.

Releui dolia omnia, omnes ^l series:

Omnes habui sollicitos; atque hæc vna nox:

Quid te futurum censes, quem assidue excedent?

Sic me dii amabunt, ut tuarum miserum est

Menedeme fortunarum. M. faciat, quod lubet:

^m Sumat, consumat, perdat. decretum est pati:

Dum illum modō habeam mecum. c. si certum est tibi

Sic fa-

m ἀνέστη.
Summa patris
indulgentia.

*Sic facere, illud permagni referre arbitror,
Vt nescientem sentiat te id sibi dare.*

M. Quid faciam? CH.ⁿ quidvis potius, quàm quod cogitas: n Sanum Chre-
metis cõsiliũ.

Per alium quemvis vt des, falli te sinas

*° Technis per seruolum: etsi subsensi id quoque,
Illos ibi esse, & id inter se agere clanculum.*

o Serui fraudem
committantur.

Syrus cum illo vostro consusurrat: conferunt

Consilia adolescentes: & tibi perdere

Talentum hoc pacto satius est, quàm illo minam.

Non nunc pecunia agitur, sed illud, quo modo

Minimo periculo id demus adolescentulo.

Nam si semel tuum animum is intellexerit,

Prius proditurum te tuam vitam, & prius

*Pecuniam omnem, quàm abs te * amittas filium: hui,*

* Id est, dimittas. Sic in Phor.
Act. 1. Scena 2.
Nunc amitte
quæso hunc.

Quantam fenestram ad nequitiam patefeceris!

Tibi autem porro vt non sit suaue visere.

N A M deteriores omnes sumus licentia.

Quodcumque inciderit in mentem, volet: neque id

Putabis, prauum, an rectum, quod petet, fiet.

Tu, rem perire, & ipsum, non poteris pati.

° Dare denegaris; ibit ad illud illico,

p Obiectio.

Quo maxumè apud te se valere sentiet,

Abiturum se abs te esse illico minabitur.

M E. ° Videre verum, atque ita vt iras est, dicere.

q Approbatio
consilij.

CH. Somnum hercle ego hac nocte oculis non vidi meis,

Dum id quaro, tibi qui filium restituerem.

M. ° Cedo dextram: porro te oro, idem vt facias Chreme.

r Mos orantium
& confirmantium.

e. Paratus sum. M E. scin? quid nunc te facere volo?

CH. Dic. M E. quod sensisti illos me incipere fallere,

Id vt maturent facere; ° cupio illi dare,

f Affectus patre-
nis.
g Argumentum
prudentiæ Chre-
metis.

Quod volt: cupio ipsum iam videre. C. ° operam dabo.

Syrus estprehendendus atque adhortandus mihi.

A me

A me nescio quis exit: concede hinc domum,

Ne nos inter nos congruere sentiant.

Paulum negoti mibi obstat: Simus, & Criso-

Vicini nostri hic ambigunt de finibus:

Me cepere arbitrium: ibo, ac dicam, ut dixeram,

Operam daturum me, hodie non posse his dare.

Continuò hic adero. M. ita quaso. Dij vòstram fidem,

ITA N^o comparatam esse hominum naturam omnium,

Aliena melius vi videant, & iudicent,

Quàm sua: an eo sit, quia in re nostra aut gaudio

Saurus prapediti nimio, aut agritudine?

Hic mibi nunc quanto plus sapit, quàm egomet mibi!

CH. ^v Dissolui me, otiosus operam ut tibi darem.

^v Verba redemptis Chremetis.

ACTVS III. SCENA II.

A R. C. Seruus herum Chremetem decipit, ereditem Menedemo fallaciam intendi, & ita sua ipsius coniectura & sollertia fallitur.

Eiusdem generis.

SYRVS, CHREMES.

^a Syrus huc secum.

SY. ^a H Ac illac circumcurſa: inueniendum est tamen
Argentum, intendenda in senem est fallacia.

^b Falsa Chremetis coniectura.

CH. ^b Num me fefellit, hosce id struere: videlicet

Est Clinia ille seruus tardiusculus:

Iccirco huic nostro tradita est prouincia.

(SY. hem.

SY. Quis hic loquitur: perij, nūmnam hac audiit? CH. Syre.

^c Syrus callidus à proposito discedit.

C. Quid tu istic? s. ^c recte. equidem te demiror Chreme

Tam mātne, qui here tantum biberis. c. nihil nimis.

s. Nihil, narras? visa verò est, quod dici solet,

^d Pronerbum in senes bibaculos.

^d Aquila senectus. CH. eia. s. mulier commoda, &

Facera haec est meretrix. c. sanè idem visa est mihi.

s. Et quidem hercle forma luculenta. CH. sic satis.

s. Ita non ut olim, sed vii nunc, sanè bona:

Minimè que miror, Clinia hanc si deperit:

Sed habet patrem ^e quendam auiaū, miserū, atq; aridum,

^e Occasio fallendi senis.

Vici-

Vici
Abu
Scin
Hom
Dico
c. Q
Aliq
Vnde
Atqu
s. G
s. Ek
Ego
Mag
Lam
s. loc
Nisi
c. h
Abea
Nōn
c. At
Causs
Eten
CH. k
CH. Fa
Si qui
Vt sun
c. No
m Neq
Sed si
Et ne
Tracta
Videbi

Vicinam hunc nostin? at, quasi is non diuitiis

Abundet, gnatus eius profugit inopia.

Scin' esse factum, ut dico? CH. ^f quid ego nesciam?

Hominem pistrino dignum. s. quem? C. ^g istum seruolum

Dico adolescentis. s. Syre, tibi timui male.

C. Qui passus est id fieri. s. quid faceret? CH. rogas?

Aliquid reperiret, fingeret fallacias,

Vnde esset adolescenti, amica quod daret,

Atque hunc difficilem inuitum seruaret senem.

s. Garris. CH. hac facta ab illo oportebant Syre.

s. Eho, queso, laudas qui heros fallunt? C. in loco,

Ego verò laudo. s. rectè sanè. CH. quippini

Magnarum saepe id remedium aegritudinum est:

Lum huic mansisset vnicus gnatus domi.

s. Iocône an serid illec dicat, nescio,

Nisi mihi quidem addit animum, quò lubeat magis.

C. ^h At nunc quid expectat Syre? an, dum hinc denuo

Abeat, cum tolerare huius sumptus non queat?

Nónne ad senē aliquam ⁱ fabricam fingit? SY. stolidus est.

C. At te adiutare oportet adolescentuli

Causa. s. equidem facile facere possum, si iubes:

Etenim, quo pacto id fieri soleat, calleo.

CH. ^k Tanto hercle melior. s. non est mentiri meum.

CH. Face ergo. s. ^l at heus tu, facito dū eadē hac meminieris,

Si quid huius simile fortè aliquando euenierit,

Ut sunt humana, tuus ut faciat filius.

C. Non vsus veniet, spero. s. spero hercle ego quoque:

^m Neque eo nunc dico, quo quidquam illum senserim:

Sed si quid, ne quid, quæ sit eius at as, vides:

Et ne ego te, si vsus veniat, ⁿ magnificè Chreme

Tractare possim. CH. de istoc, cum vsus venerit,

Videbimus quid opus sit: nunc istuc age.

^f Quasi pistrino.

^g Infinitus fallacias à senē in senem, immò in scipitum.

^h Denuo Syrum instigat.

ⁱ Transitorio à machinis bellicis.

^k Calliditatem serui laudat.
^l Praemonitio de filij amore.

^m Tollit oburgandi occasiōnem.

ⁿ Preclarè de te hac in re mereri, si senem te huiusmodi circumductione & fraude. Vide Nan. Misc. II. 11.

s. Num-

S. Numquam commodius vmquam herum audiui loqui,
Nec, cum malefacere crederem mi impunius
Licere. quisnam à nobis egreditur foras?

ACTVS III. SCENA III.

ARG. Chremes filium obiurgat, & immodestia arguit, quem cum
Bacchide ludentem viderat. Syrus hero id suadet, quod maxime
ad extorquendum facit argentum.

*Iambici & trochaici octonarij cataleptici, & acatalepti,
senarius vnus, quaternarij duo.*

CHREMES, CLITIPHO, SYRVS.

^a Periculum, per
quod sensim ad
periculum per-
uenit, neq. enim
subito, sed per
gradus quosdam
ad talem motum
accedendum erat.

CH.^a Quid istic, quaso? qui istic mos est Clitipho?
itaue fieri

Oporteret? CLIT. quid ego feci? CH. vidin' ego te modò
manum in sinum huic

Meretrici inferere? SY. acta est res, perij. CLIT. anene? CH.
hisce oculis, ne nega.

Facis adeò indignè iniuriam illi, qui non abstineas manum:
Nam istac quidem contumelia est, hominem amicum ad
te recipere, (modestus

^{*} subagitare, an-
tiquè.

Atq; eius amicum^{*} subagitare: vel here in vino quam im-
Fuisse? SY. factum. CH. quàm molestus! vt equidem,

Ita mo Dî ament, metui quid futurum deniq; esset. noui ego
Animos^b amantium: grauter aduortunt, quæ non censeas.

^b Nam amanti-
bus omnia sunt
suspecta.

CLIT. At mihi fides apud hunc est, nihil me istius factu-
rum pater. (quod.

CH. Esto: at certè concedas ab eorum ore aliquantisper ali-
Libido multa fert: ea prohibet facere tua presentia.

^c Ab exemplo
paterno.

Ego de me facio cōiecturā: nemo est meorū amicorū hodie,
Apud quē expromere omnia mea occulta Clitipho audeat.

Apud aliū prohibet dignitas: apud alium ipsius facti pudet,
Ne ineptus, ne proteruos videar. quod illum facere credito.

^d propter.

^d Sed nostrum est intellegere, vt cumque, atque vbicumque
opus sit, obsequi. (cipio tibi:

SY. Quid istic narrat? CLIT. perij. SY. Clitipho hac ego præ-
Hominis

Hominis es frugi & temperantis sanctus officinū. *CLIT.* tace
Sodes. *SY.* recte sanē. *CH.* Syre pudet me. *SY.* credo: neque
id iniuria.

Quin^e mihi molestum est. *CL.* pergin[?] *SY.* hercle verum,
dico quod videtur.

CLIT. Nōne accedam ad illos? *CH.* eho quaso, vna acce-
dendi via est?

SY. Actum est: hic se prius indicavit, quā ego argentum
effero. *Chreme,*

Vin[?] tu homini stulto mihi auscultare? *CH.* quid faciam?

SY. iube hunc

Abire hinc aliqd. *CL.* quōd ego hinc abeam? *SY.* quō? quō
lubet: da illis locum:

Abi de ambulatum. *CLIT.* deambulatum, quō? *SY.* vah,
quasi desit locus.

Abi sanē istac, isto sum, quōd vis. *CH.* rectē dicit: censeo.

CLIT. ⁸ Dij te eradicent Syre, qui me istinc extrudis. *SY.*
at tu pol tibi

Post hac comprimito istas manus.

^h Censen[?] verō? quid illum porrō credis facturum *Chreme,*

Nisi eū, quantū Dij dant tibi opis, servas, castigas, mones?

CH. Ego istuc curabo. *SY.* atqui nunc here hic tibi asser-
uandus est.

CH. Fiet. *SY.* si sapias: nā mihi iam minus minūsq obtem-
CH. Quid tu: ecquid de illo, quod dudum tecum egi, egisti

Syre? aut

Repperisti tibi quod placeat, an nondum etiam? *SY.* de sal-
Dicis: st. inveni quādā nuper. *CH.* ^k frugi es: cedo, quid id est?

SY. Dicā: verū, vt aliud ex alio incidit. *CH.* quidā Syre?

S. Pessuma hac est meretrix. *CH.* ita videtur. *S.* immo, si
scias.

Hoc vide, quod inceptet facinus. fuit quādā anus Corinthia

^e Mihi
dicitur
huc.

^f Repetio per
inagnationem.

^g Imprecatio in
Syrum.

^h Rectē monet
de filio seruā-
do.

ⁱ Accusatio
amphibola.

^k Laudat deū
fallacē seruū.

1 Caput fallacie
* Nauu. Miscel.
lib. 2. nummo-
rum legit.
in Valens cussa
ad extorquen-
dum argenti.

Hic. **drachmarū argēti hęc mille dederat mutuum;*
C. *Quid tum? s. ea mortua est; reliquit filiam^m adole-*
scēntulam:

Ea relicta huic arthaboni est pro illo argento. CH. intellego.

s. Hanc secum huc adduxi, eaq; est nunc ad vxorē tuam.

CH. Quid tum? s. Clinia orat, sibi vti nūc det illā. illi tamen

*Pōst daturum mille nummūm. *poscit. CH. & poscit qui-*
dem? s. hui,

Dubiū id est? CH. ego sic putau. quid nunc facere cogitas?

*s. Egōne? ad Menedemum ibo: *dicam hanc esse captam*
ē Caria,

Ditem, & nobilem; si redimat, magnū inesse in ea lucrum.

CH. Erras. s. quid ita? CH. pro Menedemo nunc tibi ego

respondeo:

Non emo. quid ais? s. optata loquere. C. atqui nō est opus.

s. Non opus est? CH. non hercle verō. s. qui istuc miror.

CH. iam scies.

** Mane mane, quid est, quod tam à nobis grauitur crepue-*
re fores?

ACTVS IIIII. SCENA I.

A. & C. Hęc scena Antiphilæ continet agnitionem: vnde iurgium in-
ter virum & vxorē oritur. Chremes enim iusserat exponi partum,
si puellam peperisset ipsa; quod factum non est. Post agnitam An-
tiphilam Syro nouum quaeritur de inueniēda pecunia consilium.

Oronarij, lambica, & trechaica.

SOSTRATA, CHREMES,

NUTRIX, SYRVS.

*SO. * N*isi me animus fallit, hic prosectū est anulus,
quem ego suspicor,

Is, qui cum exposita est gnata. CH. quid vult sibi Syre
hec oratio?

SO. Quid est? v' ne tibi videtur? NVT. dixi equidem, vbi
ostendisti, illico,

Eum

* App. daturum
dru. nūc poscit
i. est, spondet,
& pretium pro
re emēda offert.
Vide Nau. Misc.
lib. 11.
a Fallaciam
aperit.

a. uiz. vbi
Parat. sed ad
aliā scenam.

a. Hęc catastro-
phe rerū Clinie
est, & occasio
emendatōe
reum Cliti-
phonis.

Eum esse. SO. at vt satis contemplata modò sis, mea nu-
trix. NV. satis.

SO. Abinũc iam intro: atq; illa si iam lauerit, mihi nuncia.
Hic ego virũ interea opperibor. SY. te volt: videat quid velit.
Nescio quid tristi es. non temere es: motus, quid sit. CH.
quid fier?

Na ista hercle magno iam conatu magnas nugas dixerit.

SO. Ehem mi vir. CH. chem mea vxor. SO. te ipsum^b qua-
ro. CH. loquere, quid velis.

^b Insinuatio à
purgatione.

SO. Primum te hoc oro, ne quid credas me aduersum edi-
ctum tuum

Facere ausam. CH. vin' tibi me istuc, etsi incredibile est, cre-
Credo. s. nescio, quid peccati portet hac purgatio. (dere?

SO. Meministi me esse grauidam, & mihi te maximo-
pere interminatum,

Si puellam parerem, nolle tolli: CH. R. scio quid feceris:

^c Sustulisti. SY. si sic factum est domina, ergo herus * dam-
no auctus est. (dedi

^c Tollere, hic est
nutrire.
^{*} Damno auctus,
ob dotem dan-
dum.

SO. Minimè: sed erat hic anus Corinthia haud impura: ei
Exponendũ. CH. ò Iupiter, tantam esse in animo insititiam?

SO. Perij. quid ego feci? CH. rogitas? SO. ^d si peccati mi-
Chreme,

^d Excusat ima
prudenciam.

Insiciens feci. CH. ^e id quidem ego, etsi tu neges, certè scio.
Te inscientem, atq; imprudentem dicere, ac facere omnia:

Tot peccata in hac re ostendis. nam iam primum, si meum
Imperium exsequi voluisses, interemptam oportuit,
Non simulare mortem verbis, re ipsa spem vitæ dare.

At id omitto: misericordia, animus maternus: ^f sino.
Quàm bene verò abs te prospectũ est: quid voluisti? cogita:

^f Id est, conce-
do, scilicet,
quod huc te
mouerint.

Nempe anui illi prodita abs te filia est planissimè,
Per te vel vti quæstum faceret, vel vti^g veniret palam.

^g Veniret, ven-
deretur ad stu-
prium.

Credo, id cogitasti: quiduis sariust, dum viuunt modò.

QVID cum illis agas, qui neque ius, neque bonum atque
equum sciunt,

Melius, peius, profit, obfit, nil vident, nisi quod lubet?

SO. Mi Chreme, peccavi, fureor: vincor: nunc hoc te obsecro;

Quanto tuus est animus natu grauior, ignoscetior,

Vt mea stultitia in iustitia tua sit aliquid praesidi.

^h Facilitas causa
delinquendi.

CH. Scilicet equidem istuc factum ignoscā: verum Sostrata
Male docet te mea^h facilitas multa: sed istuc quidquid est,
Tua hoc occeprum est causa, loquere. SO. vt stultæ & mi-
seræ omnes sumus

ⁱ Id est, super-
sticiosæ.

ⁱ Religiosa, cum exponendam do, illi de digito anulum

Detraho; & eum dico vt vnā cum puella exponeret;

Si moreretur, ne expers partis esset de nostris bonis.

CH. Istuc recte: cōseruasti te, atq; illā. SO. hic n̄ est anulus.

CH. Vnde habes? SO. quam Bacchus secum adduxit adole-
scentulam? SY. ^h hem.

^h Stupentis est.
* al. dedit. A-
nimū non ad.

CH. Quid ea narrat? SO. ea lauātū dum ir, seruandū mihi

Anulum. non aduorti primò: at postquam adspexi, illico

Cognoui: ad te¹ exsiliū. CH. quid nunc suspicare, aut inuenis

De illā? SO. nescio, nisi vt ex ipsa queras, vnde hūc habuerit

Si potis est reperiri. SY. interij: * plus spei video, quā volo:

Nostra est, ita si est. CH. viuūtne illa, cui tu dederas? SO.
nescio.

CH. Quid renunciauit olim? SO. fecisse id, quod iusseram.

CH. Nomē mulieris cedo quod sit, vt queratur. SO. Philtre.

SY. Ipsa est, mirum, ni illa salua est, & ego perij. C. Sostrata

Sequere me intro hac. SO. vt præter spem euenit! quam
timui malè,

Ne nunc animo ita esses duro, vt olim in tollenda. Chreme.

CH. NON licet hominem esse sape ita vt volt, si res non
sinir.

Nunc ita tempus est mi, vt cupiam filiam: olim nil minus.

SY. Nisi

SY. ^m Nisi fallit me animus, haud multum à me aberit in-
fortunum:

Ita hac re in angustum opido nunc mea coguntur copia:

Nisi aliquid video, ne esse amicā hanc gnati resciscat senex.

Nam quid sperē de argento, aut posse postulem me fallere,

Nihil est: triumpho, si licet me * latere tecto abscedere.

Crucior, ⁿ bolum tantū mihi ereptū tam subitò ē faucibus.

Quid agam? aut quid comminiscar? ratio de integro in-
eunda est mihi.

NIL tam difficile est, quin quarendo inuestigari posset.

Quid, si hoc sic ^o incipiam nunc? nihil est. si sic? tantun-
dem egero.

(beo.

At sic opinor: nō potest: immo optumē. euge optumam ha-
Retraham hercle, opinor, ad me illud idem ^r fugituum ar-
gentum tamen.

ACTVS IIII. SCENA II.

A R G. Clinia hic testatur quā gaudeat de agnita Antiphila: & d
Syro admonetur, vt amici etiam Cliuphonis rem curet in ferman-
da Bacchide.

*Lambici ostentarij cataleptici, vnus scenarius acataleptus,
reliqui trocheatici ostentarij.*

CLINIA, SYRVS.

C. ^a N Vlla mihi res posthat potest iā interuenire tāta,
Qua mihi agnitionem afferat: tāta hac letitia
oborta est.

Dedo patri me nunc iam, vt fugalius sim quā volt.

SY. Nil me fefellit: cognita est, quā tum audio huius verba.

Istuc tibi ex sententia tua obligasse letor.

CL I. O mi Syre, audisti n' obsecro? SY. quid ni? qui ^b vsq; ^b Id est, assidue.

vnā assuerim.

C. Cui aequē audisti cōmodē quidquam euenisse? SY. nulli.

C. Atque, ita me Dī amem, vt ego nunc non tam meapte
caussa

in Epitasis, nam
subinde alia at-
que alia consilia
sulluat seru-
lum, & videas
Syrum hic tam-
quam Proteum
in omnes for-
mas verti.

* Metaphora
militaris. Vide
Nann, Miscell.
lib. vi.
n Metaphora à
brutis vescen-
tibus.

o Ratiocinatio
inquirentis.

p Metaphora
facta à prologo.

a Catastrophe
in personā sper-
gitur, & subici-
tur consiliatio
quæ ad epitasis
alteram facit.

e Ab honesto &
yuli.

Lator, quàm illius: quā ego scio^e esse honore quouis dignā.
s. Ita credo: sed nunc Clinia age, da te mihi vicissim:

Nam amici quoque res est videnda, in tuto vt collocetur.

Ne quid de amica nunc senex. CLIN. ô Iupiter. SY. quiesce.
* al. mihi CL. Antiphila mea nubit mihi. s. siccine me interloquere?

d Indignanter
idem isilem re-
pocet verbis.

CLIN. Quid faciam Syre mi? gaudeo: fer me. SY. ^afero
hercle verò.

CLIN. Deorum vitam apti sumus. s. frustra operam opi-
nor sumo.

e Syri consilium. CLIN. Loquere, audio. s. at iam hoc^e non ages. CLIN.
agam. s. videndum est, inquam,

Amici quoque res Clinia tui in tuto vt collocetur:

Nam si nunc à nobis abis, & Bacchidem hic relinquis,

Senex resciscet illico esse amicam hanc Clitiphonis:

Si abduxeris, celabitur itidem, vt celata adhuc est.

CLIN. At enim istoc nihil est magis, Syre, meis nuptiis
aduorsum:

Nam quo ore appellabo patrem? tenes, quid dicā? s. quid nū?

f Consiliū astu-
tum serui, cui
examen non re-
spondebit euen-
tus.

CLIN. Quid dicam? quam causam asseram? SY. ^equin
nolo mentiare:

Apertè, ita vt res sese habet, narrato. CLIN. quid ais? s.
iubeo

Illam te amare, & velle vxorem hanc esse Clitiphonis.

CLIN. Bonam atque iustam rem opido imperas, & factu
facilem.

Et scilicet iam me hoc voles patrem exorare, vt celet
Senem vestrum. s. immo vt recta via rem narret ordine
omnem. CLIN. hem,

Satin^e sanus es, aut sobrius? tu quidem illum planè produ:
Nam qui ille poterit esse in tuto, dic mihi?

g Indaneia Syri
de sua astutia.

SY. Huic equidem consilio^e palmam do: hic me magni-
ficè effero,

Qui

Qui vim tantam in me, & potestatem habere tantæ astutia,
Vera dicendo ut eos ambos fallam; ut, cum narret senex
Voster nostro, istam esse amicam gnati, non credat tamen.

CLIN.^h At enim spem istoc pacto rursus nuptiarum om-

^h Clinia vere-
tur, ne pertur-
bentur nuptiæ.

nem eripio:
Nam dum amicam hanc meam esse crederet, non commi-
teret filiam.

Tu fortasse, quid me fiat, parui curas, dum illi consulas.

SY. Quid, malum, me^{*} etatem censes velle id assimilari?

^{*} Ita Hecyra;
Act. 5. Scena 1.
Nam neque ille
hoc animo erit
tutem.

Vnus est dies, dum argentum eripio, pax, nihil amplius.

CLIN. Tantum sat habes? quid tum queso, si hoc pater
rescuerit?

SY. Quid, si redeo ad illos, qui aiunt, Quid si nunc calu ruat?

CLIN. Metuo, quid agam. SY. metuis? quasi non ea pote-
stas sit tua,

Quo velis in tempore ut te exsoluas, rem facias palam.

CLIN. Age, age, ^{*} traducatur Bacchis. s. optumè. ipsa ^{*} Id est, dedu-
carur.

ACTVS IIII. SCENA III.

A. R. G. Bacchis irata ob decem minas nondum traditas, abituram se
assimulat. cum Syro expostulat, tandem placata suasu eiusdem, cum
omni strepitu ac turba transit ad Menedemum, tantisper dum
Chremes fallatur.

Iambici octonarii catalectici.

BACCHIS, CLINIA, SYRVS,
DROMO, PHRYGIA.

B.^a Satis pol proteruè me Syri promissa huc induxerunt,
Decem minas quas mihi dare pollicitus est. quòd si
is nunc me

^a Meretricis ex-
candescit, is con-
queſſio de pecu-
nia nondum so-
luta.

Deceperit; saepe obsecrans me, ut veniam, frustra veniet:

Aut, cum venturam dixerò, & constituero; cum is certè

Renunciarit; Clitipho^b cum in spe pendebit animi;

Decipiam, ac non veniam; Syrus mihi tergo pœnas pender.

^b Mira Bacchi-
dis calliditas.

* Id est, minatur Virg. Aenci.
2. Promissu ultorem, & verbis odia alperam mouit.
c Memorem inducit misericordem, aptamque ad fallendum.

CL. Satis scite^a promittit tibi. s. atqui tu hanc iocari credis? Faciet, nisi caueo. BA. dormiunt: pol ego istos commouebo.
c Mea Phrygia audisti, homo iste modo quam villam demonstrauit

Charini? PH. audiui. B. proxumam esse huic fundo ad dextram? P. memini.

B. Curriculo percurrere: apud eum miles Dionysia agit ar.

S. Quid inceptat? BA. dic me hic opido esse inuitam, atque asseruari:

Verum aliquo pacto verba me huius laturam esse, & venturam.

S. Y. Perij hercle: Bacchis mane, mane: quid mittis istanc quaso?

d Dissimulatio
Bacchidis.

* Bern. ii. pro i.

Iube, maneas. B. d. * abi. s. quin paratum est argentum. B. quin maneo.

S. Atqui iam dabitur. BA. ut lubet, num ego insto? SY. at scin^e quid * sodes?

* si facias.

BA. Quid? s. transeundum nunc tibi est ad Menademum, & tua pompa

* inter duces
zoe, & ioculatores, ut seruum decet.

Ed traducenda est. B. quam rem agis scelus? s. egone? c. argentum cudo,

Quod tibi dem. B. dignam me putas, quam illudas? s. non est temere.

B. Etiamne tecum hic res mihi est? s. minime: tuum tibi reddo.

f Lenitas meretricis facili persuasiva.

B. f. Eatur. s. sequere hac. heus Dromo. D. quis me volt? s. Syrus. D. quid est rei?

S. Ancillas omnes Bacchidis traduce huc ad vos properet.

B. Quam ob rem. s. ne queras, & ferant, qua secum huc attulerunt.

Sperabit sumptum sibi senex esse harum abitu leuatum.

Na ille haud scit, hoc paullum lucri quantum ei damni apporret.

Tu nescis id quod scis Dromo, si sapias. D. mutum dices.

ACTVS

A R G. Per fallaciam Syrus ab hero Chremete argentum accipit. Menedemi Chremes rursus miseretur ob traditam ad illum cum omni pompa sumptuosam Bacchidem; quam Clinia, non sui filij amicam putat.

Iambici senarij.

CHREMES, SYRVS.

c. ^a **I**ta me Di amabunt, vt nunc Menedemi vicem
Miseret me, tantum deuenisse ad eum mali.

Illancine mulierem alere cum illa familia?

Et si scio, hosce aliquot dies non sentiet:

Ita magno desiderio fuit ei filius.

Verum vbi videbit tantos sibi sumptus domi

Quotidianos fieri, nec fieri modum:

Optabit rursus, vt abeat ab se filius.

Syrus optumè, eccum. s. cesso hunc^b adoriri? CH. Syre.

s. hem.

c. Quid est? s. te mihi ipsum iamdudum optabam dari.

CH. Videre egisse iam nescio quid cum sena.

s. De illo, quod dudum? dictum, ac factum reddidi.

c. Bonan' fide? s. bona hercle. c. non possum pati,

Quin tibi caput demulceam. accede huc Syre:

Faciam boni tibi aliquid pro ista re, ac lubens.

s. At si scias, quàm scitè in mentem venerit.

c. Vah, * gloriare euenisse ex sententia?

s. Non hercle verò: ^d verum dico. c. dic, quid est?

s. Tui Clitiphonis esse amicam hanc Bacchidem

Menedemo dixit Clinia. & ea gratia

Secum adduxisse, ne tu id persentisceres.

CH. Probè. s. dic sodes. CH. nimum inquam. SY. immo

sic satis.

Sed porro ausculta quod superest^e fallacie.

Se se ipse dicit tuam vidisse filiam:

Sibi complacitam eius formam, postquam adspexerit:

I S

Hanc

a Obiter & Chremes producit, vt magis appareat, quantum fallatur.

b Adoritur qui infidiosè celebriter innadit.

c Blanda attritatio.

* Nannius legendum putat, huiusmodi est, inquit diuinitas, ne istas euenisse ex sententia. Vide Miscel. lib. II.

d *ελεγχόμενος*, verum dicit. Nam per eam veritatem sena fallitur.

e Altera fallacia par.

Hanc se cupere uxorem. CH. modo qua inuenta est? SY. eam;
Et quidem iubebit posci. CH. quam ob rem istuc Syre?

f Incipit Chre-
metis tarditate.

Nam prorsus nihil intellego. s. hui, tardus es.

C. Fortasse. s. argentum dabitur ei ad nuptias,

Aurum atque vestem, qui, tenesne? CH. comparat?

SY. Idipsum. CH. at illi ego nec do, nec despondeo.

* Ellipsis.

SY. Non? quam ob rem? CH. quam ob rem, me rogas? * ho-
mini. s. ut lubet.

Non ego dicebam in perpetuum illam illi ut dares,

Verum ut similes. C. non mea est simulario:

Ita tu istac tua misceto, ne me admisceas.

Egon? cui daturus non sim, ut ei despondeam?

SY. Credebam. CH. minime. s. scire poterat fieri:

Et ego hoc, quia dudum tu tantopere iusseras,

g Ab auctorita-
te Chremetis
comis locutio.

Et ego cepi. C. credo. s. ceterum equidem istuc Chreme

Equi bonique facio. C. atqui cum maxime

Volo te dare operam ut fiat, verum alia via.

h Mira arte ar-
gento emungit
scenam.

S. Fiat: queratur aliud, sed illud quod tibi

h Dixi de argento, quod ista debet Bacchidi,

Id nunc reddendum est illi: neque tu scilicet

i Soluit ratio-
nes obiciendas.

i Ed nunc confugies: quid mea? num mihi datum est?

Num iussi? num illa oppignerare filiam

Meam me inuito potuit? verum illud Chreme

Dicunt: i v s summum saepe summa malitia est.

CH. Haud faciam. s. immo alius si licet, tibi non licet.

Omnes in lauta te & bene parte ausa putant.

k Persuasis?
Chremes argen-
tum exhibet.

CH. k Quin egomet iam ad eam deferam. s. immo filium

Iube potius. C. qua ob rem? s. quia enim in eam suspicio est

Translata amoris. CH. quid tum? s. quia videbitur

Magis verisimile id esse, cum hic illi dabit:

Et simul i conficiam facilius ego, quod volo.

l Conficiam,
pro officium,
verba celestia-
tum indicantia.

Ipse adeo adest: abi, asser argentum. CH. effero.

ACTVS IIII. SCENA V.

AR. G. Irascitur Clitipho, à Syro placatur, eidem præscribente, quibus uti mox debeat verbis, & orationem apud patrem, pro amica ab illo argentum accepturus.

Iambici senarij.

CLITIPHO, SYRVS.

CLI. **N**ulla est tam facilis res, quin difficilis fiet,
Quam inuitus facias. vel me hæc deambulatio
Quàm non laboriosa, ad languorem dedit:

Nec quidquam magis nunc metuo, quàm ne denno
Miser aliquid extrudat hinc, ne accedam ad Bacchidem.

* Ut te quidem omnes Dij, Deæ, quantum est, Syre,
Cum tuo isto inuento, cumq; incepto, perduint.

* Huiusmodi mihi res semper comminiscere,
Vbi me * excarnufices, SY. in' hinc quò dignus es?
Quàm pane tua me perdidit proteruitas.

CLIT. Vellem hercle factum: b ita meritis. S. meritis?
quo modo?

Na me istuc ex te prius audisse gaudeo,
Quàm argentum haberes, quod daturus iam fui.

CLI. Quid igitur dicam tibi vn? abisti: mihi
Amicam adduxi, quam non liceat tangere.

SY. Iam non sum iratus: sed scin' vbi nunc sit tibi

Tua Bacchis? CLIT. apud nos. SY. non. CLI. vbi ergo?
SY. ad Cliniam.

CLIT. Perj. SY. bono animo es: iam argentum ad eam
deferens,

Quod ei es pellicitus. CL. garris. vnde? S. à tuo patre.

CLI. Ludus fortasse me. SY. ipsa re experibere.

CLI. Na ego fortunatus homo sum. deamo te Syre.

SY. Sed pater egreditur. caue, quidquam admiratus sis,

Qua caussa id fiat: obsecundato in loco;
Quod imperabit, facito: loquitur paucula.

ACTVS

a Imprecatio
nimium inconfi-
derati amantis,

* Bomb. huius
mibi.

* Terribiliter
pronuntiandum.

b Ingens aman-
tis ardor.

ACTVS IIII. SCENA VI.

A R G. Chremes argentum adfert, quod der Clitiphoni. ad postremum queritur de lumpu faciendo filia causâ.

Eiusdem generis.

CHREMES, CLITIPHO, SYRVS.

CH. **V** Bi Clitipho nunc est? SY. eccum me, inque. CLIT. eccum hic tibi.

^a Audacia & arrogancia ferui, heri in illo, heroque ipsi imperantia.

CH. Quid rei esset, dixi huic? S. ^a dixi pleraque omnia.

CH. Cape hoc argentum, ac defer. S. i, quid stas lapis?

Quin accipis? CLIT. cedo sanè. S. sequere hac me ocyus:

Tu hic nos, dum eximus, interea opperibere:

Nam nihil est illic, quod moremur diutius.

^b Tenax cōqueritur de damno per filium aucto.

CH. ^b Minas quidem iam decem habet à me filia:

Quas pro alimentis esse nunc duco datas.

Hasce ornamentis consequentur altera.

Porro hæc talenta dotis apposcent duo.

Quàm multa iniusta ac praua sunt moribus!

Mihi nunc, relictis rebus, inueniendus est

Aliquis, labore inuenta mea cui dem bona.

ACTVS IIII. SCENA VII.

A R G. Iucundum habet errorem Chremetis: qui Menedemum falli putat, dum ipse fallitur.

Eiusdem generis.

MENEDEMVS, CHREMES.

^a Sensum pergit eo, ut palam fiat errasse Chremetem, ut in epitalio fabulæ omnia seruuum consilia fallant.

ME. ^a **M** Vltro omnium nunc me fortunatissimum

Factum puto esse gnate, cum te intellego

Respisse. CH. ut errat. ME. te ipsum quarebam Chreme:

Serua, quod in te est, filium, & me & familiam.

C. Cedo, quid vis faciam? M. inuenisti hodie filiam.

CH. Quid tum? ME. hanc vxorem sibi dari vult Clinia.

C. ^b Quæso, quid hominis es? M. quid? C. iamne oblitus es,

Inter nos quid sit dictum de fallacia,

Ut ea via abs te argentum auferretur? M. scio.

CH. Ea res nunc agitur ipsa. M. quid narras Chreme?

C. Immo

^b Obiurgatio est.

C. Immo hæc quidem, quæ est apud te, Clitiphonis est
 Amica. ME. ita aiunt. CH. & tu credis? M. ° omnia.
 CH. Et illum aiunt velle uxorem, ut, cū desponderim,
 Des qui aurū, ac vestē, atq; alia, quæ opus sunt, comparet.
 M. Id est profecto: id amica dabitur. C. ° scilicet
 Daturum. M. ah, frustra igitur sum gausus miser.
 Quidvis tamen iam malo, quàm hunc amittere.
 Quid nunc renunciem abs te responsum Chreme,
 Ne sentiat me sensisse, atque egrè ferat?
 C. Egrè? ° nimium illi Menedeme indulges. M. sine.
 Inceptum est: perforce hoc mihi perpetuum Chreme.
 C. Dic convenisse, egisse te de nuptiis.
 M. Dicam, quid deinde? C. ° me facturum esse omnia,
 Generum placere: postremò etiam, si voles,
 Desponsam quoque esse dicito. M. hem, istuc volueram.
 C. Tanto ocyus te ut poscat, & tu id, quod cupis,
 Quàm ocyssimè ut des. M. cupio. C. nã tu propediem,
 Ut istam rem video, istius obsaturabere.
 Sed hæc ut ut sunt, cautim, & pasullatim dabis,
 Si sapias. M. faciam. C. abi intro: vide, quid postulet.
 Ego domi ero, si quid me voles. ME. sanè volo:
 Nam te scientem faciam, quidquid egero.

ACTVS V. SCENA I.

A R C. Ad exitum iam properante comœdia, Syri fallacia detegitur,
 ut Clinia nubat Antiphila. Bacchidem Clitiphonis esse amicam
 Menedemus ostendit.

Trochæus octonarij, & iambici senarij.

MENEDEMVS, CHREMES.

ME. ° **E** Go me non tam astutum, neq; ita perspicacem
 esse id scio:

Sed hic adiutor meus, & monitor, & premonstrator
 Chremes

Hoc mihi præstat. in me quidvis harum rerum convenit,

Quæ

* Credit se in-
 telligere falla-
 ciam.

* Vide Nannij
 Mistel, lib. II.

d Corripis pa-
 trem de nimia
 indulgentia.

e Hoc mirificè
 placebit Clinij.

a Facetum ex-
 ordium, Cliti-
 am Chremetis
 declaraturum.

b Conuicia in
Bulium.

c Ingenium So-
strate (sapidum
notat.

d Gaudium de
aduentu senis.

e Interiectio
profusi cachin-
ni. f Metaphora à
figulis.

g Veterator, qui
vetus est in
astutia.

* Plautus Ter-
tium opus est
cibum.

h Facere in de-
ceptum ironia.

Quae sunt^b dicta in stultum, caudex, stipes, asinus, plūbens?
In illū nil potest: nam exsuperat eius stultitia omnia haec.
c. Ohe, iam desine deos vxor gratulando obtundere,
Tuam esse muetam gnata, nisi illos tuo ex ingenio iudicas,
vt nil credas intellegere, nisi idem^c dictum est centies.

Sed quid iam dudum interim illic gnatus cessat cum Syro?

M E. Quos aut homines Chreme cessare? CH. hem, ^d Mene-
demo aduenit?

Dic mihi, Clinia, quae dixi, nunciaſſim? M. omnia.

CH. Quid ait? M E. gaudere adeo ocrepit, quasi qui cu-
piunt nuptias.

CH. ^e Ha, ha, ha. M E. quid risisti? CH. serui venere in
mentem Syri.

Calliditates. M E. itāne? CH. voltus quoq, hominum^f sin-
git scelus.

M E. Gnatus quid se aſſimulat latum, id dicis? CH. id. M E.
idem istuc mihi.

Venit in mentem. CH. ^g veterator. M E. magis, si magis
noris, putes

liarem esse. C. ain? tu? M. quin tu ausculta. C. mane: prius
hoc scire expeto,

Quid perdidisti: nam vbi desponsam nunciaſti filio,
Continuū inieciſſe verba tibi Dromonem scilicet,

* Sponsa vestem, aurum atque ancillas opus esse, argentum
ve dares.

M. Non. C. quid non? M. non inquam. C. neque ipse gnatus?
M. nil prorsum Chreme.

Magis vnum etiam instare, vt hodie conficerentur nuptia.

C. Mira narras. quid Syrus meus? ne is quidem quidquam?
M E. nihil.

C. Quamobrem? M. nescio equidem: sed te miror^h qui alia
tum planè scias.

Sed tuum

Sed tuum ille quoque Syrus idem mirè finxit filium,
 Ut ne paullulum quidem suboleat amicam esse hanc Clinia.

CH. Quid ais? ME. ⁱ mitto iam osculari, atque amplexari: ⁱ Occupatio.
 id nil puto.

C. Quid est, quod amplius simuletur? M. vah. C. quid est?

ME. audi modò:

^k Est mihi vltimis conclave in edibus quoddam retro:

Huc est intro laurus ^{*} lectus, vestimentis stratus est.

CH. Quid, postquam hoc est factum? ME dictum factum,
 huc abiit Clitipho.

CH. Solus? ME. solus. CH. timeo. ME. Bacchis consecuta
 est illico.

C. Sola? M. sola. CH. perij. ME. ^l ubi abiere intro, operuere
 ostium. CH. hem,

Clinia hac fieri videbat? M. quid ni? vnà mecum simul.

CH. Filij est amica Bacchis Menedeme: occidi.

M. Quamobrem? C. ^m decem dierum vix mi est familia.

M. Quid? istuc times, quòd operam amico ille dat suo?

CH. Immo quòd amicæ. ME. si dat. CH. an dubium id
 tibi est?

Quemquam ne animo tam comi esse, aut leni putas,

ⁿ Qui se vidente amicam patiatur suam? M. ha, ha, ha.

Quid ni? quo verba facilius dentur mihi.

C. Derides? meriòd mihi nunc ego suscenseo.

Quot res dedere, ubi possem persentiscere,

Ni essem lapis? qua vidi? va misero mihi.

At ne illud haud inultum, si viuo, ferent:

^p Nam iam. M. non tu te cohibes? non te respicis?

Non tibi ego exempli satis sum? C. prae iracundia

Menedeme non sum apud me. M. tene istuc loqui?

Nónne id flagitium est, te aliis consilium dare,

Foris sapere, tibi non posse auxiliarier?

C. Quid

^k Aperit fallaciam.

^{*} Lectos olim fuisse exemptiles, & potuisse alio atque alio deportari, probat etiam ex Hom. Nana. Miscel. lib. 11.

^l Argumentum quate amoris linea.

^m Honestia in re turpi insultatio in senem.

ⁿ Honestia est.

^o Chremes indignatur in se ipsum.

^p Patrocinio tracto familiaria.

c. Quid faciam? M. id, quod me fecisse aiebas parum:

g Recolite ac re-
torquet confi-
lium datum.

Fac, te esse patrem sentiat; fac, ut audeat

Tibi credere omnia. abs te petere, & pōscere,

Ne quam aliam quærat copiam, ac te deserat.

r Verba rigidi
patris.

CH. Immo abeat potius multo quoniam gentium,

Quam hic per flagitium ad inopiam redigat patrem?

Nam si illi pergo suppeditare sumptibus

Menedeme, mihi illac verè ad rasiros res redit.

M. Quot incommoda tibi in hac re capies, nisi caues?

Difficilem ostendis te esse, & ignoscas tamen (bet.

Post, & id ingratiū. CH. ab nescis, quam doleam. ME. ut lu-

Quid hoc, quod volo, ut illa nubat nostro? nisi quid est

Quod malis. CH. immo & gener, & affines placent.

M E. Quid dotis dicam te dixisse filio?

* Taceamus con-
filiā reticentis
dixores, oblice-
mus quorum
nos pudet.

Quid* obtineisti? CH. dotis? M E. ita dico. CH. ah. M E.

Chreme,

Ne quid vereare, si est minus: nil dos nos mouet.

c. Duo talenta pro re nostra ego esse decreui satis:

Sed ita dicto opus, si me vis saluom esse, & rem, & filium,

Me mea omnia bona doti dixisse illi. M E. quam rem agis?

f Consilium
Chremetis
perturbati.

c. Id mirari te simulato, & illum rogitato simul,

Quamobrem id faciam. M. quin ego verò, quamobrem id
facias, nescio.

c. Egōne? ut illius animum, qui nunc luxuria & lasciuia

Diffluit, retundam, redigam, ut, quod se vortat, nesciat.

M. Quid agis? c. mitte: sine me in hac re gerere mihi mo-

rem. M. sino:

g Concessio ira-
ti contra perti-
nacem.

Itāne vis? CH. ita. ME. fiat. CH. ac iam, ut vxorem ac-

tersat, pareat

Se hic ita, ut liberos est æquom, dictis consutabitur.

v Nouum peri-
culū Clitipho-
nis, ne motus
illi superiores
repente consi-
leicaut.

Sed Syrum. ME. quid eum? CH. egōne? si viuo, adè ex-

ornatum dabo,

Aded depexum, vt, dum viuat, meminerit semper mei:

Qui sibi me pro ridiculo, ac delectamento, putat.

*Non (ita me dii amēt) * auderet facere hac vidue mulieri, x Prouerbiū.*

Quæ in me fecit.

ACTVS V. SCENA II.

A R. c. Clitiphonem filiū obiurgat propter amicam pater: idque aded fit, vt sic admonitus redeat in viam, & Bacchide relicta vxorem ducat. Continet hæc scena & callidum Syri consilium, quo catarophen, id est, exitum euentumque negotij machinatur.

Trochaici & iambrici octonarij.

CLITIPHO, MENEDEMVS,

CHREMES, SYRVS.

CL. ^a *Tāne tandem quæso est Menedeme, vt pater*

Tam in breui spatio omnem de me eiecerit animum patris?

Quodnā ob facinus: quid ego tantum scelus admisi miser?

^b *Volgò id faciunt. M. E. scio tibi esse hoc grauius multo, ac durius.*

Cui sit. verum ego haud minus agrè patior id, qui nescio.

Nec rationem capio, nisi quod tibi bene^c ex animo volo.

CLIT. hic

Patrem adstare aiebas? MEN. eccum. CH. R. quid me incusas Clitipho?

Quidquid ego huius feci, tibi prospexi, & stultitiæ tuæ.

Vbi te vidi^d animo esse omisso, & suauia in præsentia

Quæ essent, prima habere, neq; consulere in longitudinem:

^e Cepi rationē, vt neq; egeres, neque vt hac posses perdere.

Vbi, cui decuit primò, tibi non licuit per te mihi dare,

Abij ad proximos, tibi qui erant, eis commisi, & credidi.

Ibi tua stultitiæ semper erit præsidium Clitipho,

Victus, vestitus, quò in tectum te receptes. CLIT. hei mihi.

CH. Satius est, quàm te ipso herede hæc possidere Bacchidē.

SY. ^f Disperij: scelestus quantas turbas concini insciens?

K

CLIT.

^a Clitiphorelato Menedemi se à patre abdicatum credit.

^b Ab exemplo vitioso valgi.

^c Beneuolentiæ indicium.

^d Carpit filium de deliciis.

^e A necessario.

^f Accusatio: Sui ipsius.

CLIT. Emori cupio. CH. prius quæso discere, quid sit viuere. Vbi scies, si displicebit vita, tum istoc vitior.

SY. ^{g. h. l. c.} Here licerne? CH. loquere. SY. at tunc. CH. loquere.

s Y. quæ ista est prauitas,

Quæne est amentia, quod peccaui ego, id obesse huic? CHR. ilicet,

Ne te admisce: nemo accusat Syre te: nec tu aram tibi,

Neque precatorem pararis. SY. quid agis? CH. nil suscenseo,

Nec tibi, nec tibi, nec vos est aquum, quod facio, mihi.

SY. Abiit. vah, rogasse vellem. CLIT. quid? SY. unde mihi peterem cibum.

Ita nos alienauit. tibi iam esse ad sororem intellego.

h Extremum
miseriarum fa-
mes.

* Fame, antiquè
pro famis. Veie-
tes declinabant
fames huius fa-
mes, fame vel
fames. Vide Gel.
lib. 9. cap. 14.

CLIT. Adeon' rem rediisse, ut periculum etiam ^h* fame mihi sit Syre?

SY. Modo liceat viuere, spes est. CLIT. quæ? SY. nos esu- rituros satis.

CLIT. Irrides in re tanta, neque me quidquam consilio adiunas?

SY. Immo & ibi nunc sum, & vsque dudum id egi, dum loquitur pater:

i Præ nimia af-
fectu interci-
pit sermonem.
Callidum Syri
consilium, quo
catastrophen
machinatur.

Et, quantum egoⁱ intellegere possum. CLIT. quid? s. non aberit longius.

CLIT. Quid id ergo? s Y. sic est, non esse horum te arbi- tror. CLIT. quid istuc Syre?

Satin' sanus es? s Y. ego dicam, quod mē in mentem: tu diiudica.

Dum istis fuisti solus, dum nulla alia delectatio,

Quæ propior esset, * te indulgebant, tibi dabant: nunc filia

Postquam est inuenta vera, inuenta est caussa, qua te expellerent.

h Facile assen-
suer.

CLIT. ^k Est verisimile. SY. an tu ob peccatum hoc esse illam irarum putas?

CLIT.

CLIT. Non arbitror. SY. nunc aliud specta. ¹ MATRES omnes filii

¹ Materna in filios indulgentia.

In peccato adiutrices, auxilio in paterna iniuria

Solent esse: id non fit? CLIT. verum: quid ergo nunc faciam Syre?

S. ^m Suspicionem quare ex illis istam: rem profer palam.

^m Callidum Syri consilium.

Si non est verum, ad misericordiā ambos adduces citō, aut scibus cuius sis. CLIT. rectē suades: faciam. SY. sat rectē hoc mihi in

Mentem venit: namque adolescens, * quā maxumē spectatus erit,

* Valla Eleg. lib. 1. cap. 16.

Tam facillimē patris pacem in leges conficiet suas.

Etiā haud scio, an ne vxorem ducat, ac Syro nil gratia.

" Quid autem hoc? senex exit seras: ego fugio. adhuc quod n. factum est,

Miror non iussisse illico me arripi. ad Menedemum hinc pergam. eum

° Precatorem mihi paro: seni nostro fidei nihil habeo.

b Id est. intercessorem.

ACTVS V. SCENA III.

A & G. Chremes filij occasione vxorem obiurgat. & mordacibus dictis imperit, salibusque non illepidis, & matrem animum in hac scena ob oculos ponit Terentius.

Iambici octonarii, & trochaici: iambicus quaternarius unus.

SOSTRATA, CHREMES.

S O S. **P**rosecū, nisi caues tu ^a homo, aliquid gnato conficies mali:

^a Homo per contemptum & id eum stonacho pronuntiandum.

Idq; adeo miror, qui tam ineptum quidquam potuerit tibi Venire in mentem mi vir. CH. oh, pergin' ^b mulier esse? vllā mne ego

^b Notat mulierum importunitatem.

Rem vinqum volui. quin tu in ea mihi aduoratrix fueris Sostrata? at

Si rogitem iam, quid est quod peccem, aut quamobrem id faciam, nescias.

In qua re nunc tam confidenter restas stulta? SOS. I ego nescio?

CH. Immo scis potius, quàm quidem redeat ad integrum eadem oratio.

SO. Oh, iniquos es, qui me tacere de re tanta postules.

CHR. Non postulo: iam loquere. nibilo minus ego hoc faciam tamen.

SO. Facies? CH. verum. SO. non vides, quantum mali ex ea re excites?

e Repetitio verbi
cū stomacho.
* al. inquam mi
ser. C. confitere tu
Tuum non esse.
S. au. &c.

d Iuridicum
verbum.

Subditum se suspicatur. CHR. aim³ tu? * subditum? SOS. certe * sic erit

Mi vir. CHR. confitere. SOS. au, obsecro te, istuc nostris inimicus fiet.

Egon³ confitear meum non esse filium, qui sit meus?

CH. Quid metuis? ne non, cum velis, ^a conuincas esse illam tuum?

SO. Quod filia est inuenta? CH. non, sed, quod magis credendum fiet,

Quod est consimilis moribus,

Facile conuincas ex te natum: nam tui similis est probè:

e Notat vxoris
mores ex filij
moribus.

Nam illi * nihil virij est relictum, quin id iridem sit tibi:

Tum praterea talem, nisi tu, nulla pareret filium.

Sed ipse egreditur, quàm seuerus. rem cum videas, censeas.

ACTVS V. SCENA IIII.

ARG. Clitipho cum matre colloquens, suos sibi parentes commiserari cupit: qua oratione hanc admodum reddit sollicitam. Chremes contumeliose filium obiurgat.

Trochaici octonarij.

CLITIPHO, SOSTRATA, CHREMES.

a Valebat ad
matrem consi-
lium hoc, pro-
pterea mater
producitur.

CLIT.^a SI vmquam vllum fuit tempus mater, cum ego voluptati tibi

Fuerim, dictus filius tuus tua voluntate, obsecro

Eius vt memineris, atque inopi nunc te miserescat mei:

Quod

Quod peto, & volo, parentes meos ut commonstres mihi.

^b S. Obsecro mi gnate, ne istuc in animum inducas tuum.

A alienum esse te. CLIT. sum. S. S. miseram me, hoc cime

quæstis obsecro? (est)

Ita mihi, atq³ huic sis superstes, ut ex me, atq³ hoc natus

Et caue post hac, si me amas, vinqum istuc verbum ex te

audiam. C. H. at

Ego, si me metuis, mores caue in te esse istos sentiam.

CLIT. Quos? C. H. si scire vñ, ego dicam: gerro, iners,

fraus, heluo,

Ganeo, damnosus. crede, & nostrum te esse credito.

CLIT. Non sunt hac iam dicta parentis. CHR. non, si ex

capite sis meo

Natus, item ut aiunt Mineruā esse ex Ioue, ea causa magis

Batiam Clitipho flagitiis tuis me infamem fieri.

S. S. Di istac. CHR. nescio^c Deos: ego, quod potero, eni-

mitat sedulo.

Queris id quod habes, pareres: quod abest, nō queris, patri

Quo modo obsequare, & serues quod labore inueneris.

Non mihi per fallacias adducere ante oculos? pudet

Dicere hac præsentie verbum turpe, ut te id nullo modo?

Facere puduit. CLIT. eheu, quam ego nunc totus dis-

pligeo mihi,

Quam pudet: neque, quod principium incipiam ad placan-

dum, scio.

ACTVS V. SCENA V.

A & c. Menedemi interuentu post turbationes tranquilla sunt om-

nia: volenti datur Clitiphoni vxor Archonidis filia: Syro a Chre-

mercignoscitur.

MENEDEMVS, CHREMES, CLITIPHON, SOSTRATA.

M. E. Nimvero Chremes nimis grauitè cruciat ado-

lescensulum,

K 3

Nimisq^{ue}

^b Verba matris
confernat.

^c Iurandi verba
mosparentum.

^d Asperitas pa-
tris.

^e Contumeliose
in abiectione

mumquemque

^f Itatorum mo-
re hæc.

^g Catastrophe.

^a Menedemus
solus hæc fecit.

Nimisq; inhumane. exeo ergo, vt pacē conciliem. optumē.
Ipsos video. CH. ehem, Menedeme; cur non accersi iubes.

^b Filiam, & quod doris dixi firmas? S O. mi vir, te obsecro
Ne facias. CLIT. pater obsecro vt mi ignoscas. M E N. da
veniam. Chreme;

Sine te exorem. C H R. egon mea bona vt dem Bacchidi
dono sciens?

Non faciā. M E N. id nos nō sinemus. CLIT. si me videris vt
Ignosce. S O. age, Chreme mi ME. age quaeso, ne tam ob-
firma te Chreme.

CH. Quid istuc? video nō licere, vt cōperā, hoc perpendere.
M. Facis vt te decet. C. ealege hoc adeo faciam, si facit, id

Quod ego hunc equom censeo. CLIT. pater, omnia fa-
ciam; impera.

CH. Vxorē vt ducas. CL. pater. C H. nihil audis. M E N. ad
me recipio.

Faciet. CH. nil etiam audio ipsum. CL. perij. S O. iam dubitas

CH. Immo vtrum vult? M. faciet omnia. S. hac, dum inci-
piat, grauius sunt, vñ p. vñ p. S. omnia p. do eham ouo

Dumq; ignores: vbi cognorū, facilia. CLIT. faciam pater.

S O. Gnate mi, ego pot dabo p. puellam lepidam; quam tu
facile ames, ego p. vñ p. S. TIT. C. iñ p. q. vñ p. S. I

Filiam Phanocrata nostri. CL. rufam ne illam virginem,
Casiam, sparsore, adunco naso non possum pater.

CH. Eia, vt elegans est, credas animum ibi esse? S. alit dabo.

CL. Quid istuc? quandoquidem ducenda est, egomet habeo
propemodum,

Quam volo. S O. s. nunc laudo te gnate. CLIT. Archoni-
dis huius filiam.

S O. Perplacet. CL. pater, hoc nunc restat. CH. quid? CL.

S. Siro ignoscas volo.

Qua mea causa fecit. CH. fiat. Vos valete, & plaudite.

ADEL.

ad V
b Filiam, vt nu-
bat, scilicet Cli-
me.

Mirē sibi
ignosci postulat
d Metaphora à
repgulo, occlu-
dendo.

e Vox delibe-
rantis.

f Blanda ma-
tris suasio.

g Deformis
puellae descri-
ptio.

h Siro ignosci-
tur.

ADELPHORVM PERSONÆ,

EARVMQVE INTERPRETATIO.

MICIO, senex, ὁπρὸς τῆς μῆτιδος, à mente, & consilio: vel ὁπρὸς τῆς μιαινῆς, vnde & μιαινός, quod in eo omnia sunt miia, depressa & placida.

DEMEA, senex, ὁπρὸς τῆς θύμης, antiquis homo moribus, & popularis status amans.

HEGIO, senex, ὁπρὸς τῆς ἡγεσίας, à ductu, seu principatu.

ÆSCHINVS, adolescens, ὁπρὸς τῆς αἰσχῆς, à pudore. Vide, num scribi debeat, Aeschines, quomodo Græcis αἰσχίνης.

CTESIPHON, adolescens, τὸ τῆς κτηνότητος φῶς, patrimonij splendor.

SOSTRATA, matrona.

PAMPHILA, puerpera.

CANTHARA, nutritrix, à cantharo nomen aptum nutritrici, quæ ferè bibulæ sunt.

SYRVS, seruus, gentile nomen.

GETA, seruus, etiam gentile, à Getis, qui postea Gothi dicti.

DROMO, seruus.

SANNIO, leao, à sannis, vel potius ὁπρὸς τῆς σάνης, ab hasta, quæ valere à iocantibus dicebatur.

Sequentium tantum hic mentio fit.

BABYLO, vel fortè Babyla, Βαβύλας, fuilis, videtur trapezita nomen fuisse.

STORAX, vel Styrax, seruus olidus, per anuphrasim, cum styracis odor sit longè optimus.

M. ANTONII MYRETI

IN ADELPHOS TERENTII

ARGVMENTVM.

MICIO, & Demea, duo dissimillimo fratre ingenio fuere: ille urbanam vitam secutus est; hic rusticam: ille calebs vixit; hic uxorem duxit: ille ingenio lenissimus; hic asperissimo: ille mitis etiam in alienos; hic seuis etiam in suos: ille etiam in ira placidus; hic etiam citra iram ferox. Erant Demea filij duo: ex quibus natu maiorem Æschinum sibi adoptauit Micio, enimq; secum in urbe liberalissimè indulgentissimèq; educauit: minorem Ctesiphonem ruri secum seuerè in primis ac restrictè habuit pater. Æschinus multas meretrices, pa-

tre ad omnia conueniente, adamant; multa conuiuia celebrant; quæ
denique inuentus fert, ea omnia non liberè modo, sed etiam licenter
exercuit. postremo vsq. eo progressus est: In virginem pauperulam
quidem, sed bonam, bonis propositam, Pamphilam nomine, quam
mater Sostrata vidua sanctè secum, & pudice, ut poterat, educabat,
noctu temulentus cum incidisset, vim ei attulit, gravidamq. fecit.
venit postea ad matrem illius, veniam petēs, pollicensq. se puellam
uxorem dūturum: ea fide data, & ignotum est, & tacitum. Ctesiphonem
cum in urbem interdum venisset, ipse quoque citharistria
cuiusdam amore correptus est. totam eius rei famam, ne quæ emana-
ret, ac perveniret ad Demeam, in sese Æschinus trāsferrebat. tan-
dem, cum leno, puella dominus, aut pecuniam sibi, quanti ea erat,
vellet in manum dari, aut se eam aliq. venditūrum minitaretur; ad-
ductus in summam desperationem Ctesiphonem iam de relinquenda pa-
tria cogitabat: cum Æschinus, re intellecta, qui nullo neque pudore
teneretur, neq. metu, domū lenonis per vim ingressus est, & ipsum,
& familiam contudit pugnis, puellamq. per vim abreptam tradidit
fratri. Spargitur tota urbe rumor. venit Demea, Micionem obiur-
gat, in clamat, testatur Deos atque homines, quod dissolutus, quod in-
temperans, quod vinosus, quod scortator, quod nullius bonæ rei
Æschinus foret, omnem in Micione vno hærere culpam: Diis gra-
tias agere, quod ille saltem, quem ipse ruri haberet, frugi ac tempe-
rans esset; rei studeat, & fama, illarum rerum nihil ne cogitaret
quidem: tantū videlicet interesse inter suam & fratris disciplinam.
placat hominem, quantum in se est, Micio; iamq. se ab eo expediret.
cum superuenit aliud, quod maiores etiam tumultus excitaret.
raptam ab Æschino citharistriam, perfertur ad matrem Pamphilæ,
quæ quidem Pamphila ita erat ad pariedum vicina, ut iam è dolore
laboraret, quid faceret misera? mutatum Æschini animum, se verò,
filiamq. suam proditas per summam perfidiam, ac desertas putabat.
Getam servulum, qui pauperem familiam suos, ut poterat, alebat,
mittit ad Hegionem, puellæ cognatum, inberg. ei rem, ut erat, ex-
ponere. interea audierat Demea, sumum quoque Ctesiphonem in ra-
pione affuisse: iamq. totus in fermento, ut aium erat, cum ei Syrus,
seruus vasserrimus, mendaculum adspexit: venisse quidem rure Ctesiphonem,
sed venisse obiurgatum Æschinum; multa ei medio foro
mala dixisse, deinde rediisse rus in præfecturam suam. lacrimare gau-

dio Demea; & gratulari sibi, quod unum saltem haberet, in quo
 existeret paternæ severitatis exemplum. dum rus dedit, incidit in He-
 gionem, a quo de constuprata per vim ab Æschino Pamphila intel-
 ligi denno commotus, dum fratrem, ut in eum iram enomeret,
 querit, obuium habuit mercenarium a villa, ex quo sciscitatus de filio,
 accipit, non esse ruri. redit ad Syrum: a quo et rursus uouum menda-
 cium, velut ossa in os, ne latraret, obicitur. querit, ubi fratrem re-
 perire posset. id verò ita indicauit Syrus, ut infelix senex, dum illius
 verbis fidem habet, nequidquam omne opidum perrepta uerit. interea
 Micio omnium ab Hegione certior factus, ipsemet ad mulieres profe-
 ctus, iacentes iam & afflicta, erexerat, labantes & dubias confir-
 mauerat, tristitia ac maiore confectas recreauerat, pollicitus, se
 Æschino Pamphilam uxorem daturum, venit Demea. clamor, iur-
 gium, conuicia. etiam eo præse, feruntus quidam Cresiphonem
 per imprudentiam nominat. ille cum subito per vim in ædes irrupisset;
 quæ iam pridem putabat ruri fodere, aut arare, aut aliquid ferre
 denique, eum accubantem cum amica, & suauiter potitantiem de-
 prehendit. ibi verò tanta iracundia incitatus est, ut arderet, satis diu
 vociferatus cum esset; tandem placida & composita Micionis ora-
 tione eo perducitur, ut, deposita vetere senitia, benignus, affabilis, le-
 pidus esse mediteretur. itaque ipso non permittente tantum, sed etiam
 iubente, puerpera domum traditur: sunt nuptie; lenoni numera-
 tur argentum; Micio ipse Sostratam ducit uxorem; Hegioni datur,
 unde uinat; Syrus una cum Phrygia uxore manumittitur. cum
 Micio, ceterisq; omnes, sed tamen præcipue Micio illam tantam, tam
 insperatam, tam subitam mutationem admiraretur; graui & cor-
 data oratione claudit fabulam Demea; si omnia profundere, si in
 omni libidine ac nequitia uiuere, si totam rem heluationibus, scort-
 ationibus, largitionibus consumere libeat, nihilo id sua magis, ali-
 quanto etiam minus, quo sibi minus ætatis superest, quam aliorum
 interesse: sin corrigi se in loco, & modice coerceri atque admoneri
 uelint, eum esse se, qui id præstare possit. permittuntur ei omnia. ita
 fabula concluditur.

C. SVLPICII APOLLINARIS

PERIOCHA.

DVos cum haberet Demea adolescentulos,
 Dat Micioni fratri adoptandum Æschinum,
 Sed Ctesiphonem retinet. hunc citharistriae
 Lepore captum, sub duro ac tristi patre,
 Frater celabat Æschinus; famam quoque
 Amoris in se transferebat: denique
 Fidicinam lenoni eripuit. vitiauerat
 Idem Æschinus ciuem Atticam pauperculam;
 Fidemque dederat, hanc sibi vxorem fore.
 Demea iurgare, & grauitur ferre: mox tamen,
 Vt veritas patefacta est, ducit Æschinus
 Vitiatam, potitur Ctesipho citharistriam,
 Exorato suo patre duro Demea.

ADELPHOS TERENTII,
 ACTA LVDIS FVNEBRIBVS L.

ÆMILII PAVLLI, Q. FABIO MAXIMO,
 P. CORNELIO AFRICANO ÆD. CVR.
 EGERE L. ATILIVS PRÆNESTINVS,
 MINVCIVS, PROTVMVS. MODOS FE-
 CIT FLACCVS CLAVDI TIBIIS SAR-
 RANIS. PACTA E GRÆCA MENANDRVS,
 L. ANICIO, M. CORNELIO COSS.

PROLOGVS.

* Narratio.

Postquam^a poeta sensit scripturam suam
 Ab iniquis obseruari, & aduersarios
 Rapere in peiorem partem quam acturi sumus:
 Indicio de se ipse erit: vos eritis indices,
 Laudine an vitio duci id factum oporteat.
 Synaporthnescontes^b Diphili comædia est,
 Eam Commorientes Plautus fecit fabulam.
 In Græca adolescens est, qui lenoni eripit

^b Diphilus
 poeta comi-
 cus fuit.

Mew.

Meretricem, in prima fabula. eum Plautus locum
Reliquit integrum: eum hic locum sumpsit sibi
In Adelfos, verbum de verbo expressum * extulit.

* Græca Latine
Stylo ornauit.

Eam nos acturi sumus nouam: pernoscite,
Furtum ne factum existimetis, an locum
Reprehensum, qui prateritus negligentia est.

* Nam quoddam isti dicunt maleuoli, homines nobiles

* Alia defensio.

Eum adiutare, assidueque vnâ scribere,
Quod illi maledictum vehemens existimant,

* Eam laudem hic ducit maxamam, cum illis placet,

d Inuersione.

Qui vobis vniuersis, & populo placent;

* Quorum opera in bello, in otio, in negotio,

* Laus ab huius
manicæ.

Suo quisque tempore vsus sine superbia.

Dehinc ne expectetis argumentum fabula:

Senes qui primi venient, hi partem aperient,

In agendo partem ostendent. facite, equanimiter

Poeta ad scribendum augeat industriam.

ACTVS I. SCENA I.

A. C. Admodum est sollicitus Micio, quod nondum à cenâ redierit
filius Aeschinus. Ostendit in libetis educandis lenitate plus quam
asperitate parentes proficere.

Tambini senarij.

M. **S**Torax, non rediit hac nocte à cenâ Aeschinus;

a Micio hac nar-
ratione exponit
suam erga filij
voluntatem, sua
consilia de edu-
catione; exponit
item consilia
Demetri.

Neque seruulorum quisquam, qui aduorsum ierant:

Profecto hoc verè dicunt: si absis vsipiam,

Aut vbi si cesses, euenire ea satius;

Quæ in te uxor dicit, & quæ in animo cogitat

Irata, quàm illa, quæ parentes propitij:

* Vxor, si cesses, aut te amare cogitat,

b Orditur autem
narrationem à
collatione, quæ
exaggerat curam
& amorem est
filiæ.

Aut te te amari, aut potare, aut animo obsequi,

Et tibi bene esse soli, cum sibi sit male.

Ego, quia non rediit filius, quæ cogito?

Quibus nunc sollicitior rebus? ne aut ille alserit,

Aut vs-

Aut vssiam ceciderit, aut persfegerit.
Aliquid. vab, quæquamne hominē in animo insit vere, aut

Parare, quod sit carius, quàm ipse est sibi.

Atqui ex me hic non natus est, sed ex fratre. is adeo

Disimili studio est, iam inde ab adolescentia.

*c Micionis vita
 clemēs & orio-
 sa; Demex, vita
 laboriosa & au-
 stera.*

Ego hanc clementem vitam urbanam, atque otium

Secutus sum: & quod fortunatum isti putant,

Vxorem numquam habui. ille contra, hac quonia,

Ruri agere vitam, semper parce, ac duriter.

Se habere; vxorem duxit: nati filij.

Duo. inde ego hunc maiorem adoptavi mihi:

Eduxi à parvulo, habui, amavi prò meo.

In eo me oblecto: solum id est carum mihi.

Ille vt item contra me habeat, facio. sedulo;

Do, pratermitto, non necesse habeo omnia.

Pro meo iure agere: postremo; alij clanculum;

Patres qua faciunt, qua fert adolescentia.

Ea ne me celet, consuefeci. filium:

Nam qui mentiri, aut fallere insuerit patrem, aut

Audebit, tanto magis audebit ceteros.

d imphm.

PVDORE, & liberalitate liberis

Retinere, satius esse credo, quàm metu.

Hæc fratri mecum non conueniunt; neque placent.

Venit sepe ad me clamans, quid egis Micioni?

Cur perdis adolescentem nobis? cur amas?

Cur potat? cur tu his rebus sumptum suggeris?

Vestitu nimium indulgis; nimium ineptus es.

Nimium ipse durus est, prater æquomq; & bonum.

ET ERRAT longè, mea quidem sententia,

Qui imperium credat grāuius esse, aut stabilius,

Vi quod sit, quàm illud quod amicitia adiungitur.

Mea est sic ratio, & sic animum induco meum.

Malo

*e Fratris confi-
 lia.*

*f Retorquet cor-
 ruptionem con-
 strarium infe-
 rendo.*

Malo coactus qui suum officium facit,
 Dum id rescitum iri credit, tantisper cauet:
 Si sperat fore clam, rursus ad ingenium redit.
 Quem beneficio adiungas, ille ex animo facit,
 Studet par referre, præsens, absensque idem erit.
 Hoc patrum est, potius consuescere filium,
 Sua sponte rectè facere, quam alieno metu.
 Hoc pater, ac dominus interest. hoc qui nequit,
 Fateatur nescire imperare liberis.
 Sed estne hic ipse, de quo agebam? Et certè is est.
 Nescio quid tristem video. credo iam, ut solet,
 Iurgabit. saluom te aduenire Demea,
 Gaudemus.

g Indulgentia
 affectum ad dis-
 ciplinam remu-
 cat.

ACTVS I. SCENA II.

A R C. Demea Aschinum absente petulantia grauer accusat; excu-
 sat eundem Micio, plus nimio indulgens pater. Hic attende Ienem
 Micionem, asperum Demeam induci à Terentio. Iambici senarii.

h Hic senarius
 perspicitur inueni-
 sceoz sequens.

DEMEA, MICIO.

DE. **H**Em, opportunè: te ipsum querito.
 M I C. Quid tristis es? DE. rogas me, ubi nobis
 Aschinus.

a Congressus se-
 num, qui velat
 superiorem Mi-
 cionis oratione
 comprobatur &
 amplificatur.

Siet; quid tristis ego sum? M I. dixin' hoc fore?
 Quid fecit? DE. quid illi fecerit? quem neque pudet
 Quidquam; neque metuit quemquam; neque legem putat
 Tenere se ullam. nam ille, quæ ante hac facta sunt,
 Omitto: modo quid designauit? M. quidnam id est?

b Propositio
 generalis.

DE. ^c Fores effregit, atque in ades irruit
 Alienas: ipsum dominum, atque omnem familiam
 Mulcauit usque ad mortem: eripuit mulierem
 Quam amabat: clamant omnes, indigni sumè
 Factum esse. hoc aduenienti quot mihi Micio
 Dixere: in ore est omni populo. denique,
 Si conferendum exemplum est, non fratrem videt

c Narratio.

d Amplificatio
 ab exemplo.

Rei da-

Rei dare operam, ruri esse parcum ac sobrium?
Nullum huius simile factum? hac cum illi Micio
Dico, tibi dico. tu illum corrumpi sinis.

MI. HOMINE imperito nunquam quidquam iniustus,
Qui, nisi quod ipse facit, nihil rectum putat.

DE. Quorsum istuc? MI. quia tu Demea hac male iudicas.
Non est flagitium, mihi crede, adolescentulum
Scortari, neque potare, non est, neque foras
Effringere. hac si neque ego, neque tu fecimus,
Non fuit egestas facere nos. tu nunc tibi

e Excusatio facti
per consolatorem.

f Id plerumque
vultu venit.

g Disimulatio
callida Micio-
nis, qua placare
faterem conatur.

f Id laudi ducis, quod tum fecisti inopia.

Inturium est: nam si esset unde id fieret,
Faceremus: & tu illam tuum, si esses homo,
Sineres nunc facere, dum per aetatem licet,
Potius quam, ubi te expectatum eiecisset foras,
Alienore aetate post faceret tamen.

h Tragica exclamatio.

D. h Pro lupiter, rediges tu homo me ad insaniam.
Non est flagitium facere hac adolescentulum: M. ah,
Ausculta, ne me obneidas de hac re sepius.
Tuum filium dedisti adoptandum mihi:

i Argumentatio
per inductionem.

i Is meus est factus: si quid peccat Demea,
Mibi peccat: ego illi maximam partem feram.

* Varro lib. 6 de
Orig. legit: Scortatur, potat, olet
vnguentum.

* Obsonat, potat, olet vnguenta de meo.
Amat: dabitur à me argentum, ubi erit commodum;
Vbi non erit, fortasse excludetur foras.

k Percula bre-
uitas, qua pro-
posita solvuntur.

k Fores effregit: restituentur. discidit
Vestem? resarciatur. est, diis gratia,
Et unde hac fiant, & adhuc non molesta sunt.

l Peroratio.

i Postremo, aut desine, aut cedo quemvis arbitrum:
Te plura in hac re peccare ostendam. D. hei mihi.
Pater esse, discite ab aliis, qui verè sciunt.

m Plus laudis
consilium quam
necesse consi-
quutus.

M. m Natura tu illi pater es, consilius ego.

D. Tur

D. T
D. S
D. C
C
Ego
Repo
M. M
Prof
lam
Iras
Eg
Vnu
Cum
Pos
MI.
Non
Me
Cum
Tan
Aut
Insan
Non
Quan
Aliqu
Tadel
Sper
Gau
Volo
A. G.
non
dixit
quod

D. Tum consulis quidquam? M. ah, si pergis, abiero.

D. Siccine agis? M. an ego toties de eadem re audiam?

D. Cura est mihi. M. & mihi cura est: verum Demea

Curemus equam vterque partem, tu alteram,

Ego item alterum: nam ambos curare, propemodum

Reposcere illum est, quem dedisti. D. ah Micio.

M. Mihi sic videtur. D. quid istuc? tibi si istuc placet,

Profundat, perdat; pereat, nihil ad me attinet.

Iam si verbum vnum posthac. M. 1. rursum Demea

Irascere? D. E. an non credis? repeton' quem dedi?

Egre est. alienus non sum. si obsto: hem desino.

Vnum vis curem: curo: & est diu gratia,

Cum ita ut volo, est: ° iste tuus ipse sentiet

Posterius. nolo in illum gravius dicere.

MI. ? Nec nihil, neque omnia hæc sunt, quæ dicit: tamen

Non nihil molesta hæc sunt mihi: sed ostendere,

Me agre pati, illi nolui: nam ita est homo:

Cum placo, aduorsor sedulo, & deterreo,

° Tamen humanè vix patitur: verum si augeam,

Aut etiam adiutor sim eius iracundie,

Insaniam profecto cum illo. etsi Eschinus

Non nullam in hac re nobis facit iniuriam.

Quam hic non amavit meretricem? aut cui non dedit

Aliquid? postremò nuper (credo iam omnium

Tadebat) dixit velle uxorem ducere.

Sperabam iam deseruisse adolescentiam:

Gaudebam. ecce autem de integro: nisi, quidquid est,

Volo scire, atque hominem convenire, si apud forum est.

ACTVS II. SCENA I.

A. r. c. Senibus omisso, describitur Eschini factum, iurgantis cum Leone. nec error est poeta, quod hic fiant quæ facta esse Demea dixit, qui foras se nuntio acceperat fecisse Eschinum, quod factum ille se minatus fuerat.

Trochici & iambici octonarii, & unus quaternarius.

SANNIO,

Concessio
ironica.

Ille, per
contemptum.

Correctio
diffinitionis.

Argumentum
à contrario.

Reprehensio
leues.

Apoptosis.

2 Omisisseni-
bus, describitur
Æschini factum
iurgantis cum
Ienone. Etque
hæc periculi
protalis.

S.^a **O** Bsecro, populares ferte misero atque innocenti
auxilium:

Subuenite inopi. Æ. otiose, nunc iam illico hîc consiste:
Quid respectus? nihil periculi est: numquam, dum ego ade-
ro, hic te

Tanger. S. A. ego istam, inuitis orantibus.

Æ. Quamquam est sceleratus, non cōmittet hodie vîquam
iterum ut vapulet.

SA. Æschine audi, ne te dicas fuisse ignarū meorū morū;
Ego leno sum. Æ. scio. SA. at ita, ut vsquam fuit fide quis-
quam optuma.

Tu quod te posterius purges, nolle hanc iniuriam mihi
Factam esse,^b huius non faciam. crede hoc, ego meum ius
persequar:

Neq², tu verbis solues vîquam, quod re mihi malefeceris.
Noui ego vostra hæc: nollem factam dabiur in iurandum,
esse te (dis.

* Indignū iniuria hac, indignis cū egomet sim acceptus mo-
Æ. Abi præ, strenue, ac fores aperti. s. ceterū hoc nihil facis.

Æ. Intro nunc iam. SA. at enim non sinam. Æ. accede illuc
Parmeno,

Nimium abiisti istoc, hic propter hunc assiste. hem, sic volo,
Caue nūc iam oculos à meis oculis quoquā dimoueas tuos,
Ne mora sit, si innuerim, quin pugnus continud in mala
hereat. (mulierem.

SA. Istuc volo ergo ipsum experiri. Æ. hem, serua: omite

SA.^d O facinus indignum! Æ. geminabit, nisi caues. SA.
hei misero mihi. (men:

Æ. Non innuerā: verū in istam partē potiùs peccato ta-
I nunc iam. SA. quid hoc rei est? regnū mne Æschine hic
tu possides?

Æ. Si

b Huius, vel Ri-
pulam, vel ium-
mum digiti o-
stendens, dicit.

* Satisfacit
olim iurabant
indigno se eam
cōtumeliam in-
tulisse, eoque res
factum ab infa-
mia vindicabat.
Vide. Nannij.
Miscell. lib. 11.
c Ad Parmeno-
nem concitatus
loquitur.

d Exclamatio
vapulantis.

Æ. Si possiderem, ornatus esses ex tuū virtutibus.

SA. Quid tibi rei mecum est? Æ. nihil. SA. quid? nostim^{us},
qui sum? Æ. non desidero.

S. Teign^{is} tui quidquā? Æ. si atigisses, ferros infortunū.

S. Qui tibi magis licet meam habere, pro qua ego argen-
tum dedi?

Responde. Æ. ante ades vō fecisse^{re} erit melius hic cōiūcium.

Nam si molestus pergis esse, iam intro arripiere, atque ibi
Usque ad necem operiere lorīs: s. lorī liber^{is}? Æ. sic erit.

SA. O hominē impurum! hūcine libertatem aiunt equari
esse omnibus?

Æ. Si satis iam^{us} debacchatus es leno, audi, si vis nunc iam.

S. A. Egon^{us} debacchatus sum in te, an tu in me? Æ. mitte
ista, atque ad rem redi.

S. A. Quam rem? quō redeam? Æ. iā me me vis dicere id,

quod ad te attinet?

SA. Cupio, s. modo equi aliquid. Æ. vah, leno iniqua me
non vōle loqui.

SA. Leno sum, fateor, perniciēs communis adolescentium;

Periurus, pestis: tamen tibi a me nulla est orta iniuria.

Æ. Nam hercle etiam id restat. SA. illuc quāso redi, quō

capisti. Æschine.

Æ. Minus viginū tu illa emisti, quā res^{us} tibi vort ac malē;

Argenti tantū tibi dabitur. SA. quid, si ego illā nolo vēdere,

Coges mē? Æ. minimē. SA. namque id metui. Æ. neque

vendundam censeo,

Qua libera est: nam ego^{us} illam liberali assero causa manu.

Nunc vide vtrum vis, argentum accipere, an causam me-

ditari tuam.

De libera hoc, dū ego redeo, leno. SA. pro suprema Iupiter:

Minimē miror, qui insanire occipiunt ex iniuria.

Domō me eripuit, verberavit, me inuito abduxit meam:

* Studentis ha-
bet speciem, cum
interim graues
minas denūciat.
Vide Naa. Misc.
lib. II.
e. Commotio
vehementior.

f Superbē con-
temnit dicta le-
nonis.

h Imprecatio.

i Stultē negat
se venditum
quod perdidit.

k Liberalis
causa, quæ con-
tinet actionem
libertatis.

l Tragica ex-
clamatio.

m Hic mira arte
inano conce-
ditur.

Homini misero plus quingentos colaphos infregit mihi.
Ob malefacta hæc tantidem emptam postulat sibi tradier.
Verum enim, quando bene promeruit, fiat: suū ius postulat.
Age iam cupio, modo si argentum reddat. sed ego hoc hario-
vbi me dixerō dare tantū, restes faciet illico, (lor.
Vendidisse me: de argento somnium: mox, cras redi.
Id quoque possum ferro, si modo reddat: quamquam iniu-
rium est. (perū,

Verum cogito id, quod res est: quando eum questum occie-
Accipiunda, & musitanda iniuria adolescentium est.

Sed nemo dabit: frustra egomet mecum has rationes deputo.

ACTVS II. SCENA II.

A R. G. Sannio queritur de iniuria sibi facta ab Æschino, & Syri con-
siliis eluditur.

Iambici octonarj.

SYRVS, SANNIO.

a Consilia senti,
quibus eludit
lenonem, eaque
commodè sub-
iacet statim con-
certationi, que
fuit cum eo
Æschino.

SY. ^a **T** Ace, egomet conueniam iam ipsum: cupide ac-
cipiat saxo, atque etiam

Bene dicat secum esse actum. quid istuc Sannio est, quod te
audio

Cum hero nescio quid cōcertasse? SA. numquā vidi iniquis
Certationem comparatam, quā qua hodie inter nos fuit.
Ego vapulando, ille verberando, vsque ambo defessi sumus.

SY. Tua culpa. SAN. quid facerem? SY. adolescenti morem
gestum oportuit.

SAN. Quā potui melius? quin hodie vsq; os præbui. s. age,
scis quid loquar?

PECUNIAM in loco neglegere, maxumum interdum
est. huius. SA. hui.

SY. Metuisti, si nunc de tuo iure concessisses paullulum,
Atque adolescenti esses morigeratus, hominum homo stul-
tissime,

Ne non tibi istuc feneraret? SA. EGO spem pretio non emo.

SY. Num-

S^Y. Numquam rem facies : abi, nescis ^b inescare homines

^b Metaphora ab aucupibus.

Sannio.

SAN. Credo istuc melius esse: verum ego numquam adeo astutus fui;

Quin, quidquid possem, mallem auferre potius in praesentia.

^c Mos avarorum.

S^Y. Age, noui tuum animum : quasi quidquam tibi sint viginti minae;

Dum huic obsequare : praeterea autem te aiunt proficisci Cyprum. S A. hem.

S^Y. Coemisse hinc, quae illuc veheres, multa; nauem conductam : hoc scio,

Animus tibi pedit: vbi illinc, spero, redieris, tamen hoc ages.

SA. ^d Nusquam pedem. perij hercle: hac illi spe hoc inceperunt. S^Y. timet:

^d à το σάμνσι.

Inieci scrupulum homini. S A. ô scelera! illud vide,

Vt in ipso articulo oppressit. empta mulieres

Complures, & item hinc alia, quae porto Cyprum.

Nisi eò ad mercatum venio, damnum maximum est.

Nunc, si omitto, vbi illinc rediero, actum agam.

Nihil est, refrixerit res. nunc demum venis?

Cur passus? vbi eras? vt sit satius perdere,

Quam aut nunc manere tam diu, aut tum persequi.

S^Y. Iamne enumerasti, quoad te rediturum putes?

S. ^e Hoccine illo dignum est? hoccine incipere *Æschinum*; ^f Comploratio,

Per oppressionem vt hanc mi eripere postulet?

S^Y. ^g Labascit. vnum hoc habeo; vide si satis placet:

^g Metaphora ab arbore cecidea.

Potius, quam venias in periculum Sannio,

Seruésne, an perdas totum, diuiduum face.

Minas decem corradet alicunde. S A. ^h hei mihi,

Etiā de sorte nunc venio in dubium miser.

^h Nunc conqueritur de iniuria, cum damnum quoque tenuit.

Pudet nihil: omnes dentes labefecit mihi:

Praeterea colaphis tuber est totum caput.

i Diuerſit fe
tandem ad pre-
ces.

Etiā in ſuper deſruder? nuſquam abeo. SY. vt lubet.
Numquid vis, quin abeā? SA. immo hercle hoc quaſo Syre,
Vt vt hæc ſum acta, ⁱ potius, quā lites ſequar,
Meum mihi reddatur, ſaltem quanti empta eſt. Syre,
Scio te non uſum antehac amicitia mea:
Memorem me dices eſſe, & gratum. SY. ſedulo
k *tra* *ge* *ne* *u*h. Faciam. ^k ſed Creſiphonem video. latus eſt
De amica. SA. quid, quod te oro? SY. pauliſper mane.

ACTVS II. SCENA III.

A. R. G. Creſipho fratrem laudat & commendat, agitque gratias ab-
ſenti pro accepto beneficio.

lambici eſſonarij.

CRETESIPHO, SYRVS.

a Spargitur in
perſonas Aſchi-
ni factum, iuque
iam Cretſipho
predicat, nempe
ad quem fructus
redit.

C. ^a **A**BS quūvis homine, cum eſt opus, beneficium acci-
pere gaudeas:

Verū enim uerò id demum inuat, ſi, quem equom eſt be-
neſacere, is facit.

b Summa fratris b
laudatio.

O frater frater, quid ego nunc te laudem? ſatis cerò ſcio:
Numquam ita magnificè quidquā dicam, id virtus quin
ſuperet tua.

Itaque vnā hanc rem me habere præter alios præcipuam
arbitror,

Fratrem homini nemini eſſe primariū artium magis prin-
cipem.

s. O Cretſipho. c. b Syre, Aſchinus ubi eſt? s. ellum, te
exſpectat domi. c. hem.

s. Quid eſt? c. quid ſit: illius op̄era Syre nunc uiuo: feſti-
num caput:

c Veri fratris
deſcriptio.

Omnia ſibi qui^c poſt putarit eſſe præ meo comodo,
Maledicta; ſamam, meum amorem, & peccatum in ſe
tranſtulit;

Nil pote ſupra. ſed quiſnam? foris crepuit. s. mane, ipſe
exit foras.

ACTVS

ACTVS II. SCENA IIII.

A R G. Colloquuntur fratres : agitur de pecunia reddenda lenoni, & paranda cena.

Eiusdem generis.

ÆSCHINVS, SANNIO, CTESIPHO, SYRVS.

A.^a **V** Bi ille est sacrilegus? s A. me quærit. num quid nam effert? occidi.

^a Aeschinus feruat aduersus lenonem superbiam.

Nil video. A. chem, opportune, te ipsum quero : quid sit Ctesipho?

In tuto est omnis res: omitte verò tristitiam tuam.

C. Ego illam facile verò omitto, qui quidē te habet fratrem.

O mi germane, ab vereor coram in os te laudare amplius,

^b Ne id assentandi magis, quàm quod habeam gratum, facere existimes.

^b Assentatores coram laudant.

A. Age inepte, quasi nūc nō norimus nos inter nos Ctesipho.

^c Sed hoc mihi dolet, nos panē serō scisse, & panē in eum locum

^c Inquinatio beneficii in periculo collati.

Rediisse, ut, si omnes caperēt, nihil tibi possent auxiliari.

CT. Pudebat. A. ^d ah, stultitia est ista, non pudor, tam ob paruolam

^d Extenuatio delicti.

Rem pene ^e ex patria, turpe dictu. Deos quaeso ut ista pro-

(est.)

^e Ex Diphilo videtur expressisse, qui adolescentem facit optantem commori ut Terent fugere. Vide Nann. Miscell. lib. 2.

CT. Peccaui. A. quid ait tandē nobis Sannio? s. ^f iam mitis

A. Ego ^g ad forum ibo, ut hunc absoluaui: tu intro ad illam Ctesipho.

SA. Syre insta, s. ^h eamus: nam q₃ hic properat inⁱ Cyprum.

SA. ne tam quidem,

ⁱ Quamuis etiā maneo otiosus hic. s. ^j reddetur, ne time.

SA. At ut omne reddat. s. ^k omne reddet, tace modo, ac sequere hac. SA. sequor.

CT. Heus heus Syre. s. ^l hem quid est? CT. obsecro hercle hominem istum impurissimum

Quamprimum absoluitote, ne, si magis irritatus fiet,

^g Ex debacchante scilicet & austero.

^h Quo solutioni intersent arguentari, eamque referrent in iactiones, alioqui numerabat argentum Micio.

ⁱ in Cyprum, quo amica erat auclenda.

^j Inconstante à lenone dictu.

Aliquā ad patrem hoc permānet, atque ego tunc perpetuū perierim.

^g Honeſta in te
turpi periphrā-
ſis.
^h ſeruus magni-
ficē loquitur.

*s. Non fiet: bono animo eſto. tu cū illa te intus oblecta inte-
Et lectulos iube ſterni nobis, & parari cetera. (rim,
Ego iam tranſactare conuorram me domum cum obſonio.
C. T. Ita quaſo: quando hoc bene ſucceſſit, hilarē hunc
ſumamus diem.*

ACTVS III. SCENA I.

*A. R. G. Solicitam inducit Soſtratam, ob filia, quæ ex ſchiſino gra-
uida eſt, vicinū partum.*

Lambici & trochaici octonarii.

SOSTRATA, CANTHARA.

^a Aliud pericu-
lum ſchiſini
nam palam ſic
oppreſſum ab eo
ingenuam, &
mulierculæ in
merum conti-
ciuntur propter
raptam pal-
triani.

*s. ^a O Bſecro mea tu nutrix, quid nunc fiet? C. A. quid
fiet, rogas? (lūm.*

Rectē adepol ſpero. s. modō dolores mea tu occipiūt primū-

*C. Iam nunc times, quaſi numquam adſueris, numquam
tute pepereris.*

*s. Miſeram me, neminem habeo, ſola ſumus: Geta autem
hic non adeſt;*

Nec quē ad obſtricē miſtam, nec qui accerſat ſchiſinū.

*C. Pol is quidem iam hic aderit: nam numquam vnum in-
termittit diem; (diam.*

Quin ſemper veniat. s. ſolus^b mearum miſeriarū eſt reme-

C. Ere nata melius fieri huius potuit, quā factū eſt heras:

^c Oblatū quando virū eſt, quod ad illū attinet potiſſimū,

Talem, tali genere, atque animo, narum ex tanta familia.

s. Ita pol eſt, ut diis: ſalvus nobis, Deos quaſo, ut fiet.

ACTVS III. SCENA II.

*A. R. G. Geta Soſtrata ſeruulus commotior, heras nunciat ſchiſinum
alio captum amore, puellam eripuiſſe lenoni.*

Eiusdem generis inſerto quaternario.

GETA, SOSTRATA, CANTHARA.

*G. ^a Nunc illud eſt, quod, ſi omnes omnia ſua conſilia
conſerant,*

Atque

^a Tragica con-
queſtio ſeruuli
de iniuria ſchi-
ſini, viam au-
tem facit ad
epitafin.

^b Amatorius
affectus.

^c Factum laudat
ob conditionem
nuptiarum.

Atque huic malo salutem querant, auxilij nihil afferant,
Quod mihiq; heræq; filiaq; herili est. va misero mihi,
Tot res repente circumuallant, vnde emergi non potest.
Vix, egestas, iniustitia, sollicitudo, infamia.

^b Hocine saculū: o scelera, o genera sacrilega, hominē impiū.
s. Me miseram, quidnam est, quod sic video timidum &
properantem Getam? (cordia

G. ^c Quem neq; fides, neq; iusiurandum, neque vlla miseri-
Repræssit, neque reflexit, neq; quod parus instabas propè,
Cui misera indignè per vim vitium obtulerat. s. nō intellego
Satis, quæ loquatur. c. propius obsecro accedamus Sostra-
ta. G. ah,

^d Me miserum, vix sum compos animi: ita ardeo iracundia.
Nihil est, quod malim, quàm illā totam familiā mihi obuiā
Dari, vt iram hanc in eos euomam omnem, dum agritudo
hæc est recens:

Satis mihi id habeam supplicij, dum illos vlciscar modò.
Seni animam primū extinguere ipsi, qui illud produ-
xit scelus: (modis!

Tum autem ^e Syrū impulsorē, vab, quibus illum lacerarem
^f Sublimem medium arriperem, & capite primū in ter-
ram statuerem,

Vt cerebro dispergat viam:
Adolescenti ipsi oculos eriperē, post hæc præcipitem darem:
Ceteros ruerem, agerē, raperē, tunderē, & prosternerem.
Sed cesso hoc malo heram impertiri properē: s. reuocemus.

Getæ. G. hem,

Quisquis es, ^b sine me. s. ego sum Sostrata. G. vbi ea est?
re ipsam querito:

Te exspecto: opido opportunè te obtulisti mi obuiam.
Hera. s. quid est? quid trepidat? G. heu mihi. s. quid festi-
nas mi Getæ?

Animum recipe. G. prorsus: s. quid istuc prorsus ergo est?

G. ⁱperimus: s. o. eloquere obsecro, quid fier. G. iam. s. o.

Actum est: s. o. quid iam Geta?

G. ⁱEschinus: s. quid ergo is? G. alienus est à nostra fami-
lia: s. o. hem,

Perij, quare? G. amare cocepit aliam: s. v. misera mihi.

G. ^kNeque id occultè fert: à lenone ipse eripuit palam.

s. Satin hoc certum est? G. certum, hisce oculis egomet
vidi Sistrata. s. ^lab,

Me miseram, quid credas iam? aut cui credas? nostrumne
Est binum,

^mExaggeratio. Nostram vitam omnium, ⁿin quo nostra spes, opesque
omnes sic erant,

Qui sine hac iurabat se vnum numquam victurum diem,

Qui in sui gremio positurum puerum dicebat patrui: ita
Obsecraturum, ut liceret hanc uxorem ducere.

G. Hera, ^olacrimas mitte, ac potius, quod ad hanc rem
opus porro est, prospice.

(nun? es? Patiamur ne, ut narremus cuiusnam? c. au, au mi homo, sa-
An hoc proferendum tibi vsquam esse videtur? G. mihi qui-
dem non placet.

Iam primum, illud alieno animo à nobis esse, res ipsa indicat.

Nunc si hoc palam proferimus, ille insitias ibit, sat scio;

Tua fama, & gnata vita in dubium veniet. tum si maxime

Fateatur, cum amet aliam, non est utile hanc illi dari. (rium:

^pQuapropter quoquo pacto tacito est opus. s. ab minime ge-

Non faciam. G. quid ages? s. proferam. G. hem, mea So-
strata, vide quam rem agas.

s. Peiore res loco esse non potest, quam in hoc, quo nunc sita est.

Primum indotata est: tum prater ea, quae secunda ei dederat,

Perius: pro virgine dari nuptum non potest: hoc reliquum est,

Si in-

ⁱ Interruptus
sermo ob indi-
gnationem.

^k Argumentum
magis amoris.

^l à propter
amarè sentis.

^m Exaggeratio.

ⁿ Oratoris ve-
hementius cu-
pitum postremo
posuit.

^o Frustra in me-
mori coniecta
mulierculæ, ut
in fabula plus-
culum esset tur-
barum.

^p Getæ confi-
dum.

Si infatias ibit, testis mecum est anulus, quem amiserat.
Postremo, quando ego conscia mihi sum, a me culpam hanc
procal esse, nec

Pretium, neq; rem ullam intercesse, illa, aut me, indignam;
experiar Geta.

(abi,

G. Quid* istuc accedo, vt melius dicas. s. tu, quantū potes,
Atq; Hegioni cognato huius rem enarrato omnem ordine.

Nā u. nostro^a Simulo fuit summus, & nos coluit maxumē.

G. Nam hercle alius nemo respicit nos. so. propera tu mea
Cantbara,

Curre, obstericem accerse, vt, cum opus sit, ne in mora no-
bis fiet.

ACTVS III. SCENA III.

A R G. Malē est Demex, quod filium Ctesiphonem audiuerit vnā
adfuisse, cum eriperet mulierem Aeschinus.

Iambici senarij.

D E M E A.

Disperij: Ctesiphonem audiui filium
Vnā affuisse in raptione cum Aeschino.

Id misero restat mihi mali, si illum potest,

Qui alicui rei est, etiam eum ad nequitiam abducere.

Vbi ego illum quaram? credo abductum in ganeum

Aliquo; persuasit ille impurus, sat scio.

Sed eccum ire Syrum video: hinc scibo iam, vbi fiet.

Atque hercle hic de grege illo est: si me senserit

Eum quarare, numquam dicet carnis fex.

^b Non ostendam me id velle.

ACTVS III. SCENA IIII.

A R G. Cōmendatur Ctesipho, vituperantur Micio & Aeschinus: cal-
lidē virumque Syrus facit, Demex autem narratione virtutū Ctesi-
phonis plurimum gaudet.

Eiusdem generis.

S Y R V S, D E M E A.

S Y R ^a **O** Mnem rem modō seni,
Quo pacto haberet, enarramus ordine.

L 5

Nil

* Priscian. istuc
legit.

q Simulus So-
laris maritus,
pater puellæ vi-
tioris ab Aesch-
no; hic est
o apud nos.

a Demex solus
hæc secum.

b Demex astu-
tia.

a Mirè faceto &
callido com-
mento eludunt
Demex, ne Cte-
siphonis pecca-
tum resciscat.

Nil quidquam vidi latius. D E. *prò Iupiter,
Hominis stultitiam!* s Y. *collaudavi filium:
Mibi qui dedissem consilium, egit gratias.*

D E. *Disrumpor!* s Y. *argentum annumeravit illico:
Dedit prater eam sumptum * dimidium minae:
Id distributum sanè est ex sententia.* D E. *hem,
Huic mandes, si quid rectè curatum velis.*

* Antiquè.

s Y. *Hem Demea, haud adspexeram te: quid agitur?*
D E. *Quid agatur? vostram nequeo mirari satis
Rationem.* s Y. *est hercle inepta, ne dicam dolo, atque
Absurda. pisces ceteros purga Dromo:*

*Congrum istum maximum in aqua finito ludere
Tantisper; vbi ego rediero, exossabitur:
Prius nolo.* D. *haccine flagitia?* s. *mibi quidem non placet:
Et clamo sape, salsamenti a hac Stephanio*

b Macerare mol-
bre, sicut triti-
cum Columella
macerandum di-
xit, & geminas
aceto macerari
Plinius, & ple-
raque alia.

Fac b macerentur pulchre. D E. *dij vostram fidem;
Vtrum studiòne id sibi habet, an laudi putat
Fore, si perdiderit gnatum? va misero mihi,
Videre videor iam diem illum, cum hinc egens
Profugiet aliquid militatum.* s Y. *ò Demea,
I S T V C est sapere, non quod ante pedes modò est,
Videre, sed etiam illa, quae futura sunt,
Prospicere.* D E. *quid? istac iam penes vos psalteria est?*
s Y. *Ellà intus.* D. *cho, an domi est habiturus?* s Y. *credo, ut est
Dementia.* D E. *haccine fieri?* s Y. *inepta lenitas
Patris, & facilitas praua.* D E. *fratris me quidem*

c Piget ob dam-
na, pudeat ob
turpia.

c Pudet, piget q̃. s Y. *nimum inter vos Demea, ac
Non, quia ades praesens, dico hoc, pernimum interest.
Tu, quantus quantus, nihil nisi sapientia es:
Ille scilicet, somnium. sineres verò illum tuum
Facere haec?* D E. *d sinerem illum? aut non sex totis mēsis
Prius olsecissem, quàm ille quidquam * coeperet?*

d Senis vigilan-
tia.
* Prisc. lib. 10.
Vide Aulium.

s Y. *Vigi-*

SY. Vigilantiam tuam tu mihi narras? DE. sic fiet
Modò, vt nunc est. SY. vt quisque suum vult esse, ita est.
DE. Quid eum? vidistim' hodie? SY. tuum ne filium?
D. Abigam hūc rus. s. iam dudū aliquid ruri agere arbitror.
DE. Satin' scis ibi eum esse? SY. oh, egomet produxi. DE.
optumè est.

Metui, ne hareret hic. SY. atque iratum admodum.
DE. Quid autem? SY. adortus iurgio fratrem apud forum

De psaltria istac. D. ain' verò? SY. vah, ° nil reticuit:

e Laus filij di-
ligentis.

Nam vt numerabatur fortè argentum, interuenit

Homo de improviso, capit clamare, Æschine,

Hæcine flagitia facere te: hæc te admittere

Indigna genere nostro? DE. oh, ° lacrimo gaudio.

f In profuso
gaudio lacrimæ
erumpunt.

SY. Non tu hoc argentum perdis, sed vitam tuam.

DE. Saluos sit: spero, est similis maiorum suūm. SY. hui.

DE. Syre, præceptorum plenus istorum ille. SY. phi,

Domi habuit, vnde disceret. DE. sit sedulo:

Nil prætermitto: consuefacio: denique

Inspicere, tamquam in speculum, in vitas omnium

Iubeo, ATQVE ex aliis sumere exemplum sibi.

Hoc facito. SY. rectè sanè. DE. hoc fugito. SY. callidè.

DE. Hoc laudi est. SY. istac res est. DE. hoc vitio datur.

SY. Probius sumè. DE. ° porro autem. SY. non hercle otium est

g Porro autem,
in initio vlti-
rioris orationis
interruptæ per
Syrum.

Nunc mihi auscultandi: pisces ex sententia

Nactus sum, hi mihi ne corrumpantur, cautio est:

Nam id nobis tam flagitium est, quàm illa Demea

Non facere vobis, quæ modò dixi: & quod queo,

Conseruis ad eundem istunc^h præcipio modum,

Hoc falsum est, hoc adustum est, hoc lautum est parum:

Illud rectè, iterum sic memento: sedulo

Moneo, quæ possum pro mea sapientia:

Postremò, tamquam in speculum, in patinas, Demea,

h Præcepta De-
mez ad coqui-
naria vsque de-
ludit.

Inspicere

Inspicere iubeo, & monco quid facto vsus sit.
Inepta hac esse, nos quæ facimus, sentio:

ⁱ Gnathonica
assentatio.

ⁱ Verum quid facias? vt homo est, ita morem geras.
Numquid vis? D E. mentem vobis meliorem dari.

SX. Turus ab hinc? D. recta. SX. nam quid tu hic agas,
Vbi, si quid bene pricipias, nemo obtemperet?

^k Causa disce-
dendi, vt fabula
confirmetur.

DE. ^k Ego verò hinc abeo, quādo is, quāobrem huc veneram,
Rus abiit: illum curo vnum: ille ad me attinet:

Quando ita volt frater, de istoc ipse viderit.

Sed quis illic est, procul quem video? estne hic Hegio

Tribulis noster? si satis cerno, hercle is est.

Vah, homo amicus nobis iam inde à puero. dñ boni,

Næ illiusmodi iam magna nobis ciuium

Penuria est. antiqua homo virtute, ac fide.

Haud citò mali quid ortum ex hoc sit publicè.

Quàm gaudeo, vbi etiam huius generis reliquias

Restare video. vah, viuere etiam nunc lubet.

Oppetiar hominem hic, vt salutem, & colloquar.

ACTVS III. SCENA V.

A R G. Hegio docet Softrata filiam iniquè ab Æschino tractatam, ac
tandem vitiatam esse. id factum nunc Demea narrat.

Eiusdem generis.

HEGIO, GETA, DEMA, PAMPHILA.

^a Epitaphi palam
facit Æschini
peccatum.

HE. ^a PRO dñ immortales, facinus indignum. Geta
Quid narras? G. sic est factum. H. ex illar' familia

Tam illiberale facinus esse ortum? ò Æschine

Pol haud paternum istuc dedisti. D E. videlicet

De psaltria hac audiuit, id illi nunc dolet

Alieno: ^b pater v. nibili pendit: hei mihi,

Vtinam hic propè adesset alicubi, atque audiret hac.

HE. ^c Ni facient quæ illos æquom est, haud sic auferent.

GE. In te spes omnis Hegio nobis sita est:

Te solum habemus: tu es patronus, tu parens:

Ille tibi

^g Pater, Micio
scilicet.

^c Cinilis, &
matura commi-
natio.

Ille tibi moriens nos commendavit senex.

Si deseris tu, perimus. H. E. caue dixeris:

Nec faciam, neque me satis pie posse arbitror.

D. E. Adibo. saluere Hegionem plurimum

lubeo. H. E. ob, te querebam ipsum: salve Demea.

D. E. Quid autem? H. E. ^a maior filius tuus Eschinus,

d Artificio ex-
postulatio.

Quem fratri adoptandum dedisti, neque boni,

Neque liberalis functus officium est viri.

D. E. Quid istuc? H. E. nostrum amicum noras Simulum, atque

Aequalem? D. E. quid ni? H. E. filiam eius virginem

Viriauit. D. E. hem. H. E. mane, nondum audisti Demea

Quod est grauissimum. D. E. an quidquam est etiā amplius?

H. ^e Vero amplius: nā hoc quidē ferundū aliquo modo est:

e Collatione
amplificat.
f Narratio.

^f Persuasit nox, amor, vinum, adolescentia:

Humanum est. vbi scit factum, ad matrem virginis

Venit ipse ultro, lacrumans, orans, obsecrans,

Fidem dans, iurans se illam ducturum domum.

Ignotum est, tacitum est, creditum est. virgo ex eo

^{*} Compressu grauida facta est: mensis hic decimus est:

* Id est, vitio.

ⁱ Ille bonus vir nobis psalteriam, si diis placet,

g Conclusio ac-
cusationis per
ironiam.

Parauit, quicum viuat, illam deserat.

D. E. Pro certorⁱ tu istac dicit? H. E. mater virginis

In medio est, ipsa virgo, res ipsa: hic Gera

Præterea, ^h vt captus est seruorum, non malus,

h Cæsar, vt ca-
ptus est Germa-
norum: Tusc. i. q.
vt captus est
hominum.

Neque iners, alit illa, solus omnem familiam

Sustentat: hunc abduce, vinci: quare rem.

G. Immo hercle extorque, nisi ita factum est Demea:

Postremo non negabit. coram ipsum cedo.

D. Pudet: nec quid agam, neque quid huic respondeam,

Scio. P. A. M. miseram me, differor doloribus.

ⁱ Iuno Lucina fer opem, serua me obsecro. H. E. hem,

i Pamphila par-
turiendo hæc
dicit.

Numnam illa queso parturit? G. certe Hegio. H. E. hem,

* Illac

R Argumendum
à coniecturis.

* Greco more.
Sic Act. 5. Sc. 8.
infra, ita nobis
debet.

I Causam red-
dit cur aduersa-
rius futurus sit.

m Incremen-
tum.

n Persuasio à
laude probita-
tis.

* Hoc est, non
dicente.
* al. hoc

* Nimis dura
compositio est,
sed apta ira-
scendi.

o Epiphonema.

h **Illac fidem nunc voſtram implorat Demea:
Quod vos ius cogit, id voluntate impetret.
Hæc primum vt ſiant, deos quaſo, vt * vobis decet.
Sin alter animus voſter eſt, ego Demea
Summa vt defendam hanc, atque illum mortuum.**

l **Cognatus mihi erat: vnà à pueris paruoli
Sumus educti: vna ſemper militia, & domi
Fuimus; paupertatem vnà perculimus grauem.
Quapropter nitar, faciam, experiar, derique
m Animam relinquam potius, quàm illas deferam.
Quid mihi reſpondeſ? D E. fratrem conueniam Hegio:
Is quod mihi de hac re dederit conſilium, id ſequar.
H. Sed Demea hoc tu facito cum animo cogites,
Quàm vos facillimè agitis, quàm eſtu maxumè
Potentes, dires, fortunati, nobiles,
Tam maxumè vos equo animo aqua noſcere
Oportet, n ſi vos vultis perhiberi probos.**

D E. Redito, ſient, quæ fieri æquom eſt, omnia.

H E. Decet te facere: Get a duc me intro ad Soſtratam.

D E. Non me * indicente hæc ſient: vtinam * hic ſit modò
Deſunctum: verùm nimia illac licentia
Proſectò euadet in aliquod magnum malum.

* Ibo, ac requiram fratrem, vt in eum hæc ° euomam.

ACTVS III. SCENA VI.

A R G. Hegio Soſtratam conſolat, & dilemmate conſilium ſuum
concludit.

Senarij iambici.

HEGIO.

H. **B**ono animo fac ſis Soſtrata, & iſtam, quod potes,
Fac conſolere. ego Micionem, ſi apud forum eſt,
Conueniam, atque, vt res geſta eſt, narrabo ordine.
Si eſt, vt facturus officium fiet ſuum,
Faciat: ſin aliter de hac re eius ſententia eſt;
Reſpondeat mi, vt, quid agam, quamprimum ſciam.

ACTVS

ACT. IIII. SCENA I.

A R G. Probi adolescentis ingenium morisque hac scena exprimuntur Syrus Ctesiphonem instituit, quemadmodum respondere debeat patri. In initio scenæ ostendit non raro contingere, ut filij opem parentum absentiam, si quando solutius viuere, & genio indulgere statuerint.

Iambici octonarij, & unus quaternarius.

CTESIPHO, SYRVS.

CT. **A** In^a patrem hinc abiisse rus? SY. iam dudum.

^a Hic compendio ostenditur, quid nam sit locuturus.

CT. dic sodes. SY. apud

Villam est. nunc eum maxumè operis aliquid facere credo.

CT. utinam quidem.

Quod cum salute eius fiat, ita se defatigarit velim,

Ut triduo hoc perpetuo è lecto prorsus nequeat surgere.

s. ita fiat, & istoc si quid potius est rectius. CT. ita: nā hūc diē

^b Misere nimis perpetuum, ut cæpi, cupio in latitia degere:

^b Asseratio comica.

Et illud rus nulla alia causa tam malè odi, nisi quia

Prope est: quod si abesset longius,

Prus nox oppressisset illic, quàm huc reuerti posset iterum.

^c Nunc, ubi me illic non videbit, iam huc recurret, sat scio:

^c Solitudinem paternam notat.

Rogabit me, ubi fuerim: quem ego hodie toto non vidi diē.

Quid dicam? SY. nihil ne in mente est? CT. ^d numquam

^d Bonus adolescentis mentiri nescit, nec vult.

quidquam. SY. tanto nequior.

Clies, amicus, hospes nemo est vobis? CT. sunt: quid postea?

SY. Hisce opera ut data sit. CT. quæ non data sis? non potest fieri. SY. potest.

CT. Interdum: sed si hic pernocto, causa quid dicam Syre?

SY. Vah, quàm vellè etiā noctu amicis operā mos esset dari.

Quin tu otiosus es; ego illius sensum pulchrè calleo.

^e Cum seruit maxumè, tam placidum, quàm ouem, reddo.

^e Inter Genà.

CT. quo modo?

SY. Laudarier te audit libenter: facio te apud illum denim:

Virtutes narro, CT. meas? SY. tuas. homini illico lacrima cadunt,

Quasi

f Silentij pro-
uerbium.

Quasi puero, gaudio. hem tibi autem. CT. quidnam est?

SY. ^f LVPVS in fabula.

CT. Paterne est? SY. ipse. CT. Syre quid agimus? SY.
fuge modo intro: ego videro.

g ²o. f. f. f.
properant
apta.

CT. Si quid rogabit, nusquam tu me: audisti? SY. potin
ut desinas?

ACTVS III. SCENA II.

ARG. Queritur Demea, quod fratrem non reperit. idem a Syro
deluditur, locum in quo sit frater, bisariam describente.

Trechaicti & Clonarij.

DEMEA, CTESIPHO, SYRVS.

* Magis sono-
ram reddit ora-
tionem.

DE. **N**E ego homo sum infelix: primū fratrem nuf-
quam inuenio * gentium:

Praterea autem, dum illum quero, a villa mercenarium.

Vidi: is filium negat esse ruri: nec, quid agam, scio.

C. Syre. s. quid est? C. men? querit? s. verum. C. perij. s.
quin tu animo bono es.

a Ridicula que-
rela senis.

D. Quid hoc, malum, infelicitatis? nequeo satis decernere:

Nisi me credo huic esse natum rei, ferendis miseriis.

Primus sentio mala nostra: primus rescisco omnia:

b Obnuntiantur
mala, annun-
tiantur bona.

Primus porro^b obnuncio: egrē solus, si quid sit, fero.

S. Rides hunc: primum ait se scire: is solus nescit omnia.

D. Nunc redeo: si fortē frater redierit, viso. C. Syre.

Obsecro, vide nē ille huc prorsus se irruat. s. etiam taces?

c Diffidentia
Ctesiphonis ex
pauore.

Ego cauebo. C. numquam hercle hodie ego istuc commit-
tam tibi.

Nam me iam in cellam aliquam cum illa concludam: id
tutissimum est.

S. Agē, tamen ego hunc amouebo. D. sed eccum sceleratum
Syrum.

d Eludunt De-
mea ne depre-
hendat Ctesi-
phonem.

S. Non hercle hēc quidem durare quisquē, si sic fit, potest.
Scire equidem volo, quot mihi sint domini. quae hac est mi-
seria? D. quid

Ille gan-

ille gannit? quid volt? quid ais? bone vir? est frater domi?

s. * Quid, malum, bone vir mihi narras? equidem perij. D.

quid tibi est?

s. Rogitas? Crespho me pugnis miserū, & ista p[er] salteriam

Vsq[ue] occidit. D. hē, quid narras? s. hē, vide ut disciat labrū

D. Quam ob rem? s. me impulsore hanc emptam esse ait,

D. non tu eum rus hinc modō

Produxē aiebas? s. ^f factum: verūm pōst veni insaniens;

Nil pepercit. non puduisse verberare hominem senem,

Quem ego modō puerum tantillū in manibus gestavi meis?

D. Laudo Crespho: patrisas. abi, virum te iudico.

s. Laudas? nē ille continebit posthac, si sapiet, manus.

D. Fortiter. s. ^p per quā, quia miserā mulierē, et me seruolū,

Qui referire non audebam, vicit, ^h hui, perfortuer. (pur.

D. Nō potuit melius: idē sensit quod ego, te esse hui rei ca-

Sed estne frater intus? s. nō est. D. vbi illum queram cogito.

s. ⁱ Scio vbi sit, verūm hodie numquam monstrabo. D. hem

quid ais? s. ita p[er] se, et quod iam te in hoc loco

D. Deminuetur tibi quidē iam cerebrum. s. at nomē nescio

Illius hominis, sed locum non vbi sit. D. dic ergo locum.

s. Nostin? porticum apud macellum hanc deorsum? D. quid

ni nouerim?

s. ^k Præterito hac recta platea sursum; vbi cō veneris,

Clinos deorsum vorsum est; hac te præcipitato: postea

Est ad hanc manum sacellum: vbi angiporum propter est.

D. Quonam? s. illic, vbi etiam caprificus magna est: no-

stis? D. noui. s. hac pergitur. D. vbi est? s. vbi est?

D. Id quidem angiporum non est peruium. s. verum her-

cle. vah.

^l Censen? hominem me esse errantē, in porticū rursū redi.

Sanē hac multo propius ibis, & minor est erratio.

^m Scin? Cratini huius dirū ades? s. scio. s. vbi cō præterieris,

Ad fini-

* Dittolōgē,
nam Demea bo-
num virum in-
telligit, sed iro-
nice, qui sit im-
probus.

* Sic infelicem
& infortunatū.
e Veritas Syri
fictio, quia senem
cogit.

f Callida in-
uentio.

g Troia.

h Cum gestu
seruili pronun-
tandum.

i Hoc dicit, ut
audius inuesti-
get.

k Perplexæ de-
scriptio.

l Callidā men-
daciā fin alen-
do errorem pal-
lar.

m Alia loci de-
scriptio.

Ad sinistram hac recta platea, ubi ad Dianæ veneris,
Ito ad dextram: prius, quàm ad portū venias, apud ipsum
lacum

Est pistrilla, & ex aduersum fabrica, ibi est. D. quid ibi fa-
s. Lectulos in sole lignis pedibus faciundos dedit,
Vbi poteris vos. D. ^o sanè bene. sed cesso ad eum pergere?
s. I sanè: ego te exercebo hodie, vt dignus es, silicernium.
Æschinus adiosè cessat: prandium corrumpitur:
Crespho autem in amore est totus, ego iam proficiam mihi:
Nam iam adibo, atque vnum quidquid, quod quidem eris
bellissimum,

Carpa, & cyathos sorbillas, paulatim huc producam diem.

ACT. IIII. SCENA III.

A. R. C. Rogat Micionem Hegio, vt Sofstram adeat, narraturus illi
suspicionem alienati à Pamphila Æschini, ortam esse propter cre-
ptam Cresphoni psalteriam.

lambici ostentatq.

MICIO, HEGIO.

a Viam sternit
ad catastrophem.

M. ^a **E**Go in hac re nihil reperi, quam ob rem laudem
tantopere Hegio.

b Officiū bo-
ni viri.

b Meū officiū facio: quod peccatū à nobis ortū est, corrigis:

c Iuriosorum
enos.

c Nisi si me in illo credidisti esse hominum numero, qui ita
putant

d Sibi fieri iniuriā,

d Sibi fieri iniuriā, si quam fecere ipsi. vltro exposulant,
Et vltro accusant. id quia nō est à me factum, agis gratias?

H. Ah, minimè: numquam te aliter, atque es, in animum

H. Ah, minimè: numquam te aliter, atque es, in animum
induxi meum.

d Suetinam de
re loquitur, eò
quod ambo in-
telligebant.

d Sed queso, vt vnà mecum ad matrem virginis eas Micio,
Atque istec eadem, quæ mihi dixi, tute dicas mulieri,

Suspicionē hanc propter fratrem eius esse, & illā psalterium.

M. Si ita æquom censes, aut ita opus est facto, eamus. H. E.
bene facis:

Nam & illi animum iam telenabis, quæ dolore ac miseria

Tab-

Tabescit, & tu officio fueris functus, sed si aliter putas,
Ego met narrabo quæ mihi dixti. M. immo ego ibo. H. bene
facis:

OMNES quibus res sunt minus secunda, magis sunt ne-
scio quo modo

Suspiciosi; ad contumeliam omnia accipiunt magis:

Propter suam impotentiam, se semper credunt negligi.

Quapropter te ipsum purgare ipsis coram, placabilis est.

M. Et rectè, & verum dicis. H. sequere me ergo hæc intro.

M. maxumè.

ACTVS IIII. SCENA IIII.

ARG. Dolet vehementer Æschinus in suspicionem venisse se apud
Sostratam & Pamphilam, quod amare psaltriam cœperit, quam
non sibi, sed fratri vtratum faceret, ab leone eripuerat.

Træchaici & iambici octonarij: trochæus unus,

quaternarius abundans syllaba.

ÆSCHINVS.

E. D Iscrucior animi. hocine de improviso mali mihi
obiici

Tantum, ut neque quid de me faciam, neque quid agam,
certum fiet?

Membra metu debilia sunt: animus timore obstupuit: pectore

Consistere nihil consilij quidquam potest. Vab, quo modo

Me ex hac turba expediā? rāta nūc suspicio de me incidit,

Neque ea immeritò. ^b Sostrata credit, mihi me emisse hanc
psaltriam:

Anus indicium id fecit mihi.

Nam ut hinc fortè ea ad obstetricem missa erat, vbi eam
vidi, illico

Accedo, rogito, Pamphila quid agat, iam partus adsiet:

Eò ne obstetricem accersat. illa exclamat, abi, abi iam

Æschine:

(des.

Satis diu verba dedisti: satis ad hoc tua nos frustrata est si-

M 2

Hem,

e Omnes infor-
tunati maxime
suspiciosi.

a Hæc verba re-
pentino nuntio
Æschini animi
perculsum indi-
cant.

b Causa suppo-
sit Æschini.

c Amatoris in-
terrogationes de
amica

id sic in Andria,
Valcant, qui in-
ter nos, &c.

Hem, quid istuc obsecro inquam est? ^a valeas, habebas illam
qua placet.

Sensi illico id illas suspicari: sed me represti tamen,

Ne quid de fratre garrula illi dicerem, ac fieret palam.

Nunc quid faciam? dicamne fratri esse hanc? quod mini-
me est opus

Vsqum efferrī. age, omitto: fieri potis est, vti ne quā exeat.

Ipsū id metuo vti credant: tot concurrunt verisimilia:

Egomet rapui: ipse egomet solui argentum: ad me abducta
est domum.

Hac adeo mea culpa fateor fieri. nō me hanc rē patri, vt vt

Erat gesta, indicasse: exorasse vt eam ducerem domum.

e Exhortatur se-
ipsum.

Cessatum est vsque adhuc: nunc iam porro Æschine ex-
pergiscere:

Nunc hoc primum est: ad illas ibo, vt purgem me: acce-
dam ad fores:

Perij, horresco semper, vbi pultare hanc oecipio fores miser.

Heus, heus: Æschinus ego sum, aperite aliquis actum ostium.

Prodit nescio quis, concedam huc.

ACTVS IIII. SCENA V.

A. c. Mirō facito cōmēto nouum incutit Æschino merum pater,
ostendens alij vito nupturam Pamphilam. Tandem amoto ludo
agere serio incipiens, filij animum gaudio explet, futurum pro-
mittens, vt illam ipse ducat vxorem.

Trochæo cōnary, iam vici senarij & octonarij.

MICIO, ÆSCHINVS.

M. ^a Ita vti dixi, Sostrata,

Facite: ego Æschinum conueniam, vt, quo modo
acta hac sint, sciat.

Sed quis ostium hoc pultauit? Æ. pater hercle est: perij, M.
Æschine.

Æ. Quid huic hic negotij est? M. tu ne has pepulisti fores ita-

Cur hunc aliquantisper non ludo: melius est:

Quando-

^a Catastrophe
cepit est, sed
eum priusquam
absoluat, mirō
facito cōmēto
nouum me-
cum Æschino
incutit pater,
quod tamē, quia
nō habet seriam
querelam, bre-
uiter tractat, &
sine tragicis
schematicis.

Quandoquidem hoc numquam mihi ipse voluit credere.

Nil mihi respondes? *Æ.* non equidem istas, quod sciam.

M. Ita? nam mirabar quid hic negoti esset tibi.

Erubuit: salua res est. *Æ.* dic sodes pater,

Tibi vero quid istic est rei? *M.* nihil mihi quidem.

Amicus quidam me a foro abduxit modo

Huc aduocatum sibi. *Æ.* quid? *M.* ego dicam tibi.

Habitant hic quadam mulieres pauperculæ:

Opinor eas non nosse te, & certe scia:

Neque enim diu huc commigrarunt. *Æ.* quid tum postea?

M. Virgo est cū matre. *Æ.* perge. *M.* hæc virgo orba est pa-

Hic meus amicus illi genere est proximus: (*ire.*)

Huic leges cogunt nubere hanc. *Æ.* perij. *M.* quid est?

Æ. Nil recte: perge. *M.* uenit, ut secum auerhat:

Nam habitat Mileti. *Æ.* hem, virginem ut secum auerhat?

M. Sic est. *Æ.* Miletum vsque obsecro? *M.* ita. *Æ.* animo male est.

* Quid ipse? quid aiunt? *M.* quid illas censes? nihil enim

Commenta mater est, esse ex alio viro

Nescio quo puerum natum, neque eum nominat:

Priorem esse illum, non oportere huic dari.

Æ. Eho, nonne hæc instat tibi videntur postea?

M. Non. *Æ.* obsecro non? an illam hinc abducat pater?

M. Quidni illam abducat? *Æ.* factum a vobis duriter,

† Inimicorū dūterque, atque etiam, si est pater

Dicendum magis aperire, iliberaliter.

M. Quam ob rem? *Æ.* rogas me? quid illi tandem creditis

Fore animi misero, qui illi consuevit prius,

(Qui infelix, haud scio, an illum misere nunc amat)

Cum hanc sibi videbit præseus * præsentem eripi,

Abducat ab oculis facinus indignum pater.

M. † Quaratione istuc? quid respondit? quis dedit?

d. Sicut in A.

b. in A. & C.

c. Incipit hinc
tum vero admi-
sum.

d. Cum abiectione
ne pronuntian-
dum, ut nuptia-
rum spem adi-
uat.

e. Sicut in A. & C.
f. Tangit Aeschylum.

g. Aduerbium
multarum syl-
labarum indi-
gnationis apertum.

h. Clam hic pa-
ter oburgatur
quod fuerit
confusus.

Cui, quando nupsit? auctor his rebus quis est?

Cur duxit alienam? *Æ.* an sedere oportuit?

Domi virginem, tam grandem, dum cognatus huc

i Amatoric & pueriliter. illinc veniret expectantem? hæc mi pater,

Te dicere equum fuit, & id defendere.

M. Ridicule, aduor sumne illum causam dicerem,

k Hæc vltima desperatio cogit. Cui veneram aduocatus? sed quid est? *Æ.* Aschine

l Aschinum taceri verum. Nostra? aut quid nobis cum illis? abeamus. quid est?

Quid lacrimas? *Æ.* pater obsecro, ausculta. *M.* Aschine audiui omnia,

Et scio: nam amo te: quo magis, quæ agis, curæ sunt mihi.

Æ. Ita velim me promerentem ames, dum viuas, mi pater,

Vi me hoc delictum admisisse in me id mihi vehementer daler.

Et me turpider. *M.* credo hercle: nam ingenium noui tuum

Liberale: sed vereor ne indiligens nimium sis.

In qua ciuitate tandem te arbitrare viuere?

Virginem viuisti, quam te ius non fuerat tangere.

Iam id peccatum primum magnum, magnum, ^m at humanum tamen.

Fecere alij sæpe, item boni. at postquam euenit, ceda.

Numquid circumspexisti? aut numquid rite prospexisti tibi.

Quid fieret? quæ fieret? si te ipsum mihi puduit dicere:

Quæ resciscerem? hæc dum dubitas, menses abierunt decem.

Prodidisti & te, & illam miseram, & gnatum, ⁿ quod quidem in te fuit.

Quid? credebas, dormienti hæc tibi confecturos Deos?

Et sine tua opera illam in cubiculum iri deducit domum?

Nolim ceterarum rerum te socordem eodem modo.

Bono animo es, duces uxorem hanc. *Æ.* hem. *M.* bono ani-

mo es, inquam. *Æ.* o pater

Obsecro num ludis tu nunc me? *M.* ego te? quamobrem?

Æ. nescio.

Nisi,

i Amatoric & pueriliter.

k Hæc vltima desperatio cogit. *l* Aschinum taceri verum.

l Amica & leuis obiurgatio ex arte, à loco, à facto.

m in Terentius summa arte inducit Micionem leniter accusantem, Democam asperè blaudientem.

n in Cicero pro Flacco: Romanorum, quantum in ipsis tuit, sustulerunt.

o Miris & faceta obiurgatio.

P Nisi, quia tam misere hoc esse cupio verum, eo vereor
magis. p Timor ex compuditate.

Mi. Abi domū, ac Deos comprecare, vt vxorē accersas; abi.

Æ. Quid? iamne vxorem? **M**i. iam. **Æ**. iam? **M**i. iam quantum pote. **Æ**.^q Dī me, pater,

Omnēs oderint, ni magis te, quā oculos nunc amo meos.

Mi. Quid? quā illam? **Æ**. aqū. **M**i. perbenignē. **Æ**.^r quid? ille vbi est Milesius?

Mi. Abiit, perijt, nauem adscendit: sed cur cessas? **Æ**. abi pater:

^f Tu potius Deos comprecare: nam tibi eos certe scio,

Qua vir melior multo es, quā ego sum, obtemperaturos magis.

Mi. Ego eo intrō, vt, quæ opus sunt, parentur: fac tu, vt dixi, si sapi.

Æ.^t Quid hoc negoti? hoc est patrem esse, aut hoc est filium esse?

Si frater, aut sodalis esset, quā magis morem gereret?

^v Hic non amandus? hicine nō gestandus in sinu est? hem,

Itaque adeo magnam mi iniecit sua commoditate curam?

Ne fortē imprudens faciam, quod nolit. sciens cauebo.

Sed cesso ire intrō, ne mora meus nuptius egomet sin?

ACTVS IIII. SCENA VI.

A & **C**. Demea ambulando fatigatus, de Syro queritur, quod non apertē satis commonstrauerit locum, vbi frater esset Micio.

DE M E A.

DE seffus^a sum ambulando: vt Syre te cum tua Monstratione magnus perdat Iupiter:

^b Perreptauī vsque omne opidum ad portam, ad lacum,

Quod non? neque fabrica illuc vlla erat, neque fratrem bono

Vidisse aiebat quisquam: nunc verō domi

Certum obsidere est vsque, donec redierit.

A. G. Demca de viro virgini oblato, & nuptiis resciscit: is fingitur
iam tumultuari, sed postea placatur.

M. I. Bo, illis dicam nullam esse in nobis moram.

a Demca de nu-
ptis resciscit. is
fingitur iam tu-
multuari, verum
postea placabi-
rur.

M. I. Bo, illis dicam nullam esse in nobis moram.

M. I. Quidnam? D. E. fero alia flagitia ad te ingentia.

Boni illius adolescentis. M. I. ecce autem. D. E. nona,

Capitalia. M. I. ohe, tam. D. E. nesci qui vir sit. M. I. scia,

D. E. Ab stulte, tu de psalteria me somnias.

Agere hoc peccatum in virginem est ciuem. M. I. scio,

D. E. Eho, scia & patere? M. I. quid n. patiar? D. E. dicam tibi,

Non clamas? non insanis? M. I. non. malim quidem,

D. E. Puer natus est. M. I. dy bene nortant. D. E. virgo nihil habet.

M. I. Audiu. D. E. & ducenda indotata est? M. I. scilicet tibi.

D. E. Quidnam futurum est? M. I. id enim, quod res ipsa fert.

Illinc hac transferetur virgo. D. E. o lupiter,

Is tunc pado oportet? M. I. quid faciam amplius?

D. E. Quid facias, rogitas? si non re ipsa tibi dolet,

Simulare certe est hominis. M. I. quia iam virginem,

Despondi res composita est: sunt nuptiae.

D. E. Dempsi merum omnem: hac magis sunt hominis. D. E. ceterum

Placet tibi factum Micio? M. I. non, si queam.

Mutare nunc cum non queo, a quo animo fera.

I. T. A vita est hominum, quasi cum ludas resseris:

Si illud quod est maxime opus acta, non cadit,

Illud, quod cecidit forte, id arte viri corrigas.

D. E. Correctori nempe tua arte viginti minae.

Pro psalteria parietis: quae, quantum potest,

Aliquid abicienda est, si non pretio, at gratia.

M. I. Neque est, neque illam sane studeo vendere.

D. E. Quid igitur facies? M. I. domi erit. D. E. pro Diuum fidem,

Meretrix

d Non vult
Ctesiphonem
prodere.

Quod vix sedatum satis est, potasti scelus,
Quasi re bene gesta. s y. sanè nollem huc exitum.

ACTVS V. SCENA II.

A R G. Exitu parasiti cuiuspiam Ctesipho Demea proditur,
Eiusdem generis.

DROMO, SYRVS, DEMEA.

^a Resciscit Ctesiphonis peccatum. Ea extrema pars est epistolae.

DR. ^a H^{us} Syre, rogat te Ctesipho vt redeas. sy. abi.
DE. Quid Ctesiphonem hic narrat? s y. nihil.
DE. cho carnisfex,

Est Ctesipho intus? s y. non est. DE. cur hic nominat?

s y. Est alius quidam parasitaster paruosulus,

^b Hoc dicens baculus minatur.

Nosim? DE. iam scibo. s y. quid agis? quò abis? DE.
mirte me.

s y. Noli inquam. DE. non manum abstines mastigia?

An tibi maus cerebrum dispergam hęc? sy. abiit.

Edepol commissatorem haud sanè commodum,

Præsertim Ctesiphoni. quid ego nunc agam?

Nisi, dum hæc silescunt turba, interea in angulum

^c Id est, dormiendo exhaustum.

Aliquò abeam, atque edormiscam hoc villi. s^c agam.

ACTVS V. SCENA III.

A R G. Cognito Ctesiphonis amore Demea exclamat, & Micionem iurgio adortur, vt liberorum corruptelam: per quem placatur tandem & Eschino & Ctesiphoni.

Eiusdem generis.

MICIO, DEMEA.

^a Placatur Demea, tñ Eschino, tñ Ctesiphoni.

MI. ^a P^{ar}ata à nobis sunt, vt dixi, Sostrata,

Vbi vis. quisnā à me pepulit tam grauitè fores?

DE. Hei mihi, quid faciam? quid agam? quid clament, aut querat?

^b Miro labore poëta decorum personarum obseruauit.

O celum, ô terra, ô maria Neptuni! MI. hem tibi,
Resciuit omnem rem: id nunc clamat. illicet,

Parata lites: succurrendum est. DE. ecce adest

Communis corruptela nostrum liberum.

MI. Tandem reprime iracundiam, atque ad te redi.

DE. Re-

D E. ° Repressi, redij, mitto maledicta omnia:

Rem ipsam putemus, dictum inter nos hoc fuit,

Ex te aded est ortum, ne tu curares meum,

Néue ego tuum, responde. M. ° factum est, non nego.

D E. ° Cur nunc apud te potat: cur recipi meum?

Cur emis amicam Micio? nam qui minus

Mibi idem ius equom est esse, quod mecum est tibi:

Quando ego tuum non curo, ne cura meum.

M. Non equom dico, nō: nam vetus verbū hoc quidem est,

COMMVNIA esse amicorum inter se orania.

D. Facere: nunc demum istac nata oratio est.

M. ° Ausculta paucis, nisi molestum est, Demeca.

Principio, si id te mordet, sumptum filij

Quem faciunt, queso, facito hac tecum cogites.

Tu illos duos olim pro re tollebas tua,

Quod satis putabas tua bona ambobus fore,

Et me tum vxorem credidisti scilicet

Ducturum: eandem illam rationem antiquam obtine:

Conserua, quare, parce, fac quamplurimum

Illu relinquo: gloriam tu istam obtine:

° Mea, que præter spem euenerit, vtantur sine.

De summa nihil detedet: quod hinc accesserit,

Id de lucro putato esse. omnia si hæc voles

In animo perere cogitare, Demeca,

Et mihi, & tibi, & illis dem seris molestiam.

D. Mitto rem. i consuetudinem ipsorum. M. ° mane.

Scio: istuc ibam, multa in homine Demeca

Signa insunt, ex quibus coniectura facile fit,

Duo cum idem faciunt, sape vt possis dicere,

Hoc licet impune facere huic, illi non licet:

Non quod dissimilis res sit, sed quod, qui facit.

Que ego esse in illis video, vt confidam fore ita,

c Demec per-
spicax rapici-
natio.

d Crimen.

e Consumtio.

f Auaritiam
Demeca nota.

g Micionis libe-
ralitas.

h Ab vrili &
honesto.

i Mors.
k Moralit &
blanda corre-
ptio.

l Magna de si-
litis.

Vt ro-

et sane filiorum
a virtutibus.

n Oratoris ob-
licet.

o Avaritia feni-
di.

p Id est, docebit.
parte p. 2. c. 1. c. 2.
a core.

q Miris ornatus
contra ad se-
ueritatem fron-
tis. cum gedu
explicandus.

r Agrestis &
aspera compo-
sit ex arte.

* Illi pro illic.
ad illic r. 1. c. 1. c. 2.

s Illi d. a. d.
v. 1. c. 1. c. 2.

f & 7. 1. c. 1. c. 2.
7. 1. c. 1. c. 2.

Ut volumus: video eos sapere, intellegere, in loco
Vereri, inter se amare: scire est liberum

Ingenium, atque animum: quoniam illos tu die

Reducas. ut enim metuas, ne ab re sint tamen

Omissiores paullo. o noster Demea,

Ad omnia alia etate sapimus rectius:

o SOLEM unum hoc vitium adfert senectus hominibus,

Attentiores sumus ad rem omnes, quam sat est:

Quod illos faciat etas acuer. D. ne nimium modo

Bona tua istenos rationes, Micio,

Et tuus iste animus equus subiortat. M. tace,

Non fiet. mitte iam istac: da te hodie mibi.

Exporge frontem. D. scilicet, ita tempus fert,

Faciendum est: ceteram rus cras cum filio

Cum primo luci. M. immo de nocte censeo:

Hodie modo hilarum fac re. D. & istam psaltriam

Vna illuc mecum hinc abstraham. M. pugnaveris:

Eo pacto prorsum illi alligari filium.

Modo facito, vtiliam serues. D. ego istud videro: atque

* Illi facilla plena, sumi, ac pollinis

Coquendo sit saxo, & molendo: praeter haec,

Meridie ipso, faciam, ut stipulam colligat.

Tam excoctam redda, atque atru, quam carbo est. M. placeat.

Nunc mibi videre sapere, atque equidem filium,

Tum etiam si noli, cogas, cum illa vna cubet.

D. Derides fortunatus, qui isto animo fies.

Ego sentio. M. ah pergisne? D. iam iam desino.

M. I ergo intro? cui rei est, ei rei hunc sumamus diem.

ACTUS V. SCENA III.

A. R. C. Demea cum videat non probari vulgo severitatem in liberos,
diversam institutionis viam meditatur, in qua persona Terentius
inducat mitionib. se habere patribus. facili sui moribus hoc magis
concedens, quam quod ita faciendum esse existimat.

Terentii octonary catalictus.

DEMEA.

DE MEA.

Numquam ita quisquam bene subducta ratione ad vitam fuit,

Quin res, etas, usus semper aliquid apporet noni,
Aliquid moneat, ut illa quæ te scire credas, nescias,
Et quæ tibi putaris prima, in experiundo repudies.

Quod mi euenit nunc: nam ego vitam duram, quam vixi
vsque adhuc,

Propè iam excursu spatio mitto: id quamobrem? re ipsa
repperi

FACILITATE nihil homini esse melius, neq; clementia, id
Esse verum, ex me atque ex fratre cuius facile est noscere.

Vitam^b ille suam semper egit in otio, in conuiuio;
Clemens, placidus nulli ledere os, arridere omnibus:

Sibi vixit: sibi sumptum fecit: omnes bene dicunt, amant.

^c Ego ille agrestis, seuus, tristis, parcus, truculentus, tenax,
Duxi uxorem: quam ibi miseriam vidi? nati filij,

Alla cura: porro autè, illis dum studeo ut quamplurimum

Facerè,^d contriui in querendo vitam, atque etatè meam:

Nunc exacta etate hoc fructi pro labore ab iis fero,

Odiu, ille alter sine labore patria potitur commoda:

^e Illum amant, me fugitant: illi credunt consilia omnia:

Illum diligunt: apud illum sunt ambo, ego desertus sum:

Illum, ut viuat, optant, meam autem mortem expectant
scilicet:

^f Ita eos, meo labore eductos maximo, hic fecit suos

Paulo sumptu: miseriam omnè ego capio, hic potitur gaudia.

^g Agè agè, nunc iam experiamur contrà, ecquid ego possim

^h Blandè dicere, aut benignè facere, quando eò prouocat.

Ego quoque à meis me amari, & magni pendi postulo.

Si id fit dando atque obsequendo, non posteriores seram.

Deerit: ⁱ id mea minime refert, qui sum natu maximus.

a Ve apparet
placari Domi-
res in personis
spargitur, ad-
coque ipse pro-
ducitur solus in
scenam. Exor-
ditum à groine
traductum est:
sequitur deinde
narratio.

b Micionis de-
scriptio.

c Demet. de-
scriptio.

d Autem.

e Collatio duo-
rum senum.

f Locis à con-
trariis.

g Contentio co-
lor rhetoricus
hic est.

h His verbis
conciliatur be-
nevolentia.

i Redit ad inge-
nium Demet.

ACTVS

A R G. Demea absurdè contra ingenium suum blandus esse cōatur.
Lambici senarij.

SYRVS, DEMEA.

^a Demea noua
& simulata co-
mitas spargitur
in personas.

S.^a **H** Eus Demea, rogat frater, ne abeas longius.
D. Quis homo? Syre noster, saluè, quid fit? quid
agitur?

^b Rustica blan-
dimenta.

S. Rectè. D. ^b opprimè est iam nunc hæc tria primum addidi
Præter naturam: ô noster, quid fit? quid agitur?
Seruom haud illiberalem præbes te, & tibi
Lubens bene faxim. s. gratiam habeo. D. atqui Syre
Hoc verum est, & ipsa re experire propediem.

ACTVS V. SCENA VI.

A R G. Pergit esse commodus Demea vt instituerat.
Eiusdem generis.

GETA, DEMEA.

G. **H** Era, ego hac ad hos prouiso, quàm mox virginem
Accersunt. sed ecce Demeam. saluos fies.

D. Oh, quî vocare? G. Geta. D. Geta, hominem maximi
Præij esse hodie te iudicavi animo meo:

Nam is mihi est profectò seruus spectatus satis,

Cui dominus cura est, ita vt tibi sensis, Geta:

Et tibi ob eam rem, si quid vsus venerit,

Lubens bene faxim. meditor esse affabilis,

^a *πορρωτέρ.*

Et bene^a procedit. G. bonus es, cùm hæc existumas.

^b Metaphora ab
ambitiosis can-
didatis.

D. ^b Paullatim plebem primulum facio meam.

ACTVS V. SCENA VII.

A R G. Nuptiarum mora offenditur Æschinus. hunc Demea blandè
alloquitur: & maceriam dirui iubet, quâ puerperam traducat.
Eiusdem generis.

ÆSCHINVS, DEMEA, SYRVS, GETA.

^a Amantis affe-
ctus reprimatur.

A.^a **O** Ccidunt me, qui dum nimî sanctas nuptias
Student facere, in apparando consumunt diem.

^b Hoc comicum
& blandum est.

D. ^b Quid agitur Æschine? A. hem pater mi, tu hic eras?

D. Tuus

D. Tunc hercle verò & animo, & natura pater,
 Qui re plus quàm oculos hosce: sed cur non domum
 Vxorem accersis? Æ. cupio: verùm hoc mihi mora est,
 Tibicina, & hymeneum qui cantent. D. eho,
 Vin' tu huic sem auscultare? Æ. quid? D. missa hac face,
 Hymeneum, turbam, lampades, tibicinas:
 Atque hanc in horto maceriam iube dirui
 Quantum potest, hac transfer, vnam fac domum:
 Transduce & matrē, & familiam omnē ad nos. Æ. placet
 Pater lepidissime. D. euge, iam lepidus vocor.
 Fratri edes fient peruia: turbam domum
 Adducet, sumptum admittet: multa: quid mea?
 Ego lepidus in eo gratiam. iube nunc iam
 Dinumeret illi Babylo viginti minas.
 Syre, cessas ire, ac facere? s. quid ago? D. dirue:
 Tu, illas, abi, & traduce. G. dij tibi Demea
 Bene faxint, cū te video nostræ familia
 Tam ex animo factum velle. D. dignos arbitror.
 Tu quid ais? Æ. sic opinor. D. multo rectius,
 Quam illam puerperam nunc duci huc per viam
 Agrotam. Æ. nihil enim vidi melius, mi pater.
 D. Sic soleo: sed ecce Micio egreditur foras.

ACTVS. V. SCENA VIII.

A. R. C. Micioni suaderit vt vxorem ducat Sostratam: ac vix tandem
 persuaderit. & non sine risu spectantium Demea prater naturam
 facilis esse studet. Iambici senarij. & clonarij.

MICIO, DEMEA, ÆSCHINVS.

M. I ubet frater? vbi is est? tu iubes hoc Demea?
 D. Ego verò iubeo, & in hac re, & aliis omnibus
 Quam maxumē vnam facere nos hanc familiam,
 Colere, adiunare, adiungere. Æ. ita queso pater.
 M. Haud aliter censeo. D. immo hercle ita nobis decet.
 Primum huius vxoris est mater. M. quid postea?

D. Proba,

c Omnia de eius
cupiaturum.d Donatus, tus-
bas. Prodigus ex
auaro.e Vide senis in-
geniū. non enim
potest se disti-
mulare iuxta
proverbium: Na-
turam expel-
las furca, tamen
vique recurrit.f Captiosus &
sod.g Iubet frater,
scilicet pater-
tem datus.h Informatio o-
ratoris laboris
persuasionis.

e Nona turba in
qua mirè decla-
vit facilitatem
suam Micio.

D. Proba, & modesta. M. ita aiunt. D. natu grandior.
M. Scio. D. parere iam diu hac per annos non potest:

Nec, qui eam respiciat, quisquam est: sola est. M. ^e quam
hic rem agit?

D. Hanc te equom est ducere, & te operam, ut fiat, darei.

M. Me ducere autem? D. te. M. me? D. te inquam. M. in-
eptis. D. si tu sis homo,

Hic faciat. Æ. mi pater. M. quid? tu autem asine huic au-
scultas? D. nihil agis.

Fieri aliter non pere. M. deliras. Æ. sine te exorem mi pater.

M. Infans; aufer te. D. age, da veniam filio. M. satim? sanus est?

Ego nouus maritus anno demum quincto & sexagesimo.

Eiam, atq; anū decrepitā ducā? id ne eslis auctores mihi.

Æ. Fac: promisi ego illis. M. promisti autem? de te largitor
puer.

D. Age, quid, si quid te maius oret? M. quasi non hoc sit ma-

D. Age, da veniam. Æ. ne grauare. D. fac, promittere. M.
non omittis? Æ. non.

Nisi te exorem. M. vis hac quidem est. D. ^d age, age, ^e prolixè

M. Et si hoc mihi prauom, ineptum, absurdum, atque aliè-
num à vita mea

Videtur, si vos tantopere istuc voltris, fiat. Æ. bene facis:

Merito te amo. D. verum quid? quid ego dicam? ^e hoc con-
fite quod volo.

Quid nūc, quod restat? ^e Hegio cognatus his est proximus,

Affinis nobis, pauper: bene nos aliquid facere illi decet.

M. Quid facere? D. agelli hic est sub vrbe paulum, quod
locitas foras;

Huic demus, qui fruatur: M. paulum id autem? D. si mul-
tum sit, tamen

Faciundum est: pro patre huic est, bonus est, noster est,
rectè datur.

Postre-

d Prius Age.
blandientis, no-
b. r. ius corri-
piendus est.
* Benignè, sic
Eunuch. sce. vii.
neque prolixius.

* Sic interpres
in Andria legit.

e Hegionis com-
mentatio à per-
fona.

f Facti, neces-
sariam indicat.

Postremo non meum illud verbum facio, quod tu Micio
Bene & sapienter dixti dudū: vitium commune omnium est,

^s QVOD nimiam ad rem in senecta attenti sumus. hanc
maculam nos decet

Effugere. dictum est verè, & re ipsa fieri oportet, Micio.

M. Quid istuc est? dabitur, quādo quidem hic volit Æschine.
Æ. mi pater.

D. Nunc tu mihi es germanus pariter corpore & animo.

D.^h Suo sibi hunc gladio iugulo.

(M. gaudeo. h Prouerblum.)

ACTVS V. SCENA IX.

A R O. Seruis libertas, filiis dantur vxores. Micioni narrat Demea cur
tam repente mores mutauerit. in cuius persona Terentius nobis ti-
dícula prodigalitatis exempla proponit.

Trochaici octonarij.

SYRVS, DEMEA, MICIO, ÆSCHINVS.

S. **F** Actum est quod iussi Demea.

D. Frugi homo es. ego clepol hodie mea quidē sententiā
Iudico, Syrum fieri equom liberum. M. istunc liberum?

Quodnam ob factum? D. E. multa. S. Y. o noster Demea,
edepol vir bonus es:

^a Ego istos vobis vsque à pueris curavi ambos sedulo,

Docui, monui, bene præcepi semper quæ potui omnia.

D. Res apparet. & quidem hæc porro, obsonare, cum fide
Scortum adducere, apparare^b de die conuiuium:

Non mediocrius hominis hæc sunt officia. S. o lepidū caput!

D.^c Postremo hodie in psaltria hac emūda hic adiutor fuit,

Hic curauit: prodesse equom est: alij meliores erunt:

^d Denique hic volit fieri. M. vin' tu hoc fieri? Æ. cupio. M. si
quidem

Tu vis, Syre cho accede huc ad me, * liber esto. S. Y. bene facis.

Omnibus gratiam habeo, & seorsum tibi præterea Demea.

D. Gaudeo. Æ. & ego. S. Y. credo: vrinam hoc perpetuum
fiat gaudium, vt

N

Phry=

g Micio suo
ipsum dictū im-
petiuit.

a Commendatio
à diligentia fug.

b De die, apud
Plaut. in A sin.

c Ita deridet, vt
serio agere vi-
deatur.

d Denique hic,
scilicet Æschini-
nus.

* Mantuistis
Syri.

Phrygiam uxorem meam vna mecum videam liberam. D.
optumam

* Huius, Aesclepi-
zi filicet.
e Iroia.

Mulierem quidem. s. & quidem nepoti tuo, * huius filio,
Hodie prima mammam dedit hac. D. hercle verò serid,
Siquidem prima dedit, haud dubiū quin emitti equom fier.
M. Ob eam rem? D. ob eam: postremò à me argentum,
quanti est, sumito.

S. Dij tibi Demea omnes semper omnia optata adferant.
M. Syre, processisti hodie pulchrè. D. si quidem porrò Micio
Tu tuum officium facies, atque huic aliquid paullum pre
manu

f Id est, viuat.

Dederis, unde^f vtatur. reddet tibi citò. M. i. istoc villus.

Æ. Frugi homo est. s. y. reddam hercle. da modo. Æ. agè
pater. M. post consulam.

g Blandimenta.

DE. Faciet. s. y. s. o vir optime. Æ. o pater mi festiuissime.
M. i. Quid istuc? quæ res tam repente mores mutauit tuos?

h Redit Demea
ad ingenium.

Quod prolubiū? quæ istac subita est largitas? D. dicā tibi.
Vt id ostenderem, quod te isti facilem & festiuum putant,
Id non fieri ex vera vita, neque adeo ex equo & bono,

i Mores, & vi-
tam assuesco-
riam norat.

i Sed ex assentando, indulgendo, & largiendo, Micio.

k Apostrophe
ad filios.

k Nūc adeo si ob eam rē vobis mea vita inuisa est. Æschine,

l Oblatio patris.

l Quia non iusta iniusta prorsus omnia omnino obsequor:

Missa facio, effundite, emite, facite quod vobis lubet.

Sed si id vultis potius, quæ vos propter adolescentiam

Minus videtis, magis impensè cupitis, consulitis parum,

Hac reprehendere & corrigere me, * obsecundare in loco:

* Domatus, se-
cundare.
m Obsequentia
filij.

Ecce me, quid faciam vobis. Æ. m tibi pater permittimus:

Plus scis, quid factò opus est. sed de fratre quid fiet? D. sino

Habeat. finem in istac faciat. M. istuc rectè. Plaudite.

HECYRAM in suum, id est, in vltimum
locum reiecit.

PHOR-

195
PHORMIONIS PERSONÆ,

EARVMQVE INTERPRETATIO.

PHORMIO, parasitus. *ὁ τοῦ τῶν ποσειδῶν, ἁ σαρμεντίς, & codicibus;*
vel, ut vult Donatus, a sparteis ficiis, & stramentis naticis.

DEMIPHO, senex, *τὸ τῷ δῆμῳ φῶς, populi claritas.*

CHREMES, senex, vide supra Andr.

ANTIPHO, adolescens, Eunuch.

PHÆDRIA, adolescens, Eunuch.

GETA, seruus, Adelph.

DAVVS, seruus, Andr.

DORIO, leno, à gente; vnde etiam *δορὶαζέει.*

SOPHRONA, nutrix, Eunuch.

NAUSISTRATA, matrona. magnificum nomen à coplis nau-
libus, quarum gloria populus Atheniensis aliquando floruit.

CRATINVS, aduocatus, à robore, quod est *κράτος.*

HEGIO, aduocatus, Adelph.

CRITO, aduocatus, Andr.

Sequentium tantum hic mentio fit.

DORCIUM ancilla, *ὁ τῷ τῆς δορὶς, à dama.*

PHANIVM adolescentula, *ὁ τῷ τῆς φανί, à facula.*

M. ANTONII MVRETI IN

PHORMIONEM TERENTII

ARGVMENTVM.

CHREMES & Demipho fratres Athenienses erant. Chre-
mes Athenis uxorem diuitem, ac bene dotatam duxerat Nau-
sistratam: & ex ea suscepit filium Phadriam. habebat Nausistra-
ta, præter cæteras opes, opima prædia in Lemno. eò igitur Chremes
quotannis, ad ea locanda, capiendosque fructus, commeabat. dum illic
residet, paupercula cuiusdam mulieris amore correptus, eam quoque
ducit uxore, & ex ea suscepit filiam Phanium: ac ne res emanaret;
commutato nomine, Stilphonem se Lemni vocari iubet. detrahebat
autem è fructibus prædiorum uxoris Atheniensis, quantum satis esset
ad illam alteram vnà cum filia nutriendam: deinde Athenas reuer-
sus, aut calamitatem, aut vilitatē, aut tale aliquid transabat. Erat
Demipho filius Antipho. Cum igitur Phaniū quindecim iam ha-
beret annos, conveniunt inter se Chremes & Demipho, ut Chremes
quidem & Lemniam uxorem, & Phanium Athenas clanculū ad-
ducere; Demipho verò Phanium filio suo uxore daret. eius rei causa
proficiscitur in Lemnum Chremes. eodem tempore accidit, ut De-
mipho

miphoni quoque iter esset in Ciliciam. abeuntes ambo, Geta (is Demiphonis servus erat) filios committunt suos, profectis senibus, Phadria se statim citharistrice cuiusdam amore implicat. Sed hoc erat incommodi, quod, qui a lenone amaret, quod daret, nihil habebat, interea uxor e Lemno, quæ, propter paupertatem, viri diutius foret, quam solebat, mortis aduentum expectare non posset, conscenda navi, Athenas una cum filia & nutrice ipsius venit, quaerunt Stilphonem: frustra. Athenis, qui quemquæ eo nomine nosset, reperiebatur nemo. ibi mater (tanta eâ egritudo ceperat) moritur. ei sumus una cum nutrice procurante Phaniû cum adspexisset Antipho, subito amore illius exarsit. venit ad nutricem postridie, ut eius sibi copiam faceret, obsecrans, illa se nisi puellâ uxore duceret, facturâ negat. illi, cum & quidvis facere cuperet, & patre absente vereretur, parasitus Phormio hoc consilium dedit. lex erat Athenis, ut orbas puellas, qui eis genere proximi esset, ducere; aut, si id nollent, dotem ei dare cogeretur. ego, inquit parasitus, simulo, me patri virginis amicum fuisse, ideoque, causam illius suscipere: vocabo te in iudicium, tamquam illius cognatum, tecumque tege agam, ut eam ducas. tu ita te defendes, ut mihi facile victoriæ præbeas: ita condénabere. sic fiet, ut & in potiaris tua, & patre reuerso, paratam excusationem habeas. ita fiunt omnia, ut parasitus suaserat. confectis iam nuptiis, eodê die ambo redeunt senes. turbati uterque: ille, quod filius indotatam uxore se absente duxisset: hic, quod vereretur, ne erepta sibi hac collocande filiae occasione, tota res fieret palam; eo ipso die, leno, citharistrice, quâ Phadria amabat, dominus, nisi sibi pro ea triginta mina darentur, venditurum se eam, minitabatur. ad eas conficiendas hanc fallaciâ Geta cõfingit: ait senibus, se cum Phormione collocutum: Phormionem verò, si sibi dotis triginta mina darentur, paratû eam uxorem accipere, quâ duxisset Antipho, eam pecuniam Demipho à Chremete sumptâ numerat Phormioni. is eam Phadria, Phadria lenoni pro amica tradit. cum hæc iam cõfecta essent, agnoscitur Phaniû. Ibi verò senes gaudere, quod, quas nuptias ipsi facere moliebantur, ea ipsis absentibus, atque inscientibus, facta essent. sed dolebant, sibi periisse triginta minas. eas dum à Phormione, primo blanditiis, postea etiâ per vim eripere conantur. Phormio, qui iam de dotibus Chremetis uxoribus, deque tota re intellexerat, inlamar Nephritatâ, ei, aperit omnia. illa cum aliquândiu de viro conquesta esset, tandem placatur, filiumque ipsius iudicio omnia se permissurâ pollicetur.

C. SVLPICII APOLLINARIS

197

PERIOCHA.

Chremetis frater aberat peregrè Demipho,
Relicto Athenis Antiphone filio.
Chremes clàm habebat Lemni vxorem, & filiam,
Athenis aliam coniugem, & amantem vnicè
Gnatum fidicinam. mater è Lemno aduenit
Athenas: moritur: virgo sola (aberat Chremes)
Funus procurat. ibi eam visam Antipho
Cum amaret, opera parasiti vxorem accipit.
Pater, & Chremes reuersi fremere: dein minas
Triginta dant parasito, vt illam coniugem
Haberet ipse. argento hoc emitur fidicina.
Vxorem retinet Antipho à patruo agnitam.

PHORMIO TERENTII,
ACTA LVDIS ROMANIS L. PO-
STVMIO ALBINO, ET L. CORNELIO
MERVLA ÆD. CVR. EGERE L. AMBI-
VIVS TVRPIO, L. ATILIVS PRÆNESTI-
NVS. MODOS FECIT ELACCVS CLAVDI
TIBIIS IMPARIB. TOTA GRÆCA
*** APOLLODORV. EPIDICAZOMENOS.**
FACTA IIII. C. FANNIO, M. VALE-
RIO COSS.

* Diphili. Vide
Vidori Variarum
lectionum
lib. 9. cap. 20. Et
Nan. Msc. li. 11.

PROLOGVS.

Postquam^a poëta vetus poëtam non potest
Retrahere studio, & transfere hominem in otium,
Maledictis deterrere, ne scribat, parat:
Qui ita dicitur, quas antehac fecit fabulas,
^b Tenui esse oratione, & scriptura leui,
^c Quia nusquam scripsit insanum adolescentulum
Cecruam videre fugere, & sectari canes,

a Recriminatio.

b Accusatio à
Aylo leui.
c Accusatore
accusatus accu-
sat.

N 3

Et eam

Et eam plorare, orare, vt subueniat sibi.
 Quod si intelligeret, cum stetit olim noua,
 Actoris opera magis stitisse, quam sua:
 Minus multo audaciter, quam ladir, laderet:
 Et magis placerent, quas fecisset fabulas.
 Nunc si quis est qui hoc dicat, aut sic cogitet,
^d Vetus si poeta non latefisset prior,
 Nullum inuenire prologum potuisset nouus
 Quem diceret, nisi haberet cui malediceret:
 Is sibi responsum hos habeat: in medio omnibus
 Palmam esse positam, qui artem tractant muscans.
 Ille ad famem hunc ab studio studuit reicere:
 Hic respondere voluit, non laceffere.
 Benedictis si certasset, audisset bene:
 Quod ab ipso allatum est, sibi esse id rellatum putet.
 De illo iam finem faciam dicundi mihi,
 Peccandi cum ipse de se finem non facit.
 Nunc, quid velim, animum attendite, apporto nouam
^e Epidicazomenon quam vocant comediam
 Graci, Latini ^e Phormionem nominant;
 Quia primas parteis qui ager, is erit Phormio
 Parasitus, per quem res geretur maxime.
 Voluntas vostra si ad poetam accesserit,
 Date operam; adeste equo animo per silentium;
 Ne simili vtamur fortuna, atque vti sumus,
 Cum per tumultum noster grex maris loco est:
 Quem actoris virtus nobis restituit locum,
 Bonit'asque vostra adiutans, atque equanimitas.

ACTVS I. SCENA I.

A R G. Daus exiens dicit adferre se quam debet Gerae pecuniam: &
 hanc persona extra argumentum inducitur, cui tem gestam narra-
 turus est Gera.

Lambici Senarij.

DAVVS.

a Occupatio
 excusat neces-
 sitatem.

e Epidicazome-
 nos, agens de
 possessione rei,
 seu vindictarii.
 Epidicasia lis
 vindictaria.
 f Phormion, te-
 giculum, quo
 pauimentum
 infertur.
 inde Phormio
 seruale nomen.

DAVVS.

A Micus^a summus meus, & * popularis Geta
 Heri ad me venit: erat ei de ratiuncula
 Iampridem apud me reliquum paucillulum
 Nummorum: id vt conficerem confeci: affero.
 Nam herilem filium eius duxisse audio
 Vxorem: ei credo munus hoc contraditur.

QVAM iniquè comparatum est, ij qui minus habent,
 Vt semper aliquid addant diuittioribus.

Quod ille vnciatim vix demenso de suo,
 Suum defraudans genium, comparat miser,
^b Id illa vniuersum abripiet, haud existumans

Quanto labore partum. porro autem Geta
^c Ferietur alio munere, vbi hera pepererit:
 Porro alio autem, vbi erit puero natalis dies,
 Vbi initiabunt: omne hoc mater auferet:
 Puer caussa erit mittundi. sed videon' Getam?

ACTVS I. SCENA II.

A R. G. Geta narrat, quò sint profecti senes Demipho & Chremes: qua
 occasione cepit amare Demiphonis filius Antipho.
Eiusdem generis.

GETA, DAVVS.

GE. **S** I quis me quaret rufus. D. ^a præsò est, desine. G. oh,
 At ego obuiam conabar tibi Daue. D. A. accipe, hem:
 Lectum est, conueniet numerus, quantum debui.

G. Amo te, & non neglexisse habeo gratiam.
 D. Prasertim vt nunc sunt mores: adco res redit:

^b Siquis quid reddit, magna habendi est gratia.
 Sed quid tu es tristis? G. egone? nescis, quo in metu, &

Quanto in periculo sim. D. quid istuc est? G. scies,
 Modò vt tacere possis. D. abi sis insciens:

^c Cuius tu fidem in pecunia perspexeris,
 Verere ei verba credere: vbi quid mihi lucri est

a Dauus hic
 protatica perso-
 na est. nihil ad
 argumētum co-
 modū speciat.
 * Popularis, qua-
 si communis. Te-
 stis, hoc est,
 vnius patris.
 Vide Nannij
 Misc. lib. ii.

b Incommoda
 ab vxore.

c Feritur mu-
 nere non qui re-
 cipit, sed qui
 dat, praeterim
 inuitus.

a Dauus prota-
 tica persona, cui
 Geta exponit
 occasionem sa-
 bulæ.

b Gemina per-
 turbatio à cupi-
 tis.

c Argumentum
 à maiore.

Te fallere? G. ergo ausculta. D. hanc operam tibi dica.

G. ^d Senis nostri Daue fratrem maiorem Chremem
Nostri? D. A. quid ni? G. quid? eius gnatum Phadriam?

D. Tamquam te. G. euenit, senibus ambobus simul,

Iter illi in Lemnum ut esset, nostro in Ciliciam.

Ad hospitium antiquom: is senem per epistolas

Pellexit, modo non montes auri pollicens.

D. Cui tanta erat res, & supererat? G. desinas.

Sic est ingenium. D. ob, regem me esse oportuit.

G. Abeuntes ambo hinc tum senes me filius

Relinquunt quasi magistrum. D. o Geta, provinciam.

Cepisti duram. G. mihi vsu venit hoc, scio:

Memini, relinqui me, Deo irato meo.

Capi aduorsari primò: quid verbis opust?

Seni fidelis dum sum, scapulas perdidit.

D. Venere in mentem istae mihi: nam qua incertia est,

* Aduorsum stimulum calces? C. capi iis omnia

Facere, obsequi quae vellent. D. scisti vti foro.

G. Noster mali nil quidquam primò: hic Phadria

Continuò quandam nactus est ^f puellulam

Citharistriam: hanc amare cepit * perdit.

Ea seruiebat lenoni impurissimo:

Neque, quod daretur quidquam, id curarant patres.

Restabat aliud nihil, nisi oculos pascere,

Sectari, in ludum ducere, & reducere:

Nos otiosi operam dabamus Phadriae.

In quo hac discebat ludo, exaduorsum * ei loco

Tonstrina erat quadam: hic solebamus fere

Plerumque eam opperiri, dum inde iret domum.

Interea dum sedemus * illi, interuenit

Adolescens quidam lacrumans: nos mirarier:

Rogamus, quid sit: numquam aequè (inquit) ac modò

Paupertas

q. Alre narra-
tionis compen-
dium per inter-
rogationem.

e. Proverbia
quàm maxime
inter se diuersa.

f. Puellulam ab
etate: cithari-
striam ab arte
laudat.

* al. perditus.

* at. illico.

* Pro. ibi. ut ali-
bi saepe Donat.

Paupertas mihi onus visum est & miserum, & graue.

Modo quandam vidi virginem hic vicinam

¶ Miseram, suam matrem lamentari mortuam.

Ea sita erat ex aduersum: neque illi beneuolens,

^h Neque notus, neque cognatus, extra vnam aniculam,

Quisquam aderat, qui adiutaret funus. miserum est.

** Virgo ipsa facie egregia. quid verbis opust?*

Commorat omnes nos: ibi continuò ⁱ Antipho,

Vultis ne eam visere? alius, censeo,

Eamus, duc nos sodes: imus, verimus,

Videmus: virgo pulchra: & quo magis diceret,

Nihil aderat adiumenti ad pulchritudinem:

Capillus passus, nudus pes, ipsa horrida:

Lacruma, vestitus turpis; ^k vt, ni vis boni

In ipsa inesset forma, hac formam exstinguerent.

Ille, qui illam amabat fidicinam, tantammodo,

Satis, inquit, ^l scita est: noster verò. D. A. iam scio:

Amare cepit. G. E. scin' quam? quò euadat, vide:

Postridie ad anum recta pergit: obsecrat,

Vt sibi eius faciat copiam. illa enim se negat:

^m Neque eum equum ait facere: illam eiuem esse Atticam,

Bonam, bonis prognatam: si vxorem velit,

Lege id licere facere; sin aliter, negat.

Noster, quid ageret, ⁿ nescire: & illam ducere

Cupiebat, & metuebat absentem patrem.

D. A. Non, si redisset, ei pater veniam daret?

G. E. ° Ille indotatam virginem, atque ignobilem

Daret illi? numquam faceret. D. A. quid sit denique?

G. E. Quid fiat? est parasitus quidam Phornio,

*Homo confidens: * qui (illum Dii omnes perdunt.)*

D. A. Quid is fecit? G. hoc consilium, quod dicam, dedit.

¶ Lex est, vt orbe, qui sint genere proximi,

^g Miseram, ob
adiciū scilicet.

^h Auxilis, nam
res minuuntur,
sententia auge-
tur.

* Laus à forma.

ⁱ Occasio, qua
Antipho amare
cepit.

^k Mira genuina
formae descrip-
tio.

^l Id est, bella,
modesta.

^m Laus à loco,
à persona, à ma-
ioribus.

ⁿ Id est nescie-
bat.

^o Alia causa
illis futura.

* Qui, pro viti-
um. Vide Do-
nati Comment

p Attica lex.

Iis narrant: & illos ducere eadem hac lex iubet.

*⁴ Ego te cognatum dicam, & tibi * scribam dicam:*

Paternum amicum me assumulabo virginis:

Ad iudices veniemus: qui fuerit pater,

*Quæ mater, * quæ cognata tibi sit, omnia hæc*

Configam: quod erit mihi bonum, atque commodum.

Cum tu horum nihil refelles, vincam scilicet.

Pater aderit: mihi parata lues: quid mea?

⁴ Illa quidem nostra erit. DA. iocularē audaciam.

GE. Persuasumst homini: factū est: ventū est: vincimur:

Duxit. D. quid narras? G. hoc quod audi. D. ô Geta,

Quid te futurum est? G. nescio herclē: vnum hoc scio:

*⁴ Quod fors feret, feremus æquo animo. D. * placet:*

** Hem istuc viri est officium. G. in me omnis spes mihi est.*

DA. Laudo. GE. ad precatorem adducam credo, qui mihi

Sic oret: nunc amitte quæso hunc: ceterum

Post hæc si quidquam, nihil precor. tantummodo

Non addat: vbi ego hinc abiero, vel occidit.

*DA. * Quid ille pædagogus, qui cit haristriam?*

Quid rei gerit? GE. sic, tenuiter. DA. non multum habet

Quod det fortasse. GE. immo nihil, nisi spem meram.

DA. Pater eius rediit, an non? C. nondum. D. quid? senem

Quoad expectatis vestrum? G. non certum scio:

Sed epistolam ab eo allatam esse audiui modo, &

Ad portitores esse delatam: hanc petam.

DA. Numquid Geta aliud me vis? GE. vt bene sit tibi.

Puer, heu, nemon' huc prodit? cape, da hoc Dorcio.

ACTVS I. SCENA III.

AR. G. Contendunt inter se adolescentes, vter eorum magis sit miser.

vnde tota hæc scena versatur in genere causæ demonstratiuæ.

Trochaici & iambici octonarii, & quaternarius vnus.

ANTIPHO, PHÆDRIA.

A. Deon' rem rediisse, vt, qui mihi consultum esse optumē velit,

Phædria,

q Phormionis
statū consilium.
* Id est, litteras
scribendam, dicere
dicam, in ius
vocabo.
* Qui, quomodo,
quia ratione,
videt.

r Gradas.

f Sententia mor-
nalis.
* places.
* Hem alij ex-
cludunt.
e Consolatio
laudatoria.
v Oratio pre-
coris ad domi-
num mittendi.

x Vrbaniter de
Phædria inqui-
rit.

y Preparatio
inopinati ad-
uocatus senis.

a Quæretis ado-
lescentis consi-
lium proclini &
percarū exposi-
tionem.

Phadria, patrem eximeſcam, vbi in mentem eius aduonti
venit?

Quid ni fuiſſem incogitās, ita eum expectare, vt par fuit.

P H. Quid iſtuc eſt? AN. ^b rogitaſ? qui tam audācis faci-
noruſ mibi conſciuſ

^b Antipho ti-
miduſ, Phadria
audax.

Siu? quodd vtinam ne Phormioni id ſuadere in mentem in-
cidiffet,

^c Neu me cupidum ed impuliffet, quod mibi principium
eſt mali.

^c Formidantiſ
querela.

^d Non parituſ eſſem: fuiſſet tū mibi illoſ agrē aliquot dieſ:
At non quoridiana cura hac angeret animum. P H. audio.

^d Amoriſ cru-
ciatuſ.

A N. Dum expecto quam mox veniat, qui adimat hanc
mibi conſuetudinem.

P H. Aliuſ, quia deſit quod amant, agrē eſt; tibi, quia ſuper-
eſt, dolo.

Amore abundaſ, Antipho.

Nā tua quidē hercle ceriē vita hac expectāda optādāq; eſt.

^e Ita me Dū bene amēt, vt mibi liceat tādū, quod amo, frui.
Iam depecifci mortem cupio. tu conſicito cetera.

^e Vide amantiſ
veſtiam.

Quid ego ex hac inopia nunc capiam, & quid tu ex iſta
copia:

Vt ne addā, quodd ſine ſumptu, ingenuā, liberalē naſtuſ eſ:

Quodd habes, ita vt voluiſti, vxorē, ^f ſine mala fama; palam

^f A fama.

Beatuſ, ni vnuſ deſit, animuſ qui modēſtē iſta c ferat.

Et ſi tibi reſ ſit cum eo lenone, quocum mibi eſt, tū ſentiaſ.

Ita pleriq; ingenio ſunuiſ omneſ: ^g noſtri naſmet penitet.

^g Adagiū.

AN. ^h At tu mibi contra nunc videre fortunatuſ, Phadria,

^h Felicem dicit
eo, quodd non
amet nuptiam.

Cui de integro eſt poteſtaſ etiam conſulendi, quid veliſ,

Retinere, amare, amittere: ego in eura incidi infelix locum,

Vt neque mibi eiſ ſit amittendi, nec retinendi copia.

Sed hoc quid eſt: vidcon ego aduenire huc currentē Gētā?

Iſ ipſuſ eſt. ⁱ timco miſer, quam nunc mibi hic rem nūciat.

ⁱ Semper enim
metuit nimium
praſaga mali
meaſ.

ACTVS I. SCENA IIII.

A R G. Geta Antiphoni affert ē Cilicia rediisse patrem : quo nuntio
tactus iniicitur metus malē sibi conscio adolescenti, vt subducatur
illico sese.

Ostendit trochaici iambisque : senarij iambici, & vnus
quaternarius cum senario hypercatalecto.

GETA, ANTIPHO, PHÆDRIA.

a Protasis &
consultatio
quomodo placet
senem.

GE.^a **N**vlus es, Geta, nisi aliquod iam tibi consilium
celere repereris:

Ita subito nunc imparatum tanta te impendent mala:

Qua neq, vti deire scio, neq, quo modo me inde extrahā:

* Romb. mutato
versuum ordine
legit. Quæ si
Nam non.

* Nam non potest celari^b nostra diutius iam audacia:

Qua si non astu providentur, me aut heri pessum dabunt.

b Cuius scilicet
auctor fui.

A N. Quidnam ille commotus venit? GE. tum, temporis
punctum mihi

Ad hanc rem est: herus adest. A N. quid istuc est mali?

c Quod, Anti-
phonem scilicet
duxisse uxorem.

GE. c Quod cum audierit, quod eius remedium inueniam
iracundia?

* Later, massa
fusa vel argil-
lacea, sole tan-
tum excocta,
quæ quo magis
perlinat, hoc
longius magis
& in eum
soluitur. Vide
Naum. Miscell.
lib. 1.
d Exclamatio
stuporis.

Loquar ne: incendam: taceam: instigem. purgem me? *la-
terem lauem.*

d Eheu me miserum: cum mihi paueo, tum Antipho me ex-
cruciat animi:

Eius me miseret: ei nunc timeo: is nunc me retinet. nam
absque eo

(diam.
Effer, recte ego mihi vidissem, & serus essem vltus iracun-

e Id est, compor-
tatum, aut, ol-
legissem furtum.

Aliquid^e conuassassem, atque hinc me conicerem proinam
in pedes.

A N. Quam hic fugam, aut furtum parat?

f Verba delibe-
rantis.

GE. f Sed vbi Antiphonem reperiam? aut qua quærere in-
sistam via?

PH. Te nominat. A N. nescio quod magnum hoc nuncio
expecto malum.

PH. Ah, sanus ne es?

GE. Do-

GE. Domum ire pergam: ibi plurimum est. PH. reuocemus hominem. A N. Ista illico. GE. hem,

Satis pro imperio, quisquis es. AN. Geta. GE. ipse est, quem volui obuiam.

A. Cedo, quid portas, obsecro: atq. id, si potes, verbo expedi.

GE. Faciam. A N. eloquere. GE. modo apud portum. A N. mecumne? GE. intellexi. AN. occidi. PH. hem.

A N. Quid agam? PH. quid ais? GE. huius patrem vidisse me, patrum tuum.

AN. Nam quod ego huic nunc subito exitio remedium inueniam miser?

Quod si eò mea fortuna redeunt, h Phaniū, abs te vt distra-

Nulla est mihi vita expectanda. GE. ergo istac cum ita sint Antipho,

Tanto magis te aduigilare equom est. ⁱ FORTES fortuna adiuuat.

AN. Non sum apud me. GE. atqui opus est nunc, cum maxumè vt sis, Antipho:

* Nam si senserit te timidum pater esse, arbitrabitur Commeruisse culpam. PH. hoc verum est. AN. non possum immutari.

GE. Quid faceres, si aliquid grauius tibi nūc faciendū foret?

AN. ⁱ Cum hoc non possum, illud minus possem. G. hoc nihil * est Phadria: ilicer:

* Quid conterimus operam frustra: quin abeo? PH. & quidem ego. AN. obsecro,

Quid si a simulo? satim est? GE. garris. A N. ^m voltum contemplantini: hem,

ⁿ Satim sic est? G. non. AN. quid si sic? G. propemodum. AN. quid si sic? G. sat est:

Hem, istuc serua, & verbum verbo, par pari vt respondeas, Ne sis te iratus senidictis protelet. A N. scio.

g Affectum timentis exprimit.

h Apostrophe amatoria.

i Virg. x. Aeneid. Audaces fortuna iuuat.

k Culpe suspicio ex timore.

l Dialectica illatio à minore. * Benibus est.

* Quid hic

m Expressio simulantis audaciam.

n Hæc in gestu consistunt.

o Breuiter totam defensionem praescribit.

G.^o Vi coactum te esse, inuitum, lege, iudicio: tenes?

Sed, quis hic est senex, quem video in vltima platea? AN.
ipsum est. (mane,

Non possum adesse. G. E. ah quid agis? quid abis Antipho?

p. Conscientia
stimulus.

q. Amatorie
prius planum,
quam se com-
mendat.

Mane inquam. AN. ^p egomet me noui. & peccatum meum:

^a Vobis commendo Phanium, & vitam meam.

PH. Geta, quid nunc fiet? G. tu iam lites audies:

Ego plectar pendens, nisi quid me sesellerit.

Sed, quod modò hic nos Antiphonem monuimus,

Id nosmet ipsos facere oportet, Phadria.

r. Ad omnia se
paratum indi-
cat.

PH. ^r Ausfer mihi, oportet: quin tu, quod faciam, impera.

G. Meministi^r olim vt fuerit vestra oratio

In re incipiunda ad defendendam noxiam?

s. Quia nunc
prælium erit,
tunc prælium
fuit.

^r Iustam illam causam, facilem, vincibilem, opruam.

PH. Memini. G. hem, nunc ipsa est opus, aut, si quid potest,
Meliore, & callidior. PH. fiet sedulo.

G. Nunc prior adito tu: ego in insidiis hic ero

Succenturiatus, si quid deficiet. PH. age.

ACTVS I. SCENA V.

A. & G. Filium Antiphonem se absente uxorem duxisse admodum ægre
fert Demipho: à Phadria ille & Geta seruo defenditur, ad postre-
mum Demipho conuenire Phormionem constituit, vt iniuriam
cum eo expostulet, qui ducenda puella auctor fuerit.

Iambici octonarij, & senarij.

DEMIPHO, GETA, PHADRIA.

a. Turba gliscit,
pater enim ad-
ueniens queri-
tur de filij poc-
tato.

D. ^a Tane tandem uxorem duxit Antipho iniussu meo?

Nec meum imperium: age, mitto imperium: non si-
multatem meam

Reuereri? saltem non pudere? ô facinus audax! ô Geta

Monitor! G. vix tandem. D. quid mihi dicent? aut quam
causam reperient?

b. Vinci potest,
qui parum de-
fensionis ad-
mittit.

Demior. G. atqui repperi iam: aliud cura. DE. ^b anne hoc
dicer mihi?

Iniquus feci: lex coëgit, audio, fateor. G. places.

DE. ^c Ve-

DE. ^c Verū sciens, tacitū causam tradere aduersariis, ^d Etiamne id lex coëgit? PH. illud durum. GE. ego expediam: sine. ^e Preparatio futuræ defensionis.

DE. Incertum est, quid agam, quia præter spem, atque incredibile hoc mihi accidit.

^d Ita sum irritatus, animum ut nequeam ad cogitandum instituire. ^d Amplificare querelam.

Quamobrem? OMNES, cum secunda res sunt maxumè, ^c tum maxumè ^e Probum. Sincernum intuitum.

Meditari secū oportet, quo pacto aduersam arumnā serāt:

Pericla, damna, exilia peregrè rediens semper cogitet, Aut fili peccatum, aut vxoris mortem, aut morbum filia:

^f Communia esse hæc, fieri posse: ut ne quid animo sit nouū: ^f Communia, id est, ex rerum vñu. tam ferè fracta sensu ita. Quidquid præter spem eueniat, omne id deputare esse in lucro.

GE. O Phadria, incredibile est, quāto herū anteco sapientiā.

^g Meditata mihi sunt omnia mea incōmoda: herus si redierit ^g Facetum.

^h Molendū vsq; in pistrino: vapulandū: habenda compedes: ^h Seruorum supplicia.

Opus ruri faciundum: horum nil quidquam accidet animo nouum.

ⁱ Quidquid præter spem eueniet, omne id deputabo esse in lucro. ⁱ Territoria huius dicti resumptio.

Sed quid hominē cessas adire, & blādè in principio alloqui:

DE. ^k Mei fratris video filium ire mihi obuiam.

PH. Mi parrue salue. DE. salue: sed ubi est Antipho?

PH. ^l Saluom * aduenire. D. credo: hoc responde mihi.

PH. Valet: hic est: sed scin' omnia ex sententia?

D. Vellem quidem. PH. quid istuc? D. rogitas, Phadria?

Bonas me absente hic confectū nuptias.

P. Eho, an id suscensēs nunc illi? G. ^m d' artificem probum.

D. ⁿ Egōne illi non suscensem? ipsum gestio

Dari mē in conspectum, nunc sua culpa ut sciat

Lenem

Lenem patrem illum factum me esse acerrimum.

o Summa con-
traditionis.
p. Virg. r. Aen.
Et crimine ab
vno disce om-
nes.

PH. ° Atqui nil fecit, patrie, quod susceperas.

DE. ° Ecce autem similia omnia: omnes congruunt.

Vnum cognovisti, omnes novisti. PH. haud ita est.

D. Hic innoxius est, ille ad defendendam causam adest.

Cum ille est, hic praesto est: tradunt operas mutuas.

GE. Probe eorum facta imprudens depinxit senex.

* Serius legit,
pro illo.

DE. Nam, ni haec ita essent, * cum illo haud stare, Phedria.

P. Si est, patrie, culpam ut Antipho in se admisit,

Ex qua re minus rei foret, aut fama temperans:

q Rhetoricum
theoremata.
* hic.

° Non causam dico, quin, quod meritis * est, ferat.

Sed si quis forte militum stertus sua,

Insidias nostrae fecit adolescentiae,

r In accusato-
rum, & iudices.

Ac vici: nostrae ea culpa est, an iudicum,

Qui saepe propter invidiam adiuvant diviti,

Aut propter misericordiam adiuvant pauperes?

GE. Ni nossem causam, crederem vera hunc loqui.

DE. An quisquam iudex est, qui possit noscere

f Singula,
pro iure.
r Translatio
causae.

° Tua iusta, ubi tute verbum non respondeas,

Ita ut ille fecit? PH. ° functus adolescentuli est

Officium liberalis: postquam ad iudices

Ventum est, non potuit cogitata proloqui:

Ita cum tum timidum obstupefecit pudor.

v Geta Phz-
driam laudat.

GE. ° Laudo hunc: sed cesso adire quamprimum senem?

Here salve: saluom te advenisse gaudeo. DE. oh,

x Ironia.

* Bone custos salve, columen vero familiae,

Cui commendavi filium hinc abiens meum.

y Duplex accu-
satio.

GE. ° Iamdudum te omnes nos accusare audio,

Immerito, & horum me omnium immeritisimò:

Nam quid me in hac re facere voluisti tibi?

z Exceptio sui
in causa agenda.

* Soruom hominem causam orare leges non sinunt:

Neque testimonij dictio est. DE. mirro omnia: adde

istuc:

Istuc imprudens rimuit adolescens: sino:

Tu seruus: verum si cognata est maxumè,

Non fuit necesse habere: sed, id quod lex iubet,

Dorem daretis; quæreretur alium virum.

Qua ratione inopem potius ducebat domum?

GE.^b Non ratio, verum argentum deerat. D. sumeret

Alicunde. GE. alicunde? nihil est dictu facilius.

D.^c Postremo, si nullo alio pacto, vel senore.

G. Hui, dixti pulcrè, si quidem quisquam crederet

Te viuo. D. E. non, non sic futurum est, non potest.

Egône illam cum illo ut patiar nuptiam vnum diem?

Nil suauè meritum est, hominem demonstrarier

Mibi^d istum volo, aut, ubi habitat, demonstrarier.

G. Nempe Phormionem. D. istum patronum mulieris.

G. Iam saxo hic adierit. D. Antipho ubi nunc est? PH. foris.

D.^e Abi, Phadria, eum require, atque adduce huc. PH. eo

Recta via equidem illuc. G. E. nempe ad Pamphilam. D. E.

at ego

Deos Penates hinc salutatam domum

Diuortor: inde ibo ad forum, atque aliquot mihi

Amicos^f aduocabo ad hanc rem qui adsint,

Ut ne imparatus sim, cum adueniet Phormio.

ACTVS II. SCENA I.

ARG. Adducitur Phormio ut factum defendat, qui hic se instruit cum seneciliugaturus.

Trochaici octonarij catalectici.

PHORMIO, GETA.

PH.^a Tāne patris ais conspectum veritum hinc abiisse? G. admodum.

PH.^b Phaniū relictam solam? G. sic. PH. & iratum senem?

G. Opido. PH. ad te summa solum, Phormio, rerum redit;

Tute hoc intristi, tibi omne est exedendum: accingere.

G. Obsecro te. PH. si rogabit. G. in te spes est. PH. accere,

O

Quid

a Singula ita proferenda, tamquam plura sint.

b Expedita responsio.

c Exdile.

d Istum per contentum.

e Simplex est senex, qui Phadriam mittit.

f Amicos, id est, aduocatos & testes.

a Accessit Phormio, ut defendat factum.

b Pulchra respondendi varietas.

c Hoc facit ad fallaciam.

d Tacantia de
egitius repertis.

e Tria promit-
tit, quibus tota
Antiphonis
causa consti-
tuitur.

f Proverbiū a
fugitarius natū.

g μεταφο-
ρὰς omnino &
figuratiter.

h Allegoricē &
trivialiter.

i Diuites peri-
citantur.

k Facetē eda-
cēm se vocat.

l Summa para-
sitōrum felici-
tas, cibus.

m Proverbiū
sumptis expo-
nit.

Quid si reddet? G. tu impulisti. P. sic opinor. G. subueni.
P.^d Cedo senem: iam instructa sunt mihi in corde consilia
omnia.

G. Quid ages? P.^o quid vis? nisi ut maneat Phanium, atq;
ex crimine hoc

Antiphonem eripiam, atq; in me omnē iram deueniem senis?

G. O vir fortis, atque amicus: verū hoc sapē, Phormio,
Vereor, ne istac fortitudo^f in neruum erumpat denique.

PH. ah,

Non ita est: FACTVM est periculum, iam^e PEDVM
visa est via.

Quot me censes homines iam deuerberasse vsq; ad necem
Hospites? tum ciues? quo magis noui, tanto sapit.

Cedo dū, en ymquā iniuriarū audisti mē scriptam dicam?

G. E. Qui istuc? PH.^h quia NON rete accipiri tenditur,
neque miluio,

Qui malē faciunt nobis: illis, qui nil faciunt, tenditur:

Quia enim in illis fructus est, in illi opera luditur;

i Aliis aliunde est periculum. vnde aliquid abradi potest:

Mihi sciunt nihil esse. dices, ducent damnatum domum:

Alere nolūt^k hominem edacem: & sapiunt mea sententia,

Pro maleficio si beneficium summum volunt reddere.

G. Non pote satis pro merito ab illo tibi referri gratia.

P.^l Immo enim nemo satis pro merito gratiam regi refert.

Tēne asymbolum venire, vinctum, atque laurum, & balneis,

Otiosum ab animo; cū ille & cura, & sumptu absumitur,

Dum tibi sit, quod placeat: ille ringitur, tu rideas:

Prior bibas, prior decumbas: cena dubia apponitur?

G. Quid istuc verbi est? P.^m vbi tu dubites, quid sumas
potissimum.

Hac, cū rationem in eas, quā sint suauia, & quā ca-
ra sint:

Ea qui

Ea qui prabet, non tu hunc habebas planè præsentē Deum?
 G. Senex adest: vide quid agas: prima coitio est acerrima:
 Si eam sustinueris, postilla iam, vt lubet, ludas licet.

ACTVS II. SCENA II.

A & G. Hæc scena concertationem habet Demiphonis, & parasiti.
 Clam patre uxorem duxerat Antipho: domum reuersus pater il-
 lam vult eiicere: contradicit Phormio.

Lambici senarij.

DEMIPHO, GETA, PHORMIO.

D.^a **E**Nvmquam cuiquam contumeliosius
 Audistis factam iniuriam, quàm hæc est mihi?

^a Concertatio
 Phormionis &
 Demiphonis

Adeste quæso. G. iratus est. P. quin tu hoc age:

Iam ego hunc agitabo. ^b prò Deum immortalium,

^b Exclamatio
 per congrega-
 tionem mira-
 vehementia.

Negat Phanium esse hanc tibi cognatam Demipho?

Hanc Demipho negat esse cognatam? G. negat.

D. Ipsum esse opinor, de quo agebam. sequimini.

P. Neque eius patrem se scire, qui fuerit? G. negat.

P. Nec Stilphonem ipsum scire, qui fuerit. G. negat.

P. ^c Quia egens relictæ est misera, ignoratur parens,

^c Congregatio ad
 coram specu-
 torum.

Neglegitur ipsa: vide, AVARITIA quid facit.

G. Si herum insimulabis ^{*} avaritiæ, malè audies.

^{*} malitia.

D. O audaciam: etiam me ultro accusatum aduenit.

^d Veterator cal-
 lidus hæc om-
 nia fugit.

P. ^d Nam iam adolescenti nihil est quod suscenseam,

Si illum minus norat: quippe homo iam grandior,

Pauper, cui opera vita erat, ruri ferè

Se continebat. ibi agrum de nostro patre

Colendum habebat: sæpe interea mihi senex

Narrabat, se hunc neglegere cognatum suum:

At quem virum? quem ego viderim in vita optimum.

G. ^e Videas te, atque illum, vt narras. P. in malā crucem:

^e avaritia.

Nam ni ita eum existumasset, nunquam tam graueis

Ob hanc inimicitias caperem in vōstram familiam,

Quam is aspernatur nunc tam inliberaliter.

G. Pergin' hero absenti male loqui, impurissime?

f Contumelie
in paratium.

PH. Dignum autem hoc illo est. GE. ^f ain' tandem, carcer?

D E. Geta.

GE. Bonorum extortor, legum contortor. D. Geta.

g Callida Getæ
dissimulatio.

PH. Responde. GE. ^g quis homo est? ehem. D. tace. GE. ab-
senti tibi

Te indignas, seq; dignas contumelias

Numquam cessavit dicere hodie. D. eho, desine.

Adolescens, primum abs te hoc bona venia peto,

Si tibi placere potis est, mihi ut respondeas:

Quem amicum tuum ais fuisse istum, explana mihi,

Et qui cognatum me sibi esse diceret.

PH. Proinde expiscare, quasi non nosset. D. nossem? PH. ita.

h Vulgaris di-
scipulatio.

DE. ^h Ego me nego: tu, qui ais, redige ad memoriam.

PH. Eho, tu sobrinum tuum non noras? D. enicas:

Dic nomen. P. nomen? maxumè. D. quid nunc taces?

i Falsi nominis
non meminit.

PH. ⁱ Perij hercle, nomen perdidici. D E. hem, quid ais?

P H. Geta,

k ⁱ ~~subidere~~
subidere admo-
nere.

Si meministi id quod olim dictum est, ^k subice. hem,

Non dico: quasi non noris, tentatum aduenis.

D. Egon' autem tentos? G. Stilpho. P. atq; aded, quid meas?

Stilpho est. D. quem dixti? P. Stilphonem inquam noveras?

D. Neque ego illum noram, neque mihi cognatus fuit

Quisquam isto nomine. PH. itaue? non te horum pudet?

l ⁱ ~~subidere~~
subidere.

At si ^l talentum rem reliquisset decem.

m Imprecatio.

DE. ^m Dij tibi male faciant. PH. primus esses memoriter

Progeniem vestram vsque ab auo atque at auo proferens.

D. Ita ut dicu. ego num si aduenissem, qui mihi

Cognata ea esset, dicerem: iridem tu face:

Cedo, qui est cognata? G. heus noster, rectè: heus tu caue.

PH. Dilucidè expediri, quibus me oportuit

Iudi-

Iudicibus: tum, si id falsum fuerat, filius

Cur non refellit? DE. ⁿ filium narras mihi?

^o Cuius de stultitia dici, vt dignum est, non potest.

PH. At ^p tu, qui sapiens es, magistratus adi,

Iudicium de eadem causa iterum vt reddant tibi:

Quandoquidem solus regnas, & soli licet

^q Hic de eadem causa hu iudicium adipiscier.

D. ^r Esi facta mihi iniuria est, verum tamen

Potius quam lites secter, aut quam te audiam,

Iridem vt cognata si sit, id quod lex iubet

Dotem dare, abduce hanc, minas quinque accipe. (lo?

P. ^f Ha, ha, ha; homo suauis. D. quid est? nū iniquom postu-

An ne hoc quidem ego adipiscar, quod ius publicum est?

PH. ^t Itāne tandem quaeso, ciuem vbi abusus sis,

Mercedem dare lex iubet ei, atque amittere; an,

Vt ne quid turpe ciuis in se admitteret

Propter egestatem, proximo inssa est dari,

Vt cum vno aetatem degere, quod tu veras?

DE. Ita, proximo quidem: at nos vnde? aut quam ob rem?

PH. ohe,

^v ACTVM, aiūt, ne agas. DE. nō agam: immo haud desinam,

Dones^x perfecero hoc. PH. ineptis. D. sine mod.

PH. Postremò tecum nihil rei nobis, Demipho, est:

Tuus est damnatus gnatus, non tuum ius

Præterierat iam ducendi ætas. P. omnia hac

^y Illum putato, quæ ego nunc dico, dicere:

Aut quidem cum vxore hac ipsum prohibebo domo.

G. Iratus est. PH. tute idem melius feceris.

D. Itāne es paratus facere me aduersum omnia,

Infelix? PH. metuit hic nos, tamen si sedulo

Disimulat. G. E. bene habent tibi principia. PH. ^r quin,

quod est

n Senex confidit
infra cause.

o Compendium
conuictorum.

p Irridet senem.

q Mos verus &
obsoletus.

r Redit ad con-
cordiam.

f Ironice.

t Argumenta per
interrogationem
sunt fortiora.

v Proverbium.

x Perfecero
subiunctiuus
omittit, pro in-
dicatio.

y Definitio
respondet.

r Voluntas est
necessitati ac-
commodanda.

Ferendum, fers? tuis factis dignum feceris,

Ut amici inter nos simus. D. egon? tuam expetam.

Amicitiam? aut te visum, aut auditum velim?

P.^a Si concordabis cum illa, habebis, qua tuam

Senectutem oblectet: respice at aetatem tuam.

D. Te oblectet: tibi habet. P. minue verò iram. D. hoc age:

Satis iam verborum est: nisi tu properas mulierem.

Abducere, ego illam cūciam: dixi, Phormio.

P. Si tu illam attigeris secus, quàm dignum est liberam,

Dicam impingam tibi grandem.^b dixi, Demipho.

Si quid opus fuerit, heus, domo me. G. E. intellego.

^b Irreflexa ad
Getam hanc.

ACTVS II. SCENA III.

A. R. C. Consultat Demipho aduocatos super filij coniugio: vnus suadet, dissuadet alter, tertius nihil dicit, qui se alterutri iungere debuit. versatur autem in deliberatioe.

Eiusdem generis.

DEMIPHO, GETA, HEGIO,

CRATINVS, CRITO.

^a Cura est in spe
bonorum; soli-
citus in metu
malorum.

D.^a Q Vanta me cura & sollicitudine afficit

Gnatus, qui me, & se hisce impediunt nuptiis!

Neque mi in conspectum prodir, vt saltem sciam,

Quid de hac re dicat, quidue sit sententie.

Abi, tu vise, redieritne iam, an nondum, domum.

G. E. Eo. D. E.^b videris quo in loco res hac fiet:

Quid ago? dia Hegio. H. E. ego Cratinum censeo,

Si tibi videtur. D. E. dic Cratine. C. R. A. mēne vis?

D. Te. C. R. A.^c ego, quae in rem tuā sint, ea velim facias. mihi

Sic hoc videtur. quod te absente hic filius

Egit, restitui in integrum,^d aquam est, & bonam:

Et id impetrabis. dixi. D. E. dic nunc Hegio.

H. E. Ego sedulo hunc dixisse credo: verum ita est,

Q VOT homines, tot sententiae: suus cuique mos.

Mibi non videtur, quod sit factum legibus,

Rescin-

^c Captatio benevolentiae.

^d Ab honesto.
^e Ab utili.

^f A possibili.

^g Ab honesto
& impossibili.

Rescindi posse: & turpe inceptum est. D. dic Crito.

C R I.^h Ego amplius deliberandum censeo:

^h Critonis
consilium.

Res magna est. H E. numquid nos vis? D E. fecistis probè:

Inerior sum multo, quàm dudum. G E. negant

Rediisse. D E. frater est expectandus mihi, is

Quod mihi dederit de hac re consilium, id exsequar.

ⁱ Percunctatum ibo ad portum, quoad se recipiat.

ⁱ Fratris consi-
lium percun-
datur.

G. At ego Antiphonē queram, ut, quæ acta hic sunt, sciat.
Sed eccum ipsum video in tempore huc se recipere.

ACTVS III. SCENA I.

A R C. Antipho se vehementer incusat, quod ita inconsultò patri se
subdixerit, & causam suam aliis tutandam dederit. rem totam
denique ex Geta cognoscit.

*Iambri catalectici & acatalecti octonarij,
in fine trochaici.*

ANTIPHO, GETA.

A.^a **E** Nimuerò, Antipho, multimodis cum istoc animo
vituperandus es.

^a Scipum im-
prudentiæ la-
mentanter in-
cusat.

Itane hinc abiisse, & vitam tutandam dedisse aliis tuam?

Alios tuā rem credidisti, quàm te, animaduersuros magis?

Nam, ut ut erant alia, illi certe consuleres, quæ nunc tua
est domi:

^b Ne quid propter tuam fidem decepta^a pateretur mali:

^q Plus Phanium
quàm Scipium
curat.
^r poteretur

Cuius nunc misera spes, opesque sunt in te vno omnes sitæ.

G. Equidem, here, nos iam dudum hic te absentem incusa-
mus, qui abieris.

A N. Te ipsum quarebam. G E. sed ea causa nibilo magis
defecimus.

A.^c Loquere obsecro, quonam in loco sunt res & fortuna
mee?

^c Omnia sua is
amica repetit.

Numquid patri^d subolet? G. nil etiam. A. ecquid spei porro
est? G. nescio. A. ah.

^d Subolet. Me-
taphora ab olo-
ribus.

G. Nisi Phædria haud cessauit pro te eniui. A. nihil fecit no-

e Conuentio-
nem eius, &
Phormionis in-
telligit.

GE. *Tum Phormio itidem in hac re, ut in aliis, strenuum hominem praeiuit.*

A. Quid is fecit? G. consutauit verbis admodum iratum senem.

AN. Heu Phormio. GE. ego, quod potui porro. AN. mi Geta, omnes vos amo.

G. Sic sese habet principia, ut dico: adhuc tranquilla res est: Mansurusque patrum pater est, dum huc adueniat. AN. quid cum? G. aiebat,

De eius consilio velle sese facere, quod ad hanc rem attinet.

f Amatoriè pa-
trium non sal-
uum optat.

A N. ^f Quantus metus est mihi, venire huc saluom nunc patrum, Geta:

g. Tamquam
sine Phanio
vivere nequeat.

Nā, ut audio, & per vna eius aut viua, aut moriar sententiā.

GE. Phædria tibi adest. A N. vbinam? GE. eccum ab sua palestra exit foras.

ACTVS III. SCENA II.

A R G. Phædria lenonem orat, ut venditam militi Pamphilam non tam citò abducendam tradat: se intra triduum numos adnumeraturum, quos pro illius redemptione sit pollicitus.

Trochaicostichonary & iambici, vno addito senario.

PHÆDRIA, DORIO, ANTIPHO, GETA.

P H. ^a D Orio, audi obsecro. D O. non audio. P H. pa-
rumper. D O. quin omitte me.

P H. Audi quod dicam. D O. at enim cadet iam audire eadem millies.

P. At nunc dicam, quod lubenter audias. D. loquere. audio.

P. Nequeo te exorare, ut mancas triduū hoc? quò nūc abut

D O. Mirabar, si tu mihi quidquam afferres noui.

A N. Hei, metuo lenonem, ne * quid suat suo capiti. GE. idem ego metuo.

P. Non mihi credis? D. hariolare. P. sin fidem do. D O. fabula.

PH. Feneratum istuc beneficium tibi pulchrè dices. D. legi.

PH. Crede mihi, gaudebis facto: verum berce hoc est. D O. somnium.

* Ne fallat, &
non tucatur pa-
da, atque fraude
aliqua eludat
promissum, mo-
re eorum, qui
splentis focali-
bus aut lanta ap-
posita, morbum
vulnūque siron-
lant. Nannij
Miscell. lib. 11.

P H. Expe-

PH. *Experire, non est longum.* DO. ^b CANTILENAM ^b Adagium.
eandem canis.

PH. ^c *Tu mihi cognatus, tu amicus, tu parēs.* D. *garri modō.*

PH. *Adōne ingenio esse duro te, atque inexorabili,*

Vt neque misericordia, neque precibus molliri queas?

D. Adeon^d *te esse incogitantē atq; impudentem Phadria,*
Vt phaleratis dictis ducas me, & meam ductes gratis?*

AN. *Miseritum est.* PH. *hei veris vincor.* GE. *quām simili*

lis vterque est sui?

PH. *Neg, alia, Antipho, cū occupatus esset sollicitudine,*
^e *Tum esse hoc mī obiectum malum?* AN. *ah, quid istuc*

autem est, Phadria?

PH. *O fortunatissime Antipho.* AN. *egōne?* PH. *qui quod*

amas, domi est;

Nec cum^f huiusmodi vniquam vsus venit vt conflictares

malo.

AN. *Mihi domi est: inmo, id quod aiunt, ^g AVRIBVS ^g Prouerbin*

teneo lupum.

Nam neg, vt amittā a me, inuenio, neg, vt retineā, scio.

DO. *Ipsum istuc mihi in hoc est.* AN. *eia, ne parum leno sis.*

Nūquid hic cōfecit? P. hicine? quod homo inhumanissimus:

Pamphilam meam vendidit. GE. *quid vendidit?* AN. *ain^h*

vendidit?

PH. *Vendidit.* DO. *quām indignum facinus, ancillam ere*

emptam suo.

PH. *Nequeo exorare, vt me maneat, & cum illo vt mu-*

ter fidem

Triduum hoc, dum id, quod est promissum, ab amicis ar-

gentum aufero.

Si nō cum dederō, vnam praterca horam ne^h oppertus sis.

DO. *Obrundis.* AN. *haud longum est quod orat, Dorio;*

exoret, sine:

^c Durisscula
blanditio.

^d Irrisoriē idem
principium, &
compositionem
seruat.
^e Bemb. me
phaleratis duc-
cas dictis.

^e Ellipsis, sub-
audi doleo.

^f Huiusmodi
malo, scilicet
lenone.

^g Prouerbin
in perplexos.

^h Ne oppertus,
id est, ne exspe-
ctes.
ⁱ Antipho quo-
que intercedit.

Idem hoc tibi, quod bene promeritus fueris, cō duplicauerit.

D. Verba istaec sunt. A. Pamphilamne hac vrbe priuari sines?

Tum praterea^k horum amorem distrahi poteris^l pati?

DO. Neque ego, neque tu. G. E.¹ Dij tibi omnes id, quod est dignum, dunt.

^k Mosculinum
preponderat.
^l Gete impro-
cacio.

^m Locus à con-
trariis.

ⁿ Lenonia auaritia.

* *ἀναγορεῖται.*

D.^m Ego te complures aduorsum ingenium meum menses tui Pollicitantem, & nil ferentem, flentem: nunc contra omnia haec Repperi,ⁿ qui det, neque lacrumet: da locum melioribus.

A. Certè hercle, satù si commemini, tibi quid est olim dies,

** Quam ad dares huic, praestituta. P. H. factum. D. O. num ego istuc nego?*

A. Lámne ea prateriit? D. nō, verum ei hac antecessit. A. non pudet (rio,

^o Ellipsis.

Vanitatis? D. minimè, dum ob rem. G. stercilinium. P. Do- Itane tandem facere oportet? D. sic sum: si placeo, vtere.

^p Concepcio.
^q Correctio.

A. P. Sicine hunc decipis? D. immo enimvero, Antipho, hic me decipit:

^r Vaser leno.

Nam hic me huiusmodi scibat esse: ego hunc esse aliter credidi.

Iste me fefellit: ego isti nihilo sum aliter, ac fui.

Sed ut ut hac sunt, tamē hoc faciā: cras mane argentum mihi

Miles se dare dixit: si mihi prior tu attuleris, Phædria,

Mea lege vtar, ut potior sit, qui prior ad dandum est. Vale.

^f Lenonis de-
cretum.

ACTVS III. SCENA III.

A. & G. Antipho Getam monet, ut argentum inueniat, quod detur- noni à Phædria.

Trochaici octonarij, & vnus iambicus quaternarius.

PHÆDRIA, ANTIPHO, GETA.

^a Consultatio
de pecuniis, ut
amissa postea
eriginta minz
plus turbe fa-
ciant.

PH.^a Quid faciam? vnde ego nunc tam subito huic argentum inueniam miser,

Cui minus nihilo est: quod si hic potuisset nunc exornaret Triduum hoc, promissum fuerat. A. N. itane hunc patie- mur, Geta,

Fieri

Fieri miserum, qui me dudum, vt dixi, adiūrit comiter?

Quin, cū opus est, beneficiū rursum ei experimur reddere?

G.^b Scio equidem hoc esse equum. A. age ergo, solus ser-
uare hunc potes.

^b Ab æquo, & possibili.

G. Quid faciam? A. inuenias argentum. G. cupio. sed, id vnde, edoce.

A.^c Pater adest hic. G. scio: sed quid tum? A. ah, dictum sapienti sat est.

^c Pater, à quo scilicet emungas.

G. Itane? A. ita. G. sanè herclè pulchrè suades: etiam tu hinc abis?

^d Non triumpho, ex nuptiis tuis, si nil nanciscor mali, Ni etiā nūc me huius querere causā in malo iubeas crucē?

^d Metaphora à victoribus.

A. Verum hic dicit. PH. quid? ego vobis, Getā, alienus sum?

G. haud puto:

* Sed parū me est, omnibus quod nūc nobis suscenset senex, Ni instigemus etiam, vt nullus locus relinquatur preci?

^e Prudentes hanc Getā.

PH. Alius ab oculis meis illam in ignorum abducat locum?

Hē, dū igitur licet, dumq; adsum, loquimini mecū, Antipho,

Contemplamini me. A. quamobrem? aut quidnam facturus? cedo.

PH.^f Quaquā hinc assortabitur terrarū, certū est persequi, Aut perire. G. Dū bene vortat, quod agas: pederem tamē.

^f Amantis desperatio.

A. Vide, si quid opus potes adferre huic. G. si? quid? quid?

^g Repetitio fastidientis.

A. quare, obsecro,

Ne quid plus minúsue faxit, quod nos pōst pigeat, Getā.

G. Quero: saluos est, vt opinor: verū enim metuo malū.

^h A. Noli metuere: vnā tecum bona, mala tolerabimus.

^h Dīctum veterum amicorum.

G. Quantum argenti opus est tibi? loquere. PH. solā trīginta minā.

G. Trīginta? hui, percarā est, Phadria. P. istac verò vilis est.

G. Age, age, inuentas reddam. PH. o lepidum caput. G. aufer te hinc. PH. iam opus est.

GE. Iam

i Phormio opi-
tatur.

GE. Iam feres. sedⁱ opus est mihi Phormionem adiutorem
ad rem hanc dari.

k Parcomia.

l Discedere cu-
pit.

AN. Presto est: audacissime oneris quidvis impone, & feres:
k SOLVS est homo amico amicus. G. amus ergo ad eū ocys.
l Numquid est, quod mea opera vobis opus sit? G. E. nil: ve-
rūm abi domum, &

Illam miserā, quā ego nūc intus scio esse ex animā mēta,
Consolare: cessas? A. nihil est, æquē quod faciam tubens.

P. H. Qua via istuc facies? G. E. dicam in itinere: modō te
hinc amoue.

ACTVS IIII. SCENA I.

ARG. Demipho & Chremes colloquuntur, ambo natu grandes: nar-
rat hic illi, cur in Lemno diutius halerit: fit & mentio nuptiarum
Antiphonis. *Lambico senarij.*

DEMIPHO, CREMES.

DE. Quid? qua profectus causa hinc es Lemnum,
Chremes;

a Simplex nar-
ratio.

CH. ^a Postquam videt me eius mater hic esse diutius,
Simul autem non manebat atas virginis

Meam neglegentiam: ipsam cum omni familia ad
Me profectam esse aiebant. DE. quid illis tam diu

b Quærit causam moris.

CH. Pol me detinuit morbus. D. vnde? aut qui? CH. rogas?
SENECTVS ipsa est morbus: sed venisse eas
Saluas audiui ex nauta, qui illas vexerat.

D. Quid gnato obtigerit me absente, audistim? Chreme?

c Falsum, fili-
cei aspiantur.

* Vide Ritiūm.

d filia scilicet.

e Honestā, & fa-
miliaris locu-
tio.

CH. Quod quidem me^e factum consilij incertum facit:
Nam hanc^{*} condicionem, si cui tulero extraneo,
Quo pacto, aut vnde mihi^d sit, dicendum ordine est.
Te mihi fidem esse æquē, atque egomet sum mihi,
Scibam. ^e ille si me alienus usfinem volet,
Tacebit, dum intercedet familiaritas:

sin pre-

*Sin spreuerit me; plus, quàm opus est sciro, sciet:
Vereorq; ne vxor aliqua hoc resuscitet mea.
Quod si sit, vt me excutiam, atque egrediar domo,
Id restat: nam ego meorum solus sum meus.
DE. Scio ita esse, & istæ mihi res sollicitudini est:
Neque deserviscar vñquam aded experirier,
Donec tibi id quod pollicitus sum, effecero.*

ACTVS IIIII. SCENA II.

ARG. Tota hæc scena est Getæ exultantis, duos sibi senes offerri, quos
fallere possit.

Eiusdem generis.

GETA.

E Go hominem callidiorem vidi neminem,
Quàm Phormionem. ^b venio ad hominē vt dicerem
Argento opus esse, & id quo pacto fieret:
Vix dum dimidium dixeram, intellexerat:
^c Gaudebat: me laudabat: querebat senem:
Diū gratias agebat, tempus sibi dari,
Vbi Phædræ se ostenderet nihilo minus
Amicum esse, quàm Antiphoni. ^d hominem ad forum
Iussu opperiri: eò me esse adducturum senem.
Sed eccum: quis est vltior? at at Phædræ
Pater venit: ^e quid pertimui autem belluæ?
An quia, quos fallam, pro vno duo sunt mihi dati?
Commodius esse opinor duplici spe vti.
Petam ^f hinc, vnde à primo institui: is si dat, sat est:
Si ab hoc nil fiet, tum hunc adoriar hospitem.

ACT. IIIII. SCENA III.

ARG. Geta cudit argentum Phædræ.

Eiusdem dimensionis.

ANTIPHO, GETA, CHRÈMES,
DEMIPHO.

AN. **E**Xspecto, quàm mox recipiat sese Geta.
Sed patrū cum patre video adstantē: hei mihi,

Quàm

a Exultantis
verba.
b Veniunt &
comice homi-
nem repetit.

c Verique cupit
gratari.

d Incundè ho-
minem tenet
repetit.

e Scutulis sen-
tentia.

f Hinc, id est,
ab hoc Demi-
phone scilicet.

a Hæc secum
loquitur, me-
tuens diuortii.

Quàm timeo, aduentus huius quò impellat patrem.

GE. Adibo hosce. ó noster Chremes. CH. salve, Geta.

b Viam ad epistafin facit, fimul etiam cudit argentū Phædræ.

GE. ^b Venire saluam volupe est. CH. credo. GE. quid agitur?

CH. Multa aduenienti, vt fit, noua hic compluria.

GE. Ita de Antiphone audistin' qua facta? CH. omnia.

GE. Tun' dixerat huic? facinus indignum, Chreme

Sic circumiri. D. cum hoc id agebam commodum.

c Vide callidum
affentatorem.

G.^c Nam hercle ego quoque id quidē mecum agitando sedulo,

Inueni, opinor, remedium huic rei. D. quid, Get a?

d Narratio facta
ad fallendum
senem.

Quod remedium? G.^d ut abij abs te, sit fortè obuiam

Mibi Phormio. c. qui Phormio? G. is, qui istanc. CH. scio.

GE. Visum est mihi, ut eius tentarem sententiam.

e Getæ persuasio à spe commodi.

Prendo hominem solum: cur non, inquam, Phormio

Vides, inter vos si haec potius cum bona

Vt componantur gratia, quàm cum mala?

Hervus liberalis est, & fugitans litium:

Nam ceteri quidem herclè amici omnes modò

Vno ore auctores fuere, vt præcipitem hanc daret.

AN. Quid hic ceptat? aut quò euadet hodie? G. an legibus

Daturum poenas dices, si illam eiecerit?

f μεταφορ-
κῶς.

Itam id exploratum est: eia,^f sudabis satis,

Si cum illo inceptas homine: ea eloquentia est.

g Done Græcè
Ἰδού, quod vel
fac, vel fingere
dicunt.

Verum⁸ pone esse victum eum: at tandem tamen

Non capitis eius res agitur, sed pecuniæ.

Postquam hominem his verbis sentio mollirier,

Soli sumus nunc, inquam, hīc. eho, dic, quid velis dari

Tibi in manum, vt herus his desistat litibus,

Hæc hinc faceſſat, tu moleſtus ne ſies?

AN. Satin' illi Dī sunt propitij? GE. nam sat scio,

h Decora locu fig.

^h Si tu aliquam partem equi, bonique dixeris,

Vt ille est bonus vir, tria non commutabit

Verba hodie inter vos. D. quis te istac iussit loqui?

CH. 173310

CH. Immo non potuit melius peruenirier

Ed, quò nos volumus. AN. ^k occidi. CH. perge eloqui.

G. At primò homo insanibat. C. cedo, quid postulat?

G. Quid? nimium: quantum libuit. CH. dic. G. si quis daret

^l Talentum magnum. C. immo malum hercle: ut nil pudet.

GE. Quod dixi adeò ei: quæso, quid si filiam

Suam vnicam locaret? parui rettulit

Non suscepisse: inuenta est, quæ dotem petat.

Ut ad pauca redeam, ac mittam illius ineptias:

Hec denique eius fuit postrema oratio:

^m Ego, inquit, iam à principio amici filiam,

Ita ut æquum fuerat, volui vxorem ducere:

Nam mihi veniebat in mentem eius incommodum,

In seruitutem pauperem ad ditem dari:

Sed mihi opus erat, ut apertè tibi nunc ⁿ fabuler,

Aliquantulum quæ afferret, qui dissoluerem

Quæ debeo: & etiam nunc, si volt Demipho

Dare, quantum ab hac accipio, quæ sponsa est mihi,

Nullam mihi malim, quam istanc, vxorem dari.

AN. Virum stultitia facere ego hunc, an malitia

Dicam, scientem, an imprudentem, incertus sum.

DE. ^o Quid, si animam deber? G. ager oppositust pignori ob

^p Decem minas, inquit. D. age age, iam ducat: dabo.

G. ^p Edicula item sunt ob decem alias. D. E. hoi, hui,

Nimium est. CH. ne clama: petito hæc à me decem.

GE. Vxori emunda ancillula: tum autem pluscula

Supellestile opus est, opus sumptu ad nuptias:

His rebus pone sanè, inquit, decem minas.

DE. Sexcentas proin potiùs scribeo iam mihi ^{*} dicas:

Nil do: imputatus me ille ut etiam irrideat?

CH. ^q Quæso, ego dabo, quiesce: tu modò filius

Fac ut illam ducat, nos quam volumus. AN. hei mihi,

Geta,

^k Exclamatio
consternati.

^l Talentum ma-
gnum lxxx. li-
bra.

^m Responsum
& petito Phor-
mionis.

ⁿ Fabuler, rectè
quia reuera ia-
bulabatur.

^o Proverbiū.
^p Astud, non
sinit xxx. mi-
nas protuli, ne
parum facin-
toreret.

^{*} Dica hoc lo-
co, rationes, sine
causis expendi-
tum significare
videtur. Vnde
Nann. Mis. l. ii.
q. Chremes vi-
ginti minas dicit
Demipho decem.

Geta, occidisti me tuus fallacis.

CH. Mea causa eiicitur: me hoc aequum est amittere.

GE. Quantum potes, me certiore, inquit, face,

Si illam dant, hanc ut mittam, ne incertus sim:

Nam illi mihi dotem iam constituerunt dare.

r Chremes sententiam fert, argentum dat.

CH. Iam accipiet: illis repudium renunciet:

Hanc ducat. D E. quæ quidem illi res vortat male.

CH. Opportune aded nunc mecum argentum at tuli,

f Iurgio paratur locus.

Fructum, quem Lemni vxoris reddunt prædia:

Id sumam: vxori, tibi opus esse, dixero.

ACTVS IIII. SCENA IIII.

A R. G. Obiurgat Antipho Getam, cuius opera se in periculum venisse putat, ne extrudatur coniux: idem ab eodem placatur.

Eiusdem generis.

ANTIPHO, GETA.

a Epitasis, nam in periculum venit Antipho, ne extrudatur coniux.

A.^a **G**eta. GE. hem. AN. quid egisti? GE. emunxi argento senes.

A. Satin^u est id? G. nescio hercle: tantum iussus sum.

A. Eho, verbero, aliud mihi respondes, ac rogo?

G. Quid ergo narrae? A. quid ergo narrem? opera tua ad

* Quæ scilicet me suspendam.

* Restum mihi quidem res rediit planissimè:

Ut te quidem omnes Dii, Deæq³, superi, inferi,

Malis exemplis perdant, hem, si quid velis,

b Ironicè.
c Proverbum.

^b Huic mandes, ^c qui te ad scopulum è tranquillo inferat.

Quid minùs vtile fuit, quàm hoc vlcus tangere,

Aut nominare vxorem: iniecta est spes patri,

Posse illam extrudi. cedo, nunc porro Phormio

Dotem si accipiet, vxor^d ducenda est domum:

Quid fiet? G. enim non ducet. A. noui: ceterum

Cum argentum repetent, nostra causa scilicet

d Ducenda necessitatem indicat.
e Proverbum a sagittariis tractum.
* Vile Nannij Misc. lib. vi.
* In vincula. Nam qui solutendo olim non erant, vincti trahebantur creditibus, donec opera pensarent creditum.

* In neruom potius ibit. G. NIHILE est, Antipho,

Quin malè narrando possit deprauari.

Tu id, quod boni est, excerpis: dicis, quod mali est.

Audi

Audi nunc contra iam: si argentum acceperit,
Ducenda est vxor, vt ais: ^f concedo tibi:

Spatium quidem tandem apparandis nuptiis,
Vocandi, sacrificandi dabitur paullulum:

Interea amici, quod polliciti sunt, dabunt:

Inde istis reddet. A. quam ob rem? aut quid dicet? G. rogas?

^g Quot res? post illa monstra euenerunt mihi:

Introiit in aedes ater alienus canis.

Anguis per impluuium decidit de tegulis:

Gallina cecinit: interdixit huiusmodi:

Haruspex vetuit ^h ante brumam aliquid noui

Negotii incipere; quae caussa est iustissima.

Hac fient. A. vt modò fiant. G. fient: me vide.

Pater exit: abi, dic, esse argentum, Phadria.

ACTVS IIII. SCENA V.

A. & C. Colloquuntur senes de tradendo Phormioni argento. Chremes Demiphonem instigat, vt argentum soluere festinet.

lambici adsonarij.

DEMIPHO, GETA, CHREMES.

DE. ^a **Q**uietis esto inquam: ego curabo, ne quid verborum diuinum.

^a Hec Demipho ad fratrem Chremem.

Hoc temere numquam amittam ego à me, quin mihi testes adhibeam,

Cum dem: & quam ob rem dem, commemorabo. G. ^{* vt} ^{* Geta huc secum attulisse.}

cautus est, vbi nil opus est.

C. At qui ita opus est facto. at matura, dum lubido eadem haec manet:

^b Nam, si altera illa magis instabit, forsitan nos reiciat.

^b Approbat consilium.

D. Rem ipsam putasti. C. duc me ad eum ergo. G. non moror. C. vbi hoc egeris,

Transito ad vxorem meam, vt conueniat hanc prius, quam hinc abis:

Dicat eam dare nos Phormioni nuptum, ne susciteat:

P

Et ma-

c. *Ts, Phormio
scilicet.
d. Malum indi-
cantis.

Et magis esse illum idoneum, qui ipsi sit familiarior;
Nos nostro officio nihil egressos esse; quantum *is voluerit,
Datum esse dotis. DE. quid^d malum, tua id refert? C. ma-
gni, Demipho.

D. Non sat, tuum officiū re fecisse, si nō id sama approbas?
C. Volo ipsius quoq; voluntate hoc fieri, ne se electam putet.

e. Adagium. D. E. Idem ego istuc facere possum. CH. * mulier mulieri
magis congruet.

D. Rogabo. C. vbi nunc illas ego reperire possum, cogito.

ACTVS V. SCENA I.

ARG. Hæc scena continet mutuam agnitionem Sophronæ nutricis &
Chremetis, Chremes ex eadem nutrice dicit, filiam suā Phanium
nuptiam esse Antiphoni; quæ res ingentem ei lætitiā affert: eauerit
item ne vxor hoc resciscat.

Octonary iambici catalectici & acatalecti, & iambici quaternarius
unus, mistus aliquot trochaici octonarius.

SOPHRONA, CHREMES.

a. Ocasio cata-
strophes.

S. ^a **Q**uid agam? quem amicum inueniam mihi mise-
ra? aut cui consilia

Hæc referam? aut vnde nunc mihi auxilium petam? nam
vereor,

b. Hera, id est,
Phanium.

b. Hera ne ob meum suāsum indignè iniuria afficiatur:
Ita patrem adolescentis facta hæc tolerare audio violèter.

c. Nam quæ, fi-
guræ. *κατὰ*
ἀντιστοίχως,
pro quæ uni:
* Bemus, anus
est.

C. Nam quæ hæc * est anus exanimata, à fratre quæ egressa
est meo?

SO. Quod vt facerē, me egestas impulit; cū scirē infirmas
Hæc esse nuptias: vt id consulerem, interea vita
Vt in tuto foret. C. certè edepol, nisi me animus fallit,
Aut parum oculi prospiciunt, mea nutricem gnata video.

d. Deliberatio.

s. Neque ille inuestigatur. C. ^d quid agam? s. qui est eius
pater. C. H. adeon,

An maneo, dum ea, quæ loquitur, magis cognosco? s. quid
si eum nunc

Reperire possum, nihil est quod verear. CH. ea ipsa est. collo-
so. ^{quat.} Quis

SO.^c Quis hic loquitur? CH. Sophrona. s. & meum nomen nominat? CH. ad me respice.

SO.^f Dñ, obsecro vos: estne hic Stilpho? C. non. SO. negas? f Inuocatio gaudens.
C.^g Cōcede hinc paullulū à foribus istorum sodes, Sophrona g. Timet prodigionem.
Ne me istoc posthac nomine appellasti. s. O. quid? * non is * Remb. non obsecro is.

obsecro es,
Quem semper te esse dictitasti? CH. st. SO. quid has metuis fores?

CH.^h Conclusam hic habeo vxorem sauam: verūmⁱ istoc de nomine h. A perit fictionem.

Eò perperam olim dixi, ne vos fortè imprudentes foris Effutiretis, atque id porro aliqua vxor mea rescisceret. i. Istoc nomine, scilicet Stilphonis.

SO. Hem istoc pol nos te hic inuenire misera numquam potuimus.

CH.^k Ebdò, dic mihi, quid tibi rei est cum familia hac, vnde exis? aut vbi k. Sollicitè de suis inquit.

Illæ sunt? SO. miseram me. CH. hem, quid est: viuunt ne? SO. viuit gnata.

^l Matrem ipsam ex agritudine miseram mors cōsecuta est. l. Mors vxoris. Modestè pronuntianda.

CH. Malè factum. SO. ego autem, quæ essem anus deserta, egens, ignota,

Vt potui, virginem nuptum locavi huic adolescenti, Harum qui est dominus adium. CH. Antiphoni ne? s. hem, isti ipsi. CH. quid?

Duasne is vxores habet? s. O.^m au, obsecro, vnam ille quidem hanc solam. m. Au, fastidietis.

CH. Quid illa altera, quæ dicitur cognata? s. O. hæc ergo est. CH. quid ais?

SO. Composito est factum, quo modo hanc amans habere posset

Sine dote. CH.ⁿ Dñ, vostram fidē, quàm sepe fortè temere n. Exclamatio gaudens.

Eueniunt, quæ non audeas optare! offendi adueniens,

Quicum volebam, atque ut volebam, collocatam filiam.
 Quod nos ambo opere maximo dabamus operā, ut fieret,
 Sine nostra cura maxuma, sua cura^o hæc sola fecit.
 SO. Nunc quid facto sit opus, vide. P. parer adolescentis venit,
 Eumq; animo iniquo hoc opido ferre aiunt. C. H. nihil pe-
 ricli est.

o Hæc Sophro-
 na scilicet.
 p. Parer Demi-
 pho scilicet.

q. Adiurat, ut
 celet.

Sed, per Deos atque homines, meam esse hanc, caue rescis-
 cat quisquam.

SO. Nemo ex me scibit. C. sequere me: intus cetera audies.

ACTVS V. SCENA II.

A. R. G. Demipho seipsum excusat quod dum avaritiæ maculam stu-
 det effugere, in stultitiæ reprehensionem incidit. dolet enim Phor-
 mioni datum esse argentum.

Iambici ostionarij catalectici.

DEMIPHO, GETA.

D. **N**ostrapte culpa facimus, ut malos expediat esse,
 Dum nimium dici nos bonos studeamus & benignos.
 Ita fugias, ne præter casam, aiunt. nonne id satis erat,
 Accipere ab illo iniuriam: etiā argētum est ultro obiectum,
 Ut sit qui viuat, dum aliquid aliud flagitij consiciat.

a Sententia ni-
 mium vera.

G. Planissimè. D. ^a iis nunc præmium est, qui recta praua
 faciunt.

G. Verissimè. D. ut stultissimè quidem illi rem gesserimus.

G. ^b Modò ut hoc consilio posset discedi, ut istam ducat.

D. Eriamne id dubium est? G. haud scio hercle, ut homo
 est, an mutet animum.

D. Hem, mutet autem? G. nescio: verum, si fortè, dico.

D. Ita faciam, frater censuit; vxorem huc eius adducam,

Cū ista ut loquatur. abi tu Geta: præuncia hanc venturū.

G. ^c Argentum inuentum est Phedria: de iurgio siletur.

Prouisum est, ne in præsentia hæc hinc abeat: quid nūc p-

Quid fiet: in eodem luto hæsit: ^d vorsuram solues, id?

Geta: præsens quod fuerat malū, in diē abiit: plage trāsūt,

Nisi

c Geta insulans
 commoda enu-
 merat.

d Vorsuram sol-
 uere, est credi-
 torem mutare.

Nisi prospicis nunc hinc domum ibo, ac Phanium edocebo,
Ne quid vereatur Phormionem, aut eius orationem.

ACTVS V. SCENA III.

ARG. Apud Demiphonem queritur Nauisistrata, suum viri Chre-
metis negligentia minui patrimonium.

Lambici octonarij & catalectici.

DEMIPHO, NAVSISTRATA,

CHREMES.

DE. ^a **A** Gedum, vt soles, Nauisistrata, fac, illa vt pla-
cet nobis;

^a Hortatur vt
Phanium placa-
tam reddat.

Vt sua voluntate id, quod est faciundum, faciat. N. faciam.

D. Pariter nūc opera me adiunues, ac dudum re opitulata es.

N. ^b Factum volo: ac pol queo minus viri culpa, quā me
dignum est.

^b Conqueritur
de viri negli-
gentia.

D. Quid autē? N. quia pol mei patri bene parta indiligēter

Tutatur: nam ex his pradiis talenta argenti bina

Capiebat statim. hem, vir viro quid praestat! D. bina quaso?

N. Ac rebus vilioribus multo, tamen talenta bina. D. hui.

N. Quid hac videntur? D. scilicet. N. ~~virum me natam~~
~~vellem.~~

Ego ostenderem. D. certē scio. N. quo pacto? D. parce, sodes,

Vt possis cum illa; ne te adolescens mulier defuriget.

^c Parce, dubium
aduerbium ne
sit, an impera-
tium.

N. Faciam, vt iubes: sed meum virū abs te exire video. CH.
hem, Demipho,

† Iam illi datū est argentū. D. cur auti illico. C. nollē datum.

Hei, video vxorem: pane plus, quā sat erat. D. cur nollis,

Chreme?

^d Altera im-
trāctas pars,
de pecunia te-
merē effusa:

† Iam rectē. D. quid tu? quid locutus cum ista es, quam-
obrem hanc ducimus?

^e Vir timidus
vxore presente
non audent lo-
qui.

C. Transegi. D. quid ut tandem? C. adduci non potest. D.
quid, non potest?

C. Quia^f vterque vtrique est cordi. D. quid istuc nostra?

^f Valla Eleg. lē.
iii. cap. iiii.
vterque alteri.

C. magni. prater hac,

Cognatam comperi esse nobis. D. quid? deliras? C. sic erit:
Nō temere dico: redi mecum in memoriā. D. sati? ne sanus es?
N. Au, obsecro vide, ne in cognatam pecces. D. non est. C.
ne nega:

Patris nomen aliud dictum est: hoc tu errasti. D. non no-
rat patrem?

g Divit. Phor-
mio scilicet.

CH. Norat. D. cur aliud dixit? C. numquam hodie con-
cedes mihi, neque

Intelleges? D. E. si tu nil narres. CH. pergis? N. A. miror,
quid hoc fiet.

h Scabrosus ser-
mo, ob uxoris
praesentiam.

DE. h Equidem hercle nescio. CH. vin' scire? at ita me ser-
uet Iupiter,

Ut propior illi, quam ego sum, ac tu, nemo est homo. D. E.

Dij, vestram fidem:

Eamus ad ipsam vna omnes nos: aut scire, aut nescire hoc
volo. CH. ah.

DE. Quid est? CH. ita ne parvam mihi fidem esse apud te?

DE. vin' me credere?

Vin' satis questum mihi istuc esse? age, fiat. quid illa filia
Amici nostri, quid futurum est? CH. recte. DE. hanc igitur
mittimus?

CH. Quid ni? DE. illa maneam? CH. sic. DE. ire igitur tibi
licet, Nauisstrata.

N. A. Sic pot commodius esse in omnes arbitror, quam, ut
coeperas,

Manere hanc: nam perliberalis visa est. cum vidi, mihi.

DE. Quid istuc negotij est? CH. iamne operuit ostium? DE.
iam. CH. o Iupiter:

Dij nos respiciunt: gnatam inveni nuptam cum tuo filio

DE. hem,

Quo pacto id potuit? CH. non satis turis est ad narrandum
hic locus.

DE. At

i Hanc, Pha-
nium scilicet.

BE. At tu intro abi. CH. heus, ne filij nostri quidem hoc
resuscitant, volo.

ACTVS .V. SCENA IIII.

ARG. Antipho redemptam Phædriæ amicam gratulatur: sequæ inuo-
lutum his malis queritur, vnde expediri nequeat.

Iambici octonarij catalectici.

ANTIPHO.

Lætus sum, vt vt mea res sese habent, ⁊ fratri obtigisse
quod volt.

a Fratri, Phæ-
driæ scilicet.

Quam scitum est, eiusmodi parare in animo cupiditates,

Quas, cum res aduorsæ sient, paullo mederi possis.

Hic simul argentum repperit, cur a sese expedituit:

Ego nullo possum remedio me euoluere ex his turbis,

Quin, si hoc celetur, in metu; sin patefit, in probro sim.

Neq; me domum nunc recipirem, ni mihi esset spes ostenta

Huiusce habendæ. sed vbinam Getam inuenire possum, vt

Rogem, quod tempus conueniendi patris me capere iubeat?

ACTVS .V. SCENA V.

ARG. Adnumeratam esse lenoni pecuniam narrat Phormio: & quasi
te bene gesta, nunc se curaturum cuticulam dicit.

Iambici octonarij catalectici.

PHORMIO, ANTIPHO.

PH. **A**rgentum accepi, tradidi lenoni: abduxi mu-
lierem:

a Collocatur
pecunia extorta
senibus, quæ re-
petitas possea
moras tragedias
excitabit.

Curaui, propria ea Phædria vt potereretur: nã emissa est ma-

Nunc vna res mihi etiam restat, quæ est consicienda, otium

A senibus ad potandum vt habeã: nã aliquot hos sumã dies.

AN. Sed Phormio est: quid aut? PH. quid? AN. quidnam

nunc facturum, Phædria?

b De fratre
inquiri.

Quo pacto satietatem amoris ait se velle sumere?

PH. Vicissim partes tuas alturus est. AN. quas? PH. vt su-

rgeret patrem:

(res:

Tu suas rogauit rursum vò ageres: causam vt pro se dice-

Nam potaturus est apud me. ego me ire senibus sumum.

Dicam ad mercatum, ancillulam emptum, quam dudum dixit Geta;

Ne, cum hic nō videat me, cōficere credant argentū suum. Sed ostium ederepuit abs te. AN. vide, quis egreditur. PH. Geta est.

ACTVS V. SCENA VI.

A. & G. Geta Antiphoni nuntiat Phanium inuentam esse Chremetis filiam.

Trochæus octonarij catalectici & iambici senarij.

GETA, ANTIPHO, PHORMIO.

a Fortuna inflabilis Dea: Fors fortuna, bonus euentus.

O Fortuna, o fors fortuna, quantis comoditatibus, Quam subito hero meo Antiphoni ope vestra hunc onerasti diem?

A. Quidnam hic sibi volit? **G.** nōsque amicos eius exonerasti metu?

Sed ego nūc mihi cesso, qui non humerū hunc onero pallio; Atq; hominē propero inuenire, ut hac, quæ cōtigerint, sciat?

A. Num tu intellegis, quid hic narret? **P.** num tu? **A.** nil. **P.** tantundem ego.

G. Ad lenonem hinc ire pergam: ibi nunc sunt. **A.** heus, Geta. **G.** hem tibi.

Num mirum, aut nouum est, reuocari, cursum cum institueris? **A.** Geta.

G. Pergit, hercle numquam tu tuo odio vinces me. **A.** non manes?

G. Vapulabis, curiali vernula est, qui me vocat.

A. Id tibi quidem iam fiet, nisi resistis, verbero.

G. Familiariorem oportet esse hunc, qui minitatur malum: Sed is ne est, quem quero, an non? ipsus. **P.** congregere actutum. **A.** quid est?

e Geta maximus afflictor.

G. O omnium, quantū est, qui viuant, homo ornatusissim: Nam sine controuersia à Diis salus diligere, Antipho.

A. Ita velim: sed qui istuc credam ita esse, mihi dici velim.

G. Satim?

G. Satin' est, si te delibutum gaudio reddo? A. enicas.

P. Quin tu hinc pollicitationes aufer, & quod fers, cedo.

G. E. oh,

Tu quoque hic aderas, Phormio? P. aderam: sed cessas? G. accipe, hem.

^d Ut modò argentū dedimus tibi apud forum, recta domum Sumus profecti: interea mittit herus me ad uxorem tuam.

A. Quamobrem? G. omitto proloqui: nam nihil ad hanc rem est Antipho.

Vbi in gynaceum ire occipio, puer ad me accurrit Mida:

Ponē apprehendit pallio, resupinat: respicio: rogo,

Quamobrem retineat me: ait esse veritum intro ad heram accedere:

(mem,

Sophrona modò fratrem huc, inquit, senis introduxit Chre-

Eumq; nunc esse intus cū illis: hoc vbi ego audiui, ad fores

^e Suspenso gradu placide ire porrexī: accessi: adfiri:

Animā compressi: aurē admoī: ita animū capi attendere,

Hoc modo sermonem captans. A. ^f euge, Geta. G. hic pul-

cherrimum

Facinus audiui: itaque pānē herclē exclamavi gaudio.

P. Quod? G. quodnam arbitrare? A. nescio. G. atqui miri-

ficissimum:

Patrius tuus est pater inuentus Phanio uxori tue. A. hem,

Quid ais? G. cum eius olim consuevit matre in Lemno

clamculum.

P. Somnium: vrin' hac ignoraret suum patrem? G. aliquid

credo,

^h Phormio, esse caussē: sed me censē: potuisse omnia

Intellegere extra osium, intus quā inter sese ipsi egerint?

P. Atque herclē ego quoq; illam audiui fabulam. G. immo

etiamⁱ dabo,

Quo magis credas: patrius interea inde hic egreditur foras:

d Narratio planē Comica, exponens catastrophē.

e Auscultationem ipsam mirē exprimit.

f Catastrophe periculorum Antiphonis.

g Consuevit. honestē dixit.

h Studet compendio.

i Dabo, id est, dicam.

Haud multò pòst cum patre idem recipit se intro denud:

Ait vterque tibi potestatem eius habenda se dare:

Denique ego sum missus, te vt requirerē, atq; adducerem.

¶ Fecero, pro
ciam, eleganter.

AN. Hem, quin ergo? rape me: cessas? G. E. fecero. AN.

ô mi Phormio,

Vale. PH. Vale, Antipho: bene, ita me Dii ament, factum:

& gaudeo.

¶ Phormio hæc
secum.

¹ Tantam fortunam de improviso esse his datam?

Summa eludendi occasio est mihi nunc senes,

Et Phedria curam adimere argentariam,

Ne cuiquam suorum equalium supplex sit:

Nam idem hoc argentum ita vt datum est ingratis,

Ei datum erit: hoc qui cogam, re ipsa repperi.

Nunc gestus mihi, vultusque est capiendus nouus.

¶ Ita Priscianus
lib. vi. al. hoc
arguit.

Sed hinc concedam in angiportum * hunc proximum:

Inde hisce ostendam me, vbi erunt egressi foras:

Quod me asimularam ire ad mercatum, non eo.

ACTVS V. SCENA VII.

ARG. Cognita Phanio, senes à Phormione pecuniam repetunt: Phor-
mio negat se redditurum, hinc contentio inter eos oritur.

Eundem generum.

DEMIPHO, PHORMIO, CHREMES.

DE. ^a **D**is magnas meritis gratias habeo, at que ago,

Quando euenere hac nobis frater prospere.

Quantum potest, nunc conueniendus Phormio est,

Priusquam dilapidet nostras triginta minas,

Vt auferamus. PH. Demiphonem, si domi est,

Visam: vt * quod. DE. at nos ad te ibamus, Phormio.

PH. De eadē hac fortasse causa? DE. ita hercle. PH. credidi.

¶ Quid ad me ibatis? ridiculum: an verebamini,

Ne non id facerem, quod recepissem semel?

Hecus, quanta quanta hac mea paupertas est, tamen

Adhuc curavi vnum hoc quidem, vt mi esset fides.

CH. Est

¶ Gratiarum
actio de secundo
reum euenit.

¶ Antipho
lib. vi. al. hoc
arguit.

CH. Est ne ea ita, vt dixi, liberalis? DE. opidd.

CH. Itaque ad vos venio nunciatum, Demipho,
Paratum ire esse: vbi vultis, vxorem date.

Nam omnes posthabui mihi res, ita vti par fuit,
Postquam, tantopere id vos velle, animaduorteram.

DE. At hic dehortatus est me, ne illam tibi darem:

Nam, qui rumor erit populi, inquit, si id feceris?

Olim, cum honestè potuit, tum non est data:

Nunc viduam extrudi, turpe est: fermè eadem omnia,

Quæ tute dudum coram me incusaueras.

PH. Satin' superbè illuditis me? DE. qui? PH. regas?

Quia ne alteram quidem illam potero ducere:

Nam, quo redibo ore ad eam, quam contempserim?

CH. Tum autem Antiphonem video ab sese amittere

Inuitum eam, inque. DE. tum autem video filium

Inuitum sanè mulierem ab sese amittere.

Sed transi sodes ad forum, atque illud mihi

Argentum iube rursus rescribi, Rhormio.

P. Quod? nã ego perscripsi porro illis, quibus debui.

DE. Quid igitur fiet? PH. si vis mihi vxorem dare,

Quam despondisti, ducam: sin est, vt velis

Manere apud te illam, hic dos maneat, Demipho:

Nam non est æquum me propter vos deipiti;

Cum ego vestri honoris causa repudium alteræ

Remiserim, quæ tantandem dotis dabit.

DE. I hinc in malam rem cum istac magnificentiâ,

Fugitiue: etiam nunc crede te ignorari,

Aut tua facta adeo? P. irritor. D. rûne hanc duceres,

Si tibi daretur? PH. fac periculum. DE. vt filius

Cum illa habuerit apud te, hoc vestrum consilium fuit.

PH. Quaso, quid narras? D. quin tu mihi argentum cedo.

PH. Immo verò tu vxorem cedo. DE. in ius ambula.

PH. In

c Parasiti affus.

d Vastè retor-
quationes.

e Qui, id est,
quomodo, quã-
quam fortè &
plurale videri
potest.

f Hæc Demi-
phoni clancu-
lum suggerit
Chremes.

g Rescribi, id
est, renumerari.

h Disiisio, color.

i Ab æquo &
honesto.

* Apolopesis
amici vultu.

1 Apertius lo-
quens interci-
pitur.

in Epitafis alie-
rius partis in
fabula
Chremes terre-
tur.

n Inuictia in
fenes.

o Inconstans.

* Miratur vnde
sciunt.

p Proverbium.

q Stomachosè
ad lites concit-
at.

A necessario.
Ab honesto.
Ab utili.

r Metaphora ab
animis inuifica-
tis.

PH. ^k In ius? enimuerd. si porro esse odioli pergitis.

DE. Quid facies? PH. egone? vos me inuocatis modo
Patrocinari fortasse arbitramini:

Etiā dotatis soleo. C. quid id nostra? PH. nihil.

Hic quandā noram, cuius vir vxorem. C. hem. D. quid est?

P. Lemni habuit aliam. C. nullus sum. P. ex qua filiam

Suscepit? C. eam clam educat. C. sepultus sum.

P. ^m Hec aded ego illi iam denarrabo. C. obsecro.

Ne facias. P. oh, tun' is eras? D. vt ludos facit.

C. Missum te facimus. P. fabula. C. quid vis tibi?

Argentum quod habes, condonamus te. PH. audio:

ⁿ Quid vos, malum, ergo me sic ludificamini?

Inepti vōstra puerili sententia?

^o Nolo, volo: volo nolo rursum: cedo, cape:

Quod dictū, indictū est: quod modo erat ratū, irritum est.

C. * Quo pacto, aut vnde hæc hic resciunt? D. nescio.

Nisi, me dixisse nemini, id certo scia.

C. ^p Monstri, ita me Dī amant, similē. P. inieci scrupulum.

D. ^q hem, in ius, illi utraq' agant.

Hicine, vt à nobis hoc tantum argenti auferat,

Tam apertè irridens? emori hercle satius est.

Animo virili presentig, vt sis, para, nulli si hunc videris.

Vides tuum peccatum esse elatum sonas.

Neque iam id celare posse te vxorem tuam.

Nunc quod ipsa ex alijs audit ura sit, Chreme.

Id nosmet indicare, placabilis est.

Tum hunc impuratum poterimus nostro modo.

Vlcisci. P. at at, nisi mihi prospicio, hæc ea.

Hi gladiatorio animo ad me affectū aut viam.

C. At vereor, vt placari possit. D. bono animo es.

Ego redigam vos in gratiam, hoc fretus, Chreme.

Cum è medio excessit, vnde hæc suscepta est tibi.

P. itane

P. Itane mecum agitur? satis astute aggreddimini:

Non hercle ex re istius me instigasti, Demipho.

Ain tu? ubi peregre, tibi quod lubitum fuit, feceris,

Neque huius sis veritus femina primaria,

Nouo modo ei quin faceres contumelias;

Venias nunc precibus^t lautum peccatum tuum?

Hisce ego illam dictis ita tibi incensam dabo,

Ut ne restringas lacrumis^v si exstillaueris.

D. Malum, quod isti D^{ij}, Dea^q, omnes diuint.

^x Tantane affectum hominem quemquam esse audacia?

Non^{*} hoc publicitus scelus hinc deportarier

In solas terras? C. in id redactus sum loci,

Ut nesciam prorsus, quid agam cum illo. D. ego scio:

In ius eamus. P. in ius: huc, si quid lubet.

D. Assequere, ac retine, dum huc ego seruos euoco.

^y C. Enim solus nequeo: accurre huc. P. vna^z iniuria est

Tecum. C. lege agito ergo. P. altera est tecum Chreme.

D. Rape hunc. P. itane agitur? enimvero voce est opus.

Nausistrata, exi. C. os opprime. D. imparum vide,

Quantum valet. P. Nausistrata inquam. C. non taces?

P. Taceam? D. ni sequitur, pugnos in ventremingere.

P. Vel oculum exsculpe: est, ubi vos vlciscar probe.

ACTVS V. SCENA VIII.

A. g. Phormio Chremem prodit vxori de altera coniuge: Chremes grauius obiurgat: Phormio exsultat, tam probe se vltum esse senes. Demipho pro fratre intercedit: & orat, ut huic vxor factum condonet. Ea neque se ignoscere dicit, neq. promittere quicquam, sed filij iudicio permittere omnia.

Tambici senarij, & trochaici octonarij.

NAUSISTRATA, CREMES, PHORMIO,

DEMIPHO.

N. ^a **Q**ui nominat me? CH. hem. NA. quid istuc turba^a est obsecro,

Mi vir? P. hem, quid nunc obstupuisti? N. quis hic homo est?

Non

f Perstat in metaphora.

t Lautum, id est, purgatum.

v Metaphora.

x Interrogationes mixtae indignationis.

* Seruius legit hunc, supra illud Virgil. et. Aenei. Ioga sola petebat Solorum nemorum.

y Vide turbas. z Iniuria id est, actio iniuriarum.

a Audaces clamosi Phormionis vocem huc dicit.

Non mihi respondes? P H. hicine vt respondeat?
Qui hercle, vbi sit, nescit. C H. caue isti quidquam credas.

* Physicē. Virg.
et Aencl. Ge-
lidusque coit
formidine fan-
guis.
h Vide timorem
Chrem-tis.
e Ironicos, sto-
machosē.

P. Abi: tange: si non totus friget, me enica.

C. Nihil est. N. quid ergo est? quid istic narrat? P. iam scies.

Ausculat. C. ^b pergin' credere? N. quid ego obsecro

Huic credam, qui nil dixit? P H. ^c delirat miser

Timore. N. non pot temere est, quod tu iam times.

C H. Ego timeo? P H. recte sanē: quando nihil times,

Et hoc nihil est, quod dico ego, tu narra. D E. scelus,

Tibi narret? P H. cho tu, factum est abs te sedulo

Pro fratre. N. ^d mi vir, non mihi narras? C H. at. N A. quid, at?

C H. Non opus est dicto. P H. tibi quidem: at scito huic opust.

Ia Lemno. C H. ^e hem, quid aus? D E. non taces? P H. clam

te. C H. hei mihi.

P H. Vxorem duxit. N A. mi homo, Dii melius diunt.

P H. Sic factum est. N A. perij, misera. P H. & inde filiam

Suscepit iam vnā, dum tu dormis. C H. quid agimus?

N A. ^f Pro Dii immortales, facinus indignum, & malum.

P H. Hoc actum est. N A. ^g an quidquam hodie est factum indignius?

Qui mi, vbi ad vxores ventum est, tum sunt senes:

Dempho, ^h te appello: nam me cum hoc ipso distadēt loqui.

Hacine erant iriones crebrae, & mansiones diutinae

Lemni? hacine erat, qua nostros fructus minuebat, vtilitas?

D. Ego Nausistrata esse in hac re culpam meritā non nego,

Sed eam, quae sit ignoscenda. P. verba sunt mortuo.

D. ⁱ Nam neque negligentia tua, neque odio id fecit tuo.

Vinolentus ferē abhinc annos quindecim mulierculam

Eā cōpresit, vnde hac nata est, neq, postilla vinqū attigit.

Ea mortem obiit: ē medio abiit: qui sit in re hac scrupulus?

^k Quam ob rem te oro, vt alia facta tua sunt, equo animo

hoc seras.

N A. Quid

d Blando.

e Interrumpit
vterque narra-
tionem Phor-
mionis.

f Exclamatio
cum Romacho.
g Amplificatio
digna muliere.

h scilicet vt
testem.

i Causa deriu-
tio.

k Oratoria de-
precatio.

NA.

a

¹ Sec

lan

An

1

Qui

P

PH.

1

Sic

² Fa

Red

Hab

NA

Sig

Tec

n

Ver

Ign

P H.

ci

³ Her

a

PH. l

Eas

C. H.

Hom

Nil p

D. Fa

Neg

NA. *Quid ego aquo animo? cupio, misera, in hac re iam defungier.*

¹ Sed, quid sperem? etate porro minus peccaturum putem? ¹ A coniecturis.
Iam tum erat senex, senectus si verecundos facit.

An mea forma, atque aetas nunc magis expetenda est,
Demipho?

Quid mihi affers, quam * ob rem expectem, aut sperem * Vide Rim.
porrò non fore?

PH. ^m Exsequias Chremeti, quibus commodum ire, heni ^m Insulae
tempus est. Chremeti, tam-

m Insultat
Chremeti, tam-
quam iam mor-
tuo.

Sic dabo: age age nunc, Phormionem, qui volet, laceſſito:

ⁿ Faxo tali eum mactatum, atque hic est, infortunio.

Redeat sanè in gratiam: iam supplicij satis est mihi.

n iactantia de
male actis.

Habet hac, ei quod, dum vivat, vsque ad aurem obganizat.

NA. At meo merito credo. quid ego nunc commemorem,

Demipho,

Sigillatim, qualis in istum fuerim? DE. noui equè omnia

Tecum. N A. meritor' meo hoc videtur factum? D E. mi-
nimè gentium:

Verum, quando iam accusando infectum fieri non potest,

Ignosce:orat, confiterur, purgat:quid vis amplius?

PH. Enimuero, prius quam hæc dat veniam, mihi prospiciam & Phædria.

^o Heus, Nausistrata, prius quàm huic respondes temerè, ^o Aliud malum
audi. NA. quid est?

6 Aliud malum
dicturus.

PH. Ego minas triginta ab isto per fallaciam abstuli:

Eas dedi tuo^p gnato. is pro sua amica lenoni dedit.

p Gnato Phiz
driz scilicet.
q Excusat fili
amorem.

C. Hem, quid ais? N. adeon' indignum tibi videtur, ⁹ filius

Homo adolescens vnam si habet amicam: tu vxores duas?

Nil pudere? quo ore illum obiurgabis? responde mihi.

D. Faciet, vt voles. N. immo, vt iam scias meam sententiā, r Duruscula est Naufragia.

Neq, ege ignosco, neq, promitto quidquā, neq, respondeo,

Prins

f Filium iudi-
cem constituit.

e Catastrophe.

Præquam gnatum video: ' eius iudicio permitto omnia: in
Quod iubebit, faciam. PH. mulier sapiens es, Nausistrata.
NA. ' Satin' id est tibi? PH. immo verò pulchre discedo, &
probe,

Et præter spem. NA. tu tuum nomen dic quod est. PH. min'?

Phormio,

Vestra familie hercle amicus, & tuo summus Phadria.

v Pollicetur
operam suam.

NA. v Phormio, at ego ecastor posthac tibi, quod potero, &
qua voles,

Faciamq; & dicā. v. benignè dicis. N. pol meritū est tuum.
P. Vin' primū hodie facere, quod ego gaudē, Nausistrata;

x Dictum in in-
uidos.

x Et quod tuo viro oculi doleant? NA. cupio. PH. me ad ce-
nam voca.

NA. Pol verò voco. D. eamus intro hinc. NA. fiat: sed, ubi
est Phadria,

Index noster? P. iā hic faxo aderit. Vos valete, & plaudite.

HECYRÆ PERSONÆ, EARVM- QUE INTERPRETATIO.

SYRA, anus, Syriaci generis mulier.

PHILOTTIS, meretrix, *ἡ πόρνη*, unde & Philotion, fieri po-
test, ut sit in nomine aurium significatio.

IACHES, senex, Eunuch.

SOSTRATA, mulier, Heautont.

PAMPHILYS, adolescens, And.

PARMENO, seruus, Eunuch.

SOSIA, seruus, Andr.

BACCHIS, meretrix, Heautont.

PHIDIPPVS, senex à parcimonia equestri: eius enim studij vi
gloria erat ingens, ita magni sumptus.

MYRRHINA, mulier, matronale nomen, à myrto, qua magistra-
tus quondam coronabantur.

Sequentium tantum hic mentio sit.

PHILUMENA, *ἡ φιλοῦσα*, amabilis,

SCIRTVS, puer, *ἡ τὴν σιγῆν*, à saltatione.

M. AN-

M. ANTONII MURETI

IN HECYRAM TERENTII

ARGVMENTVM.

PAMPHILVS, Phidippi è Sostrata uxore filius, Bacchidem meretricem deperibat. is cum aliquando noctis ad eam temulentus iret, in Philumenam, Lacheris & Myrrhina filiam, incidit, eamq; in via per vim compressit: atque ita effugit, ut neque ipse eam, neque puella ipsum cognoscere poterit. in illa autem lucta etiam anulum ei detraxit, eumq; Bacchidi dono dedit. paulo post pater eum, tum ut à meretricio amore auerteret, tum ut presidium suæ senectuti pararet, ad uxorem ducendam perpulit. contigit, ut ea ipsa uxor ei daretur, quam ipse consuprauerat: gaudente admodum puella matre, quæ, quia sola conscia erat filiam è stupro gravidam esse, quamprimum eam collocare properabat: ut, si forte post aliquot menses pareret, nuptiis, quemadmodum sæpè fit, obtegeretur stuprum. cecidit res longè aliter, ac putabatur, etenim Pamphilus, qui inuitissimus adiecisset animum ad rem uxoriæ, quiq; anellere se derepent è Bacchidis amore non posset, ita dormit cum uxore, ut eam ne attigerit quidem. Bacchis, quòd, ea uinã numquam se uxorem ducturum, sæpè ei promiserat Pamphilus, non nullam sibi ab eo factam iniuriam putans, multò ei minus, quàm solebat, placida & obsequens esse capit. eo factum est, ut Pamphilus ei se paulatim subdlexerit, quamq; prius spernebat uxorem, eius mirificum quendam amorem animo conceperit. interea quiddam accidit, ut iter Pamphilo in Imbrum esset. profecto eo, Philumena, quæ intumescere sibi uterum sentiret, cum aliorum, tum socrus in primis suæ conspectum refugiebat: tandem cum in eo esset, ut celare uix posse amplius videretur, sumpta occasione, per sacrificandi speciem, ad matrem se, unam omnium rerum consciam, confert. post dies complurimos mittit Sostrata, qui eam accerserent: respondetur, agrotam esse. it, ut eam saltem uideret, non admittitur. Phidippus accusare uxorem, & dicere, hac omnia illius culpa contingere. illa contra excusare se, & culpam deprecari: nullius se rei consciam esse, cui suæ consuetudo nurri odiosa esse debeat, interea rediit Pamphilus. atque ita fors tulit, ut quo die ipse Athenas appulit, eo ipso, Philumena partu leniretur. cum igitur, videndi cupidus (agrotare enim acceperat, & ita

amabat, ut qui vehementissimè subito ad eam ingressus esset, per-
 risseprehendit, ibi enim Myrrha excurrentem profecuta, lacru-
 mans, obtestari cepit, quando ea res nihil ipsi nocitura esset, ne reci-
 peret quidem uxorem, si ita videretur: sed tamen ne famam illius
 pròderet, ita se facturum recipit. cum igitur neque vellet uxorem
 recipere, neque rursum veram asferret causam: suspicati sunt seus,
 eum, Bacchidis adhuc amore impeditum, ea de causa ab uxore ab-
 horrere. accersiam itaque Bacchidem obiurgat Phidippus. ea, cum
 se illi purgasset, iubetur ad mulieres ingredi, & eis quoque illam
 suspicionem adimere. ingreditur, anulum habens in digito, quem
 olim Philumena ereptum, sibi dederat Pamphilus. is anulus effecit,
 ut, vitiatam esse ab ipso Pamphilo Philumenam, cognosceretur. La-
 tus Pamphilus & uxorem & filium recipit.

C. SULPICII APOLLINARIS

PERIOCHA.

VXorem duxit Pamphilus Philumenam,
 Cui quòdam ignorans virgini vitium obtulit:
 Eiusque per vim quem detraxit anulum,
 Dederat amice Bacchidi meretricula:
 Dein profectus in Imbrum est: nuptam haud attigit.
 Hanc mater vtero gravidam, ne id sciat socrus,
 Ut agram ad se transfert: reuertit Pamphilus:
 Deprehendit partum: celat: uxorem tamen
 Recipere non volt. pater inculcat Bacchidis.
 Amorem: dum se purgat Bacchis, anulum
 Mater vitia: fortè agnoscit Myrrha.
 Vxorem recipit Pamphilus cum filio.

HECY-

HECYRA TERENTII,
ACTA LVDIS ROMANIS, SEX-
IVLIO CÆS. CN. CORNELIO DOLAT-
BELLÆ, ÆD. CVR. NON EST PERACTA.
MODOS FECIT FLACCVS CLAVDI-
TIBIIS PARIB. CN. OCTAVIO, T. MAN-
LIO COS. RELATA EST ITERVM LV-
DIS FVNEBRIBVS. RELATA EST TER-
TIO Q. FVLVIO, L. MARCIO ÆD.
CVR.

^a PROLOGVS.

HECYRA est huic nomen fabule hac cum data
Est noua, nouum interuenit vitium, & cala-
mitas,

Vt neque spectari, neque cognosci potuerit:

Ita populus studio stupidus in funambulo

Animum occupat . nunc hæc planè est pro noua:*

Et is, qui scripsit hanc, ob eam rem noluit

Iterum referre, vt iterum possit vendere.

Alias cognostis eius: quæso hanc noscite.

ALTER PROLOGVS.

Orator ad vos venio, ornatu prologi.

Sinite exorator sim, eodem vt iure vti seruem

Liceat, quo iure sum vſus adoleſcentior,

Nonas qui exactas feci vt inucteraſcerent,

Ne cum poëta scriptura euanescret.

^b In his, quas primum Cecilij didici novas.

Partim sum earum exactus, partim vix fteri.

Quia scibam dubiam fortunam esse scenicam.

Spe incerta, certum mihi laborem sustuli.

Q 2

Easdem

a' Propositio, qua
petit explosam
antea cognosci.

* Noliſt Teren-
tius deſertam
fabulam: denud
introducet, quod
in deſperatione
favoris popula-
ris videatur fa-
cere, auſuriam
ſuam protexit,
vt ſecundum eos
liceat hiſtrioni-
bus vendere. vi-
de Nann. Miſc.
lib. 11.

hinc Confirmatio
ab exemplis.

Easdem agere cœpi, vt ab eodem alias discerem
 Nouas studiosè, ne illum ab studio abducerem.
 Perfeci, vt spectarentur. vbi sunt cognita,
 Placita sunt. ita poetam restitui in locum,
 Propè tam remotum iniuria aduorsarum
 Ab studio, atque ab labore, atque ab * arte musica.

* Artem musi-
 cam, poetice
 appellat. Vide
 Nann. Miscell.
 lib. 11.

Quid si scripturam spreuissem in presentia, &
 In deterrendo voluissem operam sumere,
 Vt in otio esset, potius quam in negotio:
 Deterruissem facilè, ne alias scriberet.

Nunc quid petam, mea caussa, æquo animo attendite.

c Reddeat pro-
 positionem, &
 amplifcat per
 queriam quod
 antea fuerit ex-
 plosa.

c Hecyram ad vos refero, quam mihi per silentium
 Numquam agere licitum est, ita eam oppressit calamitas.

Eam calamitatem vestra intelligentia

Sedabit, si erit adiutrix nostra industria.

Cum primum eam agere cœpi, pugilum gloria,

d Cur explosa
 sit.

d Funambuli eodem accessit expectatio:

Comitum conuentus, studium, clamor mulierum.

Fecere, vt ante tempus exirem foras:

e Altera explo-
 sio.

e Vetere in noua cœpi vti consuetudine,

In experiundo vt essem: refero denuò;

Primo actu placeo: cum interea rumor venit,

Datum iri gladiatores: populus conuolat:

Tumultuantur, clamant, pugnant de loco.

Interea ego meum non potui tutari locum.

Nunc turba nulla est. otium, & silentium est:

Agendi tempus mihi datum est: vobis datur

Potestas condecorandi ludos scenicos.

f Argumentum
 ab arte, à meri-
 tis.

f Nolite sinere per vos artem musicam

Recidere ad paucos: facite, vt vestra auctoritas

Meæ auctoritati fauix, adiutrixq; sit.

g Attentos, &
 beneuolos red-
 dit.

g Si numquam auare statui premium arti meæ,

Et eum

Et eum esse quæstum in animum induxi maximum,

Quam maxumè seruire vòstris commodis:

Simite impetrare me, qui in tutelam meam

Studium suum, & se in vòstram commisit fidem,

Ne eum circumuentum iniquè iniqui irrideant.

^h Mea caussa causam hanc accipite, & silentium

Date; vt lubeat scribere aliis, mihiq; vt discere

Nouas expediat, posthac pretio emptas meo.

^h Peroratio.

ACTVS I. SCENA I.

A & C. Philotis & Syra indignè ferunt Pamphilum vxorem duxisse, relicta quam amare videbatur Bacchide, & protatice sunt personæ; nam extra fabulæ argumentum inducuntur, vt Parmæoni detur occasio commemorandi argumenti.

Iambici senarij.

^a PHILOTIS, SYRA.

PH. **P**er pol quàm paucos reperias meretricibus

Fideleis euenire amatores, Syra.

Vel hic Pamphilus iurabat quoties Bacchidi,

Quàm sanctè, vt quiuis facîle posset credere,

Numquam illa viua ducturum vxorem domum.

Hem, duxit. s. y. ^b ergo propterea te sedulo

Et moneo, & hortor, ne cuiusquam misereat,

Quin spolies, mutiles, laceres, quemquem nacta sis.

PH. Vtin' eximium neminem habeam? SY. neminem:

Nam nemo illorum quisquam, scito, ad te venit;

Quin ita paret sese, abs te vt blanditijs suis

Quamminimo pretio suam voluptatem expleat:

Hiscine tu amabo non contrà insidiabere?

PH. Tamen eandem pel esse omnibus, iniurium est.

SY. Iniurium est autem vlcisci aduorsarios?

Aut qua via caprent te illi, eadem ipsos capi:

Eheu, me miseram, cur non aut istac mihi

Ætas & forma est, aut tibi hac sententia?

^a Philotis

φειλοτις

πρωτων

vt sit occasio

commemorandi

argumenti

& expositionis

reliquæ fabu-

læ.

^b Audax ac ma-

la persuasio.

A R G. Redeunti peregrè Philoti Parmeno totius narrat argumentum fabulae.

Eiusdem generis

PARMENO, PHILOTIS, SYRA.

PA. S Enex si quæret me, modò isse dicitò

Ad portum, percunctatum aduentum Pamphili.

Audin, quid dicam, Scirte? si quæret me, vti

Tum dicas; si non quæret, nullus dixerit;

Alias vt vti possim caussa hac integra.

Sed videor ego Philotium? vnde hæc aduenit?

Philoti, saluè multum. PH. ô saluè Parmeno.

Sx. Saluè mecastor, Parmeno. PA. & tu edepol, Syra.

Dic mihi, Philoti, vbi te oblectasti tam diu?

PH. Minimè me equidem oblectani, quæcum milite

Corinthum hinc sum profecta inhumanissimo:

Biennium ibi perpetuum misera illum tuli.

PA. Edepol te desiderium Athenarum arbitror

Philotium cepisse sepe, & te tuum

Consilium contempsisse. PH. non dici potest,

Quam cupida eram huc redeundi, abeundi à milite.

Vosque hic videndi, antiqua vt consuetudine

Agitare inter vos liberè conuiuium:

Nam * illi haud licebat nisi præfinito loqui

Que illi placerent. PA. haud opinor commodè

Finem statuisse orationi militem.

PH. Sed quid hoc negoti est? modò quæ narrauit mihi

Hic intus Bacchis? quod ego numquam credidi

Fore, vt ille hac viua posset animum inducere

Vxorem habere, PA. habere autè? PH. ego tu, an non habet?

PA. ^a Habet, sed firma hæc vereor vt sint nuptiæ.

PH. Ita dij de æq. faxint, si in rem est Bacchidis.

Sed quid istuc credam ita esse? dic mihi Parmeno.

* Illi, pro illic.
Infra act. iiii.
scen. iiii. ne
me frustra illi
expectet. Et act.
v. sc. iiii. dum
illi sedeo.

^a Sensim ad
narrationem
accedit.

PA.^b Non est opus prolato: hoc percunctarier

^b Variis verbis
morales facietas
intercedit.

Desiste. PH. nempe ea causa, vt ne id fiat palam.

Ira me dii bene amabunt, haud propterea te rogo, vt

Hoc proferam, sed tacita vt mecum gaudeam.

PA. Numquam dices tam commodè, vt tergum meum

Tuam in fidem committam. PA. ah noli, Parmeno:

Quasi non tu multo malis narrare hoc mihi,

Quam ego, quæ percunctor, scire. PA. vera hæc prædicat:

Et mi illud vitium maximum est. si mihi fidem

Das te tacituram, dicam. PH. ad ingenium redis.

Fidem do, loquere. P. A. ausculta. P. H. istic sum. P. A. hanc

Bacchidem

^c Amabat, vt cum maxumè, tum Pamphilus,

^c Narratio, quæ
occasionem sa-
bulæ continet.

Cum pater, vxorem vt ducat, orare occipit:

^d Et hæc, communia omnium quæ sunt patrum,

^d Communes
patrum pertua-
tiones.

Senem se dicere esse, illum autem esse vnicum.

^e Præsidium velle se senectuti suæ.

^e Latens ex-
ultationis ratio.

Ille primò se negare: sed, postquam acris

Pater instat, fecit animi vt incertus forer,

Pudorin¹, an ne amor obsequeretur magis.

Tundendo, atque odio denique effecit senex:

Despondit gnatam et huius vicini proxumam.

Vsq; illud visum est Pamphilo neutiquam graue,

^f Donec iam in ipsis nuptiis, postquam videt

^f Amatoris affe-
ctus in nuptias.

Paratas, nec moram vllam, quin ducat, dari.

^g Ibi demum ita agnè tulit, vt ipsam Bacchidem

Si adesset, credo ibi eius commiserasceret.

Vbicumque datum erat spatium solitudinis,

Vt colloqui mecum vnà posset: Parmeno,

Perij, quid ego egi: ipa quod me conieci malum.

Non potera hoc ferre: Parmeno: perij, miseram.

PH.^h At te dii deaq; perduint cum isto odio, Laches.

^h Apostrophe,
& increpatione
ad absentem.

P. A. Ad pauca ut redeam, vxorem deducit domum:
Nocte illa prima virginem non attigit:

i Affectus meretricis.

PH. ⁱ Quid autem cum virgine una adolescens cubuerit,
Plus potius illa se abstinere ut potuerit?
Non verisimile dictis: nec verum arbitror.

k Confutatio meretricis.

PA. ^k Credo ita videri tibi: nam nemo ad te venit,
Nisi cupiens tui: ille inuitus illam duxerat.

l Inertia semini de familiaritate domini.

PH. Quid deinde fiet? **PAR.** ^l diebus sane pauculis
Post Pamphilus me solum seducit foras,
Narratque, ut virgo a se integra etiam tum fiet:
Seque ante, eam quam vxorem duxisset domum,

Sperasse eas tolerare posse nuptias.

Sed, quam dezerim me non posse diutius

Habere, eam ludibrio haberi, Parmeno,

Quin integram itidem reddam, ut accepi a suis,

Neque honestum mihi, neque utile ipsi virgini est.

PH. Pium, ac pudicum ingenium narras Pamphili.

m Prosequitur Parmeno ipsa Pamphili verba.

P. ^m Hoc ego proferre, incommodum esse mihi arbitror:

Reddi patri autem, cui tu nihil dicas vni,

Superbum est: sed illam spero, vbi hoc cognouerit,

Non posse se mecum esse, abituram denique.

n Philotis gerit cetera audite.

PH. ⁿ Quid interea? ibi ane ad Bacchidem? **PAR.** quotidie:

Sed, ut fit, postquam hunc alienum ab sese videt,

Maligna mulis, & magis procax facta illico est.

*** al. atque**

PH. Non epol mirum. **P.** ^{*} atqui ea res multo maxime

Disiunxit illum ab illa, postquam & ipse se,

o Defendit herum scruius.

o Et illam, & hanc qua domi erat, cognouit satis,

Ad exemplum ambarum mores earum existumans.

Hec, ita uti liberali esse ingenio decet,

p Vis amoris his verbis exprimitur.

P. Prudens, modesta, incommoda, atque iniurias

Viri omnes ferre, & regere contumelias.

Hic ani-

Hic animus partim vxoris misericordia
 Denictus, partim victus huius iniuria,
 Paullatim elapsus Bacchidi, atque huc transtulit
 Amorem, postquam par ingenium nactus est.
 Interea in Imbro moritur cognatus^a senex
 Horunc^e. ea ad hos redibat. lege hereditas.

Ed amantem inuitum Pamphilum extrudit pater.
 Relinquit cum matre hic vxorem: nam senex
 Rus abdidit se: huc raro in urbem com meat.

PH. Quid adhuc habent infirmitatis nuptiae?

PAR. Nunc audies. primum dies compluscules

Bene conueniebat sanè inter eas: interim

Miris modis odisse cepit Sostratam,

Neque lites vllæ inter eas: postulatio

Numquam. PH. quid igitur? PAR. si quando ad eam ac-

cesserat

Consabulatum, fugere è conspectu illico,

Videre nolle. denique, vbi non quit pari,

Simulat se à matre accersi ad rem diuinam, abit.

Vbi illi est dies complures, accersi iubet.

Dixere caussam tunc nescio quam: iterum iubet:

Nemo remisit. postquam accersunt sepius,

Agram esse simulant mulierem. nostra illico

It viscere ad eam. aduissit nemo. hoc vbi senex

Resciuit, heri ea caussa rure aduenit huc,

Patrem continud conuenit Philumena.

Quid egerint inter se, nondum etiam scio:

Nisi sanè cura est, quorsum euenturum hoc fiet.

Habes omnem rem: pergam quod cæpi hoc iter.

PHILO. Et quid ego: nam constitui cum quodam hospite,

Me esse illum conueniuram. PAR. diu vortant bene

Quod agas. PHI. vale. PAR. & tu bene vale Philotium.

Q 5

ACTVS

b Nam iuuenis
 alicuius mors
 non conuenit
 comœdiz.
 * Bembo de lege.
 red.

¶ Parmeno odio
 adscripsit, quod
 pudoris erat.

¶ Reliquum ar-
 gumenti adori-
 bus refertur, per
 quod suspensum
 & actum red-
 dit spectatorem.

ACTVS III. SCENA I.

AR. c. Sostratam vxorem accusat Laches, quod aurum Philumenam duritie sua & morum incommoitate domo eiecerit: socrus contra nihil tale a se peccatum esse contendit.

Lambici ostentarij, & pauci senarij admixti trochaici octonarij.

LACHES, SOSTRATA.

LA. **P**Rô Deum atque hominum fidem, quod hoc genus est, quæ hæc coniuratio?

a Exclamatio
senilis in
miserum moro-
sitatem. Et quæ id
exordium ora-
tionis.

Ut omnes mulieres eadē æquē studeant, nolint q̃, omniaz

Negz declinatā quidquam ab aliarū ingenio vllā reperias.

Itaque ad eod vno animo omnes socrus oderant nurus, viris

Esse aduersas, æquē studium est, similis est pertinacia.

In eodem omnes mihi videntur ludo doctæ ad malitiam: &

Ei ludo, si vllus est, magistrā hanc esse satīs certō scio.

s. Me^b miserā, quæ nunc, quamobrē accuser, nescio. L. hem.

Tu nescis? s. non, itā me Dī bene ament, mi Laches,

Itaqz vnā inter nos agere atatem liceat. LA. Dī mala pro-

hibeant.

s. Meqz abs te immeritō esse accusatam, post modō rescifi-

ces. L. scio. (pōtēst.)

Te immeritō? an quidquam pro istis factis dignum te dici-

Quæ me, & te, & familiam dedecoras, filio luctum paras?

Tum autem, ex amicis inimici vt sint nobis affines, facis;

Qui illum decrērunt dignum, suos cui liberos cōmitterent.

Tu sola exorere, quæ perturbes hæc tua impudentia.

s. Egōne? L. tu inquam, d. malier, quæ me amvino lapidem,

haud hominem, putas.

An, quia ruri esse crebro soleo, nescire arbitramini.

Quo quisque pacto hic vitam vostrarum exigat?

c. Multō melius, hic quæ sunt, quā illi, vbi sum assidue, scio.

Idea quia, vtī vos mihi domi exitis, proinde ego ero foris.

f. Iam pridē equidem audiui cepisse odiū tui Philumeni.

Minimeqz, adeo mirū: & nī id fecisset, magis mirum foret.

sed

b Exclamatio
ad misericor-
diam commen-
dandam.

c Exaggeratio
& amplificatio.

d Mulier
habet.

e Tollit opinio-
nē suspitionis.

f Propositio
querelæ.

Sed nō credidi adeo, vt etiam totam hanc odisset domum:

^g Quod si scissem, illa hic maneret potius, tu hinc isses foras.

g. Comminatio
ciccionis.

At vide, quā immeritō agritudo hæc oritur mi abs te,

Sostrata.

Rus habitatum abij, concedens vobis, & rei seruiens;

Sumptus vestros, otiumq; vt nostra res posset pati,

^h Meo labori haud parcēs, præter æquom atq; et atē meam.

h. Exaggerat in-
dignitatē à suis
meritis.

Non te pro his curasse rebus, ne quid agrē esset mihi?

s. Nō meaⁱ opera, neq. pol. culpa euenit. L. inmo maxumē.

i. Opera scien-
tes, culpa nec
scientes laudi-
mus.

Sola hic fuisti, in te omnis heret culpa sola, Sostrata.

Quæ hic erant, curares; cum ego vos solui curis ceteris.

Cum puella animum suscepisse inimicitias non padet;

Illius dices culpa factum, s.^k haud equidē dico, mi Laches,

k. Defensionem
præuenit.

L. Gaudeo, ita me dij ament, gnati causa: nam de te quidē,

Satis scio, ^l peccando detrimenti nil fieri potest.

l. Peccando de-
trimenti, hoc
est, non potest
fieri prior.

s. Qui scis, an ea causa, mi vir, me odisse assimulauerit,

Vt cū matre vnā plus esset? L. quid ais? nō signi hoc sat est,

^m Quod heri nemo voluit visentem te ad eā intromittere:

m. Obicatio.

s. Enim lassam opido tum aiebāt: eō ad eā nō admissa sum.

L.ⁿ Tuos esse illi mores morbum magis, quam vllam aliam

n. Socrus moro-
sa accusatur.

rem, arbitror:

Et merito adeo: nam vostrarum nulla est, quin gnati velit

Ducere vxorem; & quæ vobis placita conditio est, datur:

Vbi duxere impulsu vostro, vostro impulsu easdem exigūt.

ACTVS II. SCENA II.

A. g. Laches remitti cupit aurum suum: parer Phidippus dicit non

posse eam perdurare apud socrum absente Pamphilo.

Lambida octonary catalectic.

PHIDIPPVS, LACHES, SOSTRATA.

PH.^a **E** Isti scio, Philumena, meum ius esse, vt te cogam,

a. Philumena
patri multa pre-
locuta fuit, cui
ita respondet.

Qua ego imperem, facere: ego tamen patrio ani-

mo victus faciam

Vt tibi concedam, neque tuæ libidini aduorabor.

L. At que

L. Atque eccum Phidippum optumè video: ex hoc iam sci-
bo, quid sit. (tem:

b Eadem sen-
tentia, quæ su-
perioris scenæ,
sed est sparsa in
personas.

b Phidippe, esse ego meis omnibus scio me apprimè obsequen-
Sed non aded, ut facilitas mea illorum corrumpat animos.
Quod si tu idem faceres, magis in rem & nostram, & vo-
stram id esset.

Nunc video in illarum potestate esse te. p. eia verd.

LA. Adh te heri de filia: ut veni, iidem incertum amisti.
Haud ita decet, si perpetuam vi esse affinitatem hanc,
Celare te iras. si quid est peccatum à nobis, profer:

c Refellit, qui
negat; purgat,
qui tacetur, &
tum descendit.

Aut ea, c refellendo, aut purgando vobis, corrigemus,
Te iudice ipso. sin ea est causa retinendi apud vos,
Quia agra est: te mi iniuriam facere arbitror, Phidippè;
Si metuis, satis ut mea domi curetur diligenter.

d Amicorum
officium.

d At, ita me Di amēt, haud tibi hoc cōcedo, etsi illi pater es,
Ut tu illā saluā magis velis, quā ego: id aded gnati causa,
Quem ego intellexi illam haud minūs, quā se ipsum,

* al. magnificere

* magnificare:

e Subtiliter o-
meratur culpa
nurus receden-
tis.

e Neg, aded me clā est, quā esse eū grauitur larurū credā,
Hoc si rescierit. eo domum, studeo hac priūs, quā ille, ut
redeat.

f Principium
laudationis à
personis.

PH. f Laches, & diligentiam vestram, & benignitatem
Noi: & quæ dicis, omnia esse ut dicis, animum induco:
Et te hoc mihi cupio credere: illam ad vos redire studeo,
Si facere possim vllō modo. L. quæ res te facere id prohibet?
Eho, numquidnam accusat virum? p. minimè. nam, post-
quam attendi

g Eho, cum ge-
stū de propè fe-
creta inquiren-
tis.

Magis, & ut cepi cogere ut rediret, sanctè adiurat,
Non posse apud vos Pamphilo se absente perdurare.
Aliud fortasse aliis vitij est. leni h ego animo sum natus:
Non possum aduorsari meis. L. A. i hem Sostрата. s. o. hem
me miseram.

h Paterna leni-
tas.

i Mq. 4s.

ACT. II. SCENA III.

253

IA. Certum est istuc? PH. nunc quidem, vt videtur: sed numquid vis?

Nam est, quod me transire ad forum iam oporteat. IA. eo tecum vnâ.

ACTVS II. SCENA III.

A R C. Sostrata queritur genus mulierum nimis esse suspectum viris.

Trochaici octonarij.

SOSTRATA.

E Depol^a nâ nos æquè sumus omnes inuisæ viris, Propter paucas; quæ omnes faciunt, dignæ vt videamur malo.

^a Quicrela.

^b Nam, ita me ament dî, quod me accusat nunc vir, sum extra noxiam.

^b Sententia defensoria contra accusationem generis coitus.

Sed non facile est expurgatu: ita animû induxerût, socrus Omnes esse iniquas. haud pol me equidem: nam numquam secus

(scio.

Habui illâ, ac si ex me esset nata: nec, quî hoc mi eueniat, Nisi pol filium multimodis iam expecto vt redeat domum.

ACTVS III. SCENA I.

A R G. Pamphilus queritur se absente vxorem ad suos abiisse, relicta socru.

Octonarij iambici & trochaici: item iamlici senarij.

PAMPHILVS, PARMENO,

MYRRHINA.

PAM.^a **N** Emim ego plura acerba esse ex amore homini vniquam oblata credo,

^a Viam sternit ad epitaphio. Pamphilus enim iam tandem innotescit incommodum, ad quem maxime pertinebat.

Quam mi. heu, me infelicè, hancine ego vitâ parsi perdere?

Hacine ego causâ eram tantopere cupidus redeundi domû?

^b Cui quâto fuerat præstabilius, vbiuis gentiû statem agere,

Quam huc redire? atq, hac ita esse, miserû me resciscere?

Nam nos omnes, quibus alicunde aliquis obiectus est labos,

Omne quod est interea tempus, priûs quàm id rescirû est,

lucro est.

PAR. At

PAR. At sic, citius qui te expedias his arumnis, reperies:
 Si non redisses, haec ira facta essent multo ampliores:
 Sed nunc aduentu tuu ambas, Pamphile, scio reuerituras.
 Rem cognosces, iram expedies: restitues rursum in gratia.
 c Leuia sunt hac, quae tu pergrauia esse in animum induxisti
 tuum.

e Consolatio à
 quantitate.

d Amatores
 consolatio an-
 git, non lenit.

e Narratio.

PAM. d Quid consolare me: an quisquam vsquam gentium
 est aequè miser?

e Prius quàm hanc uxorem duxi, habebam alibi animum
 amoris deditam: (miser:
 iam in hac re ut raceâ, cuius facile scitu est, quàm fuerim
 Tamen numquam ausus sum recusare eam, quam mi ob-
 trudit pater.

f Implicatio
 continuarum
 miseriarum.

Vix me illinc abstraxi, atque impeditum in ea expediui
 animum meum:

Vixq; huc contuleram, hem noua res orta est, porro ab
 hac qua me abstrahat.

Tum matrem ex ea re me, aut uxorem in culpa inuentu-
 rum arbitror:

Quod cum ita esse inuenero, quid restat, nisi porro ut siam
 miser?

g A iusto, &
 decenti.

* Ab honesto &
 congruo.

h Suspicio in-
 gentis mali.

i Serui responsio
 ad ultimam, tan-
 tum partem
 al. parum

e Nam matris ferre iniurias me, Parmeno, pietas iubet:

* Tū uxori obnoxius sum: ita olim suo me ingenio pertulit,
 Tot meas iniurias quae numquam in illo patescit loco.

h Sed magnum nescio quid necesse est euenisse, Parmeno,
 Vnde ira inter eas intercessit, quae tam permanfit diu.

PAR. i Hoc quidem hercle * paruum est: si vis verò veram
 rationem exsequi,

Non maximas, quae maxima sunt interdum irae, iniurias
 faciunt: nam saepe est, quibus in rebus alius ne iratus quidē est,
 Cum de eadem causa est iracundus factus inimicissimus.
 Pueri inter sese quàm pro leuibus noxiis iras gerunt!

Qua-

Quapropter? quia enim, qui eos gubernat animus, infirmum gerunt.

* Itidem mulieres sunt firmæ, ut pueri, leui sententia:

Fortasse vnum aliquod verbū hanc inter eas irā * cōciuerit.

PAM. * Abi, Parmeno, intro, ac me venisse, nuncia. PAR.

hem, quid hoc? PAM. tacē.

Trepidari sentio, cursari rursus prorsum: agendū ad fores

Accede propius. PAR. hem, sensistim? PAM. noli fabularier.

i Pro Iupiter, audio clamorē. PAR. tute loqueris, me veras?

M. Tace obsecro, mea gnata. PAM. matris vox visa est Philumena.

Nullus sum. PAR. quid dūm? PAM. perij. PAR. quam ob

rem? PAM. nescio quod magnum malum

Profecto, Parmeno, me celas. PAR. uxorem Philumenam

ⁿ Pautare nescio quid, dixerunt: id si forte est, nescio.

PAM. Interij: cur mihi id non dixisti? PAR. quia non potē

ram vnā omnia.

PAM. Quid morbi est? PAR. nescio. PAM. quid? nemōne

medicum adduxit? PAR. ⁿ nescio.

PAM. Cesso hinc ire intro, ut hoc quā primum, quidquid

est, certō sciam?

Quoniam modo, Philumena mea, nūc te offendā affectam?

Nā si periculū vllū in te est, periisse me vnā, haud dubiū est.

PAR. Non vsus factus est mihi nunc hunc intro sequi.

Nam inuisos omnes nos esse illis sentio.

* Herē nemo voluit Sostratam intro admittere.

Si forte morbus amplior factus fuit.

Quod sanē nolim, maxumē heri cāssa mei:

Seruom illico introisse dicent Sostrate,

Aliquid tulisse comminiscuntur malum.

Capiti, atque etati illorum, morbus quī auctus sit:

Hera in * crimen veniet, ego in magnum malum.

ⁿ Argumentum a simili.

* al. cōciuerit

ⁿ Præmitit seruum, solē enim

mariti peregre reuerſi, multis

de causis suum aduentum præ-

nuntiare. Vide Nannij Miscell.

lib. ii.

1 Hic nō solum

Lucina non inuocatur, verum

silentium quoque ob furrium

conceptum indicitur.

ⁿ Pautare, id est, argutare.

m Pautare, id est, argutare.

ⁿ Nescio, incepta, & seruili cū-

dem verbis repetitio.

* Herē, pro heri.

ⁿ Argumentum loci.

ⁿ Capiti, id est, vitz.

* licet

ACTVS III. SCENA II.

A. R. G. Pamphilus tristior egreditur à Philumena, deprehenso eius partu, quem modis omnibus celare conatur, ac tegere.

Iambicus octonarius catalecticus.

SOSTRATA PARMENO,

PAMPHILVS.

a Magis laboras Terentius vchomam sacrum faciat, quā bonam meretricem.

SO. **N**escio quid iam dudum hic audio tumultuari, misera:

Malè metuo, ne Philumena magis morbus aggrauescat: Quod te, & Esculapi, & te, Salus, ne quid sit huius, oro. Nunc ad eam visam. PAR. heu Sostрата. SO. ehem. PAR.

iterum istinc excludere.

S. Ehem Parmeno, tūne hic eras? perij, quid faciam, misera? Non visam vxorem Pāphili, cum in proximo hic sit agra?

b Diffusio à sententia moralis.

PAR. *b* Non visas, ne mittas quidē videndi causa quēquam. Nam qui amat cui odio ipse est, his facere stultè duco: Laborem inanem ipse capis, & illi molestiam affert.

c Causa ab euentu.

Tum autem filius tuus introiit videre, ut venis, quid agat. SO. Quid ais? an venit Pamphilus? PAM. venit. SO. Diis * gratiam habeo. (cessit.)

** al. grates d* Sostрата affectum sequitur.

Hem, istoc verbo animus mihi rediit, & cura ex corde ex- PAR. Iam ea te causa maxumè huc nunc introire nolo:

Nam, si remittent quippiam Philumenam dolores,

Omnem rem narrabit, scio, continuè sola soli,

Que inter vos interuenit, unde ortum est initium iræ.

Atque eccum video ipsum egredi: quā tristis est! SOS. ò mi gnate.

PAM. Mea mater, salue. S. gaudeo venisse saluom. saluar

e Cautè respondet, partum celans, & mendacium fingens.

Philumena est? PAM. meliusculè est. S. vtinam istuc ita Dij faxint.

Quid tu igitur lacrimas? aut quid es tam tristis? PAM. rectè, mater.

SO. Quid fuit tumultus? dic mihi: an dolor repente inuasis?

2570A

PAM. ita

PAM. Ita factum est. SO. quid morbi est? PAM. febris. SO. quotidiana? PAM. ^f ita aiunt.

I sodes intrò, consequatur iam te, mea mater. SO. fiat.

PAM. Tu pueris curre, Parmeno, obuiam, atque eis onera adiua. (cessas?)

PAR. Quid? nō sciunt ipsi viam, domū qua redeāt? PAM.

ACTVS III. SCENA III.

ARG. Deliberat Pamphilus, velit vxorem recipere, an repudiare.
Trochaici & Iambici aliquot senarii.

PAMPHILVS.

NEquē^a mearū rerū initiū vllum inuenire idoneum,
Vnde exordiar narrare, quæ nec opinanti accidunt,
Partim quæ perspexi his oculis, partim quæ accepi auribus:
Qua me propter exanimatum citius eduxi foras.

Nam, modò me intrò vt corripui timidus, alio suspicans
Morbo me visurū affectam, ac sensi esse, vxorem: heu mihi,
Postquā me adspexere ancilla aduenisse, illico omnes simul
Læta exclamant, venit, id quod me repente adspexerant.

Sed continuò voltum earum sensi immutari omnium,
Quia tam incommode illis fors obtulerat aduētum meum.

Forte vna illarum interea properè præcurrit, nuncians
Me venisse: ego, eius videndi cupidus, recta consequor.

Posteaquam introij, ex templo eius morbum cognoui, miser.

Nam neque, vt celari posset, tempus spatium vllum dabit:

Neque voce alia, ac res monebat, ipsa poterat conqueri.

Postquam adspexi, ^b ò facinus indignum, inquam: & corripui illico

Me inde, lacrumans, incredibili re, atque atroci percitus.

Mater consequitur: iam vt limen exirem, ad genna accidit,

^c Lacrumans, misera: miserum est. profecto hoc sic est, vt
puto: (sumus:)

OMNIBVS nobis vt res dant sese, ita magni atque humiles

R

Hanc

^f Religiosè
mendacium ad
rumorem reuoluit.

^a Epitasis Graue
principium, vt
ostendatur multa,
& magna æ-
rumna. Egregia
querela Pam-
phili. Etq; hæc
proprie labulæ
protasis.

^b Hæc exclamatio ad vi-
tium auctorem referitur.

^c Ostendit affe-
ctum misericordie
suz.

Hanc habere orationem mecum à principio instituit:

d A nomine, &
blandimēto se-
creta conſtituitur.

d O mi Pamphile, abs te quamobrem hac abierit, cauſam
vides :

Nam vitiū eſt oblatū virgini olim ab neſcio quo improbo:
Nunc huc confugit, te atq; alios partum vt celaret ſuum.
Sed cū orata eius reminiſcor, nequeo quin lacrumē miſer.
Quæq; fors fortuna eſt, inquit, nobis qua te hodie obtulit,
Per eam te * obſecramus amba, ſi ius, ſi ſas eſt, vt
Aduorſa eius per te tecta tacitæque apud omnes ſient:

* Donatus, ob-
teſtamur.

e Ab anteaſta
vita.

e Si vniquā erga te animo eſſe amico ſenſi eam, mi Pāphile,
Sine labore hanc gratiā, te, vt tibi des pro illa nunc, rogat:

f Tentat enim
hoc, tamen ve-
recundē.

f Ceterū de reducenda id ſac, quod in rem ſit tuam.

Parturire eam, neque gravidam eſſe ex te, ſolus conſcius:
Nam aiunt, tecum poſt duobus concubiſſe eam menſibus:
Tum, poſtquā ad te venit, mēſis hic agitur iam ſeptimus:
Quod te ſcire, ipſa indicat res. nunc, ſi potis eſt, Pamphile,
Maximè volo, doq; operam, vt clam partus eueniat patrē,
Atque aded omnes. ſed, ſi fieri id non poteſt, quin ſentiāt,

g Ratiocinabi-
liter, menſe ſci-
licet ſeprimo.

g Dicam abortum eſſe. ſcio nemini aliter ſuſpectum fore,
Quin, quod verifiſimile eſt, ex te rectē eum natum putent.
Cōtinuo exponetur: hic tibi nihil eſt quidquā incōmodi: &
Illi miſere indignē factam iniuriam contexeris.

h Concluſio per
enarrationem.

h Pollicitus ſum, & ſeruare in eo certū eſt, quod dixi, fidem.
Nam de reducenda, id verò nentiquā honeſtū eſſe arbitror:
Net faciam: & ſi amor me grauiter, conſuetudoq; tenet.
Lacrumo, qua poſt hac futura eſt vita, tum in mentē venit,
Solitudoq; i o FORTVNA, vt numquā perpetuū eſ * bona!
Sed iam prior amor me ad hanc rem exercitatum reddidit.
Quē ego conſilio miſſum ſeci, idem nūc operam huic dabo.
Adeſt Parmeno cū pueris: hunc minimè eſt opus

i Exclamatio in
Fortunam lu-
bricam.
* data.

k Quia & ſcire k
omnia vult, &
nihil tacere.

k In hac re adeſſe: nam olim ſoli credidi,
Ea me abſtinuiſſe in principio, cū data eſt:

Vereor,

Vereor, si clamorem eius hic crebro exaudiat,
Ne parturire eam intellegat: aliquid mihi est
Hinc ablegandus, dum parit Philumena.

ACTVS III. SCENA IIII.

A R G. Narrat Sofia, quæ adierit maris pericula: seruus Parmeno in
arcem mittitur, ne patere Philumenam interini audiat.

Lambici senarij.

PARMENO, SOSIA, PAMPHILVS.

PAR.^a **A**In tu tibi hoc incommodum euenisse iteri?

S O. **A**Non hercle, Parmeno, verbus dici potest
Tantum, quam re ipsa nauigare incommodum est.

PAR. Itane est? S O. ô fortunate, nescis, quid mali
Præterieris, qui numquam es ingressus mare.

Nam, alias vt omittam miseras, vnâ hanc vide:

Dies triginta, aut plus eo, in nauis fui,

Cum interea semper mortem expectabam, miser:

Ita vsque aduorsa tempestate vsi sumus.

PAR. Odiosum. S O. haud clâ me est: deniq; hercle^b aufuge-
Potius, quam redeam, si eo mî redeundum sciam. (rim

PAR. Olim quidem te causa impellebant leues,

Quod nunc minitare facere, vt faceres, Sofia.

Sed Pamphilum ipsum video stare ante ostium:

Ite intro: ego hunc adibo, si quid me velit.

Here, etiam nunc tu hic stas? PAM. equidem te expecto.

PAR. quid est?

PAM.^c In arcem transcurso opus est. PAR. cui homini?

PAM. tibi.

PAR. In arcem? quid eo? PAM. Callidemidem hospitem

Myconium, qui mecum vnâ aduectus, conueni.

PAR. Perij: vouisse hunc dicam, si saluus domum

Redisset vmquam, vt me ambulando rumperet.

PAM. Quid cessas? PAR. quid vis dicam? an conue-
niam modo?

a Hic pœta o-
stendit incom-
moda nauiga-
tionis.

b Dicum in fa-
gitium seruam.

c Pamphilus
callido consilio
seruulum able-
gat, vique adeo
cauet ne qua
emanet nego-
tium.

PAM. Immo, quod constitui me hodie conuenturum cum,
Non posse, ne me frustra illi expectet: ^d vola.

d Celeritatem
imponit, ne
quid audiat

P A R. At non novi hominis faciem. P A M. at faciam, ut
noveris:

Magnus, rubicundus, crispus, crassus, cæsius.

PAR. *Cadaverosa facies. diu illum perduint.*

Quid, si non veniet? maneámne usque ad vesperum?

e Hoc magis in
gestu exprimi-
tur.

PAM. Maneto: curre, PAR.º non queo: ita defessus sum.

PAM. Ille abiit. quid agam, infelix? prorsus nescio

Quo pacto hoc celem, quod me oravit Myrrhina,

Ε Pamphilipie-
tas, Pamphili
honestas.

Quod potero faciam: tamen ut pietatem colam:

Nam me parenti potius, quàm amori obsequi

Oportet. at at at eccum Phidippum, & patrem

Video. horum pergunt. quid dicam hisce, incertus sum.

ACTVS III. SCENA V.

ARG. De reducenda Philumena inter senes agitur. Pamphilus reduc-
turum se negat. fert eam rem indignè Phidippus.

Trochaici octonarii & iambici senarii.

LACHES, PHIDIPPVS, PAMPHILVS.

x Viam ad epi-
taphin facit: senes
epi~~gra~~ impellunt
ad reducendam.

LA.³ **D**ixit' dudum, dixisse illam se expectare filium?

DPH. Factū. L. venisse aiunt: redeat. PAM. quam
causam dicam patri, (ni loqui?

Quamobrem non reducam, nescio. I. A. quem ego hinc audi-

PAM. Certū obfirmare est viā me, quam decreui persequi.

LA. *Ipsus est, de quo hoc agebā tecū.* PAM. *salve mi pater.*

LA. Gnate mi, ſalue. PH. bene factū te adueniſſe Pāphile,

b αὐξήσας ad
salutem.

Atque adeò, quod maximum est, saluū atque validum.

PAM. *creditur.*

c Aut avarus,
aut iactabundus
hæc dicit.

LA. Advenis modo? PAM. admodum. L A. cedo, quid reliquit Phania

Consobrinus noster? P. A. sanè hercle homo voluptati obsequens

Fuit,

Fuit, dum vixit: &, qui sic sunt, haud multum heredem adiuvant.

Sibi verò hanc laudem relinquunt: vixit, dum vixit, bene.

LA. Tum tu igitur nihil attulisti huc plus vna sententia?

PAM. Quidquid est id quod reliquit, profuit. LA. ^d Immo ^d Patris avaritiam notat.

obfuit:

Nā illū vinom & saluō velle. PH. impune optare istuc licet.

Ille renuiscet iam numquam: & tamē, vtrum malis, scio.

L. ^e Heri Philumenam ad se accersi hīc iussit, dic iussisse te. ^e Huc tendebat tota oratio.

PH. Noli fodere iussit. LA. sed iam eā remittet. PH. scilicet.

PAM. Omnem rem scio, vt sit gesta: adueniens audiui omnia. LA. at

^f Istos inuidos Dī perdant, qui hac libenter nunciant. ^f Imprecatio in tumigerulos.

PAM. Ego me scio cauisse, ne vlla merito contumelia

Fieri à vobis posset: id quod si nunc memorare hīc velim,

^g Quam fideli animo & benigno in illam & clementi fui, ^g Argumentum tortissimum.

Verē possim; nī te ex ipsa id magis velim resciscere:

Namque eo pacto maxumē apud te meo erit ingenio fides,

^h Cum illa, qua nunc in me iniqua est, aqua de me dixerit. ^h Confirmatio cum protestatione.

Neque culpa hoc mea euenisse disidium, id testor Deos.

Sed quando sese esse indignam deputat matri meae,

Cui concedat, cuius mores toleret sua modestia;

Neque alio pacto potest componi inter eas gratia:

ⁱ Segregāda aut mater à me est, Phidippe, aut Philumena: ⁱ Ex deliberatione conditionem colligit.

Nunc me pietas matris potius commodum suadet sequi.

L. Pamphile, ad aures haud inuito sermo mihi accessit tuus,

Cum te posputasse omnes res prae parente intellego.

Veram vide, ne impulsus ira prauē insistas, Pamphile.

PAM. Quibus iris nunc in illam impulsus iniquus sim?

Quae numquam quidquam erga me commiserita est pater,

Quod nollem: & saepe, quod vellem, meritam scio:

^k Amoque, & laudo, & vehementer desidero:

^k Totum hoc facit ad catastrophen, vt studiū reducat.

Nam fuisse erga me miro ingenio, expertus sum:
 Illique exopto, ut reliquam vitam exigit
 Cum eo viro, me qui sit fortunatior:

1 Excusatio re-
 pudijā neces-
 sitas.

1 Quandoquidem illam à me distrahit necessitas.

* al. ea
 m Lenis recu-
 satio.

PH. Tibi id in manu est, ne fiat. LA. si sanus sies,

Iube * illam redire. PAM. m non est consilium, pater:

Matris seruibo commodis. LA. quò abis? mane,

Mane inquam: quò vadis? PH. que hac pertinacia est?

n Inuidiosè in
 Phidippum.

LA. n Dixiⁿ Phidippe hanc rem agrè laturum esse eum?

Quamobrem te orabam, ut filiam remitteres.

PH. Non credidi edepol adeò inhumanum fore:

Ita nunc is sibi me supplicaturum putat?

Si est, ut velit reducere vxorem, licet;

Sin alio est animo, renumeret dotem huc, eat.

LA. Ecce autem, tu quoque, proterue, iracundus es.

PH. Percontumax redisti huc nobis, Pamphile.

LA. Decedet iam ira hac; etsi meritò iratus est.

PH. Quia paullulum vobis accessit pecunia,

Sublati animi sunt. LA. etiam mecum litigas?

q Iratus hæc.

PH. ° Deliberet, renuncièr^q; hodie mihi,

Velitne, an non; ut ali^j, si huic non est, fiet.

p Præ ira noluit
 neque audire,
 neque respon-
 dere.

LA. P Phidippe, ades, audi paucis. abiit: quid mea?

Postremò inter se transigant ipsi, ut lubet:

Quando nec gnatus, neque hic mihi quidquā obtemperat:

Que dico, paruipendunt. porto hoc iurgium ad

Vxorem: cuius sunt consilio omnia hæc:

q Nam agros
 releuat vomit-
 us.

Atque in eam hoc omne, quod mihi agrè est, euoriam.

ACTVS IIII. SCENA I.

ARG. Obiurgat vxorem maritus ob celatum filium filie partum; hoc etiam, quod resciscit de puero Phidippus, ad tumultum augendum facit, & ut Pamphilus vxorem recipere cogatur.

Lambici octonarij acataleſti, & cataleſtici, & vnus quaternarius: ite m trochaici octonarij cataleſtici & acataleſti.

MYR-

MYRRHINA, PHIDIPPVS.

MY.^a **P**Erj, quid agam? quò me vortam? quid meo re-
spondebo viro,

Misera? nam audisse vocem pueri visus est vagientis:

Ita corripuit derepente tacitus sese ad filiam:

Quòd si rescruerit peperisse, id qua causa clam habuisse me
Dicam, non edepol scio.

Sed ostium cõcrepuit: credo ipsum ad me exire: nulla sum.

P. Vxor vbi me ad filiam ire sensit, se duxit foras.

Atque eccam video. quid agis, Myrrhina? ^b heus, tibi dico.

M. mihine,

Mi vir? P. vir ego tuus sim? tu virum me, aut hominem
adeò esse deputas?

Nam si virumuis horũ mulier vnquam tibi visus forem,

Nò sic ludibrio tuis factis habitus esẽ. M. quibus? P. at rogas?

Peperit filia? hem, taces? ex quo? M. ^c istuc rogare aquom
est patrem?

Perj: ex quo censes, nisi ex illo, cui data est nuptiũ, obsecro?

P. Credo: neg; adeò arbitrari patris est aliter. sed demiror,

Quid sit, quam ob rem tantopere hunc omnes nos celare
volueris

Partum, praesertim cum & recte, & suo pepererit tẽpore.

Adeòne pernicaci esse animo, vt ^d puerũ praoptares perire,

Ex quo inter nos scires posthac amicitiam fore firmiorem,

Potius, quàm esset cum illo nupta aduersus animi lebidinẽ

Tui: ego etiam illorum esse hanc culpam credidi, quia te est
penes.

M. Misera sum. P. vtinam sciam ita esse istuc. ^e sed nunc
mibi in mentem venit,

Ex hac re quod locuta es olim, cum illum generũ cepimus:

Nam nuptam filiam negabas posse te pati tuam

Cum eo, qui meretrices amaret, qui pernoctaret foris.

R 4

M. Quam-

a Rescruerit de
puero Phidip-
pus. Id etiam ad
augendum tu-
multum facit,
& vt Pamphi-
lus cogatur re-
ducere.

b Ostendit eum
cogitabundum
de filia.

c Mira callidi-
tas.

d Iudicia ab in-
fantis aetate.

e Argumentum
a prius dictis.

M. Quamuis causam hunc suspicari, quam ipsam veram, mauolo.

P. Multo prius sciui, quam tu, illū amicā habere, Myrrhina: Verū id vitium ego numquam decreui esse adolescentie: Nam id omnibus innatum est. at pol iam* aderit, cū se quoque oderit.

f Accusatio a
persecutio.

Sed, vt olim te ostēdisti eandē esse, nihil cessasti vsq. adhuc, Vt filiā ab eo abduceres, neu, quod ego egissem, esset ratum. Id nunc res indicium hac facit, quo pacto factum volueris.

g Argumentum
a verisimili, & a
persona idonea.

M. Adeon' me esse peruiacem censes, s cui mater siem, Vt eo essem animo, si ex vsu esset nostro hoc matrimoniū?

h Oratorie au-
doritatem iudi-
cibus adimit.

P. h Tun' prospicere, aut iudicare, nostram in rem quod sit, pores?

Audisti ex aliquo fortasse, qui vidisse eum diceret Exeuntem, aut introeuntem ad amicam. quid tum postea, Si modeste ac raro hoc fecit? nonne ea dissimulare nos Magis humanum est, quam dare operam id scire, qui nos oderit?

i Laudat hoc
ipsum, quo ac-
cusatus est Pam-
philus.

Nam si is posset ab ea sese derepenē auellere, Qui cum tot consueisset annos, non eum hominē ducerem, Nec virum satis firmitus gnata. MYR. mitte adolescentem obsecro,

k Hic verbis
commēcia ar-
gumenta con-
tinent.

Et quæ me peccasse ais: abi: solum solus conueni: Roga, velutne, an non, vxorem, si est, vt dicat velle se, Redde: sin est autem, vt nolit, recte consului mea.

l Hic eo accusat
eam, quo sei-
piam tutari cre-
dit.

P H. Siquidem ille ipse non volt, & tu sensi esse in eo, Myrrhina,

m Hoc est, meo
consilio, qui
presens eram,
hæc prouideri
debuerant.

Peccatum: m aderam, cuius consilio ea par fuerat prospici. Quam ob rem incendor ira, te esse ausam hac facere iniuf- su meo.

Interdico, ne exulisse extra ades puerum vsquam velis. Sed ego stultior, meis dictis parere hanc qui postulem:

Ibo intrò, atque edicam seruis, ne quoquam effervi sinant.

M. Nullam pol credo mulierem me miseriozem viuere.

Nam vt hic laturus hoc sit, si ipsam rem, vt fiet, rescuerit,
Non epol clam me est; cum hoc, quod leuius est, tam ani-
mo iracundo tulit:

Nec, qua via sententia eius mutari possit, scio.

Hoc mi vnũ ex plurimis miseriis relliquom fuerat malum,

Si, puerum vt tollam, cogit, cuius qui sit, nescimus, pater:

Nam, cum compressa est gnata, forma in tenebris nosci
nonⁿ quit est:

Neq³ detractum ei tum quidquam est, quò pòst possit no-
sci, quid fiet:

Ipse eripuit vi, in digito quẽ habuit, virgini abiens anulum:

Simul vereor Pamphilum, ne orata nostra nequeat diutius

Celare, cum sciet alienum puerum tolli pro suo.

ACTVS IIII. SCENA II.

ARG. Sostrata purgatio de Philumena abscessu, eadem Sostrata rus
abituram se filio pollicetur, ne impedimento sit, quò minus redeat
Philumena. filius contrà matri, ne id faciat, dissuadere conatur.

Lambini octonarij.

SOSTRATA, PAMPHILVS.

S.^a **N**on clam me est, mi gnate, tibi me esse suspectam
vxorem tuam

Propter meos mores hinc abiisse: etsi ea dissimulas seduld:

Verum, ita me Dij ament, itaque obtingant ex te, qua ex-

opto mihi, vt

Numquam sciens commerui, meritò vt caperet odium il-
lam mei:

Tẽque antè quàm me amare rebar, ei rei firmasti fidem:

Nam mihi intus tuus patet narravit modò, quo pacto me
habueris

^b Præpositam amorì tuo: nunc tibi me certum est contrà
gratiam

ⁿ Antiquè di-
dum.

^a Sostrata excu-
satur. Myrrhina
paulo post accu-
sabitur. donec
palam fiet v-
tramque vacare
culpa.

^b A iusto &
honesto.

Referre, vt apud me præmium esse positum pietati sciis.

c Verbis præ
mollit rem du-
ram, quam di-
citur esse.

^c Mi Pamphile, hoc & vobis, & mea commodum fama
abitur.

Ego rus abituram hinc cū tuo me esse cerdō decreui patrē,
Ne mea præsentia obster, neu causā vlla restet reliqua,
Quin tua Philumena ad te redeat. PA. quaso, quid istuc
consilii est?

Illius stultitia victa, ex vrbe tu rus habitatum migres:

d Diffusio à
persona, à causā
fā, à loco, à fa-
cto.

^d Haud facies: neque sinam, vt qui nobis, mater, maledi-
ctum velit,

Mea pertinacia dicat esse factum, haud tua modestia.

Tum, tuas amicas te, & cognatas deserere, & festos dies

Mea causā, nolo. s. nihil iam mi istæ res voluptatis ferūt:

e Omnia Pam-
phile argumenta
refellit.

^e Dum atatis tempus tulit, persuncta satis sum: satias iam
tenet

Studiorum istorum: hac mihi nunc cura est maxuma, vt
ne cui mea

Longinquitas atatis obster, mortē me exspectet meam.

Hic video me esse ^f inuisam immeritō: tēpus est cōcedere:

* Inuisam, quia
& focum, &
quia anus.
f Mores notat
detraCTORUM.

^f Sic optumē, vt ego opinor, omnes causās præcidā omnibus,

Et me hac suspitione exsoluam, & illa morem gesserō.

Sine me, obsecro, hoc effugere, volūis quod male puduit mu-
lierum.

g Quod absque
hoc esset, in Ca-
prius Plautus,
& infra in
Phormione.
h Dura patēter
ferenda sunt.

P. Quā fortunatus ceteris sum rebus, ^g absq; vna hac foret,

Hanc matrem habens talem, illam autem vxorem. S. ^h ob-

secro, mi Pamphile,

Non tute incommodam rem, vt quæque est, in animū in-
ducas pati.

Si cetera sunt ita, vt tu vis, itaq; vt esse ego illam existumo,

Mi gnate, da veniā hanc mihi, reduc illā. P. vā misero mihi.

S. Et mihi quidem: nam hac res non minūs me malē ha-
bet, quam te, gnate mi.

ACT. IIIL. SCENA III.

A R G. Reconciliantur, & omne bellum inter se componunt vir & vxor. monetur Pamphilus, vt vxorem reducat.

Trochaici iambique octonarij, senarius vnus, & quaternarius vnus.

LACHES, SOSTRATA, PAMPHILVS.

L.^a **Q** Vem cum istoc sermonem habueris, procul hinc stans accepi, vxor:

a Laches audierat verba Sostatæ ad filium habita.

Istuc est sapere, qui, vbicumq; opus sit, animū possis flectere, Quod faciundum fortasse sit postidea, hoc nunc si feceris.

S.^b Fors pol fua. L. A. abirus ergo hinc: ibi ego te, & tu me feres.

b Fors, bona fortuna est.

S. Spero ecastor. L. A. i ergo intrò, & cōpone, qua tecū simul Ferantur: c dixi. S. ita, vt iubes, faciam. P. A. pater.

c Dixi perorationis verbum.

L. Quid vis Pamphile? P. A. abiue hinc matrem? minimè.

L. quid ita istuc? P. A. quia

De vxore incertus sum etiā, quid factururus siem. L. quid est? Quid vis, nisi reducere? P. A. M. equidem cupio, & vix contineo: sed

Non minua meū consilium: ex vsu quod est, id persequar. Credo, si non redducam, ea gratia concordēs magis fore.

L. Nescias: verū id refert nihil, vtrum ille fecerint,

Quando hac abierit: odiosa hac atast adolescentulis:

E medio aequom excedere est: postremò iam nos fabula Sumus, Pamphile, senex, atque anus.

Sed video Phidippum^d per tempus egredi: accedamus.

d Per tempus, id est, opportunè.

ACTVS IIIL. SCENA IIIL.

A R G. Natum puerum Laches resciscit, Pamphilum ad recipiendam vxorem ambo senes hortantur. ille negat: meretricis amorem incusat pater.

Iambici senarij.

PHIDIPPVS, LACHES,

PAMPHILVS.

PH.^a **T**ibi quoque edepol sum iratus, Philumena, Grauius quidem: nam hercle abs te factum est iniuriter:

a Transfertur culpa in alteram animum. ostenditur & matri, & socii esse iratus, quod filia à marito discessit.

Etsi tibi

Et si tibi caussa est de hac re. mater te impulit:

Huic verò nulla est. L. opportunè te mihi,

Phidippe, in ipso tempore ostendis. P. H. quid est?

PAM. Quid respondebo hui? aut quo pacto hoc operiam?

L. Dic filia, rus concessuram hinc Sostratam:

Ne reuereatur, minus iam quo redeat domum. P. H. ah,

Nullam de his rebus culpam commeruit tua:

b Tenebris criminis.

A^b Myrrhina hæc sunt mea vxore exorta omnia.

PAM. Mutatio sit. P. H. ea nos perturbat, Laches.

PAM. Dum ne reducam, turbent porro, quàm velint.

** Ego, gravis orationis initium.*

*PH. * Ego, Pamphile, esse inter nos, si fieri potest,*

Affinitatem hanc sanè perpetuam volo:

Sin est, vt aliter tua fiet sententia,

c Nam liberi patres sequuntur.

** Accipias puerum. PAM. sensit peperisse: occidi.*

L. Puerum? quem puerum? P. H. natus est nobis nepos:

** Pierius & Bē- bus prægnas. Pierius id illud Virg. VII. Ac- nest. Pallas huic filius vnus legitur: Neque fuisse vnuquam ante hæc: Bemb. verò, Nec fuisse prægnatē ante hunc vnuquam.*

*Nam abducta à vobis * prægnas fuerat filia, Neque fuisse prægnatē vnuquam ante hunc sciui diem.*

L. Bene ita me Dii ament, nuncias: & gaudeo,

Natum illum, & tibi illam saluam: ^d sed quid mulieris

Vxorem habes? aut quibus moratam moribus?

Nōne hoc celatos tamdiu? nequeo satis,

Quàm hoc mihi videtur factum præuè, proloqui.

PH. Non tibi illud factū minus placet, quàm mihi, Laches.

PAM. Et si iam dudum fuerat ambiguum hoc mihi,

Nunc non est, cum eam consequitur alienus puer.

L. Nulla tibi, Pamphile, hic iam consultatio est.

e Vegetur Pamphile patri mentione.

*PAM. * Perij. L. hunc videre sæpe optabamus diem,*

Cum ex te esset aliquis, qui te appellaret patrem:

Euenit: habeo gratiam Diis. P. A. M. nullus sum.

L. Reduc vxorem, ac noli aduersari mihi.

f Tandem alteram dissidij causam committitur.

P. A. M. ^f Pater, si illa ex me liberos vellet sibi,

Aur se esse mecum nuptam, satis certo scio,

Non me clam haberet, quæ celasse intellego.

Nunc, cum eius alienum esse à me animum sentiam,

Nec conuenturum inter nos posthac arbitrer,

Quam ob rem reducam? L. ^g mater quod suasisit sua,

Adolescens mulier fecit: mirandumne id est?

Censen^t te posse reperire vllam mulierem,

Quæ careat culpa? an quia non delinquunt viri?

PH. Vosmet videte iam, Lache, & tu Pamphile,

Remissam opus sit vobis, an reductam domum:

^h Vxor quid faciat, in manu non est mea:

ⁱ Neutra in re vobis difficultas à me erit.

Sed quid faciemus puero? L. ridiculè rogas.

Quidquid futurum est, huic reddas, suum scilicet,

Vt alamus nostram. PAM. quem ipsa neglexit, pater,

Ego alam? L. quid dixisti? eho, an non alemus, Pamphile?

Prodemus quæso potius? quæ hac amentia est?

Enimuerò prorsus iam tacere non queo.

Nam cogis, ea, quæ nolo, vt præsentè hoc loquar.

Ignarum censeres tuarum lacrumarum esse me?

Aut, quid sit id, quod sollicitere ad hunc modum?

^k Primum hanc ubi dixisti causam, te propter tuam

Matrem non posse habere hanc vxorem domi;

Pollicita est ea, se concessuram ex ædibus.

Nunc, postquam ademptam hanc quoq; tibi causam vides;

Puer quia clam te est natus, nactus alteram es.

Erras, tui animi si me esse ignarum putas.

^l Aliquando tandem huc animum vt adiungas tuum,

Quam longum spatium amandi amicam tibi dedi:

Sumptus, quos fecisti in eam, quam animo æquo tuli:

^m Egi atque orauⁱ tecum, vxorem vt duceres:

Tempus dixi esse: impulsu duxisti meo.

Quæ tum, obsecutus mihi, fecisti vt decuerat.

Nunc

g A deriuatione
causæ.

h Id est, mea
vxor quid reliq;
facere, in manu
hoc est, potesta-
te sua nō habet.
secundum hos
adertam cuius
consilio ea par
fuerat prospici.
i Promittit fa-
cilitatem suam.

k Extrema con-
siliatio epia-
teos.

l Ab anteq; actis.

m Agit, qui in-
stanter petit: o-
rat, qui demissè
precatur.

* Te enim, pro te
archaimus, co-
micus charader.

Nunc animum rursum ad meretricem induxi tuum:

Cui tu obsecutus, facis huic adeo iniuriam.

Nam in eandem vitam te reuolutum denuo

Video esse. PAM. mēne? L. te ipsum: & facis iniuriam,

Cum fingis falsas causas ad discordiam,

Ut cum illa uiuas, n̄ testem hanc cum abs te amoueris:

Sensitq; adeo vxor: nam ei causa alia quæ fuit,

Quamobrem abs te abiret? PH. planè hic diuinat: nā id est.

PA. Dabo iusurandum nihil esse istorum tibi. LA. ab,

Reduc vxorem, aut, quamobrem non opus sit, cedo.

PAM. Non est nunc tempus. LA. puerum accipias: nam
is quidem

In culpa non est, pōst de matre videro.

PAM. P. Omnibus modis miser sum: nec, quid agam, scio:

Tot nunc me rebus miserum concludit pater.

Abibo hinc, præsens quando promoueo parum.

Nam puerum credo iniussu non tollent meo,

Præsertim in ea re cum sit mihi adiutrix socrus.

LA. Fugis? hem, nec quidquam certi respondes mihi?

Num tibi videtur esse apud sese? sine:

Puerum Phidippe mihi cedo, ego alam. PH. maxumè.

Non mirum fecit vxor, si hoc agrè tulit:

Amara mulieres sunt, non facile hac ferunt.

Propterea hac ira est: nam ipsa narrauit mihi:

Id ego præsentè hoc tibi nolebam dicere:

Nèque ei credebam primò: nunc verò palam est.

Nam omnino abhorreere animum huic video à nuptiis.

IA. Quid ergo agam, Phidippe? quid das consili?

PH. P. Quid agas? meretricem hanc primùm adeundam
censeo:

Oremus: accusemus grauius: denique

Minitemur, si cum illo habuerit rem postea.

LA. Fa-

n Testem vocat,
non impedituri-
cem.

o Relicta qua-
stione ad rem
redit.

p Anxius Pam-
philus abscedit,
ut rem aperire
cogatur.

q Hæc, pellica-
tum scilicet, &
adulterium.

r Poeta festinat
ad rem co-
gnicionem.

LA. Faciam, vt mones. puer, eho, curre ad Bacchidem hanc

Vicinam nostram: huc euoca verbis meis.

^f Hunc ad dixit,
vt sent cognuit.

Et te oro porro, in hac re adiutor sis mihi. PH. ah,

Iam dudum dixi, itidemq; nunc dico, Lache,

Manere affinitatem hanc inter nos volo,

Si vlllo modo est vt possit; quod spero fore.

Sed vis ne adesse me vnâ, dum istam conuenis?

LA. Immo verò abi. aliquam puero nutricem para.

ACTVS V. SCENA I.

A R G. Bacchis & Laches colloquuntur. hic illam accusat, quòd ad se recipiat filium: illa constanter negat. mitem autem senem, & metricem bonam inducit; & occasio est catastrophes.

Iambici octonarij acatalecti & catalectici, trochaici octonarij, & unus quaternarius.

BACCHIS, LACHES.

BA.^a **N**on hoc de nihilo est, quòd Laches nunc me con-
uentam esse expetit:

^a Occasio catastro-
phes.

Nec pol me multũ fallit, quin, quod suspicor, sit quod velit.

LA. Videndum est, ne minus propter nam hanc impetrem,
quàm possiem;

Aut ne quid faciã plus, quod me post minus fecisse satius sit.

Aggrediar. Bacchis, salue. BA. salue, Lache. LA.^b credo
edepol te

^b Tene & molle
procurum.

Non nihil mirari, Bacchis, quid sit, quapropter te huc iussi
Foras puerum euocare.

BA. Ego pol^c quoque etiam timida sum, cum venit mi in
mentem, quæ sim,

^c *περίλυτος*
tertium.

Ne nomen mihi quæsti obstet apud te: nam mores facit^e
* tutor.

^e al. tutor.

L.^d Si vera dicis, nihil tibi pericli à me est, mulier: nam
Iam atate ea sum, vt non fiet peccato mihi ignosci æquom:

^d Ambiguitas.

Quo magis, omnes res^e cautiùs ne temerè faciam, accuro:
Nam si facis, facturæ es, bonas quod par est facere:

^e Cautio Lache-
tis.

^f Insci-

f Inscitum, id
est, inclegans.

f Inscitum offerre iniuriā tibi me immerenti, iniquom est.

B A. Est magnam ecāstor gratiam de hac re quod tibi habeam. nam qui

Post factam iniuriā se expurget, mihi parum profit. sed,

g Propositio accusatōis.

Quid istuc est? L A. s meum receptas filium ad te Pamphilum. B A. ab.

L A. Sine dicam. vxorem hanc prius quā duxit, vōstrum amorem pertuli.

h Parabat abigum Bacchis.

h Mane non dum etiam dixi id, quod volui. nunc hic vxorem habet.

i Permutatio rerum.

Quare alium firmiorem tibi, dum consulendi tempus est. i Nam ille neque animo hoc erit atatem, neque pot. eadem ista atate tu.

B A. Quis id ait? L A. socrus. B A. mēne? L A. te ipsam. Et filiam abduxit suam,

* natus qui

Puerumq; ob eā rem clā voluit, * qui natus est, exstinguere.

k Commendatio ā persona.

B A. k Aliud si scirem, quī firmare meam apud vos possem fidem,

l Ab utili

l Sanctius quā iusurandum, id pollicerer tibi, Laches;

m Ab honesto.

m Me segregatū habuisse, vxorē vt duxit, ā me Pāphilum.

L A. Lepida es. sed scin, quid volo potius sodes facias? B A. quid, cedo?

L. Eas ad mulieres huc intrō, atq; istuc iusurandum idem Pollicare illis: exple animum ius, tēque hoc crimine expedi.

n Bona meretrix contra consuetudinem facit.

B A. n Faciam. quod pol, si esset alia ex hoc quāstū, haud faceret, scio,

Vt de tali causa nupta mulieri se ostenderet:

Sed falsa fama esse nolo gnatum suspectum tuum,

Nec leuiorem vobis. quibus est minimē aequom, viderier

Immeritō: nam meritis de me est, quod queam, illi vt commodem.

L. Facilem, beneuolūque lingua tua iam tibi me reddidit:

Nam

Nam non sunt sola arbitrata hæ: ° ego quoque hoc etiam credidi.

o Suspicionem suam taceatur.

Nunc cum ego te esse præter nostram opinionem comperi, Fac eadem ut sis porro: nostra utere amicitia, ut voles.

P Aliter si facis. sed reprimam me, ne agrè quidquam ex me audias.

p ἀποσιωπῆς irati.

Verùm te hoc moneo vnum, qualis sim amicus, aut quid possem;

q Comminatio pollicitationi admitta.

Potius quàm inimicus, periculum facias. B. faciam sedulo.

ACTVS V. SCENA II.

A R G. Quæ dudum Lacheti, eadem hæc Phidippo Bacchis promittit, se intro abituram ad Solstratam & Myrrinam, ut illis purgetur.

Lambici octonarij catalectici, & unus quaternarius acatalecticus.

PHIDIPPVS, LACHES,

BACCHIS.

P H. ^a Nihil apud me tibi defieri patiar, quin, quod opus sit,

a Post varia nutricis poscentis verba Phidippus ad generationem promissionem se confert, dicens, Nihil apud me.

Benignè prabeatur.

Sed cum tu satura, atq; ebria eris, puer ut satur sit, facito.

L. Noster socer, video, venit: puero nutricem adducit.

Phidippe, Bacchis deierat per sanctè. P H. hæcine ea est? L A. hæc est.

P H I D. ^b Nec pol ista metuunt Deos: neque has respicere Deos opinor.

b Meretrices irreligiosæ.

B. ° Ancillas dedo: quolibet cruciatu per me exquire, Licet. hæc res hic agitur: me facere Paphilo ut vxor redeat, Oportet: quod si perficio, non pœnitet me fame, Solam fecisse id, quod alia meretrices facere fugiant.

c Firmius argumentum.

L. Phidippe, nostras mulieres ^d suspectas falso nobis In re ipsa inuenimus: porro hanc nunc experiamur. nam si Compererit falso crimini tua se vxor credidisse, Missam iram faciet: sin autè est ob eam rem iratus gignatus,

d Non de adulterio, sed de auro discessu.

S

Quod

Quod peperit vxor clam, id leue est: citò ab eo hac ira
absceder.

e Post discus-
sionem hoc in-
fert.

c Profectò in hac re nihil mali est, quod sit dissidio dignum.
PH. Velim quidem hercle. LA. exquire: adest: quod satis
sit, faciet. BA. faciam.

f Corruptio.

PH. f Quid istæc mihi narras? an quia nō tute audisti dudū,
De hac re animus meus ut sit, Laches? illis exple modò
animum.

L. Quaso ædepol, Bacchis, quod mihi es pollicita tute, ut
serues.

BA. Ob eam rem vis ergo intrò eam? LA. i, atque exple ani-
mum iis, ut credant.

B. Eo: etsi scio pol-his fore meū conspectum inuisum hodie:
Nam nupta meretrici hostis est, à viro vbi segregata est.

g Aliæ persua-
dendi rationes.

LA. s At hæ amica erunt, vbi, quamobrem adueneris, rescin-
scent. PH. atqui

Easdem amicas fore tibi promitto, rem vbi cognorint:
Nam illas errore, & te simul suspicione exsolues.

B. Perij, pudet Philumena: sequimini me intrò huc ambæ.

LA. Quid mi est, quod malim, quàm quod huic intellego
euenire, ut

Gratiam inear sine suo dispendio, & mihi vnà proficit?

h Ostendit com-
mune bonum
vtrique euentu-
rum.
i Rem, ex ami-
citiæ senis: glo-
riam, ex facto
singulari.

h Nam si est, ut hac nunc Pamphilum verè ab se segregarit;
Scit sibi nobilitatem ex eo, i & rem natā, & gloriam esse;
Referetq; gratiam ei, ynaq; opera nos sibi amicos iunget.

ACTVS V. SCENA III.

A. c. Per anuli, quem Pamphilus dederat Bacchidi, cognitionem
Philumena ab eo compressa ostenditur.

Trochaici iambicique octonarij catalecticij.

PARMENO, BACCHIS.

a Hoc à stoma-
chate dicitur
senio, tamquam
ab hero delinquit

PAR. * **E** Depol nō esse meam herus operam * deputat
parui preti,

Qui ob rem nullam misit: frustra vbi totum desedi diem,

Myco-

Myconium hospitem dum exspecto in arce Callidemidem.
Itaque ineptus hodie dum illic sedeo, ut quisque venerat,
Accedebam: adolescens, dic dum queso, tu es Myconius?
Non sum. at Callidemides? non. hospitem equē Pāphilum
Hic habes? omnes negabant: neque enim quemquam esse
arbitror.

Denique hercle iam pudebat: abij. sed, quid Bacchidem,
Ab nostro affine exeuntem video? quid huic hic rei est?

B. Parmeno, opportunē te offers, propere curre ad Pam-
philum.

PA. Quid eo? BA. dic me orare, ut veniat. PA. ad te? BA.
immo ad Philumenam.

P. Quid rei est? B.^b tua quod nil refert, percunctari desinas.

PA. Nil aliud dicam? BA. etiam: cognosse anulum illum
Myrrhinam

Gnata sua fuisse, quem mihi ipse olim dederat. PA. scio.

^c Tantumne est? BA. tantum: aderit continuū, hæc ubi ex
te audiuerit.

Sed cessas? P.^d minimè equidem: nam hodie mihi potestas
haud data est:

Ita cursando, atq; ambulando totum hunc contriui diem.

BA. ^e Quantam obruli aduentu meo latitiam Pamphilo
hodie?

Quot commodas res attuli? quot autem ademi curas?

Gnatum ei restituo, qui pane harum, ipsiusq; opera perit:

Vxorem, quam nunquam est ratus posthac se habiturum,
reddo:

Quare suspectus suo patri, & Phidippo fuit, exsolui.

^f Hic adeo his rebus anulus fuit initium inueniundis.

Nam memini, ab hinc menses decē ferē ad me nocte prima

Confugere anhelantem domum, sine comite, vini plenum,

Cū hocanulo. extimui illico: mi Pamphile, inquā, amabo,

^b Prouerbiū
in curiosos per-
cunctatores.

^c *in f. l.*

^d Minimè equi-
dem, quasi di-
cat, currere ne-
queo.

^e Hic reliquam
argumenti par-
tem Bacchis so-
la secum me-
morat.

^f Anulus fabu-
lae nodū soluit.

*Quid exanimatus es obsecro: aut unde anulum istum nactus?
Dic mihi ille, alias res agere, se, simulare. postquā id video;
Nescio quid suspicari magis cōpi; instare, ut dicat.*

Homo se fatetur ut in via nescio quam compressisse:

* *Instat, pro lu-
atur.*

*Dicitq; sese illi anulum, dum * luctat detraxisse:*

g *Ab anulo &
narratione.*

Eum hac cognouit Myrrhina in digito modò me habētem:

*Regat, unde sit: narro omnia hac: inde est cognitio facta,
Philumēnā esse cōpressam ab eo, & filiū inde hunc natum.*

h *Concludit fa-
bulæ narratio-
nem.*

Hac tot propter me gaudia illi contrigisse letor:

*Et si hoc meretrices alia nolunt: neque enim est in rem
nostram,*

Ut quisquam amator nuptiis letetur. verum ecastor

Numquā animū quæsti gratia ad malas adducam partes.

i *Honestā mere-
trix.*

Ego, dū illo licitū est, v'sa sum benigno, & lepidò, & comi.

Incommodè mihi nuptiis euenit: factum fateor:

At pol me fecisse arbitror, ne id meritò mihi eueniret.

*MVLTA ex quo fuerint commoda, eius incommoda
equom est ferre.*

ACTVS V. SCENA IIII

A R G. Pamphilus multo gaudio perfunditur ex cognitione anuli,
quem olim dederat Bacchidi. eiusdem mirificè laudatur vxor.

Iambici octonarij & senarij, quaternarius vnus, trochaici aliquot.

PAMPFILVS, PARMENO,

BACCHIS.

a *Quod miserè
capit Pamphi-
lus, eandem ob
affectum credere
potest.*

PAM.^a *V*ide, mi Parmeno, etiam sodes, ut mi hac cer-
ta & clara attuleris;

Ne me in breue hoc coniicias tempus, gaudio hoc falso frui.

PAR. *Visum est. PAM. certone? PAR. certè. PAM. Deus
sum, si hoc ita est. PAR. verum reperies.*

b *Sic fit in re-
bus subitis.*

PAM.^b *Manedum, sodes: timeo ne aliud esse credam, atq;
aliud nuncies.*

g *ἀμφιβολῶς
ex affectu.*

PAR. *Māneo. PAM. sic te dixisse opinor, inuenisse Myr-
rhinam,*

Suum

Suum anulum habere Bacchidem. PAR. factū. PAM. eum,
quem ego olim ei dedi:
Etque hoc te nunciare mihi iussit: itane factum? PAR.
ita inquam.

PAM. Quis me est fortunatior, venustatisque adeo ple-
nior: egon?

Pro hoc nuncio quid te donem? quid? quid? nescio. PAR.
at ego scio. PAM. quid?

PAR. Nil: nam neque etiam in nuncio, neque in me ipso quid
sit boni;

Scio. PAM. egone, qui ab Orco mortuum me reducem in
lucem feceris,

Sinā sine munere à me abire? ah, nimium me ingrātū putas.
Sed Bacchidem eccam video stare ante ostium:

Me expectat, credo: adibo. B. salve, Pamphile:

PAM. O Bacchis, o mea Bacchis, seruatrix mea:

B. Bene factum, & volupe est. PAM. factis, ut credā, facis:
Antiquamq; adeo tuam venustatem obtines:

Vt voluptati * obitus, sermo, aduentus tuus, quocumque
adueneris,

Semper fiet. B. f. at tu easlor morem antiquum, atque in-
genium obtines,

Vt vnus hominum homo te viuat numquam quisquam
blandior.

PAM. Ha, ha, ha, tūne mihi istuc? B. rectē amasti, Pam-
phile, uxorem tuam:

B. Nam numquam ante hunc diem meis oculis eam, quod
nossem, videram:

Perliberalis visa est. PAM. dic verum. B. A. ita me Dī a-
ment Pamphile.

PAM. Dic mihi, h. harum rerum numquid dixti iam patri?

BA. nil. PAM. neque opus est:

d Deliberantis
est.

e Laus Bacchi-
dis.

* Obitus, oc-
cursus.

f Laus Pam-
phili.

g Aemula for-
mam laudat.

h Harum rerum,
scilicet de con-
suetudine ne-
stra.

f Quasi hec co-
mœdia non sit,
sed veritas.

278 HECYR. ACT. V. SCEN. IIII.

Adeo mutito. placet hoc non fieri, itidem, ut in comœdiis,
Omnia ubi omnes resciscunt. hic, quos par fuerat resciscere,
Sciunt; quos non autem scire aquom est, neque resciscunt,
neque scient.

C. Immo etiã, hoc qui occultari posse facilius credas, dabo
Myrrhina ita Phidippo dixit, iureiurando se meo
Fidem habuisse, & propterea te sibi purgatum. PA. est
optumè:

Speroq; rem hanc esse euenturam nobis ex sententia.
PAR. Here, licet me scire ex te, hodie quid sit quod feci
boni?

Aut quid istuc est, quod vos agitis? PAM. non. PAR. suspi-
cor tamen.

Ego ne ab Orco hunc mortuum? quo pacto? PAM. nescis,
Parmeno,

Quantum hodie profueris mihi, & ex quanta ærumna
extraxeris.

PAR. Immo verò scio, neque hoc imprudens feci. PAM.
ego istuc satis scio. PAR. an

Temerè quidquam Parmenonem praterat, quod facto
vsius sit?

PAM. Sequere me intrò, Parmeno. PAR. sequor. equidem
plus hodie boni

Feci imprudens, quàm sciens ante hunc diem vniquam.
plaudire.

k Hoc, auge
beneficij meri-
tum.
l Inætantia fer-
uilia.

F I N I S.

VOL.

279

VOLCATII SEDIGITI DE

COMICIS LATINIS IAMBI.

Multos incertos certare hanc rem vidimus,
 Palmam poëtae comico cui deferant:
 Eum, meo iudicio, errorem dissoluam tibi:
 Ut, contrà si quis sentiat, nil sentiat.
 Cæcilio palmam statuo de comico:
 Plautus secundus facilè exsuperat ceteros:
 Dein Næuius, qui seruet, pretio in tertio est,
 Si quid quarto datur, dabitur Licinio:
 Post insequi Licinium facio Atilium.
 In sexto consequetur hos Terentius:
 Turpilius septimum, Trabea octauum obtinet.
 Nono loco esse facilè facio Luscium:
 Antiquitatis causa, decimum addo Ennium.

Cell. lib. xv.
cap. xliii.

DE P. TERENTII VITA,

ET EIVSDEM COMOEDIIS, EX

IPSIVS PERSONA,

Hexastichon.

NATIVS in * excelsis tectis Carthaginis alta,
 Romanis ducibus bellica prada fui.
 Descripsi mores hominum, iuuenumq; senumq;
 Qualiter & serui decipiant dominos.
 Quid meretrix, quid leno dolis consingat avarus.
 Hæc quicumque leget, sic puto, cautus erit.

excelsæ Car-
thaginis ædi-
bus altis.

IN LAVDEM EIVSDEM

OCTONARIVS.

A Onides quisquis Musas, Latiumque decorem
 Artibus ingenuis excoluisse cupit:
 Quisquis lasciui fugisse Cupidinis arma,
 Et quidquid suadet fœda libido mali:
 Urbanos quisquis mores, vitamque probatam,
 Aut magnum quidquam voce sonare cupit:
 Huc sua conuertat celeri vestigia gressu;
 Hunc vnum è multis edidicisse iuuet.
 Hic posuere suos Nymphæ Libethrides hortos:
 Hic resona doctus ludit Apollo chely.
 Hic est, occultas qui te transire Charybdes
 Instruat, & placidas æquore reddat aquas:
 Hic ille est, per quem turò disrumpere vastos
 Scortorum nifus, & malefacta queas.
 Ausculta monitis huius, lenonis auari
 A turpitudine si cupis esse dolo.

IOANNIS MVRMELLII RVRE-
 MVNDENSIS AD LATINITATIS STV-
 DIOSVM HENDECASYLLABI.

*Vna vis opera polire linguam,
 Pulcris moribus erudire pectus:
 Vis tamquam speculo videre vitam
 Humanam: legito Terentianas,
 Atque ediscito fabulas ad vnguem.*

INDEX

INDEX VERBORVM

VETERVM ET RARO VSI-

TATORVM APVD TERENTIVM.

*Primus numerus actum, secundus scenam,
tertius versum indicat.*

A.

A Bligurrire, Eunuch.
2,2,4.

Absente nobis, Eun. 4,3,7

Abstineo cum accusatiuo,
Heaut. 2,2,132.

Abutor cum accusatiuo,
Prolog. And. 5.

Ad Dianā, Adel. 4,2,43

Aduenti Phorm. 1,3,2

Aduorsum And. 1,1,15

Æcere Phorm. 2,1,5

Æsculapius, & Salus, He-
cyr. 3,2,3

Ætatem aduerbiū Eunuc.
4,5,8. Heaut. 4,2,38.

Agellus Adelph. 5,8,26

Ago me And. 4,2,25

Ain tu Heaut. 2,2,1

Alteræ Heaut. 2,2,30

Alterco actiue An. 4,1,29

Amittere, pro dimittere,
Heaut. 3,1,71

Andros And. 5,4,20

Angiportus masc. Phor.
5,6,52

Anicula Phor. 1,2,48

Anuis Heaut. 2,2,46

Apollinis respōsum, And.
4,2,15

Appellere se And. 4,6,12

Arrhabo Heaut. 3,3,42

Astu Eunū. 5,6,17

Asymbolus Phor. 2,1,25

Attemperatē And. 5,4,13

B.

Babylo Adelph. 5,7,17

Beneuolens Phor. 1,2,4

C.

Cedere sermones Heau.
2,2,1

Caprificus Adelp. 4,2,38

Careo cum genitiuo, He-
autont. 2,3,20

Caria Eunuch. 1,2,46

Heaut. 3,3,47

Catus And. 5,2,14

Caudex Heaut. 5,1,4

Cedo dum Phor. 2,1,15

Celerē Phor. 1,4,1

Certē quidem pol, Eunū.

4,5,5

Cistella Eunū. 4,6,16

Clanculum cum accusati.

Adelp. 1,1,27

Coitio Phor. 2,1,32

s 5

Cola-

INDEX.

- Colaphus Adelph. 2, 2, 37 Debachcharus Adelph.
Colet vitam Heau. 1, 1, 84 2, 1, 30
Column Phorm. 1, 5, 57 Decet cum dativo, Adelph.
Comissator Adelph. 5, 2, 8 3, 5, 45. & 5, 8, 5
Comissatum Eun. 3, 1, 52 De die Adelph. 5, 9, 7
Commorat Phor. 1, 2, 51 Deduce Eunuch. 3, 3, 32
Commotus in aliqua, Eun. Deservisse Adelph. 1, 2, 72
nuch. 3, 5, 19. Desetiscar Phorm. 4, 1, 23
Comparari ad aliquem, De frudo, Adelph. 2, 2, 38.
Eunuc. 4, 4, 14 Phorm. 1, 1, 10
Complacita est, And. Delibutus Phorm. 5, 6, 17
4, 1, 21 Demensum Phor. 1, 1, 9
Complufculi, Hecyr. Demidium Phor. 4, 2, 4
1, 2, 102 Despicatus Eun. 2, 3, 92
Composito Phor. 5, 1, 30 Diecula And. 4, 2, 27
Compressus, pro vitio, A- In diem Eunuch. 5, 7, 19
delph. 3, 5, 29 Digitulus Eunuch. 2, 2, 54
Concordare Phor. 2, 2, 86 Diphilus Prolo. Adelph. 6
Con dono cum gem. accus. Dis Adelph. 5, 1, 8
Phorm. 5, 7, 54 Discordare And. 3, 3, 43
Congreso Heaut. 3, 1, 91 Disputet Eunuc. 5, 1, 16
Conger Adelph. 5, 8, 23 Distadet Phorm. 5, 8, 22
Conger Adelph. 3, 4, 14 Diuerticulum Eun. 4, 2, 7
Consuescere alicui, Adel. Diuiduum Adelph. 2, 2, 33
4, 5, 32 Diuitiores Phorm. 1, 1, 8
Consuescere cum aliqua, Duco Hecyr. 4, 1, 7
Phor. 5, 6, 34. Hec. 4, 1, 40 Duint And. 4, 1, 43. Phor.
Conuafare Phor. 1, 4, 13 3, 2, 34
Coepet, pro coepet, A- E.
delph. 3, 4, 34 Ecce ipsam Eunuch.
Creduas Phorm. 5, 8, 4 4, 5, 12
Curriculo Heaut. 4, 3, 11 Educere Eunuch. 1, 2, 37
Cum maximè Hec. 1, 2, 40 Rhodum And. 1, 2, 10. & 2,
Cyprus, Adel. 2, 2, 16. & 22 1, 27. Eunuch. 2, 4, 68
D. Elephanti Indici, Eunuc.
Danaë, Eunuch. 3, 5, 37 3, 1, 23
Dare bibere And. 3, 2, 4 Emergo actiue And. 3, 3, 3
Emoriri

INDEX.

- Emoriri Eunuc. 3, 1, 42
 Emungere Phorm. 4, 4, 1
 Enico, Eunuc. 3, 5, 6. Phor.
 2, 2, 37. & 5, 8, 5
 Enim in principio, Hecyr.
 2, 1, 41
 Ergo Phorm. 5, 1, 29
 Ergo propterea Hecyr.
 1, 1, 6
 E re nata Adelp. 3, 1, 8
 Erumpo actiue, Eunuch.
 3, 5, 2
 Exaduorsum Adelp. 4, 2,
 45. Phor. 1, 2, 38
 Exoffare Adelp. 3, 4, 15
 Exporgere Adelp. 5, 3, 53
 F
 Fabrica, pro fallacia, Heau.
 3, 2, 34
 Facito dum Heaut. 3, 2, 39
 Falsus animi, Eunuch.
 2, 2, 44
 Fame Heaut. 5, 2, 27
 Fenero Adelp. 2, 2, 11
 Feruit Adelp. 4, 1, 18
 Flabellum Eunuc. 3, 5, 47
 Fors fortuna Hec. 3, 3, 26
 Foris nominat. singularis,
 Adelp. 2, 3, 11
 Fructi Adelp. 5, 4, 16
 Fuat Hecyr. 4, 3, 4
 Fungor cum accus. Heau.
 3, 3, 19. Adelph. 3, 5, 18.
 Phorm. 1, 5, 51
 G.
 Gracilæ Eunuc. 2, 3, 22
 Gynæceum Phor. 5, 6, 23
- H.
 Hæc, pro hæ, Eun. 3, 5, 34
 Heaut. 4, 6, 10
 Hariolor Adelp. 2, 1, 48.
 Phorm. 3, 2, 7
 Hercules Eunuch. 5, 8, 3
 Hice nominatiuus, Eu-
 nuch. 2, 2, 38
 Hilarus Adelp. 4, 7, 38. &
 5, 3, 56
 I.
 Illi, pro illic, Adelp. 1, 3, 36
 Hecyr. 1, 2, 19. & 3, 4, 24.
 Phorm. 1, 2, 41
 Iligneus Adelph. 4, 2, 46
 Illudo aliquem, Heaut. 4,
 3, 19. Phorm. 5, 7, 22. in
 aliquem, Eunuc. 5, 4, 20.
 in aliquo, 4, 5, 19
 Illuies Heaut. 2, 2, 54
 Imbrus Hecyr. 1, 2, 96
 Immisericorditer, Adelp.
 4, 5, 29
 Impendere cum gem. ac-
 cus. Phor. 1, 4, 2.
 Indicente me, Adelph.
 3, 5, 62
 Indulgeo cum accus. Eu-
 nuch. 2, 1, 16. Heaut. 5,
 2, 35
 Inscitia Eunuch. 5, 9, 41
 In honorem esse, Eunuc.
 2, 2, 29
 Ingratiis Eunuch. 2, 1, 14.
 Heaut. 3, 1, 37
 Inque Heaut. 4, 6, 1. Phor.
 5, 7, 26

Insisto

HECYR.

- Insisto cum accus. Eunuch. Mea tu Eunuch. 4, 3, 22.
 2, 3, 3 Adelph. 3, 1, 2
 Introspectere And. 2, 2, 28 Meditata passivè Phorm.
 Interea loci, Eunuch. 1, 2, 46 1, 5, 18
 & 2, 2, 24. Heaut. 2, 2, 16 Mercenarius à villa, Adel.
 Interloqui cum accusati. 4, 2, 2
 Heaut. 4, 2, 13 Miletum Adelph. 4, 5, 20
 Intuitur Heaut. 2, 3, 23 Minerua Heaut. 5, 4, 13
 Intruo activè Adel. 4, 2, 11 Mirificissimus, Phorm.
 Iusta, pro iure Phorm. 5, 6, 32
 1, 5, 50 Miseritum, Heaut. 3, 1, 54
 Iusta iniusta Adel. 5, 9, 32 Phorm. 3, 2, 16. Hecyr.
 L. 3, 3, 19
 Labos Hecyr. 3, 1, 6 Misit orare Eunuch. 3, 3, 22
 Latere testis Heaut. 4, 1, 59 Modò non Phor. 1, 2, 18
 Lauatum Eunuch. 3, 5, 44 Morigerat And. 1, 5, 60
 Lemnus Phor. 1, 2, 16 Mulcare Eunuch. 4, 7, 4.
 Liberum Adelph. 5, 3, 7 Adelph. 1, 2, 10
 Licitum est, And. 2, 6, 12. Multimodis, And. 5, 4, 37
 Hecyr. 5, 3, 39 Heaut. 2, 2, 79. Phorm.
 Limis Eunuch. 3, 5, 53 3, 1, 1. Hecyr. 2, 3, 7
 Logi Phorm. 3, 2, 8 Mussitare Adelph. 2, 1, 53
 Longulè Heaut. 2, 1, 10 Mutire, And. 3, 2, 25
 Luciscit Heaut. 3, 1, 1 Hecyr. 5, 4, 25
 Luctat Hecyr. 5, 3, 31 N.
 Lucu pro luce, Adelph. Nam quæ Phorm. 5, 1, 5
 5, 3, 55 Nisi si, And. 1, 5, 15. Eunuch.
 Ludere Adelph. 3, 4, 14 5, 2, 63
 M. Non sciunt Hecyr. 3, 2, 25
 Magnificare Hecyr. 2, 2, 18 Nulli pro nullius And.
 Mancupium, Eunuch. 3, 5, 2
 2, 2, 43 Nullus, And. 2, 2, 33. Eunuch.
 Mansum Heaut. 1, 2, 26 nuch. 2, 1, 10. Hecyr.
 Mastigia Adelph. 5, 2, 6 1, 2, 4
 Mauolo Hecyr. 4, 1, 25 O.
 Maximo opere Eunuch. Obgannire Phor. 5, 8, 41
 3, 3, 26 Obitus Hecyr. 5, 4, 18
 Obsitus

Obfusus annis, Eunuch. 2,2,5
 Obfusus pannis, Eunuch. 2,2,5
 Obfufa pannis, Heaut. 2,2,5,3
 Oedipus And. 1,2,20
 Olet vnguenta, Adelph. 1,2,37
 Omphale Eunuch. 5,8,3
 Ornare fugam, Eunuch. 4,4,6
 Ornati, And. 2,2,28. Eunuch. 2,2,6
 Offum, Eunuch. 2,2,34
 Offenfa Phorm. 5,4,7
 P. P.
 Pædagogus, Phor. 1,2,94
 Papæ, Eunuch. 2,1,23. & 2,2,48
 Parcere Adelph. 5,3,27
 Parfi Hecyr. 3,1,2
 Patriffo Adelph. 4,2,25
 Pax, Heaut. 2,2,50. & 4,2,39
 Pædeo animi Heaut. 4,3,5
 Peniculus Eunuch. 4,7,7
 Penus mafculinum, Eunuch. 2,3,18
 Percuffit animum, And. 1,1,98
 Perduint, Heaut. 4,5,7. Phor. 1,2,73. Hecyr. 1,2,59. & 3,4,27
 Perpetuum, Adelp. 4,1,6
 Pertendere Heaut. 5,5,9
 Pefsumdare Phor. 1,4,5
 Phalerata difta, Phorm. 3,2,15
 Phi Adelph. 3,4,49
 Piræum Eunuch. 2,2,59. & 3,4,1
 Piftrilla Adelph. 4,2,45
 Plerique omnes, And. 1,1,28. Phorm. 1,3,20
 Plufcula Phorm. 4,3,60
 Poftilla, And. 5,4,34. Eunuch. 1,2,47. Heaut. 3,1,38. Phorm. 2,1,33. & 4,4,24. & 5,8,29
 Poftremum And. 2,1,24
 Potis eft Eunuc. 2,2,32
 Poteretur Phorm. 5,5,2
 Potefte Eunuch. 4,3,23
 Potior cum accus. Adelp. 5,4,17
 Præter Heaut. 1,2,27
 Præut Eunuch. 2,3,9
 Precator Heaut. 5,2,23
 Phorm. 1,2,90
 Primulum, Adelph. 3,1,2. & 5,6,10
 Prodeambulare, Adelph. 5,1,4
 Produxæ Adelph. 4,2,22
 Proluuium Adelp. 5,9,27
 Promittere, pro minari, Heaut. 4,3,7
 Pro patre Adelph. 5,8,28
 Proruo actiue, Eunuch. 3,5,51
 Protelo Phorm. 1,4,37
 Protinam Phorm. 1,4,13
 Publicitus Phorm. 5,7,85
 Pudet

INDEX.

- Pudet cum gemino accus. Scibam Eunuch. 1, 2, 33.
 Adelp. 4, 7, 36 Heaut. 2, 2, 68
 Pulpamentum Eunuch. Scibo Phorm. 5, 1, 39
 3, 1, 36 Sciri, And. 2, 1, 39. & 5, 4,
 Pulto Heaut. 2, 2, 34. & 19. Heaut. 2, 3, 38
 3, 1, 1 Scirpus And. 5, 4, 39
 Puto Eunuc. 4, 2, 4 Scirtus Hecyr. 1, 2, 3
 Pyrrhus Eunuch. 4, 7, 13 Senium cum accusa. masc.
 Q. Eunuch. 2, 3, 10
 Quaesti, Hecyr. 5, 1, 9. & Sentus Eunuch. 2, 2, 5
 5, 3, 38 Seria Heaut. 3, 1, 51
 Quantus quantus, Adelp. Seruat domi, Eunuch.
 3, 4, 31 4, 7, 10
 Quemquem Hecyr. 1, 1, 8 Seruibo Hecyr. 3, 5, 45
 Qui, pro quis Phor. 5, 8, 1 Sibi, abundat, Adelph.
 Quidem hercle certè, 5, 8, 35
 Phorm 1, 3, 12 Silicerniū Adelp. 4, 2, 48
 Quisquā genere fem. Eu- Similis cum genitiuo, Eu-
 nuch. 2, 3, 82. & 4, 4, 11 nuch. 3, 2, 43
 Quia est Hecyr. 4, 1, 57 Socors rerum, Adelph.
 Quis pro quouis, Adelp. 4, 5, 61
 2, 3, 1
 R.
 Raptio Adelph. 3, 3, 2
 Referire Adelph. 4, 2, 28
 Remitto Hecyr. 1, 2, 112
 Riscus Eunuch 4, 6, 17
 Ruo actiue, Heaut.
 2, 2, 128
 S.
 Sæuidicta Phorm. 1, 4, 37
 Salus, Adelph. 4, 7, 43.
 Hecyr. 3, 2, 3
 Satagit Heaut. 1, 2, 51
 Satias, Eunuch. 5, 6, 3.
 Hecyr. 4, 3, 18
 Satrapes Heaut. 3, 1, 43
 1, 4, 54
 Solæ, pro soli Eunuc. 5, 7, 3
 Sorbillant Adelph. 4, 2, 52
 Sperare, pro timere, And.
 2, 3, 21
 St, silentij nota, And. 4, 1,
 59. Heaut. 3, 3, 36. Phor.
 5, 1, 17
 Statim Phorm. 5, 3, 7
 Stercilinium 3, 2, 41
 Studet se Prolog. Eu-
 nuch. 1.
 Suffarcinata And. 4, 5, 31
 Subagitare Heaut. 3, 3, 6
 Subtemen Heaut. 2, 2, 52
 Succenturiatus Phorm.
 Sunium,

INDEX.

Sunium, Eunuch. 1, 2, 35. Transdere, Prolog.
 & 3, 3, 13 Phorm. 2
 Sycophanta And. 4, 6, 30 Tumulti, And. 2, 2, 28.
 Symbolam And. 1, 1, 61 Hecyr. 3, 2, 21
 de Symbolis esse, Eunuc. V.
 3, 4, 2 Vecti Eunuch. 4, 7, 4
 T. Ventulus Eunuch. 3, 5, 47
 Tantidem Adelp. 2, 1, 46 Videre somnum Heaut.
 Techna Eunuch. 4, 4, 51 3, 1, 82
 Tempa cæli, Eunuch. Villum Adelp. 5, 2, 11
 3, 5, 42 Volupe Hecyr. 5, 4, 16
 Tetulit And. 4, 6, 13 Vfus, pro opus, Heaut. 1,
 Traducere Adelp. 5, 7, 19 1, 28. Adelp. 3, 4, 66.

F I N I S.

XVI 803

Dec 1975

Net.

803

450 -

10574 713622

BIBLIOTEKA KÓRNICKA

13852-
- 13853

